

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

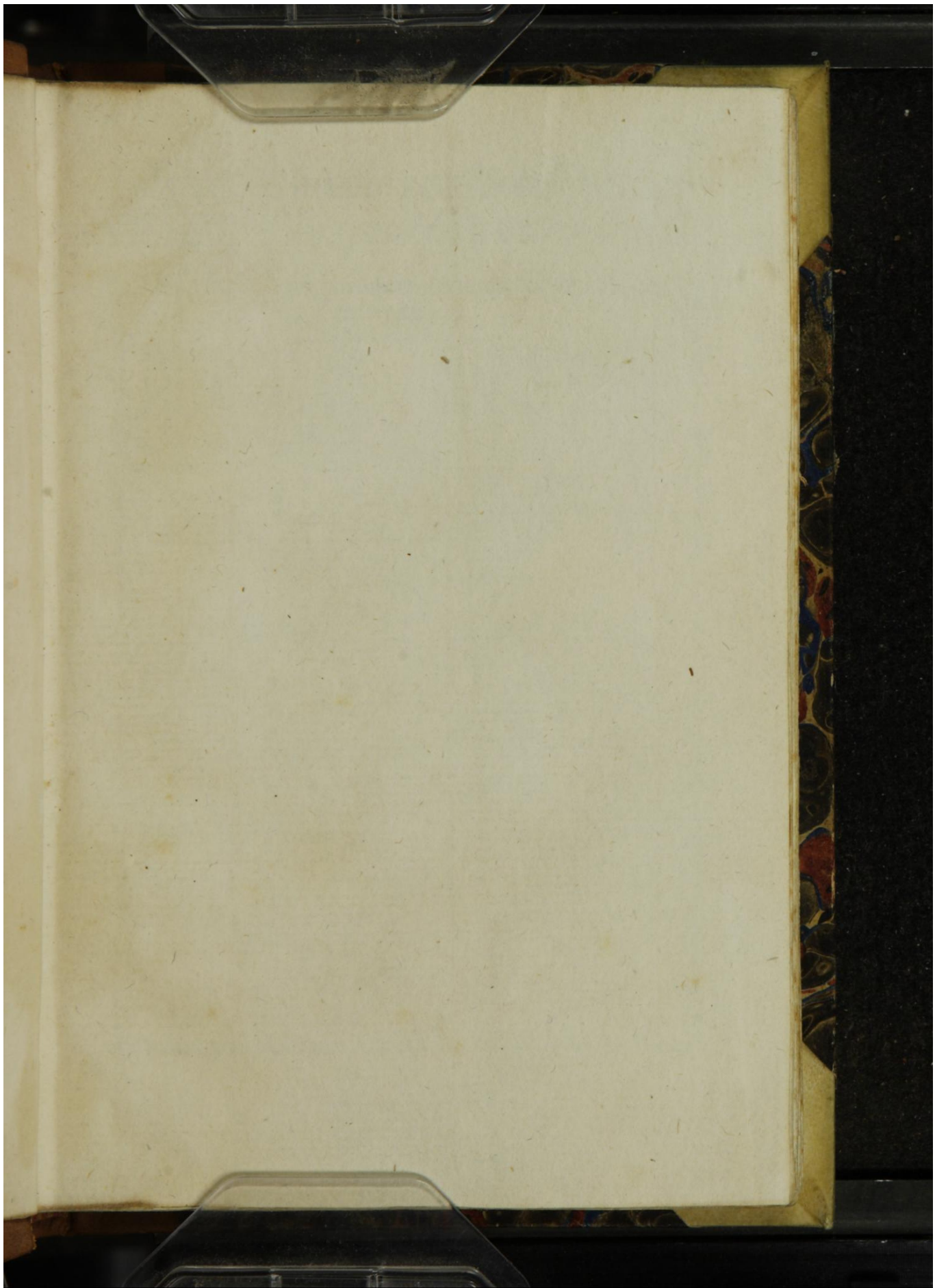

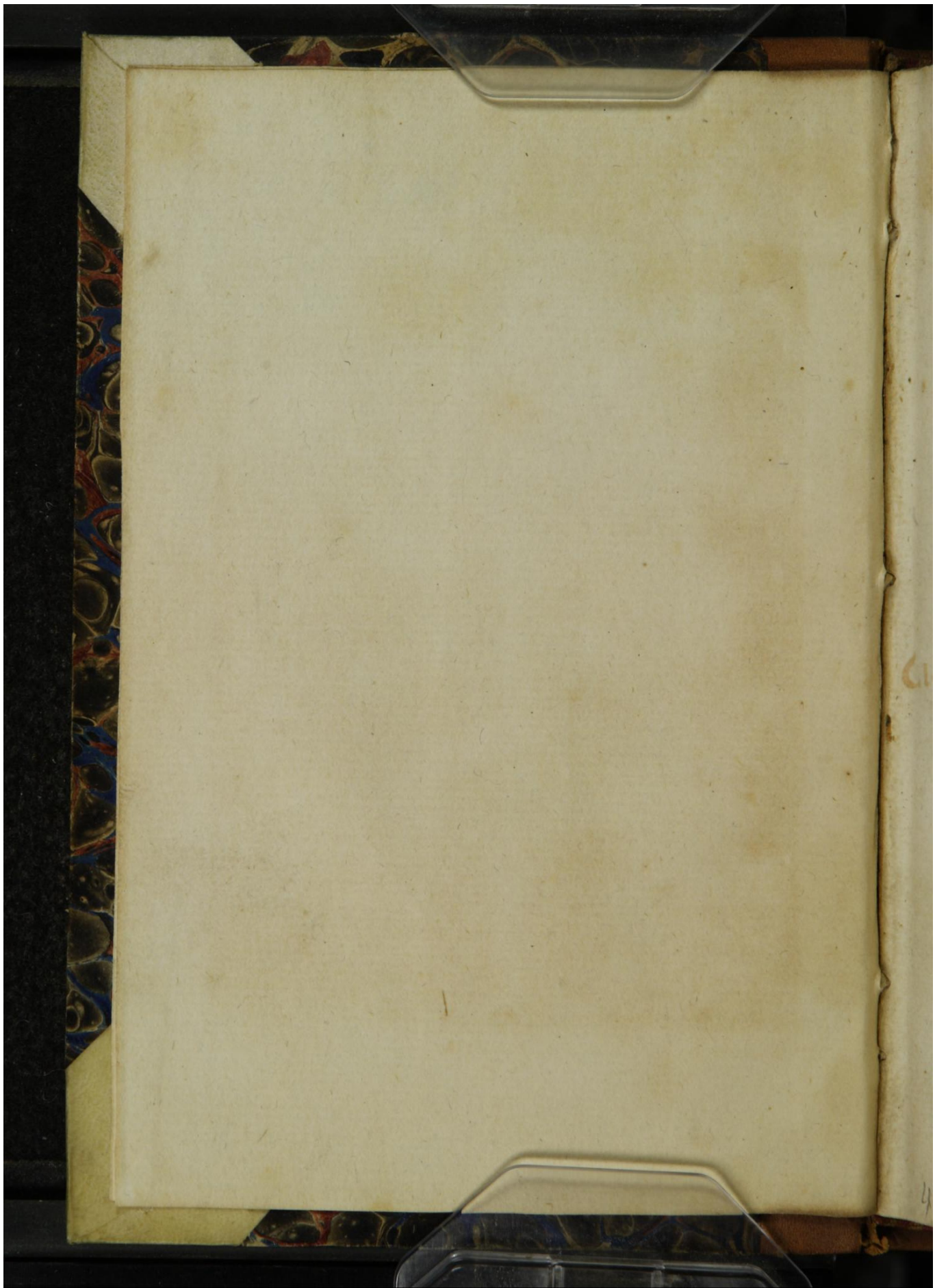
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. K.7.40

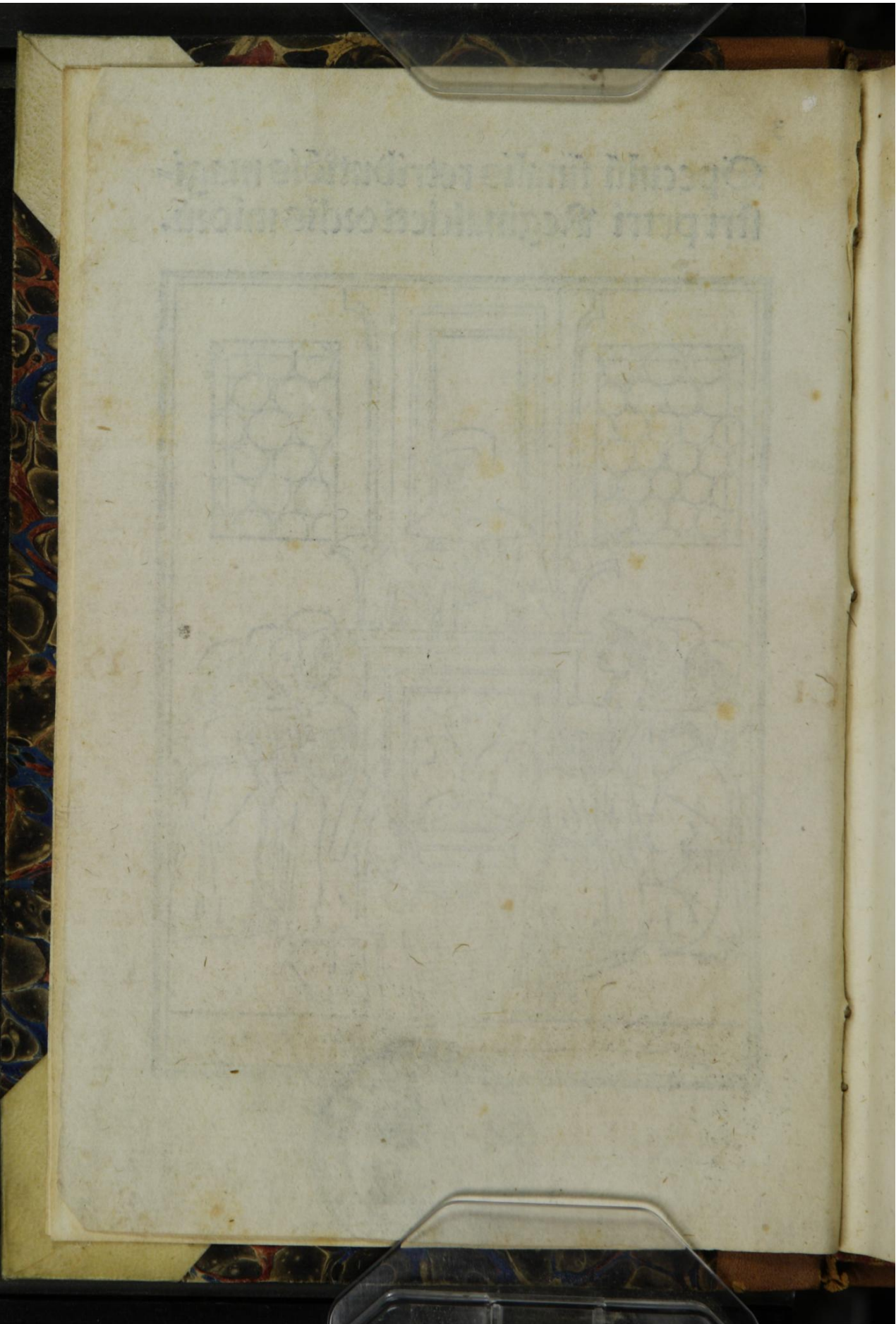
K. 7. 40

3.
Speculū finalis retributiōis magi-
stri petri Reginaldeti ordiis miorū.

Tabula

Incipit Tabula i libello Spe-
culi finalis retributionis.

De loco infernali ⁊ eius qua-
litate a car. 2.

De pena corporali damnatorū
⁊ eius multiplicitate. de qua. 10.
declarantur a car. 3.

Prima pena corporalis dāna-
torū: erit ignis ardentissim⁹ a car. 3.

Secunda pena corporalis: erit
frigus accutissimus. a car. 5.

Tertia pena corpo. erit magn⁹
clamor doloris absq; cessatione:
⁊ hoc propter quattuor. a car. 7.

Primo clamabūt ppetuo: pp glie
sue dei visiois puationē. a car. 7.

Secundo clamabunt. pp tempo-
ris perditionem. a car. 9.

Tertio clamabunt sine cessatio-
ne. a car. 9.

Quarto clamabūt horibiliter: p-
pter venie desperationē. a car. 10.

Quarta pena corporalis erit
sum⁹ absq; euacuatiōe. a car. 11.

Primo iste sumus: erit capitis p-
turbatio. a car. 11.

Secundo: erit sensuum occupa-
tio. a car. 11.

Tertio erit corporum denigra-
tio. a car. 13.

Quarto: erit infer. obscu. a ca. 13.

Quinta pena corporalis: erit
odor fetidus. a car. 13.

Nō tal' odor erit ex q̄ttuor causis
Primo ex cunctis visibus mun-
di: que ibi pgregabūtur. a car. 13.

Secundo ex sulphureis ignibus
que ibidē miscebuntur. a car. 14.

Tertio ex damnatis corporibus:

que ibi torrebuntur. a car. 14.

Quarto ex horridis demonibus
qui ppeti damnabūtur. a car. 15.

Sexta pena corporalis: erit vi-
sio demonū terribilis: que in qua-
tuor corpora damnatorum affli-
git. a car. 15.

Primo pauorem grandem pre-
stabit. a car. 15.

Secō pctā iproperabit. a car. 15.

Tertio super eos percutient iugis-
ter. a car. 16.

Quarto in vnum comprimet for-
titer. a car. 16.

Septima pena corporalis: erit
fames crudeliter affligens: ⁊ hoc
in quattuor. a car. 14.

Primo taliter punientur dānati
q̄ de nulla re nec per se nec p aliū
poterunt sibi prouidere. a car. 17.

Secundo pauperes erunt: nec ali-
ud poterūt habere. a car. 17.

Tertio recordabuntur pterite
refectionis. a car. 17.

Quarto: famem patientur: perpe-
tue afflictionis. a car. 18.

Octaua pena corporalis: est si-
tis confligens ⁊ erunt quattuor
speciales pene. a car. 18.

Prima: aqua ei presentabit: q̄ siti
extinguere nō valebit. a car. 18.

Secunda damnatis ex siti crucia-
bitur: ⁊ bibenda cupido nunquā
cessabit a car. 19.

Tertia sapor amarissim⁹. a ca. 19.

Quarta dolor dentiū. a car. 19.

Nona pena corporalis: erit ve-
recundia ⁊ confusio: que erit in
quattuor penis. a car. 19.

Tabula

Primo: tractabūt villissime. a car. 19.
Secundo: locabūt spissime. a car. 19.
Tertio: erunt in seruitute im-
 pia. a car. 20.
Quarto: erunt cum iniquorum co-
 pia. a car. 20.
Decima pena corporalis ipso-
 rum damnatorum: erit in tactu
 maxima afflictio: et hoc ex quat-
 tuor. a car. 20.
Primo: ex tactu suorum mem-
 broz valde pōderātū. a car. 21.
Secundo: ex tactu suorum loco-
 rum ipsos continentū. a car. 21.
Tertio: ex tactu aliorum dama-
 torum. a car. 22.
Quarto: ex tactu demonum euz
 his condemnatorum. a car. 22.
De penis inferni quo ad aīam.
 que generaliter in damnatis pos-
 sunt assignari decem. a car. 22.
Prima erit carētia glie: et ista pe-
 na erit ex quattuor. a car. 23.
Primo: quia priuati sunt deīssio-
 ne. a car. 23.
Secundo: angelorum consolatio-
 ne. a car. 24.
Tertio: sanctorum congratula-
 tione. a car. 24.
Quarto: Celi empyrei mansio-
 ne. a car. 24.
Secunda pena spiritalis ipsi-
 us anime: erit vermis conscien-
 tie et ex quattuor erit. a car. 25.
Primo: erit īmorsus pscie. a car. 26.
Secundo erit vermis et dolor ve-
 hemēs ex bōis omissis. a car. 27.
Tertia pēa: erit ex bonoz fortune
 villi exercitio siue abusu. a car. 27.
Quarta pena vermis erit remot-
 sus siue dolor ex bonoz grē sub-
 tracto subsidio. a car. 28.
Tertia pena spūalis: erit ran-
 cor iracundie: et hec erit ē quattuor
 eis displicētia. a car. 29.
Primo: dānati irascentur ē diuī
 nā potentiaz. a car. 29.
Secundo: irascentur cōtra propri-
 am miseriam. a car. 30.
Tertio: irascentur demonibus: q-
 uos tēptauerunt. a car. 30.
Quarto irati erunt: ē eos quos
 nūc dicūt amicos. a car. 32.
Quarta pēa spūalis ē tumor su-
 pbie: q- supbia marie ī dānatis vi-
 debitur in quattuor. a car. 32.
Primo: ipsis displicebit domini-
 um creatoris. a car. 33.
Secundo: q- non placebit eis iu-
 sticia redemptoris. a car. 34.
Tertio: q- desiderabūt sp- facere
 propriam voluntatem. a car. 36.
Quarto: q- impugnabūt virtutē
 et bonitatem. a car. 37.
Quinta pena spūalis: ē liuor in-
 uidie. a car. 37.
Primo: inuidebunt diuīne boni-
 tati. a car. 37.
Secundo: inuidebunt puritati an-
 gelorum. a car. 39.
Tertio: inuidebunt sanctoruz so-
 cietati. a car. 40.
Quarto: inuidebunt paruulorum
 pene leuitati. a car. 41.
Sexta pena spiritalis: erit ti-
 mor pene et iste timor erit quadru-
 plex. a car. 41.
Primo: timebunt iudicem super

Tabula

num	a car. 41.	Primo: cōfundentur ex dei co-
Secundo: timebunt curneū fra-	a car. 42.	gnitione. a car. 53.
ternum.		Secundo: confundētur ex scōz
Tertio: timebunt visiones demo-	a car. 43.	visione. a car. 53.
num.		Tertio: cōfundent ex aspectu dā
Quarto: timebunt penas terribi-	a car. 44.	natorum. a car. 54.
les.		Quarto: confundentur ex inspe-
C Septima pena spūalis: erit cer-		ctu peccatorum. a car. 54.
titudo sue dānatōis. qz erūt certi	a car. 45.	C De regno paradisi tria puncta
de quattuor.		principalia ponuntur. a car. 54.
Primo: erūt certi qz fuder nō re-	a car. 45.	De loco paradisi: scz vbi erit tan-
uocabit sententiā suā. a car. 45.		ta gloria. a car. 55.
Secundo: qz bene agendū nunq̄	a ca. 46.	De gloria anime: que erit in de-
obtinēbūt qnq̄ potētā. a ca. 46.		cem. a car. 57.
Tertio: erunt certi societatis ma-	a car. 47.	C Pria gloria aīe erit dī nī cla-
ledicte eternaliter. a car. 47.		ra cognitio. a car. 57.
Quarto: loci isernalis punientis	a car. 47.	Ad beati videbunt deū in quem
horribiliter. a car. 47.		crediderunt. a car. 58.
C Octava pena spūalis: erit dese-		Ad videbunt beatā virgīnē mar-
ctus consolationis. a car. 48.		am 7 sanctos. a car. 59.
Primo: priuabūt oī diuina cō-	a car. 48.	Ad videbunt pctā: que ante com-
solatione. a car. 48.		miserunt. a car. 59.
Secundo: priuabunt angelica vi-	a car. 49.	Ad videbūt isernū 7 penas dāna-
sione. a car. 49.		toz. qz prudēter euasēt. acar. 61.
Tertio: priuabuntur cūm scōz	a car. 49.	C Secunda glia aīe erit dei tota
compassione. a car. 49.		.i. pfecta dilectio. a car. 62.
Quarto: priuabunt mutua conse-	a car. 50.	Ad i dilectione patrie erūt qtuor
deratione. a car. 50.		gradus a car. 63.
C Nonā pena spūalis: erit mor-	a car. 50.	Primo qz deus diliget tāq̄ sum-
tis desiderium. a car. 50.		ma bonitas a car. 63.
Primo: vellēt se non fuisse crea-	a car. 50.	Secūs gradus dilectōis: erit re-
tos. a car. 50.		spectu sui ipsius. a car. 64.
Secdo vellēt anichilari. a car. 51.		Terti qd' erit ad primū a ca. 65.
Tertio: vellēt se nō fuisse redem-	a car. 52.	Quartus ē: qz corp' suū āplectet
ptos. a car. 52.		spūs absqz vicio. a car. 66.
Quarto: nollent se fuisse suscita-	a car. 52.	C Tertia glia aīe: erit ppetua 7
tos. a car. 52.		firma tētio pp qtuor. a car. 66.
C Decima pena spūalis: erit ve-		Primo hec glia erit pmanēs: pp
recundum stipendium. a car. 53.		dei pmissionem. a car. 67.

Tabula

Secundo h gloria: erit pmanēs
pp stat⁹ i mutationē. a car. 67.
Tertio hec gloria: erit ppetua: p
pter mētis getationē. a car. 68.
Quarto q h glia erit firma ten-
tio pp pletā redditōez. a car. 69.
C Quarta gloria aie i regno cele-
sti. erit verum gaudium z leticia,
que erit in quattuor. a car. 69.
Prīo: q gaudiū pīa celesti eua-
cuabit gaudiū mādanū. a ca. 70.
Secūdo: q gaudiū i pīa adiple-
bit sōm humanū. a car. 70.
Tertio: q gaudiū siue delectatio
in patria celesti: non generat vllū
fastidium. a car. 71.
Quarto: i patria celesti: gescet ho-
minis studiū. a car. 72.
C Quinta gloria aie i celesti pīa
erit oīuz rez abūdācia: z hec consi-
stet in quattuor. a car. 73.
Prīmo: ex obiecto omnia conti-
nente. a car. 73.
Secundo ex subiecto oia possidē-
te. a car. 74.
Tertio: ex proximorū associatio-
ne. a car. 74.
Quarto: ex optimorum compa-
ratione. a car. 75.
C Sexta glia aie: erit honor ma-
gnus z insuperabilis. z hec erit i
quattuor. a car. 75.
Prīmo: sancti erunt beati per de-
uotionem. a car. 75.
Secundo beati erunt filij p adop-
tionem. a car. 76.
Tertio beati: erūt reges per exal-
tationem. a car. 77.
Quarto beati: erunt dii per parti-
cipationem. a car. 77.
C Septima gloria anime: erit an-
marū decor mirabilis: et hoc erit
in quattuor. a car. 78.
Prīmo ornatus z decor animaz
sanctarum. erit i lumie glie intel-
lectum eleuante. a car. 78.
Secūdo decor aīaz scāz: erit i mune-
re grē affectū pīcīēte. a car. 78.
Tertio ornat⁹ brōz: erit i stutū d-
core oluīnt⁹ colatay. a car. 79.
Quarto i bris: remanebūt virtu-
tes ēt acqsite: nō solū vt ornamen-
tū. s; z h; suos actus pīcīpales z
nō secundarios. a car. 79.
C Octaua glia aie brē: erit cōple-
ta par iterminabilis: z h erit in qe-
tuor. a car. 80.
Prīo: beatis erit par deo per cō-
modā cōformitatē. a ca. 80.
Secundo. beatis erit par cū an-
gelis per amicabilem charita-
tem. a car. 80.
Tertio: beatis erit par cū hoībus
pīaīoz trāglitatē. a car. 81.
Quarto btis: erit par cū hoībus p
cordialem serenitatē. a car. 81.
C Nonā glia aie brē: erit facietas
dīderabil⁹ z h h; qtuor. a car. 82.
Prīmo in gloria erit facietas ho-
minis finē suū attigēdo. a car. 82.
Secūdo: erit facietas a labore ge-
scendo. a car. 82.
Tertio: erit quies dīderij virtuo-
se pūuēdo. a car. 83.
Quarto: aīa brā faciatib⁹ loco celi
consistendo. a car. 84.
C Decima gloria anime: erit feli-
citas inuariabilis: z h erit i quat-

Tabula

tuor. a car. 84.
Primo: in celesti gloria erit perfecta felicitas absque tristitie admiratione. a car. 84.
Secundo: felicitas in gloria: erit sine fatigatione. a car. 85.
Tertio felicitas in gloria: erit sine cessatione. a car. 85.
Quarto felicitas in gloria: erit sine alteratione. a car. 86.
De beatitudine corporis. circa quod tria sunt dicenda. a car. 87.
Primo de generali resurrectione. a car. 87.
In resurrectione tria erunt sex corporis ex pulueribus reformatio: ipsi corpori reformato aeternis. et unitus insuperabilis colligatio. a car. 88.
Secundo de finali iudicatione. a car. 91.
Tertio de corporum glorificatione. a car. 98.
Prima gloria in corporibus: ut est corpus ipsi ut virginis gloriose et forte plurimum aliorum est cui dentissima claritas. et hoc erit in quatuor. a car. 99.
Prima claritas illa erit gloria anime proportionata. a car. 99.
Secundo claritas illa erit preter corporis comparata. a car. 99.
Tertio claritas illa: erit differens in multis corporibus. a car. 99.
Quarto claritas illa: erit correspondens bonis operibus. a car. 100.
Secunda gloria corporis glorificati erit constans impassibilitas et hoc in quatuor. a car. 100.
Primo hoc impassibilitas: erit equalis in privatione. a car. 100.
Secundo. hec impassibilitas erit inequalis positione. a car. 111.
Tertio. hec impassibilitas: erit equalis in eodem corpore. a car. 112.
Quarto. hec impassibilitas in subtracto erit equalis in opere. a car. 112.
Tertia gloria corporis: erit uigorosa subtilitas: et hoc erit in quatuor. a car. 113.
Primo corpus gloriosum cum corpore non glorioso. poterit existere. a car. 113.
Secundo corpus gloriosum corpore non glorioso poterit resistere. a car. 113.
Tertio hec subtilitas: equalis erit in eodem corpore. a car. 114.
Quarto hec subtilitas: erit permanens in eodem corpore. a car. 115.
Quarta gloria corporis: erit velocior agilitas: et hoc in quatuor erit. a car. 115.
Primo hec agilitas: erit in mouendo corpus absque resistetia. a car. 115.
Secundo hec agilitas: erit in mouendo corpus: quo uolet potest. a car. 116.
Tertio hec agilitas: erit in mouendo corpus non rei carentia. id est propter aliquem defectum. a car. 116.
Quarto quod agilitas predicta: erit in mouendo corpus in dei presentia. a car. 117.
Quinta gloria corporis: erit celestis habitatio. non cuiuslibet celi sed celestissimi: quod dicitur celum empyreum et hoc erit in quatuor. a car. 118.
Primo in celesti habitatio: erit amara

Tabula

billis pulchritudo a car. 119.
 Secundo i celesti habitatio: erit
 mirabilis magnitudo. a car. 119.
 Tercio i celesti habitatio: erit psta-
 bilis fortitudo. a car. 120.
 Quarto i celesti habitatio: e lauda-
 bilis sanctitudo. a car. 120.
 Sexta glia corporis erit vocal' co-
 laudatio: et h' erit i quatuor. a car. 120.
 Prio corpora gliosa colaudabunt
 deum: pp eoz creatione. a car. 120.
 Secundo cor. glo. collaudabunt de-
 um: pp eoz redemptione. a car. 121.
 Tercio corpora gliosa collauda-
 bunt deum propter eoz gratifi-
 catione. a car. 121.
 Quarto corpora gliosa collauda-
 bunt deum: propter eorum glori-
 ficatione. a car. 121.
 Septima glia corporis: erit dele-
 ctabilis visio: et hoc erit in quat-
 tuor. a car. 112.
 Prio: principalis visio corporalis
 erit assupte diuinitatis. a car. 112.
 Secundo corporalis et delectabil' visio:
 erit vgis et genitricis di. a car. 112.
 Tercio corporalis et delectabil' vi-
 sio: erit felicitis societatis. a ca. 113.
 Quarto corporalis et delectabil' vi-
 sio erit celestia claritatis. a ca. 113.
 Octaua glia corporis glorifi-
 cati erit grata multuz auditio: et
 h' in quattuor erit. a car. 114.
 Prio mirabilis et gratissima me-
 lodia erit i auditu ex vocum sono-
 ritate. a car. 114.
 Secundo mirabilis et gratissima
 melodia: erit ex multorum quan-
 titate. a car. 114.

Tercio in illa eterna gloria: erit
 gratissima auditio ex dictorum ve-
 ritate. a car. 115.
 Quarto car' ille placebit: qu' erit
 i gratiarum actio. a car. 115.
 Nona glia corporis beati. erit
 redolens odoratio. et h' erit i quae-
 tuor. a car. 116.
 Prio in gloria: erit odoratio sua-
 uissima. a car. 116.
 Secundo i gloria: erit redolens odora-
 tio ex p'sentia missis dei. a car. 116.
 Tercio i celo: erit odor redolens
 ex ceteris assistentia. a car. 117.
 Quarto i celo: erit redolens odora-
 tio ex sui subsistentia. a car. 117.
 Decima gloria corporis in ce-
 lo erit suavis degustatio. Et hic
 in quattuor. a car. 117.
 Prio i celo talis degustatio erit
 quasi cibus reficiens. a car. 118.
 Secundo i celo illa gustatio: erit
 ipsis sufficiens. a car. 118.
 Tercio in celo illa gustatio erit
 oris gustus perficiens. a car. 118.
 Quarto in celo talis gustatio: erit
 viuaciter afficiens. a car. 118.

Explicit Tabula.

ille dicuntur nulum que pre cete-
 ris dicuntur frigidiores. Sed
 que ritur quomodo aqua frigidis-
 sima stabit cum igne ardentissimo
 for non solum in digitis: aut in
 manibus: aut pedibus: sed in to-
 to corpore et maxime cum erit tran-
 situs immediatus de tanto ardo-
 re ad tantum frigus. Unde et aqua

Liber ad lectorem.

Accendi cupiens ad celi gaudia: compos

Est voti: modo me terq; quaterq; legat.

Nec mirum: penas nam pando clarius omnes

Tartareas: iusti premia sicq; viri.

Lector emas igitur festinans me tibi: vita

Tandem celesti vivere quisquis amas.

Sum quoq; nunc docto menda purgatus ab omni

Mempe viro: tua quem muneret oratio.

Epistola fratris Guilhermi Totani sacri ordinis predicatorum: in lau-
dem presentis operis: per ipsum castigata.

Ceterum probitates quosdam etiam in sacris codicibus inscrip-
ptos varie effecerunt virtutes commendabiles: q̄q̄ ad falsa deulius
error: abduxerit plurimos: virtutis tantum nomen habentes: bonorū
tamen exempla insequi licet. Quosdam. n. ornat sincera fides ac ho-
spitalitatis amor. Abraham quippe primus suo tempore deum co-
luit. patriam propter deum dereliquit. ad vitandum fratris sui scan-
dalum iuri suo cessit. angelos hospites suscepit. filium immolare di-
sposuit: et sic in temptatione inuentus est fidelis. Alios vero insignes
fecit preclare vite mundicia: ut patet in Ioseph: qui zelum colendo dei
sue angustis tempore custodivit mandatum et in tantum sublimatur
honorem ut fieret dominus egypti. Quod si de regibus habendus ē
sermo Dauid occurret qui in sua misericordia consecutus est sedem
regni in secula. Preter hos alij amore legis multa perpassi sibi no-
men eternum vendicarunt. Alij rempublicam bene regentes: chari-
tatem quidem non deserentes: pijs insistentes operibus corde puro
deo vero famulantes. Alij arte et industria viuentes bonam ex suis
operibus famam per vniversum mundum indeserentes: quorum no-
mina et numerum hic inserere propter eorum multitudinem preter-
mitto. Memini etiam legisse philosophantium quosdam ut literarū
studio: scire amantes: liberius vacarent: vrbium frequentiam reliquis-
se. vbi multe sunt oculorum sursumq; illecebre ne per seculi luxum et
rerum temporalium nimiam abundantiam animi fortitudo moleste-
ret: et ne mundi huius impudicitia stupraretur. Inde pictagorici con-
sortium huius seculi neq; deserentes in desertis habitabant locis.
Etiam platonici et stoici in templorum porticibus versabantur: ut ho-

1
nestioris habitaculi sanctitate commoniti nil aliud q̄ de virtutibus
cogitarent. Quod ut de ceteris tacuerim optime fecisse videtur egre-
gius sacre theologie doctor magister Petrus reginaldetti ordinis fra-
trum minorum: cuius mentem diuina sapientia ita secundasse arbi-
tro: mirabili ac ineffabili modo inebriasse ut nihil terrenum nihilque
mundanum cor eius alliceret: sed toto mentis sue conatu intuitu et af-
fectu futuram operum bonorum malorumve retributionem contem-
plaretur. de qua in symbolo Athanasius ait. Qui bona egerunt ibi-
t in vitam eternam. Qui vero mala in ignem eternum. Unde et tanq̄
de huiusmodi non ignarus libellus hunc quem si ceteris placet. Spe-
culum finalis retributionis appello. nō sine magno labore magnaq̄
diligentia composui: stilo grato et secundo: celsaq̄ sententia: atq̄ or-
dine decentissimo ad finem vsq̄ perducendo. Cuius utilitatem fre-
quentissime cogitant ego frater Gulthermus totani sacri ordinis fra-
trum predicatorum humilis doctor et lector insignis ecclesie prima-
tis galliarum sancti Iohannis Lugd. memor prioris charitatum pa-
trum nostrorum dominici scilicet sanctissimi patriarche nostri viri
vtiq̄ apostolici: ac gloriosissimi confessoris Francisci seraphici sacri
ordinis minorum fundatores egregii qui adhuc mortales virgine sa-
cratissima dei matre procurante coram deo et christo iesu mirabiliter
corpore: affectu et effectu conueuerunt in vnum: charitatis amplexi-
bus post visionem mirabilem seinuicem osculantes et dicentes. quia
simul pergemus: ad idem conabimur: nostri quoq̄ veri pariter suc-
cessores. Tantum ergo ac tam utile opus ad gloriam prefati sacri or-
dinis minorum in lucem omnibus prebere volens quo salus plurius
valeat procurari. ex exemplari non modicuꝝ viciato studui quoad po-
tui verum exemplar conficere. de minus bene correctis veniam petēs
cum orationum suffragiis. de hijs vero que sana: utilia: et non in ali-
quo viciata aut incorrecta legentes reperient. gratias deo: et laudes
actori huius referre laborent.

De loco infernali

2

Quia deus teste ps. lxi. Red-
det unicuique iuxta opera sua. Ex-
pediens et utile valde videtur dice-
re aliquid de gaudijs paradisi. et
de penis inferni secundum quod in-
telligere valemus de his duobus
ex sacra scriptura: et dictis sancto-
rum et doctorum. Utile inquam
propter tria: videlicet. Propter
concupiscentias fugiendas. Propter
penitentiam peragendam.
Et propter vitam iustam con-
servandam. Dies enim mali sunt
Imo videntur nunc hii dies esse
de quibus ait christus. Abunda-
bit iniquitas: refrigescet charitas
multorum. Math. xxiii. Quapro-
pter sicut mater ostendit filio po-
mum ut ad eam veniat. et rex pati-
bulum homini ne furtum faciat
et rector scholarum virgas discipu-
lo ut lectionem addiscat: sic do-
minus iesus tanquam mater no-
bis insinuavit multa de gaudijs
paradisi: ut illum sequamur. et
multa de penis inferni: ut pecca-
tum caueamus. et virgas quibus
in perpetuum puniuntur damna-
ti: ut bene agere discamus. Pri-
mo igitur dicendum est de penis
inferni. Secundo de gaudijs pa-
radisi. Iuxta illud ps. Transiui-
mus per ignem et aquam et eduxi-
sti nos in refrigerium. Et hema-
igitur sit istud.

Quoniam
uertan-
tur in in-
fernum
omnes
gentes:
que obli-
uiscun-
tur deum.
ps. lx. co-
siderem

Igitur charissimi et attendamus
diligenter quot et quanti dolores
sunt in inferno. et sic a peccatis no-
stris resiliemus. et si non amore
dei: saltem penarum timore. quia
timor expellit peccatum. Eccl. i.
Unde in libro de oculo morali:
hic aspectus. scilicet. penarum inferni
utilis est: et ut culpa vitetur: et ut
pena presens facilis reputetur.
Unde dicit Isai. i. soliloquiorum.
Prepone tibi aduersus carnis ar-
dores futuri supplicij ignes. Me-
moriam ardoris gehenne: ardorem
extinguit luxurie. Videmus quod
quando digitus est adustus. ap-
plicatur ad ignem ut minor calor
possit extrahi per maiorem. sic et
peccator inflammatus igne pec-
cati si per considerationem appli-
cet se igni infernali: minor calor
extrahi poterit a maiore. Eccl. i.
vii. Memorare nouissima tua et i-
erernum non peccabis. Facit se-
cundo ut pena presens facilis re-
putetur. Unde dicebat Bernardus.
Vigilias times et ieiunia manu

Prima pena corporalis

om̃q̃ labores . sed hec leuia sunt
flammas perpetuas meditant̃ .
Carrat Beda in gestis angloꝝ
Quod tempore constantini mino-
ris imperatoris: quidam paterfa-
miliās cum decessisset in angliā
eius aīa eterni iudicis ante tribu-
nal est adducta: vbi tandem obti-
nuit dei genitricis intercessionib⁹
vt prius inspectis penis infernali-
bus: post hec rediret ad corpus.
Reuēit igitur qui erat mortuus.
et enarratis de penis inferni mira-
bilibus et rebus suis erogatis pau-
peribus profectus est ad quandā
insulam vt lingua simul et opere
ostenderet quanta tormenta vidi-
set. et in maxima hyeme se merge-
bat in flumen . et cum eum super
hoc amici arguerent et noti. respō-
dit. Sinite me: nam maiora vidi
et. Sunt. n. ibi tot et tante miserie
q̃ si eas homo cognosceret p̃ ali-
quam experientiam nullas posset
in hoc mundo cogitare miseriam
quam non potius sustineret q̃ il-
las penas sufferre veller. Dicam⁹
igitur hic de tribus.

Primo de loco infernali et ei⁹
qualitate.

Secundo de damnatoꝝ pena
corporali et eius multiplicitate.

Tertio de pena spiritali et ei⁹
varietate.

Primo igitur vi-
dendum est de loco infernali et ei⁹
qualitate. Unde dicit Richardus
et tenent quasi omnes doctores.

Quod infernus est in medio ter-
re. q̃ iste locus est remotissimus
a celo: q̃ centrum summe distat
a circumferentia. Nam sicut deus
ordinat corpora in suis locis fm̃
exigentiam suoz naturalium pō-
derum: sic ordinat creaturas ra-
tionales in locis fm̃ exigentiam
suoz amoris. Et ideo sicut electi
sunt in celo. q̃ in suo amore cele-
stia terrenis preposuerunt. Ita re-
probi per diuinam iusticiam sunt
et erunt in loco infimo. q̃ in suo
amore infima et terrena superiori-
bus et celestibus preposuerunt. H-
ille. Ex quo patet vbi sit infernus
q̃ fm̃ astronomos et speras men-
surantes: distat a superficie terre
per duo milia. cc. et l. miliaria. q̃
est in medio diametri. Est igitur
infernus velut fossa siue carcer in
medio terre: terra ipsa circūquaq̃
conclusus. Sed qualis est ille car-
cer? Dico q̃ fm̃ doctores sanctos
ibi sunt quattuor elemēta. s. ignis
in suo supremo calore inclusus vt
in clibano qui vndiq̃ esset firmi-
ter clausus. Item est ibi aqua in
suo sūmo frigore. Similiter aer
et terra in fetore maximo. Unde et
magnificētia regalis requirit q̃
non solum habeat pallacia ppter
bonos: sed etia; carceres propter
malos. Rex at̃ glorie qui magnifi-
catus ē super oēs reges terre: cur
non haberet carceres sicut habet
pallacium. Unde Aug. in lib. de
triplici habitaculo. Tria sūt sub
omnipotentis manu habitacula.

sumum mediū et ymū. Quorū
sumum regnū dei vel regnum
celorū dicitur. ymū vocatur infer-
nus. mediū presens mundus. vel
orbis terrarū appellatur. quorū ex-
trema oīo inuicem sibi sunt ptra-
ria et nulla societate pūcta. Que
n. societas potest esse lucis ad te-
nebras: et christi ad belial. ij. Cor.
vi. Medium autē nonnullas habet
similitudines ad extrema. Unde
lucem hīs et tenebras. frigus et ca-
lorem: dolorem et sanitatem. letiti-
am et merorem. odium et amorem.
bonos et malos. iustos et iniustos
regnum et subiectionē. famem et
satiētē. mortem et vitā. et hīc oī
innumera: quorū omnium pars
vna imaginē habet regni dei. pars
altera inferni. Commissio. n. ma-
lorū simul et bonorū in hoc mūdo
est. In regno autē dei nulli mali: s;
oēs boni et in inferno nulli boni:
sed oēs mali. Uterq; locus ex me-
dio suppletur. Hominum. n. hu-
ius mundi alij eleuantur ad celū.
alij trahuntur ad infernum. Si-
miles quippe similibus pūngunt.
Bona autē regni celestis dicere aut
cogitare vel intelligere ut sūt: nul-
lus pōt carne vestitus. multo ma-
iora sunt et meliora q̄ cogitentur
aut intelligantur. Unde. i. Cor.
ij. scriptū est q̄ oculus non vidit
nec auris audiuit: nec in cor hoīs
ascendit que preparauit deus dili-
gentibus se. Mala autē inferni dice-
re aut cogitare ut sunt nemo pōt.
priora sunt quippe valde q̄ cogi-

tentur. Hec Aug. Uti Isa. xxx. c.
Preparata est ab heri topheta re-
ge: preparata profunda et dilatata
nutrimenta eius ignis et ligna
multa. status dñi sicut torrens sul-
phuris succendens eā. preparata
est ab heri. i. ab initio. sicut iudices
semper habent patibulum in ter-
ra ad reos puniendos: tophet. s.
vallis gehēnalis. a rege oīpotēte:
qui solus pōt facere quicq; vult
profunda ut nullus possit erire. di-
latata ut omnes possit capere. sur-
ta hoc locus iste pluribus appel-
latur noībus. Primo dicitur in-
fernus: ab ifero dictus. q̄ anime
in peccato mortali morientis an-
te diē iudicii: et post anime cum
corporibus ibi inferuntur ad eter-
naliter patiendū. Job. vii. Qui
descendit ad infernum non ascen-
det nec reuertetur vltra ad domū
suam. Dicitur secundo tartar⁹
i. s. m. papiam turbatus. quia ibi
erit magna tribulatio et magna
afflicto sicut infra dicitur. Di-
citur tertio auernus quasi sine ve-
re. i. temperie. q̄ pene non sūt ibi
temperate sed nimium excessive.
Quarto dicitur acheron: ab a-
quod est sine et cheron gaudium
quasi sine gaudio. Alijsq; nomi-
nibus appellatur de quibus per-
transio. Sunt enim hec nomina
scilicet. Atx flegeton: letbes: coc-
chitus: que a quibusdam discun-
tur fluij infernales. Patet igit
quis locus sit infernalis habita-
tio et qualis: sed adhuc magis pa-

Prima pena corporalis

tebit in sequentibus.

Secundo viden

dum est de damnatorum pena corporali et eius multiplicitate. Licet enim sint valde plures pene. Deceat tamen intendere ad presens declarare. Quarum

¶ Prima est ignis ardentissimi.

¶ Secunda est frigoris acutissimi.

¶ Tertia magnus clamor doloris absque cessatione.

¶ Quarta inferni famus absque euacuatione.

¶ Quinta odor fetidus et multus horribilis.

¶ Sexta visio demonum valde terribilis.

¶ Septima fames crudeliter affligens.

¶ Octava sitis similiter conficiens.

¶ Nonna verecundia et confusio.

¶ Decima in tactu maxima afflictio.

Prima igitur pena est ignis ardentissimi. Mathe. xxv. Ite maledicti in ignem eternum. Ignis autem iste differt ab igne huius mundi in quattuor. ¶ Primo in acerbitate. Unde secundum beatum Augustinum. Ignis iste sensibilis ita se habet ad ignem gehennalem. sicut ignis depictus ad ignem verum. Considera igitur quanta sit differentia in ardore inter ignem pictum et ignem

verum. et consequenter considera si potes ardorem ignis infernalis qui tantum excedit ardorem ignis huius. Quamquam passionem sustineres si per horam stares siue teneres digitum tuum in igne. et maiorem si totam manum. et adhuc maiorem si totum brachium et adhuc multo maiorem si totus corpus. Quantus igitur erit ardor ignis gehennalis. Credo quod nec aliquis viuens cogitare aut dicere sufficiat. Ysa. xxxij. Quis ex vobis poterit habitare cum igne deuorante. Item in ps. In ignem deicies eos. Item pones eos ut clibanum ignis: et deuorabit eos ignis. sicut ferrum in fornace totum fit ignis. per ignem igitur scriptura sacra acumen doloris innuit. Sed quia magnitudinem pene eterne exprimere non potest nisi exemplificando de rebus temporalibus et ignis penetrabilius et acrius est elementum: magisque acutum ceteris elementis. Ideo scriptura ut potest acerbitatem pene inferni innuit sepius vocando illius pene acerrimum dolorem penam ignis: minus tamen dicens et plus significans. ¶ Secundo differt ignis inferni a nostra iduratione. quod noster potest extinguere ille autem non Isa. vltimo. Ignis eorum non extinguetur. Item Deuter. xxxij. Ignis succensus est in furore meo et ardebit usque ad inferni nouissima. id est. quando paratus et infernus durabit. id est. in per-

petuum. **A**rdor interminabilis deuorabitq; terram cum germine suo. idest terrenorum amatores comburet. idest totaliter vret. **I**ste ignis non cōtinuatur lignis aut alia materia: sed dei voluntate. **I**lle locus inferni tali igne repletus est qui nunquam extinguitur sic q; si totum mare in eo poneretur non ex hoc extingueretur. **T**ertio differt iste ignis perpetuus a nostro igne in luce. nā iste ignis mundialis in se lucem includit: sed ignis inferni quantum sit abundans in ardore tamen secundum ordinem diuine iusticie caret luce. **V**idebunt tamen damnati se inuicem non ut in ea consoletur: sed ut magis torqueantur. **U**nde Gregorius. Quantum illis scilicet damnatis ignis ad consolationem non lucet tamen ad aliquid ut scilicet magis torqueantur lucet. **E**os quippe quos reprobi nunc inordinate diligunt se cum tunc in tormentis videbunt ut penam proprie punitionis exaggeret carnalis cognatio auctori preposita pari ante oculos ultione dānata. **U**nde et Isido. Ignis gehenne lucebit miseris ad miserie augmentum ut videant unde doleant: non ad consolationes ut videant unde gaudeant. videbūt etiam demones ut diceret infra. **I**tem dominus Bona. li. liij. di. l. conclusionē prima. ij. articu. alt. Ignis est in triplici differentia. **E**st enim ignis purus ut est

in propria materia. **E**t ignis incorporatus ut est in materia aliena ut in terra vel aere. et ignis non tantum incorporatus: sed etiam permixtus ut sit sulphureus et fumosus. **P**rimus est lux et purus licet et abundanter. **S**ecundus est ignis carbo et flamma: hic etiam lucet et tenebram expellit. **T**ertius est ignis fumosus et talis est tenebrosus: et iste erit in inferno. ps. Posuerunt me in lacu inferiori in tenebrosis et umbra mortis. **Q**uarto differt h ignis ab illo in consumptione. quia hic potest omnia consumere. Ille autem non consumet sed comburet corpora in eo manentia. **U**nde Augustinus. xxi. de ci. sicut declarat Franciscus de maronis dicit q; sicut corpora animalibus dolorem faciunt per organa que tamen non ideo moriuntur: ita potest ignis infernalis corporibus inferre dolorem non inferendo mortē. et hoc declarat quarto exemplo. **P**rimo de salamandra que in ignibus vivit. **S**ecundo de moribus sicilie qui ab ignibus comburantur: et non consumuntur. **T**ertio de carnibus pavonis que plus quam per annum conseruantur mortua a putredine ut ipse dicit se fuisse expertum. **Q**uarto de paleis que pira maturant: et nihil conseruent. **H**ec ille. **T**unc enim corpora erunt in consumptibilia: ideo semper manebunt in illo

Prima pena corporalis

igne sine consumptione. vñ tunc
verificabitur illud Apoc. ix. In
diebus illis querunt hoies mor-
tem ⁊ non inuenient eam. ⁊ desi-
derabunt mori ⁊ fugiet mors ab
eis. Et de hac pena dicitur eodez
li. c. xxi. Timidis autem ⁊ incre-
dulis. ⁊ execratis. ⁊ homicidis. ⁊
fornicatoribus ⁊ veneficijs. ⁊ ydo-
latris. ⁊ oibus mendacibus pars
illoz erit in stagno ardenti igne.
¶ Expositio timidus. s. qui timore
penarum fidem accipere fingūt
vel acceptā relinquunt Luce. viij.
Ad tempus credunt ⁊ in tempo-
re temptationis recedunt. ¶ Et i
credulis qui. s. bona futura min-
ime credunt Jere. v. Populo hu-
ic factum est cor incredulum. Et
Jsa. lrv. Expandi manus meas
ad populum incredulum. ¶ Et
execratis qui manifeste more ec-
clesiastico excommunicantur. Ri-
chardus vel fm Almonem. In
credulis. s. paganis vel iudeis. ⁊
execratis. s. falsis christianis qui
sunt execrandi a deo. s. abhominā-
biles. Unde ps. Virum sangui-
num ⁊ dolosum abhominabitur
dominus. ¶ Et homicidis qui. s.
vel voluntatis prauitate. vel ser-
monis persuasionem vel operis per-
perratione aliquem occidunt. s.
Joh. iij. Omnis homicida non
habet vitam eternam. ¶ Et for-
nicatoribus idest seruientib⁹ im-
mundicie. s. Cor. vi. Neque for-
nicarij regnū possidebūt. ¶ Et ve-
neficijs qui malicie venenum ver-

bo vel exemplo effundunt crude-
liter. Alit Richardus. Venenuz
aspidum sub labijs eorum. Alit
propheta. ¶ Et ydolatrijs quales
sunt qui relicto vero diuinitatis
cultu per ydolatriam demōibus
se subdunt. s. Cor. in. x. Neqz ydo-
latre efficiamini. ¶ Ex oibus men-
dacibus quales sunt qui relicto
veritatis tramite proximos frau-
dulēter fallunt. Ecclesiastici. vij.
Noli velle mētiri omne mendaci-
um pars illorum erit inquam in
stagno ardente. idest in profunda
infernī damnatiōe in qua ē ignis
qui est mors secunda. idest corpo-
ris ⁊ anime. Prima mors fuit in
animo per peccatum ait Almo:
de quo stagno dicitur. c. xvij. et.
xix. eiusdem Apoc. Pars scilicet
punitiōis. quia multe sunt alie
damnatorum pene. Cogitemus
charissimi quantus tremor. ⁊ ti-
mor erit hīs quibus dicitur p
sententiā diffinitiuam ⁊ irreuoca-
bilem a summo iudice. Ite male-
dicti in ignem eternum Math.
xxv. Quem tremores haberemus
si per iudicem temporalem con-
demnaremur ad carcerem toto
tempore vite nostre ⁊ maiores tre-
morem haberemus si condemna-
remur ad mortem. Quid igitur
si condemnaremur ad carcerem
infernī ⁊ mortem perpetuam cum
acerbitate ⁊ ardore ignis ar-
dentissimi. Sed dicere quis.
Que causa erit huius sententie
tam mirabilis? Respondet the-

ma in secunda parte sui cum dicitur. Omnes gentes que obliuiscuntur deum. quasi diceret propheta. Hec est causa damnationis vestre. scilicet quia obliuiscitis deum. patet. nam iudex commemorabit opera misericordie a reprobis non sibi facta: sed reprobis quasi se excusantes respondebunt et interrogabunt quando hec sibi non fecerunt. Verum ut ait Rabbanus. Et si se excusare satagunt tamen deum fallere non possunt. Unde respondebit illis dicens. Quando non fecistis vni de minoribus diis nec mihi fecistis. Vbi Augustinus. Christus est caput ecclesie: corpus eius ecclesia. In nostro corpore caput sursum est: pedes in terra in aliqua conspersione hominum quando aliquis tibi pedem calcas: nonne dicit caput calcas me. Quomodo ergo lingua quam nemo tangit dicit calcas me. Sic christus caput quem nemo tangit dicit. Esuriui et non dedistis mihi manducare etc. Vbi et Crisostomus. Unde qualiter leuia insungit. Non dicit. In carcere eram et non eripuistis me. infirmus et non curastis me: sed non visitastis et non venistis ad me. In esuriendo etiam non preciosam peti mensam: sed necessarium. Unde Crisostomus. Et hoc loco sciendum est quod non tantum pro eo quod peccauerunt homines condemnati sunt. sed etiam pro eo quod non bene faciunt. Si au-

tem pro eo quod non bene faciunt sic condemnantur putas quales penas exsoluent pro eo quod peccant. Et notandum quod potius fit descriptio de operibus misericordie quam de operibus iusticie. cum tamen magis teneamur ad opera iusticie: sed quia opera misericordie faciliora sunt: quia natura ad hoc inclinat supple magis. et ideo magis arguenda ubi deficient: et minus remuneranda ubi assunt et ergo si ista remunerantur: et alia Item potius arguit de omissione quam de commissione: cum tamen maioris criminis sit commissio et ideo magis arguendo et puniendo quod minus est innuit amplius punire de maioribus. Item magis arguit de peccatis in proximum quam in deum: quia si peccata in proximum condemnantur: multo magis peccata in deum ut blasphemia et ydolatria etc. de quibus dictum est in auctoritate Apoc. Item cum sit misericordia corporalis et spiritualis potius arguit defectum corporalem quam spirituale: quia opera corporalia sunt euidentia: vel per peccatam signantur illa. Ecce igitur causa quare dicitur reprobis qui a sinistris erunt. id est qui sinistram. id est temporalia quam diu vixerunt: ardentem amauerunt discedite a me. o infelix discretio: o dura separatio: o miserabilis conditio: discedite a me forte vite indeficientis: lumine glorie beatificantis torrente voluptatis

Secunda pena corporalis

inundantis plenitudine vbertatis inebriantis. discedite a me maledicti. Primo maledictione culpe. ps. Maledicti qui decli. a. m. t. Secundo maledictione pene: ideo subiungit. In ignem eternum. Hoc est igitur quod dicit thema propositum. Conuertantur in infernum omnes gentes &c. Et sic de prima corporis pena propter quam euitandam fugere debemus quacitius peccatum & auaritie ardorem: facere penitentiam: & viuere fm iusticiam.

Secunda pena est frigus acutissimi Mart. xviii. Ibi erit fletus & stridor dentium. s. ex frigore vehementissimo. Glosa. Stridor dentium de frigore solet excitari. quia ibi transibunt ab aquis nihilum ad calorem nimium. Job. xliij. nō inquit Albertus magnus i libro de sacramentis q̄ sit transitus de loco ad locum: sed quantum ad sensus. sicut febricitans prius torquetur frigore: postea calore in eodem loco & in eodem tempore. Sic damnati fm corpus quandoque patientur ardentissimum ignis. dolorem: & transibunt ad acutissimum frigorem: & econtra. ¶ Sed quanto spacio stabunt in hac pena vel illa. & quam primo patientur quando in corpore & anima concludentur in infernū solus deus nouit vtiestimo. Istō autem frigus differt a frigore hu-

ius mundi in quattuor. C. Primo in acerbitate. Unde Gregorius. Quod ibi erit frigus intollerabile. vnde imaginor q̄ sicut calor illius ignis excedit calorem ignis huius mundi. Sic frigus inferni excedit istud quod hic sentimus. ¶ Sed quare non dicitur in euangelio: q̄ dominus dicat i die iudicii. Discedite a me maledicti in frigus eternum: sicut dicitur q̄ dicit: in ignem eternum. Dicitur. q̄ ignis magis actiuus q̄ alia elementa: & q̄ congruentius possumus sentire eius ardorē quia & estate & hieme vtimur igne ideo dominus penam infernalem magis dicitur expressisse sub nomine ignis q̄ alterius elementis vt magis timeamus etiam illas penas grauissimas incurrere valeamus. comprehendere tamen intendens omnes penas inferni sub nomine ignis. Sensisti ne aliquando frigus in digitis & doloribus illius: maxime quando appropinquasti illos igni: Credo q̄ sic Considera illum dolorem nihil esse ad dolores frigoris infernalis quanto magis ille dolor erit maior non solum in digitis: aut in manibus: aut pedibus: sed in toto corpore & maxime cuz erit transitus immediatus de tanto ardore ad tantum frigus. Unde & aq̄ ille dicuntur nihilum que pre ceteris dicuntur frigidiores. ¶ Sed queritur quomodo aqua frigidissima stabit cuz igne ardentissimo

hoc statim dicetur in tertia differ-
rentia. **C**Secunda differentia aque
frigide fm naturam suam ad illā
aquam infernalem est in limpidi-
tate. Nam hec aqua nostra est cla-
ra. Illa autem erit obscura et ple-
na fumo sicut dictum est de igne
vnde ibi erunt tenebre exteriores.
Tenebre .n. interiores dicuntur
peccata . exteriores erunt tenebre
infernales. **T**ercia differentia ē
in duratione in se et in sua frigid-
tate. qz aqua nostra potest calefieri
et per calorem consumi: sed aque
inferni nunq̄ calefient nec dimi-
nuentur. vñ in inferno calor ignis
non destruet: nec mitigabit frigus
aque: nec e contra hmoi exemplū
habemus in penis factis egyptiis
Sap. xvi. vbi dicitur. Quod enī
mirabile erat in aqua que oia er-
ruit plus ignis valebat: vnder
est .n. orbis. **I**nterli. i. elementa su-
stoy. **Glo.** Nec mirum si grandis
et ignis mixta feruntur. qz ad crea-
toris voluntatem oia consentiunt
Et sequitur eodem capitulo. **A**ir
autem et glacies sustinebant vim
ignis et non tabescebant. Sic di-
cendum videtur qz in inferno si-
mul erunt ignis calidissimus et
aqua frigidissima diuina volunta-
te sic instituyente ad punitiones dā-
natorum. **E**t **Sap. v.** Pugnabit
pro illo orbis terrarū contra insen-
satos. **Q**uarta dñā est. qz aqua
nostra suffocat et interficit homi-
nes sicut videmus qz multi sub-
merguntur in aquis: sed aqua in

ferni non interficiet: nec submer-
get damnatos: imo sicut viuunt
piscis in aquis sic perpetuo hoies
viuent in aquis inferni cum illis
acutissimis doloribus. Aqua igitur
illa nec ratione sui: nec ratione
frigoris interficiet hoīem: immo
cum illo frigore intensissimo dā-
nati ppetuo viuent. **Q** frigus hor-
rendissimū. o aqua obscurissima
et fetidissima q̄tus stridor dentis
erit ex te in damnatis imo in toto
corpore horribilissimus tremor.
vbi erunt stuphe alemanie. vbi ca-
mini francie. vbi castra palatia et
loca amena huius mundi sūz non
erunt in perpetuum: nec ab illo fri-
gido carcere nunq̄ vllus eribit.
Considera charissime q̄tum do-
lorem et quantum frigus sufferes
si sine morte stare posses in glacie
huius mundi per noctem vnam
nudus. et si p septimanam adhuc
plus et si p annum adhuc multo
plus. **S**i igitur in ppetuum i fri-
gore acutissimo inferni stent dam-
nati quanta erit hec pena cogitet
qui potest. **S**i penas istas atten-
deremus non est pena in b mun-
do quam non libentius sustinere
mus vt non ad locum illum iser-
nalē nō dscēderem? **C**ōsiderem?
igit has penas vt possum? qz scri-
ptū ē. i. **Reg. li.** Dñs deducit ad i-
feros et reducit p p̄sideratōez illaz
penaz et reducit ad gaudia paradisi
Cū .n. peccādo vsqz ad portā inferni
venit consideratione hmoi pena-
rum que cuilibet peccato mortali

Secunda pena corporalis

debetur licet non in equali gradu penitens redit ad statum gratie et sic reducitur ab inferno unde Job. i. Dimitte me domine ut plangam paululum do. m. anteq. va. et non re. ad. t. t. et. o. m. c. t. m. et t. vbi. v. m. et. n. o. sed. sen. hor. in habitans. Unde Job de pluribus generibus penarum que sunt in inferno facit mentionem in hac auctoritate de paucis. Considerans igitur huiusmodi penas ait. Dimitte domine. i. locum penitentiae et tempus concede. Da mihi domine tempus ut possim me acquitare tecum per penitentiae planctum anteq. ad iudicium venias quando non erit tempus penitentiae per quam possint ista tormenta euadi. Sed quo precio quo opere acquitat se homo cum deo. certe non ridendo: non corpori complacendo: sed plorando Isa. lxxviii. dicit Ezechias. Recogitabo tibi. o. a. me. in ama. anime mee. Et hoc est quod dicit Job. Ut plangam paul. d. meum. Et hoc est quod dicit Ezechias: cui infirmanti dati sunt. xv. anni. ad vitam Non quero spacium vite ad ridendum ad suaviter viuendum sicut multi cum infirmantur spacium vite deiderant non ut peniteant non ut fugiant penas huiusmodi horrendas: sed ut deliciose adhuc viuant et peccata peccatis accumulent: et sic penas illas in maiori gradu post iudicium possideant. et ut in temporalibus filiis et filia-

bus prouideant et non sibi. Unde tempus petunt ad peccandum non ad penitendum Job. xviii. Dedit ei dominus tempus penitentiae et ille abutitur eo in superbia. Abutitur ergo qui in alios usus expendit. Sed posset quis dicere: Oportet me esse multum in dolore et labore ad me acquistandum cum deo. Et dicit Job q. non. Unde sequitur. Ut plangam paul. quia quicquid in hac vita sustineres non solum parum: sed etiam paululum est respectu eius quod minimum est in inferno. Sequitur. Antequam va. et non reuertar. Quasi diceret. Si non penituerim oportet q. ad locum tormentorum vadam et illam infernalem penam sustineam ignis et frigoris Job. v. Qui timer. pruinam irruet super eum nix. Pruiua modica est et cito transit: et de terra nascitur et significat penitentiam quaz homo voluntarie sustinet in hac vita. Nix autem frigidior est et durabilior: et desuper descendit: et signat penam frigoris eternae que maxima est et perpetua et a deo inflata. quasi diceret. Qui penitentiam temporalem deuitat eternam incurrat. Non. n. diceretur iudex iustus si latrones et homicidas dimitteret impunitos. Qualiter ergo credis q. iudex iustissimus cuiusmodi est deus te non puniat in futuro: ex quo te non vis punire in mundo: nec de petis dolere Job. xix. Fugite a facie. s. s. hinc future.

quoniam iniquitatu vltor: est gladius. Item Job. ix. Fugiet arma ferrea et irruet: in arcu eneus. Arma ferrea vocat pena temporalem s'm glo. quia citius in rubigine consumuntur. Arcum eneu quia durabilior est vocat eternus supplicius. quasi diceret. Qui penam fugit temporalem que brevis est: incurret eternam que durabilior est. Ideo consequenter dicit: antequam vadam. quasi diceret. Si non plangam: ibo. Cognosce igitur te offendisse deum: si precepta eius transgressus es: et age penitentias ne ad has gravissimas penas ignis et frigoris descendas in corpore et anima: ex quibus qui ad illas vltima sententia iudicantur nunquam reuertetur. Ideo dicit Job. Non reuertar. Quot homines ibunt ad illas penas a possessionibus et diuitiis terrentis a luxuriis et alijs peccatis et vitijs. Alii exemplum audire. Legitur in miraculis sancti Bernardi de heremita qui fuerat decanus ecclesie lingoni. qui cum fuisset. xlv. annis in nemore ardanensi: post mortem suam apparuit cuidam episcopo lingoni. in maxima gloria: et dixit ei: quod in hora mortis eius xxx. milia decesserunt e quibus ipse et beatus Bernardus statim ascenderunt in celum et tres fuerunt in purgatorio: et omnes reliqui in infernum. Nec est obijciendum de parvulis baptizatis si forte tunc aliqui obierunt. quia non sunt de

numero adultorum. C Item post huiusmodi recitationem recitat Albertus magnus in libro de sacramentis. Super inquit quidam maximus clericus et in scientia famosissimus in lecto mortis visitatus ab episcopo parisiensi et monitus ut in fine renunciaret pluribus beneficiis: et vnam prebendam retineret erubescens vel indignas facere contra opinionem quam tenuerat. Temptabo inquit si potest aliquis saluari cum pluribus prebendis. Post mortem suam apparuit episcopo eodem mense octava hora tertia in habitu quo solebat vti: et interrogatus quomodo se haberet. Ego sum ait in eternum damnatus. Et que est inquit episcopus causa damnationis. Misa inquit clatio mea damnat me. Et quid dicis ait episcopus de opinione plurium prebendarum. Nihil inquit me adiuvavit. Et addidit. Dic mihi si est aliquis adhuc vivens in seculo. et ait episcopus. Quomodo tu tantus clericus ista queris ut tam cito mundum finitum esse credas: cum defuncti bona saltem naturalia non amittant. Certo ait ex quo mortuus fui: tam infinita animarum multitudo corruit in infernum quod non credebas tot esse viventes per totum mundum. Unde si Iesus Christus in tota vita sua nil aliud predicasset: nisi exemplum de diuitibus et lazaro. Lu. xvi. Sufficere debuisset ad conversionem omnium peccatorum.

Tertia pena corporalis

Unde mirus est q̄ multi ita peruerſi ſunt. q̄ ſi cetera verba ⁊ facta dñi ⁊ ſanctorum aut non credunt aut negligunt. Cur ſaltem iſtud euangelium non attendūt? Hec albertus. Cōſiderata igitur pena aque tam frigide. exclamamus ad dominū cum propoſito nos emendādi dicētes illud. ps. Saluum fac me deus q̄ſi intraderunt aque vſq̄ ad animā meas. Quasi diceremus. Domine cōſiderauimus in anima noſtra penas illius aque frigidiffime quā preparasti damnatis: nunc te ſaſuente te auxiliante volumus ad te conuerſi: vt ſaluos facias nos. Scientiam viarum tuarum volumus: q̄ credimus q̄ conuerſetur in infernū omnes gentes ⁊c. quia ſcriptum eſt. Ipi vero non cognouerunt vias meas quibus iuraui in ira mea ſi introibunt in requiem meam. Et hoc de ſecunda pena.

Tertia pena inferni declaranda. eſt magn⁹ clamor doloris abſq̄ ceſſatione. Credim⁹ enim q̄ ſicut in gloria erit cantus leticie ſine ceſſatione: tam in angelis beatis q̄ in electis dei. Sic in inferno erit clamor triſticie tam in demonibus q̄ in reprobis hominib⁹. De angelis beatis dicitur in preſatione de trinitate. Quam laudant angeli atq̄ archangeli: qui non ceſſant clamare quotidie vna voce

dicentes. De qua laude amplius in tractatu de gaudijs paradifi dicet domino adiutuāte. De planctu inferni dicitur Apoca. i. Plāgent ſe ſuper eum omnes tribus terre. etiā amen. Et beatus Ber. In meditationibus inq̄t. In inferno nil aliud audiet niſi fletus ⁊ planctus ⁊ vlulatus merores atq̄ ſtridores dentiū. ⁊ planctus infinitus qui nunq̄ habebis finē. Vidisti ne aliqui perſonā deſolatam ⁊ plāctū clamoroſum facientem qui te pmoueret ad cōpaſſionē ⁊ fletus. Credo q̄ ſic ſicut maxime faciunt homines ex amiſſione carorum planctum: ita q̄ etiā multis diebus non poſſunt conſolari. Sicut planctū maximum credimus uirginē dei matrē feciſſe de morte filij ſui benedicti. ſed iſte habuit finē: die tertio quādo ipſum reſurrexiſſe cognouit. S⁹ in inferno erit clamor ploratus ⁊ vlulatus multus: q̄ omnes ſunt tam demones q̄ damnati p peccatis ſuis mortalibus cum vlulatu quaſi canes clamabunt perpetuo maxime. Propter gloriſiue dei viſionis priuationē. Propter temporis perditiōez. Propter vehementem penarum paſſionem. Propter venie deſperationem. ⁊ q̄tum tormentum in auribus damnatorum imo in toto corpore. Hoc erit pro cantilenis ⁊ vocibus cantantium in corais ⁊ ludis diſſolutis in quibus cōmittuntur magna ⁊ multa pec

cata. **C**alulabunt igitur primo demones qz per superbiam suam perdidit tantam gloriam. **U**bi notandum s; Bonauen. li. ij. di. .v. li. conclusionem. i. arti. q; diabolus quodammodo appetit similitudinem imitationis dei quodammodo equalitatis. et hoc apparet si attendatur appetibile et modus appetendi. Diabolus enim appetit alijs p esse sua tñ auctoritate. Ad appetit pcesse hoc fuit imitationis. et hoc aliquando obtinisset si stetit. q; autem propria auctoritate. ita q; sine meritis et sine datore. et ita q; nulli subesset hoc est solius dei. et hoc est equiparatio. et ita dicit Greg. q; appetijt esse sui iuris ita q; nulli subesset. Ber. dicit q; appetijt equalitatem potestatis. Ansel. dicit q; appetijt pesse sine meritis. et oēs verum dicunt et diuerse auctoritates circuloquunt. hoc esse qd est pcesse omnibus sua propria auctoritate. Et sic appetijt diuinam equalitatem in aliquo. **I**sa. xliij. Ascendā in celos et ero similis altissimo. Et consequenter conclusionem sequenti ait. Notandum q; superbia demonū et aliorum cōformis fuit capiti totius malicie picipi. scz tenebrarum. Ipse diabolus attendēs suorum naturalium strenuitatem. et excellentiam et pcellentiam voluit pcesse et requiescere sua auctoritate. hoc est siue meritis siue ministerio. Demones vero subiecti nō sunt ausi tantum appetere. s; pconsiderantes na-

turalium strenuitatē voluerunt sub umbra illius quiescere ita q; non ministrarent. sed quodammodo sub illa potirentur voluntaria libertate. quā audiebāt se nō posse habere sub domino diuino. Cognouerunt enim angeli se esse factos ad picipandum quietis beatitudinem. et acquirendum p merita et ministeria. In hoc superbierunt q; sine meritis voluerūt eam. et sine ministerio quiescere. et sine limite propriam voluntatē implere et hoc totum est superbiere. Et dicit consequenter q; tā cōuersionem bonorum. q; auersionem demonū peccatum luciferi pcescit. Nam ipse primus supbiuit. et superbiam suam omnibus iudicauit et. extunc quidā adheserunt sibi. Alij vero resisterunt et adheserunt deo. Quauis ergo simul fuerit angelorum cōuersio et demonū auersio. non tñ simul cū peccato luciferi. Idem di. vi. conclusionem prima. ait. Misra in hoc dei iusticia ostenditur. que tantū seruat iusticiā vt ordinem institutus nullo modo infringat. tantū odit peccatum vt ppter peccatū quos clarissimos reputauit abiciat. Unde credo q; tam spectandum monstrum diuine seueritatis in angelo nobilissimo et primo hoie quorum verumq; proprijs manibus plasmavit et decorauit deus nobis infirmis opposuit et ostendit. vt addiscamus qd tantū odit deus peccatum et maxime superbiam.

Tertia pena corporalis

q̄ pro vno motu cordis nobilissi-
ma oīum creaturarum eternali-
ter ⁊ sine spe est damnata. Et pro
esu pomi ipse adam ⁊ tota poste-
ritas vsqz ad finem mundi ē mor-
talitati ⁊ multiplici penalitati su-
biecta. Et nisi dominus reliquis-
set nobis semen quasi sodoma fu-
lsemus. vt dicit Iſa. r. Ex his ef-
ficacissimuz relinquitur argumē-
tum qđ horrēdū est incidere i ma-
nu dei viuentis. vt habet. Iſeb.
r. Si enim deus nō pepercit no-
bilissimo angelo superbienti. qđ
erit de villissimo cinere ⁊ abiectis-
simo: in altum se extollenti cum
facere debeat in cinere ⁊ cilicio.
Imo in ipso sterquilinio. hec ille.
Ii. Pe. ij. Si enim deus angelis
peccantibus non pepercit sed ru-
dentibus inferni detractos. i tar-
tarum tradidit in iudicium cru-
ciandos reservari. ⁊ originali mū-
do non pepercit sed octauuz noe
fussile preconem custodiuit diui-
num mundo impiorum inducēs
⁊ ciuitates sodomorum ⁊ gamo-
reorum in cinerem rediens euer-
sione damnauit exemplum eorū
qui impie acturi sunt ponēs. Di-
cit consequenter Bonauen. qđ de
ordinibus angelorum aliqui lap-
si sunt. Locus tamen demonum
post lapsum vsqz ad diem iudicii
non est locus subterraneus quez
vocamus infernum. sed aer cali-
ginosus in quo generaliter dmo-
nuz multitudo inhabitat. ¶ Atqz
autem aliqui sint detrusi in infer-

num nec inuenio a sanctis deter-
minatum. hoc autem bene credo
qđ aliqui descendant ad torquen-
dum animas secunduz quod ha-
bent inter se deputata maledictio-
nis officia. Ratio autem quare
in hoc aere sunt est propter hu-
manum exercitium. Sicut enim
dicit Augusti. Nunquam deus
quos presciebat futuros malos
eos fecisset: nisi pariter noscet qui
bus bonorum vsibus accommo-
dasset. Vnde diuina dispositio
hoc erigit vt de preuocationibz
angelis obsequium quodammo-
do electorum trahat et eliciat.
Scit. n. bñ vti maior prauius volū-
tatibz. ⁊ iō nō eos detruxit i infernū
sed locū dedit ap̄tū ipsis demōibz
tamen quantum ad statum pec-
cati. tum quantum ad statum ex-
ercitij siue belli. Aer enim caligi-
nosus propter caliginem conue-
nit tenebrositati culpe sed propter
nobilitatem ⁊ subtilitatem con-
uenit velocitati angelice. Vnde
sicut aliquibus viris sanctis ostē-
sum est frequenter circa nos volu-
tant sicut musce. ⁊ ita domīn⁹ nō
stati retribuit qđ meruerūt. sed si
mal cū hoibus eos expectat p̄si-
cere. ⁊ differtur ppter nostrū ex-
ercitiū nec de⁹ ex h̄ misericorditer
agit. cū hoibus. Imo mīa superal-
tat iudiciū. qđ cōtra fontem dat
scintillam picie p̄tra demonem
dat bonum angelum. ⁊ super hoc
dat suam gratiā. ⁊ spiritum san-
ctū qđ vincit omnem p̄tatem. hec

Tertia pena corporalis

8

Ille. ¶ Dubitū autē est utrum nunc
puniatur pena ignis. Unde dicit
ibidē Boni. q. positio aliquorum
est q. differit pena ignis vsq. post
iudicium. tum vt eorū exercituz
non omittatur. tum etiā vt diui-
na misericordia ostēdatur: que su-
stinet vasa ire apta in interituz. in
multa patientia vsq. in dies quo
retribuet omnibus fm fructū ad
inventionū suarum. Et cum di-
citur in glo. Jac. iij. Super illo
verbo inflāmata a gehēna. Gehē-
na est diabolus propter quem sa-
cta est. sicut enim gehēna semper
ardet. sic diabolus vbicunq. sit:
vel in aere: vel in terra semper fert
secū tormenta flāmarum. Respō-
det Bona. q. non intelligit de flā-
ma ignis materialis. sed de flā-
mis vitiōrū scilicet ire et inuidie
quibus etiā torquetur. Peccatū
igitur diaboli iniciatū in presu-
pt. one. q. statim vt vidit suā pul-
chritudinem presumpsit: consu-
matū in ambitione. q. presumēs
de se apertit quod omnino supra
se fuit: cōfirmatuz inuidie et odij
auersione. q. ex quo obtinere non
potuit quod appetit inuidere ce-
pit et affectu odij contraire. nam
diabolus superbus nō valens cō-
scendere. sed compulsus descen-
dere odit deū iustum. et inuidet
excellēte eius. hec Bona. Hoc
inquā peccatuz post tētem iudicij
puniatur penis illis infernalib.
in quibus magnis clamoribus.
Ipsi demones clamabūt scientes

se in celum creatos. et taz magna
gaudia perdidisse ex tanta sua su-
perbia. Isa. xliij. Clamabit moab
ad moab. Moab igitur vlulabit.
q. demones maiores vlulabunt.
ceteri respondebunt. et hec pena
erit maxima in ipsis et in dānatīs
hominibus. Sicut in celo dulce
est audire cantū et laudem ange-
lorum. sic triste est audire vlula-
tum et clamorem demonū. Quid
clamabunt. Certe maledicēt deo
qui eos creauit: maledicet lucifer
primus ille malus angelus alijs
inferioribus quibus voluit presi-
dere. maledicent inferiores luci-
fero: cui in tam graui culpa con-
senserunt. maledicēt hoibus: cui-
us quibus tam graues penas patie-
tur. Illis peccata sua impropē-
do dicētes. O miseri qui nostris
suggestionibus et tēptationib. cō-
sensistis: ecce pmtum qd inde ac-
quisuistis hic stabitis nobiscū no-
litis velitis accipite qd in eternū
meruistis. Clamant insuper oēs.
peccato mortali dānati similiter
deo maledicendo. et horas in qua
nati sunt patrem et matrē qui eos
genuerunt. Et sicut triste est in p-
senti audire clamorem hominis.
tribulati. sic multo tristius erit au-
dire clamorem tot damnatorum
dicentiū. ve: ve: ve: Ne q. vnquā
nati sumus. ve q. fm carnem vixi-
mus: ve q. vnquā in peccatis ga-
uisti sumus. Et filius contra pa-
trem. et pater cōtra filium vlula-
bit. et sic de alijs cum quibus vel

b

Tertia pena corporalis

propter quos peccauerūt. et multos alios terribiles clamores facient contra se mutuo ad magnā penam suarū aurium. ¶ Secundo clamabunt propter tēporis perditionem. Reddituri enim sumus rationē de tēpore quo viximus in hoc mūdo. Unde omne tempus nobis impēsūm erigeretur a nobis qualiter expēsūm fuerit. An qui libet redditurus est rationē de omnibus annis: mēsis: septimanis: diebus: horis et minutis quibus vixit. Si fortassis. xxx. annis vixisset: et nunq̄ deo per tres annos fideliter seruisset. quid faciendus sit. Respondes q̄ debeo de preterito tēpore confiteri et dolere q̄ tēpus tuū sic male expēdī. Ber. Nil pretiosius tēpore s̄ heu conhibilē hodie vilius inuenitur. transeunt dies salutis et nemo recogitat. ¶ Unde legitur exemplū q̄ quidā homo deuotus quādo audiuit horologiū signare seu sonare: semper cogitauit et dixit ad deum. Deus meus iam iterū horam temporis mei consumpsi de qua redditurus sum rationē. quo modo eam expēdī. Unde damnati in inferno de hoc signanter conqueruntur. q̄ tempus gratie tā inutiliter expēderūt. ¶ Unde quidam deuotus existēs in deuotionibus et orationibus suis audiuit quandā vocem lugubrem et quesitū quid esset. et respondit. Ego sum vna anima dānata. Et ille. cur tam amare fles? Respon-

dit illa. Ego et omnes anime dānate de nulla re intātum dolemus sicut de tēpore gratie quod inutiliter expēdimus: et peccando cōsumpsimus vbi vna hora potuissemus de peccatis nostris penitus se et eternam penā quam nunc patimur euasisse. ¶ Tertio clamabunt sine cessatione propter maximum dolorē penarum quas patientur. Sicut aliqui vehementer infirmi: aut dolorē vehementer sustinentes non possunt cessare a gemitu et clamore. Considera si posses abstinere a gemitu et clamore habendo manum vel pedes in igne huius mundi: que tamen pena quasi nihil esset in comparatione ad illas inferni. Hec erit grauissima pena pro peccatis que nihil proficiet. De qua dicitur Sapientie. v. Dicet intra se penitentia agentis et preangustia spiritus gementes. hi sunt quos aliquando habuimus in derisum et in similitudinem improperi. Nos insensati vitam illorum estimabamus in saniam. Hec dicent damnati de his quos nūc mūdus reputat fatuos. Et sequit. Errauimus a via veritatis. interli. Euāgelij diuine legis et iustitie lūmē nō luxit in nobis. et sol intelligēcie nō est in nobis ortus. S; quid fecimus. lassati sumus in via iniquitatis et perditionis. et ambulauimus vias difficiles. viā autē domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia. aut diuitiarū iactantia qd cōtulit no-

Magnus clamor doloris 9

bis. Transierūt oīa ista tanq̃ vmbra
 7 tanq̃ nūcius precurrens: tā
 quā nauis que pertrāsīt fluctuan-
 tem aquā: cuius cū preterierit nō
 est vestigiū inuenire: neq; semitaz
 carinē illius ī fluctibus. aut auis
 que trāsualat in aere: cui nullū in-
 uenitur argumētū itineris illi.
 sed tantū sonitus alarū verberās
 breuē ventū: 7 scindēs per vim iti-
 neris aerē cōmotis alis trāsualola-
 uis. 7 post hoc nullū inuenitur si-
 gnum itineris illius. aut tanq̃ sa-
 gitta emissā in locū: destinatū di-
 uisus aer cōtinuo in se reclusus ē
 vt ignoret trāsitus illius. Sic eti-
 am nos nati cōtinuo desinim⁹ ēē.
 7 virtutis quidē nullū signū vale-
 mus ostēdere. in malignitate autē
 nostra cōsumpti sum⁹. Talia di-
 xerunt in inferno hī qui peccave-
 runt. Interli. Quinq; similitudi-
 nibus rerum defectus ostenditur
 Glo. Per vmbra: obliuionē men-
 tis vel morē carnis quib⁹ huma-
 na vīta obnoxia est accipim⁹. per
 nunciū precurrentē passiones ani-
 me vel corporis que precedunt oc-
 casus vite corruptibilis. per aurē:
 excellentiā. per nauē vero leuitatē
 humane mētis: que p amaras se-
 tuli vndas demonū fluctib⁹ agi-
 tatur. per sagittā dolos 7 insidias
 iniquorū. Hec omnia enī in mū-
 do versantur. sed tandē infructuo-
 sam penitētiā possessoribus suis
 relinquūt. Unde gemētes nul-
 la voce consolationis releuabun-
 tur. Et sequit. c. vi. Audite er-

go reges 7 intelligite: discite iudi-
 ces finē terre: prebere aures vos
 qui cōtineris multitudines. 7 pla-
 ceris vobis in turbis nationū qm̃
 data ē a deo potestas vobis 7 vir-
 tus. Interli. C. Puniedī ab altis-
 simo q̃ interrogabit opa vīra 7 co-
 gitationes scrutabit: qm̃ cū esse-
 tis ministri regnī illius nō recte
 iudicastis. neq; custodistis leges
 iustitie. neq; sēcū voluntatē dei am-
 bulastis. Horrende 7 cito appare-
 bit vobis qm̃ iudiciū durissimū
 in hīs qui sūt fiet. Eriguo enī
 cōceditur misericordia. Potētes
 autem potenter tormēta patient:
 Interli. Qui. s. mādata dei con-
 temnendo grauis peccata cōmi-
 serunt nec penituerūt. Sic etiam
 potentiores in impietate fortiora
 sustinebunt tormēta gehēne. Ad
 enim subtrahet personam cuius-
 q; domin⁹ qui est dñator oīū nec
 verebit magnitudies cuiusq;: qm̃
 pusillū 7 magnū fecit ipse. 7 eq̃li-
 ter cura est illi de oībus sortitorū:
 bus aut sortitor inflat cruciatū.
 Flebūt 7 ululabūt igit dñati ex
 mario dolore penarū quas patien-
 tur absq; cessatione. Quāto cla-
 mor: quantus dolor: quis posset
 hec cogitare. Credo q; nullus vi-
 uens. f. aciam⁹ igitur pñiam de
 peccatis nris q̃ dñi sumus in hoc
 mūdo. C. Quarto clamabit hor-
 ribiliter ppter venie despationē.
 Sciūt enim dñati q; ppetuo in
 illis penis stabunt iuxta sñiam sñi
 mi iudicis dicētis: discedite a me

b ii

Magnus clamor doloris

maledicti in ignem eternum. Quod quantum erit horrendum et quanta materia clamoris: plangitur et desolatio nis: perpetuitas tormentorum. Quo modo ergo illam perpetuo sustinebunt qui hic modicam penam sustinere non possunt. Sed posset quis dicere. Quare non habet spes ut a carcere inferni liberentur. et maxime cum peccatum eorum fuerit transitorio et tam cito commissum. Hec perpetuitas derogare misericordie diuine videtur. et ex hoc potius diceretur crudelis iudex quam iustus aut misericors. Respondetur primo per exemplum. Videmus enim quod emptio momentanea dat ius perpetuum possidendi rem emptam. Item vulneratio momentanea mortem inducit perpetuam. Item casus in foueam temporalis et subitaneus est detentio perpetua. Item crimen lese maiestatis est temporale: sed seruitus perpetua siue puni tio. Sic dico quod pro momentanea delectatione peccati et vulnere spirituali. et sic de aliis incurritur damnatio perpetua. ita quod si unum tantum guttam tolleretur quis de mari in annis mille. et aliam in aliis mille annis. sic guttatim potius esset mare exhaustum quam a penis damnati post diem iudicii liberarentur. Et si post tantum spatium sperarent liberari hoc esset aliquale gaudium. Sed quia in inferno nulla est redemptio omni spe liberationis frustrabuntur. Rationes etiam huius perpetue damnatio

nis assignantur. Prima quod homo peccauit in suo eterno. id est peccauit quod diu vixit nec voluntas eius peccandi finem habuit. Ideo iuste in eterno dei et eternaliter puni tur. Unde Gregorius. Ad districti iudicis iusticiam pertinet ut nunquam careant supplicio quorum mens in hac vita nunquam voluit carere peccato: et nullus detur in quo terminus ultionis: qui quod diu valuit habere noluit terminum criminis. Iterum ait. Iniqui non cum fine peccauerunt quod cum fine vixerunt nam voluissent utique si potuissent fine fine viuere ut possent fine sine peccare. Offendunt enim quod in peccato viuere cupiunt semper qui nunquam desinunt peccare dum viuunt. Iuxta igitur est ut nunquam careant supplicio qui nunquam voluerunt carere peccato. Hec Gregorius. Unde et Augustinus. Factus est autem homo malo dignus eterno: qui hoc in se peremit bonum quod esse posset eternum. Et Bernardus. Iustus perfectus si peccat patitur quod nolit qui non peccat nisi velit. Secunda ratio. quod licet in inferno non habeant facultatem peccandi: habebunt tamen affectum. quia adhuc peccare vellent si possent. Vellent enim si possent in peccato perpetuo delectari ideo perpetuo debet puniri. Tertia ratio quam ponit sanctus Thomas. secundum libro. contra gentiles. c. xciiij. est quod anime post mortem redduntur immutabiles secundum voluntates ut. scilicet. ulterius voluntas mutari non

Quarta pena corporalis

10

possit neq; de bono in malū: neq; de malo in bonū. Quādiu enī anima est in statu pugne potest de bono in malū mutari, vel ecōtra. sed statim cū anima a corpore separatur nō restat nisi receptio premij vel pene. ¶ Quarta ratio. qā peccatū est contra illū qui est infinitus, vnde et pena debet eē infinita: nō quidem acerbitate sed duratione. Iudei ergo iustus ē qui punit perpetuo ppter ratiōes datas. ¶ Sed est ne misericors in tali punitione. Dico q; sic vt magister dicit in sententiis. q; citra condignū ipsos punit. Nunq; enim tantū aliquē punit quin plus de meruisset: et ideo dicit Richardus et Bona. q; deus purū misericordem actū aut mere iustū non posset facere: q; inseparabiliter. i deo sunt annera iustitia et misericordia. Predicta igit quatuor erunt causa cōtinui clamoris ipsoꝝ dānatorū. et hoc: q; clamorē tuum noluerūt audire q; dū hic vixisset iuste iudei. Clamauit enim dominus iesus doctrinā suā: et vias salutis edocendo. Luce. vi. Ipse iter faciebat per ciuitates et castella predicās et euāgelizans regnū dei. Sequitur. Et hec dicens clamabat. Qui habet aures audienti audiat. Clamauit etiā per suos p̄dicatores quibus dixit. Euntes docete omēs gentes baptizantes eos. In noīe patris etc. docentes eos ferrare omnia quēcūq; mandauit vobis. Et Prover. i. Sapientia

foris p̄dicat. in plateis dat vocem suā. in capite turbarū clamitat: in foribus portarū vrbis profert verba sua dicens. Vsq; quoparuuili diligitis infantia: et stulti ea que sibi sunt notia cupiēt. et imprudētes odibūt scientiā. Cōuertimini ad correctionē meā. En pferam vobis spiritū meū: et ostendam verba mea. Vocauit et renūstis. extēdi manū meam et nō sult q; aspiceret. Desperistis omne cōsiliū meū: et increpationes meas neglexistis. Ego quoq; in interitu vestro ridebo. et subianabo: cū vobis quod timebatis euenerit: cum irruerit repētiua calamitas: et interitus quasi tēpestas ingruerit: quādo veniet sup vos tribulatio et angustia. Tūc inuocabunt me et ego non eraudiā: eo q; erosam habuerint disciplinā: et timorē domini nō susceperint: nec acquieuerint cōsilio meo: et detraherint vniuersē correptioni mee. Comedēt igitur fructus vie sue: sulsq; psillis saturabunt. Sic patet vitas. thematis assumpti. Cōuertant in infernū oēs gentes etc.

¶ Quarta pena erit fumus absq; euacuatione. Non erunt enim in inferno

fenestre: aut fracture terre p quas iste fumus erire possit. imo inibi concludetur ille fumus vndiq; terra absq; quocūq; meatu. Cōsidera charissime quāta pena eēt hominem esse in fumo vnius ca-

b liij

quarta pena corporalis

mini igne magno succenso. etiam si tibi ibi per horas flaret: et maior pena si per dies. et adhuc maior si per septimanam. Quanta pena erit esse in fumo carceris inferni propter tuum. An considero quod ex illo fumo erunt in damnatis pene quatuor videlicet.

Primo capitis perturbatio.

Sensuum occupatio.

Corporum denigratio.

Inferni obscuratio.

Erit igitur iste fumus capitis perturbatus? Math. viii. Ibi erit fletus et stridor dentium. An sanctus Thome quarto li. contra gentiles. c. ix. In corporibus damnatorum post resurrectionem nihil prohibet corporaliter fletus et stridorem dentium intelligi. ita tamen quod per fletum non intelligatur lachrymarum deductio. quia ab illis corporibus resolutio nulla fieri potest: sed solus dolor cordis: conturbatio oculorum et capitis: prout in fletibus esse solet. Hec ille. Multi enim flent qui non emittunt lachrymas: sed perturbantur et dolent communiter caput. In inferno igitur ex tali fumo horribili erit maxima capitis perturbatio: et dolor vehemensissimus. **S**ecundo talis fumus non solum caput turbabit: sed omnes sensus occupabit: sicut vides in homine existere in fumo et in illis qui perburuntur: quod fumus irrat os: nares: oculos: et aures. Sic ibi fumus ille intrabit os et ceteros meatus damnatorum. Hec erit pena gravissima ipsis oculis:

sicut experimur quod fumus multum nocet oculis. Iuxta illud a fumo stillante domo neque muliere te remoue. **T**ria sunt que possunt valde nocere. hec pena erit illis qui per oculos peccando viderunt et concupierunt huius mundi delectabilia: aurum et argentum. vestes: castra et cetera mundi concupiscibilia. mulieres non suas cum quibus actum luxurie complere desiderarunt. etiam si non fecerint. quod non solum actus est peccatum tali punitione dignum: sed etiam visio ad concupiscendum. Sicut dicit christus. Math. v. Qui viderit mulierem ad concupiscendum. iam mechatur est in corde suo. Quod quod plures peccant in talibus visionibus qui non credunt se peccare. per oculos enim et alios sensus intrat mors peccati ad animas nostras. Unde Iohannes de peccato lib. de oculo morali ait. Oculus corporis est ianitor cordis. Si quis pudicus fuerit quicquid indecens nouerit esse excludit. Natura leonis hec esse dicitur quod si quis iuxta leonem transierit: et leonem non respicit illesus euadet. si autem leonem respicit ipsum leo deuoraturus inuadit. Sic interdum ex aspectu mulieris incauto: inuadit hominem temptatio carnalis quam si non aspexisset securus euassisset. **I**ohannes Job xxxi. dicit Depigi sed et cum oculis meis ut non cogitarem quidem de virgine. Super quo verbo dicit Gregorius. Illud non licet in

Fumus absq3 euacuacione

II

ueri quod non licet concupisci.
Et Isaac in libro de synonymis.
Tolle materiam delinquendi. si
vis esse a fornicatione tutus. esto
in visione discretus. Nullus sa-
ne mentis irret ad spectandum ba-
sileum culus aspectus interfi-
cit: ergo nullus debet ire ad spe-
acula mulierum quarum aspe-
ctus interdum inficit et occidit.
Quidam iuuenis heremita cu
abbate suo iuit ad ciuitatem vbi
mulieres in corea resperit et cu-
susmodi essent ab abbate sollicite
requisiuit: abbas eas anseres esse
respōdit. Reuersus puer ad clau-
strum inconsolabiliter flere cepit.
Cui abbas. Quid vis fili mi? At
ille. Volo vt de anseribus quas
in ciuitate vidi des mihi. Tunc
abbas fratribus conuocatis. Cō-
siderate inquit fratres mente sol-
licita q3 periculosa sint mulierū.
spectacula. Nam hic puer inno-
cens qui prius mulierem non vi-
dit et in heremo nutritus est solo
visu sic est igne concupiscentie car-
nalis succensus. Insanus esset
habens vas plenum balsamo si il-
lud i media platea poneret et om-
nibus populis exponeret vt vnus
quisq3 contra vas lapidem sacra-
ret. Sic insanus qui habet in cor-
de balsamum gratie tanquam in
vase debili propter verubilitatem
liberi arbitrii: et thesaurum casti-
tatis et integritatis in corpore: qđ
propter prauitatem ad maluz est
multum fragile. qui ad spectacu-

la mulierum est ausus accedere et
vas suum ictibus lapidum expo-
nere. Mulier enim quem primo
respicit ad cordis sui vasculū spe-
ciei sue similitudinem quasi lapi-
dem vnum mittit. secundo respi-
ciens secundum lapidem mittit.
et quandoq3 ictu primo vas fran-
gitur. ita ut gratia perdatur. An-
de Gregorius in dialogo. qui cor-
pus suum continētie dedicāt: ha-
bitare cum feminis nō psumāt.
Nā species mulieris oculis op-
posita facit plures cogitare ne-
phanda. Ideo dicitur Eccle. ix.
Auerte faciem tuam a muliere cō-
pta: et ne respicias mulierem alie-
nam. propter speciem mulieris
multi perierunt. Sanctus enim
dauid qui oculos iecit in mulie-
rem et fuit: illicito appetitu dele-
ctus adulterium et homicidium
commisit. Nisi enim feminam in-
caute resperisset: in tantam car-
nis temptationem minime cecidi-
disset. Si ergo per incuriam ocu-
lorum tantus vir cecidit: nos qui
longe ab eius sanctitate distam?
tam mortale precipituz summo
opere timere et cauere debemus.
et orare cum eodem dauid et a do-
mino petere. Auerte oculos me-
os ne videant vanitatez. Talis vi-
sio est quasi fumus ledens ocu-
los etiam interiores. et nō tñ per
fumum mulieris. i. pulchritudi-
nem que transit quasi fumus ho-
mines leduntur oculis. sed etiaz
auribus per cantuz et verba sua-

b illj

Sumus absq3 euacuacione

ula. Sicut enim syrene que sunt monstra marina virgineum vul tam habentia nauigantes cantu suo alliciunt. illectisq3 soporem immittunt: et soporatos interficiunt. Sic et mulier catu suo hominem attrahit et in peccato obdormire facit. Et sic ipsum spiritaliter interficit. In quo facto uterq3 culpabilis. mulier. quia virum perimit. vir quia ad cantum eius ut stultus accedit. Tertio capit mulier hominem per olfactum. Sicut enim panthera. ut dicit phisilogus. Odoris sui fragrantia attrahit cetera animalia. que postquam senserint suauitatis sue odorem ipsam comitantur etiam vsq3 ad mortem. Sic et plerunq3 satui quorum cor varijs odoribus delectatur currunt post odorem muliebrium vnguentorum. Sed audiat mulieres talibus operam dantes q3 dominus per Isa. 3. c. comminatur. Pro eo q3 eleuate sunt filie syon. et ambulauerunt extento collo et natiuis oculorum ibant et plauderant et ambulabant et pedibus suis composito gradu incedebant: de calua bit dominus verticem filiarum syon: et dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet dominus ornamentum calciametorum et lunulas et torques et monilia et armillas et mitras et discriminalia et parichelidas et murenulas et olfactoriola et in aureas et anulos et gemmas in fronte pendentes et

mutatoria et paliola et lintheamina et acus et specula et sydones et vittas et teristra et eris pro suauis odore fetor. et pro zona funiculus. et pro crispanti crine caluscium. et pro fascia pectorali cilicium. Iste est sumus carnalis lasciuie. quo nunc homines capiuntur et deducuntur ad sumum infernale. Et ex tali fumo muliebri quandoq3 capitur homo etiam per tactum. etiam opus nepharius perpetrando: et tunc interficitur homo miser: exemplo vniconis. qui sicut asserunt qui naturas scripserunt animalium hoc modo capitur. Virgo namq3 puella decenter ornata in silua ponitur et venientis synum aperit. in quo ille omnis ferocitate deposita caput ponit et dormit: quem soporatum venatores capiunt et occidunt. Sic samson obdormiens in synu dalide oculos perdidit et quo tandem et mortem incurrit. Iudic. xvij. Aspectus siquidem corporis auferit interdum oculum rationis. Noli igitur attendere fallacie mulieris. Proverbiorum. v. Et in oculis eius captus non eris. sicut e contra contigit holoserne Iudith. i. Cum enim intrasset ante faciem eius iudith: captus est in eius oculis holoserne. Basiliscus enim aues volantes interficit. Sic et mulieris aspectus: quandoq3 viros celestes ad yma voluptatis trahit. et sic spiritualiter interficit. Videtur quoq3 probabile q3 cum mu-

Sumus absq3 euacuacione 12

Uter virum libidinosè respicit: tunc a corde mulieris libidinosus fumus egrediens vsq3 ad oculos veniens. de hinc radios visuales mulieris inficit: qui sic infecti veniunt ad oculos viri. et sic infectio vsq3 ad cor viri transit: sicut a corde mulieris primo processit. Unde s3m philosophus cum mulier menstruata speculum aspicit maculat ipsum. Sic mulier interdum ex libidine virum respiciens inficit animam. in qua tanquam in speculo dei relucet imago. Cauemus igitur a tali fumo ne fumus inferni patiamur. qui sicut dictum est: omnes sensus occubabit eus dolore et afflictione inestimabili et perpetuo. **T**ertio ex tali fumo erit corporum denigratio. Corpora enim damnatorum erunt nigerrima et turpissima. Isa. xlii. Unusquisq3 ad proprium suum stupebit. facies combuste vultus eorum. Unde sicut corpora electorum erunt pulchra et clara. Ita corpora damnatorum erunt turpia et deformia. Unde inquit Augustinus in libro de natura boni. Sicut ignis iste omnia lucida suo fumo deturpat: sic ignis inferni corpora reproborum denigrat et obscurat. Patet etiam exemplum in igne qui communiter dicit sancti Antonii qui in presenti vita deturpat membra illius in quo est. et etiam: calore solis qui denigrat ethiopes. Sic fumus inferni ex igne et corporibus damnatorum: tan-

quam ex cadaueribus putridis atq3 d3s denigrat omnes damnatos. **T**ren. lii. Denigrata est super carbones facies eorum. Unde isti qui volunt representare demones facies suas denigrant. Tunc facies mulierum que damnate erunt: quas ita mundas tenuerunt: et nec in eis minima macula esset: erunt turpissime et nigerrime. Et sicut in celo alia erit claritas martyrum: alia confessorum: alia virginum: alia eorum qui in matrimonio sancte vixerunt. Ita in inferno alia erit turpitudine damnatorum secundum peccatorum suorum maioriates: Et ideo volunt aliqui doctores dicere. q. sicut in celo apparebunt aliqua signa meritorum: sic et in inferno habebunt in corporibus signa suorum demeritorum. Sicut in fure manus ligant retro: et in homicida ligantur ante ad designandum suum delictum. Qui ergo plura peccata commiserunt plura signa: et magis turpia in corporibus habebunt. Etiam illud membrum in quo homo plus peccauit maiorem penam habebit et maiorem deformitatem. Si ergo etiam nil aliud esset in damnatis nisi tanta nigredo et deformitas corporum: propter hoc abhorere deberemus peccata. **Q**uarto ex isto fumo erit inferni obscuratio. Sicut enim videmus q. fumus facit domum obscuram: ita ille maximus fumus infernus faciet obscurus. **A**poc. vii. Fumus

Quinta pena corporalis

ornamentorum eorum in secula seculorum ascendet. Quanta autem pena sit esse in tenebris perpetuis cum tanta afflictione sensum nullus posset exprimere. Quomodo ergo tantum sumum sustinebunt qui modicam penitentiam sustinere non possunt. Job. xvi. Cum nullam sermonis eius vir audiui mus conitruum magnitudinis eius quis poterit sustinere. Nulla sermonis eius est. penitentiam agite: sed conitruum erit. ite male dicti. Ideo erubescant peccatores et deducantur in infernum per considerationem penarum: muta fiant labia dolosa. i. amplius non dicant se non posse facere penitentiam: sed eam viriliter agant. ut penam eternam euadant. quia ut ait Augustinus. Aut dominus punit aut homo. Math. liij. Quis vos docuit fugere a vettura ira scilicet summi. de quo ps. xviij. Ascendit summus in ira eius. Et respondet Joba. Math. liij. Facite dignos fructus penitentiae. Alter. confundatur in infernum omnes gentes que obliuiscuntur deum.

Quinta pena est odor fetidus et multum horribilis. Talis odor erit ibi ex quattuor causis.

Primo ex cunctis mundi viliibus que ibi congregabuntur.

Secundo ex sulphureis ignibus qui ibidem miscebuntur.

Tertio ex damnatis corporibus

que ibidem torrebuntur.

Quarto ex horridis demonibus qui perpetim damnabuntur.

Primo igitur in inferno erit fetor horribilis ex cunctis mundi rebus. Abi notandum in li. de veritate theologie. quod ignis maximus precedet faciem iudicis. iuxta illud ps. Ignis ante ipsam prececedet. quia virtute divina non solum ignis qui est in spera sua: sed etiam omnes ignes qui in terra et super terram sunt concurrunt ad mundi conflagrationem. Iste autem ignis habebit officium quatuor: ignium: scilicet ignis infernalis reprobos puniendo. ignis purgatorius bonos a venialibus expurgando. ignis terrestris: vegetabilia et sensibilia consumendo: et omnium hominum corpora incinerando. et ignis elementaris: elementa sublimando et ad innovationem disponendo. Per illum igitur ignem ita terre facies exuretur quod figura huius mundi peribit. sicut et olim factum fuit per diluvium. Et merito primum iudicium dei fuit per aquam contra ardorem luxurie que tunc viguit. Ultimum vero iudicium erit per ignem contra teporem charitatis. que tunc quasi senescente mundo refrigerasset. Iustus ignis actio erit successiva. habebit enim initium. medium. et finem. Primo namque iudicis aduentus preueniet. et quasi simul per illum ignem fiet purgatio iustorum et punitio

malorum. et incineratio corporum cum consumptione nascentium. quo facto statim erit resurrectio corporum cum aduentu iudicis ad iudicium. et tunc inflammabitur totus mundus per circuitum. Terminato vero iudicio tota caliditas illius ignis exequetur sententiam iudicis. Inuoluet enim peccatores et trahet in infernum: et ita patet quod ignis ille aduentum iudicis et precedet et concomitabitur et sequetur. Post predicta fiet mundi innovatio: scilicet inter purificationem et innovationem multiplex est differentia. Primo quod purgatio erit penarum qualitas detractio: sed innovatio erit pulchrioris forme inductio. Secundo quia purgatio est elementorum ab impuritate quam habent ex commixtione ad puritatem immutatio. sed innovatio est celorum a statu veteri ad statum nouum coniunctio. et hoc per cessationem a motu. In celis enim propter impermixtionem nulla impuritas est: sed tamen imperfectio motus. Unde non erit purgatio per ignem: sed tamen cessatio a motu. Sic autem purgabuntur elementa quod prescindetur ab igne vis combustibilis: ab aere re obscuritas: ab aqua glacialis frigiditas: a terra vero grauitas et opacitas. Hec ibi. Et c. xv. dicitur. Terminato iudicio statim erit innovatio que non complebitur. Quod diu peccator est in mundo. id est quousque detru-

tur in infernum. Et in fine ca. li. dicitur. In innovatione mundi quicquid est ignobile in mundo ad locum penarum confluet. et ibi horrores carceris multiplicabit. Hec ibi. Considera si sint multa fetida et inhonesta in hoc mundo: ac ignobilia. et si posses sustinere fetorem vnius canis putridi ad nares appositi per horam. Quomodo sustinere poterit damnatus fetores totius mundi in vnum congregatos? Ratio huius potest esse. nam ad bonum statum cuiuslibet communitatis pertinet habere locum ubi sordes proiciantur. Quomodo ergo esset bene ordinata ciuitas vniuersi: nisi haberet huiusmodi locum in quo sordes eius prolicerentur? Peccatores facti ut sterces terre sunt huiusmodi sordes peccatorum. Et cum his etiam iustum est alias sordes ad penam eorum prolici: qui in hoc mundo aliquem fetorem pauperum infirmorum eos propter deum visitando et confortando sustinere noluerunt. qui bus dicitur a christo. ut habetur Math. xxv. Infirmus fui et non visitastis me: sed abusi sunt odoribus bonis multa peccata in eis committendo. Secundo ostenditur tantus fetor ex sulphureis ignibus et c. ps. Pluet super peccatores laqueos ignis sulphur. et c. In hoc quod dicitur pluet: abundantia significat penarum. pluuia enim sine numero et mensura cadit.

Est odor fetidus

In hoc q̄ dicit laqueos: significat q̄ de penis exire nō poterunt. per ignē autē dominus acumen doloris innuit. Sed q̄ ignis ardentius seruet cum sulphure. id sulphur addit. Et quia sulphur sine igne non fetet: ideo sulphur ignem miscet. Quantus sit fetor sulphuris cum igne satis notum est his qui accendunt candelam cū stipulis sulphureis. Unde nec vnus stipule fetorem valent sufferre. Quantū igitur erit fetor sulphuris inferni: quando totus ille ignis infernalis erit mixtus sulphure. Cogitet qui potest. De hoc sulphure dicitur Apoca. xix. Apprehensa est bestia et cum illa pseudo ppheta qui fecit signa coram ipso: quibus seduxit eos qui acceperunt characterē bestie et qui adorauerūt imaginē ei⁹ viui missi sunt hi duo in stagnū ignis ardētis sulphuris. et ceteri occisi sunt in gladio sedētis super equos qui procedit de ore ipsius: et oēs aues saturate sunt carnib⁹ eorū. Glo. Apprehensa est bestia. i. antichristus crudelis et bestialiter viuēs. Unde in precedētib⁹. Posita ē pugna antichristi et exercitus ei⁹ cōtra xpm. et hic cōsequenter ponitur eius punitio et eorū qui sibi adherēbunt. Ideo dicit q̄ apprehensa est. i. apprehendēs pręteritū pro futuro. et cū illa pseudo ppheta. i. predicatorēs antixpi qui fecit signa. et ponit singulare pro plurali. Et dicuntur hi duo viui mis-

si in infernū. i. maiores qui scienter operātur malum. et isti magis torquebunt quasi mortui descendunt nescientes legem. Luce. xij. Seruus sciens voluntatē domini et non faciens vapulabit plagis multis. Et Roma. ij. Qui sine lege peccauerūt sine lege peribunt. Ipsi ergo dicunt poni in stagnū ignis ardētis. non q̄ alij debeant excipi ab huiusmodi pena. sed q̄ nō tñ puniātur. Dicitur ergo q̄ mittantur in stagnū et c. Stagnū dicitur quod cōtinet aquas immobiles. et hoc respondet stabilitati et perseuerantie in culpa. Itē pena inferni dicitur stagnū: q̄ mergit eos qui voluptatē huiusmodi q̄si aquā bibebant. In stagno quod est profundū intelligitur pena respondens culpe supple. In igne pena rīdens auaricie. In sulphure pena respondēs luxurie. Et ceteri. i. sequaces antixpi seducti p predicationē pseudo prophetarū. Occisi sunt scilicet in gladio diuine sentētie xpi: qui sedet sup equū. i. super humanā naturā assumptam. q̄ in dei iudicii dabit sententiā diffinitiuā. Ioh. v. Pater omne iudiciū dedit filio. Et oēs aues. i. oēs sancti qui eleuabātur a terra pennīs vi rūtū. Phil. iij. Cōuersatio nostra in celis ē. Saturate sunt idest delectati sūt carnibus eorū: idest vidēdo penas inflictas pro ope carnali. In sulphure igitur significatur fetor carnis et vindicta illi⁹ peccati. Bēti.

Sexta pena corporalís

14

fic. Pluit dominus ignem ⁊ sulphur super sodomam ⁊ gomorā.
Tercio erit odor fetidus ex dānatis corporibus ⁊c. Nam illa corpora erunt fetida ⁊ immunda, ita q̄ quilibet ab alio nauscam ⁊ passionem maximam recipiet. Unde sicut caro putrida super carbones posita magnū eralat fetorez, sic corpora ista putrida etiam ex se ⁊ ex calore ignis maximum fetorem emittent. Cadaver enim hominis emittit fetorem, ita ut a viuentē homine nō possit sustineri. Pensa igitur quō sustinere poterunt damnati fetorem, non nisi vnus sed quasi infinitorum corporum dānatorum. Isa. xliiij. De cadaveribus eorū ascendet fetor. Legimus enim. iij. Mach. ix. Ad anthiocus reuertens de p̄sede elatus in ira cōtra iudeam a deo punitus est, ita ut de corpore impli vermes scaturirent: odore etiā illius ⁊ fetore exercitus grauaretur, ⁊ cum nec ipse iam fetorez suum ferre posset, ita ait, Iustus est iudicium esse deo: ⁊ mortale non paria deo sentire. Et Joh. xi. dicit martha xpo. Domine iā fetet quateriduanus enī est. Hoc dicit martha ne dominus fetore corporis fratris sui grauaretur, inelciens adhuc a xpo resuscitandum. Si ergo tantus sit fetor hominis in firmi aut mortui: quātus erit fetor omnium corporum damnatorū.
Quarto erit ibi fetor ex horridis demonibus ⁊c. **E**xemplus

legim⁹ in beati martini vita. Quadā die diabolus in forma regis purpura ⁊ diademate ac aureis caligiā ornat⁹: ore sereno, letaqz facie sibi apparuit. Tuncqz ambo diu tacuissent. Agnosce inqz diabolus martine quē colis: ego suz christus. Tunc ille doctus spiritu sancto, ait. dominus iesus xps nō se purpurat⁹ ⁊ diademate reuerentē uenturū eē predixit. Ego christū nisi in eo habitu ⁊ forma qua passus est crucis stigmata p̄sentē uenisse nō credam. ad hanc vocē ille disparuit ⁊ totā cellaz setore repleuit. Credendū est autē in inferno demones fete bunt etiā ⁊ maximo fetore, cuz ibi erūt perpetuo inclusi. **S** fetor intollerabilis. **S** fetor: horribilis tot setoribus aggregatus: si de te cogitare mus nunqz peccata pro quib⁹ dānatis hoibus infligeris: cōmitte remus. Attendamus igit ad hāc maximā penam. Quid facient delicati homines qui nō possunt sustinere fetorē luti: aut cuiuslibz alteri⁹ rei: s; apponūt suis naribus rosas ⁊ cetera odorifera. Quō nō timent tantum fetorē nō vnus diei sed perpetue duratiōis. Dimissis igitur peccatis operemur bonū. Nam puerent in isernū oēs gentes que obliuiscunt deuz ⁊c.

Sexta pena est visio demonū terribilis. Et non solū hec pena ipsis dānatis fiet a demonib⁹, imo in quattuor

Sexta pena corporalis

eos affligent. Nam

Primo pavorē grādē p̄stabit.

Secūdo peccata ipropabunt.

Tertio sup̄ eos p̄cutiēt iugis.

Quarto in vnūz compiment
eos fortiter.

Primo igitur pavorē rē. Sūt
enim visu horribiles. Unde etia;
naturaliter timemus videre hor-
renda et pauemus. **E**xemplū
de huiusmodi pavorē et timore ex
visione demonis. Habemus in li-
bro de dono timoris. vbi legitur
q̄ quidam religiosus de nocte in
dormitorio faciens incepit clama-
re horribiliter: et cum conuentus
surgens cōuenisset: videbant eūz
fixis oculis immobiliter respice-
re ad parietes nec ad aliud respō-
denz: sed mirabiliter honore cō-
cussū. In mane autem requisi-
tus a priore quid habuisset. respō-
dit q̄ vidisset diabolū. Inquisi-
tus autē: cuius forme esset. respō-
dit nō posse facile describere. S;
hoc dico q̄ si esset furnus ardens
ex vna parte: et figura illa ex alia.
magis eligerem intrare furnum
q̄ videre figuram illā. Ideo di-
cit quidam tener in vitis patrū.
Credo q̄ si qs videret demones
in ea forma qua visuri sunt eos
dānati non posset vivere. nec ibi.
Quantus igitur erit pavor: ipsis
damnatis: nō ex sola visione vni⁹
demonis: sed tot quot sunt in in-
ferno: **S**; quereret quis. Nō
ne ex longa mora adinuicez talis
pavor poterit cessare: dicit q̄ nō.

quia omnes ille pene erunt perpe-
tue: et nō erit ibi pavor tñ ex visio-
ne demonum: sed etiam ex visio-
ne aliorū dānatorū propter turpi-
tudinem suorum corporum. imo
etiam damnati cū magno pavo-
re seipsos aspiciēt. sicut exp̄mur
q̄ aliquis honet et pauet qñq; vi-
dere plagam si quas habet horri-
bile. **P**rouerb. r. Pavor hīs qui
operantur malū. Et. xxi. Pavor
operantibus iniquitatē. **S**ecū-
do peccata improp̄abunt: ex im-
prop̄atione dānati multuz con-
fundentur. Videmus q̄ ex ipro-
p̄atione peccatorū homines cō-
fundunt et erubescunt si sint vere-
cundi. Sic demones improp̄a-
bunt dānatis sua vicia dicentes.
Iste est fruct⁹ aduentionū v̄saz.
Ista sunt stipendia laborū v̄stro-
rum. Ecce quid nobiscuz merui-
stis: cum vos tēpiando nobis cō-
sensistis superbtendo: luxuriādo:
rapiendo: cogitando: loquendo:
operando: detrahendo: ludendo:
ridendo rē. **E**ccl̄sia. xviij. Stul-
tus acriter improp̄abit. Et. xx.
Exigua dabit et multa improp̄e-
rabit. Nam exigua fuit delectatio
peccati in quā demones nos pre-
cipitāt: sed multa erit improp̄a-
tio q̄ in eternum et vltra. **B**rego.
Quos habuim⁹ in ceniores in cul-
pis: habebim⁹ terribiores in penis
vel tormentis. Et hoc valde timē-
dum cordi nobili. Exemplum de
Dauid qui orauit dicens. Ne
irideat me inimici mei. Et itez:

Visio demonū horribilis 15

Ne quando dicat inimicus me?
preualui aduersus euz. Conside
ra q̄ta pena sit homini in dolore
existēti impropere sua peccata
propter que patitur: et que leuiter
potuisset euitasse si voluisset: vel
paruo tempore pro eis penitere et
misericordiā cōsequi. Exprimur
etiam q̄ multi infirmi pre dolo
re infirmitatis non possunt audi
re verba quecūq̄. Cogita igitur
si potes. q̄ grauis pena erit dam
natis qui tam infirmi erunt audi
re impropria peccatorum suoz.
et hec pena corespondet detractori
bus contumeliosis. Unde contu
melia proprie est in verbo. Unde
Alexander de hales. Contume
lia est peccatus ex improprio ser
monis manifeste tendēs in nocu
mentum proximi: et extenso nomi
ne dicitur etiam in sanctis eē. An
de super illud. Roma. i. Cōtume
liosus. i. superbos. dicit glo. Con
tumeliosi sūt qui dicitis vel factis
ptumelias et turpia inferunt. An
de contumeliosus dicitur velox
et tumens in verbis iniurie. Et
autem contumelia maior si quis
alicui dicat eius defectum co
ram multis in detrimentum ho
noris. Unde si intentio loquen
tis ad hoc feratur vt per vba que
profert honores alterius auferat.
hoc est peccatum mortale et mere
tur penam inferni. Math. v. Qui
dixerit fratri suo fatue: re: erit ge
benne ignis. Sed detractio ē alie
ne fame per occulta verba deni

gratio: quo visio periclitatur fere
totum genus humanuz. Inquit
glo. sup illud. Ecclesiastici. xxiij:
Cum detractoribus nō commi
scearis. Si vero dicatur ex leuita
te nec sit voluntas nocendi: nec
aggrauetur ex circumstantijs: est
veniale. Et multa sunt alia vicia
verborum vt sunt susurronuz. de
risoruz: et male dicentiu quibus
corespondet hec pena: quibus etiam
alia peccata impropere et ma
xime impropere abutuntur xpianis q̄
susceperūt baptismū: et alia sacra
menta et quibus ostensa est via sa
lutis: et noluerunt per illam am
bulare. Et tertio super eos percu
tient iugiter Proverb. xix. Pa
rata sunt derisorib⁹ iudicia et mal
lei percutientes stultorum corpo
ra. Unde in libro de contemptu
mūdi dicitur. Sunt ibi tortores
serpentibus horridiores. defor
mes: nigri: s; non ad verbera pi
gri. Nunq̄ lassantur sed semper
ad hoc renouantur. ad mala ser
uantes sunt ad penasq̄ recentes:
semp tristati semp serif pati. sem
per inardescit nec cessant: nec re
quiescunt. Q̄ta dānatoz pena q̄
sine pace et rege talia patiens. Sci
unt. n. pueri q̄tū patiunt ex vberib⁹
bus virgāz s; magis paterēt si
grossis baculis cū manu fortissi
ma percuterentur. Q̄ deus quā
ta pena cū damnati valde sensibi
les percutiuntur manibus fortissi
mis demonum absq̄ cessatiōe.
de quib⁹ Ecclesiastici. xxxix. Dū

Septima pena corporalis

spiritus qui ad vindictam creati sunt et in furore suo confirmauerunt tormenta sua. in tempore consumationis effundent virtutem et furores eius qui fecit illos. Non enim sunt dei flagella quibus nos in presenti percutit: nisi ros: in comparatione ad flagella sempiterna quibus quasi iratus per manus demonum semper verberabit damnatos. Quod considerans propheta orat dicens. Domine ne in furore tuo arguas me neque in ira tua corripas me. Quarto compriment eos in unum fortiter. de qua pena et precedenti dicitur Ecclesiastici. xl. Ad hec moysi: oppressiones. fames: et contritio et flagella: super iniquos creata sunt hec omnia. Et de damnato dicitur Job. xx. Vident et venient super eum horribiles. id est demones: qui horribiles erunt ut dictum est prius. Et de hijs omnibus dicit Math. xviii. Fratres dominus eius tradidit eum tortoribus. id est demonibus. qui dicuntur tortores damnatorum. Dicit enim Ricardus quod corpora damnatorum erunt multo valde compressa. sicut dicit David de ipsis. Sicut oves in inferno positi sunt. oves enim fortiter se comprimunt in ouili in hieme propter frigus: et in estate in vmbra ad fugiendum estum. Sic igitur corpora damnatorum erunt multum compressa. et hec compressio per demones fiet tanquam per executores diuine iusticie. Cogita igitur si esses

sub maximo lapide siue molle quanta tibi pena. Corpora autem damnatorum erunt grauissime ponderosa: et unum super aliud. Sic ut quidam dicunt: non poterunt se mouere. Et ita videtur dicere Christus de non habente vestem nuptialem. Nam inquit de illo. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem etc. At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. ligatis pedibus eius et manibus mittite eum in tenebras exteriores. ibi erit fletus et stridor dentium. Multi autem vocati etc. xxi. glo. Et si de vno dicit de multis est intelligendum. per hoc videtur innuere quod ligabuntur manibus et pedibus ita ut non possint uti membris ad suam voluntatem: sicut ligantur frenetici et simul comprimuntur: sicut in torculari vine comprimuntur. Et hec omnia euidenter damnatis quod noluerunt obedire deo et eius mandata scire et custodire: nec per consequens deum scire. Quia qui se dicit nosse deum et mandata eius non custodit mendax est. ut dicit. i. Job. ii. Non igitur sine causa dicit thema. Conuertantur in infernum etc.

Septima pena corporalis

est fames crudeliter affligens. Et non solum patientur imo nec aliquo pane poterunt sibi providere. Pauperes erunt nec aliud poterunt habere. Recordabuntur preterite refectionis.

est fames crudeliter affligens 19

Efamem patietur perpetue afflictionis.

Taliter igitur punietur dānati q̄ de nulla re nec per se nec per aliū poterunt sibi prouidere. In carcerati quidē in carcerib⁹ hui⁹ mundi ⁊ si per seipsos prouidere sibi nō possunt. possunt tamen per amicos vt per vxorē filios cognatos aut alios amicos: aut etiam per hoies misericordes q̄ elemosinas eis largiunt. ⁊ sic quādoq̄ beneficiantur. ⁊ hoc est eis magna cōsolatio. Sed nō sic erit in inferno. q̄ nec deū nec aliquā creaturam propiciā habebunt: immo nō erit creatura que nō nitat creatoris iniuriā vindicare. Sapie. v. Pugnabit pro eo orbis terraz cōtra insensatos. Filios enī ⁊ filias vxorem ⁊ cognatos quos tñ dilexerunt sentiet inimicos p peccatis que pro eis cōmiserunt. Et filius litigabit cōtra patrē in inferno: qm̄ exemplo p̄is vsurarij vsurarius fuit: aut talis vite: vel q̄ possedit hereditatem male acquisitam. ⁊ ideo sit damnatus. P̄ ecōuerso maledicet filio dicens. Maledicta hora in qua te genui. q̄ pro te dānatus sum illicita acqrendo. Sic vxor maledicet viro ⁊ ecōtra: similiter filia ad matrem ⁊ ecōtra. Mich. vi. Filius cōtume liam faciet patri ⁊ filia confurget aduersus matrē. ⁊ sic inimici hominis domestici ei⁹. ⁊ sic de alijs qui subditos nō correxerūt q̄ exempla peccati dederūt: vel qui p̄sor

tes peccatoruz fuerūt. Null⁹ igit ibi erit amicus s̄ omnis homo: deus: ⁊ diabolus inimicus. null⁹ erit qui misericordiā habeat de ipsis dānatis immo letabit iustus cū viderit vindictā. manus suas lauabit i sanguine peccatoris. vt dicit ps. Et sic igitur nō erit spes alicui⁹ auxilij nec a parte dei nec a parte primi. Quāta igitur satustas pro amore satuo cuiuscūq̄ alterius se velle dānare qui nō poterit sibi succurrere: imo erit inimicus si sit cū eo dānatus: vel gaudebit de sua dānatione si sit saluatus. Quāta pena habere inimicos quos prius tantū dilexit: qui etiā si oibus bonis abundarent in nullo ei succurrere vellent. Tñ erga tales cessabit omnis pietas ⁊ misericordia. Videte ergo quomodo debetis amare vxores filios ⁊ filias aut alios quoscūq̄. **S**ecundo pauperes erunt ⁊ c. Imo nudi erunt sic q̄ nec panniculis paruis cooperientur. Mat. liij. Reuelabo pudenda tua in facie tua ⁊ ostendā gentibus nuditatem tuā. Deus quid facient tñ viri ⁊ mulieres qui mō timēturpia sua videri. Quāta ēēt verecūdia vni honesto viro vs̄ hōeste mulieri nudū vel nudā esse corā magna multitudīne ppli. Certe maior verecūdia ⁊ maior pena ⁊ p̄fusio erit ipsis dānatis nudos esse perpetuo corā tanta multitudīne demonū ⁊ dānatis cū illis turpissimis corporib⁹: de quibus magis

Septima pena corporalís

verecū dabunt q̄ si essent talia q̄-
lia sunt in hoc mūdo. etiā cū om-
nibus infirmitatib⁹ presentis tem-
poris. Vbi erunt camisse delicate
capitegia ⁊ pepla mulierū ⁊ dñā-
rum. tunice duplicate ⁊ foderate
cū caudis amplis ⁊ alia h̄mōi ve-
stimenta. Vbi lecti molles cū co-
opertorijs varijs. vbi puluinarīa
⁊ tapeta que pedib⁹ subternunt
⁊ parietib⁹ applicātur. Tunc oīa
talīa per ignem cōflagrationis q̄
precedet faciē iudicis v̄ dictū est
prius erunt cōsumpta: immo ē
omnia castra palacia ⁊ quecunq̄
aliā edificia. In hīs cogitēt qui
istis tñ abutuntur vt ad infernū
descēdāt. vbi pecunie. vbi thesau-
ri ⁊ alia preciosa que tantū dilere-
rūt vt pro eis acquirēdis sint dā-
nati. O bone iesu vnde nobis tan-
ta infamia q̄ tot expensis ⁊ tāto la-
bore mūdi gloriā querim⁹ ⁊ con-
fusionem inferni non curamus.
¶ Tertio recordabūtur preterite
refectionis ⁊ maxime gulosi qui
tanta cura ⁊ diligentia seruierunt
corpori cū tantis laborib⁹ nocte
⁊ die vacarūt comestioni: nō cu-
rantes de salute aīarū suā. Hoc
petō gule infini hoīes dānabun-
tur. O q̄ta pena q̄ta confusio q̄
pro modica ⁊ tā breui comestio-
ne sunt dānati. Sed vt ait Aug.
in libro de p̄l et virtutū ⁊ vicio-
rū. ventris ingluuies dicit. Ad
esum. deus omnia mūdāna cōdi-
dit. qui saturari cibo respuit quā
aliud q̄ q̄ concessio muneri p̄di-

cti. Parsimonia ciborū rīdet. vñ
horū q̄ dicit v̄ ē. Mc. n. hō sa-
me moriet⁹ de oīa ad esum crea-
uit: sed ne mensurā comedēdi ex-
cederet abstinentiā imperauit. nā
inter cetera sua mala p̄ saturitatē
maxime panis sodoma perit do-
mīno attestāre qui ad hierusale-
m per prophetā loquitur dicens Eze-
chielis xvi. Hec ē iniquitas sororis
tue sode me saturitas panis. Quā
p̄pter sicut egreditur ad medici-
nā sic ad sumēdas dapes debet
quis accedere. Nequaquā valeat in-
illis voluptatē appetens s̄ neces-
sitati succurrēs. Vñ incarnata
veritas per euangeliū dicit. Lu-
xi. Attēdite ne grauentur corda
vestra crapula. Quō p̄ra de insa-
tibili iudeorū voracitate dicit
Apostol⁹ Thessa. iij. Multi am-
bulāt quos sepe dicebā vob. nūc
aurē vl flēs dico inimicos crucis
xp̄i quorū finis interit⁹: quorū de-
veter ē. Et rurū. Esca veter: ⁊ v̄-
ter escis: deāt ⁊ hūc ⁊ has dīstru-
et. Ille at̄ plene hoc viciū supat
qui in sumēdis dapibus non so-
lus parsimoniā tenet: ut scilz rese-
ctiones semp esuriens temperet:
verū acuratiores ⁊ suauiores epu-
las excepta corpis infirmitate ⁊
hospitiū susceptione contēnit. hec
Aug. Talib⁹ igit sic deditis gu-
le dices q̄ dictū est illi diuī qui
epulabatur quotidie splendide ⁊ se-
pultus ē in inferno. Luc. xvi. Re-
cordare fili. q̄ re. b. in. v. tua ⁊ la-
zar⁹ similiter mala: nunc autē hic

est fames crudeliter affligens 17

cōsolatur tu vero cruciaris. Sic
 igitur cruciabuntur gulosi dānati. q
 bus dicit. Recordare quomō ex
 cessus multos et mīta peccata cō
 misisti in prandijs et cenis ppter
 que dānatus es. Tūc maledicēt
 hore et tēpori qbus talia cōmiser
 unt. Nolite igitur charissimi sic vi
 uere sed date elemosinā pauperi.
 ut vobis ip̄s dicat i die iudicii il
 lud Math. xxv. Esuriui et deditis
 mihi manducare. Venite benedi
 cti patris mei: possidete paratum
 vobis regnū a cōstitutione mun
 di. Quarto famē patietur et. d
 quibz dicitur Ysa. lrv. Et vos qui
 dereliquistis dominū et. pro eo q
 vocavi et nō respōdistis: locut' suz
 et nō audistis. et faciebatis maluz
 in oculis meis et que nolui elegi
 stis. ppter hoc dicit dñs de'. Ec
 ce serui mei comedent et vos esu
 rietis. ecce serui mei letabūt et
 vos cōfundemini. ecce serui mei
 laudabūt pre exultatione cordis et
 vos clamabitis pre dolore cordis
 et pre cōrritione spirit' ululabitis.
 Dānati igitur pre magnitudine fa
 mis clamabūt. quāta pena sit fa
 mes possunt aliquāliter scire qui
 illā passi sunt. Incarcerati nāqz
 pre magnitudine famis solent co
 medere biachia sua et partes cor
 poris. etiā i obsidionibz plurimis
 hoies comederūt canes. Sed qd
 dico canes homo: etiā matres p
 prios filios: Nec oportet quo ad
 hoc historias antiquorū reuolue
 re. nā et hīs annis. lxxxvij. vel cir

ca etiā matres comederūt propri
 os natos. Quāta fames ut sic na
 turalis amor pereat. Sed reuera
 fames quorūcunqz viuentiū ni
 hil est ad illaz famē inferni que p
 petua erit. Cogitet igitur hanc pe
 nam qui poterit. qz sicut dicit de
 paradisi gaudijs. i. Ehoz. ii. q
 oculus non vidit: nec auris audi
 uit nec in cor hois ascendit q pre
 para. deus. di. se. Ita de penis in
 ferni dicendū est. Quid faciet cō
 temptores ecclesie qui mō nō ūt
 ieiunare: qui ibi ppetuo velint no
 line ieiunabūt cū tanta fame inco
 gitabili. Melius eēt hic ieiunare
 vel minorē famē pati: qz incurre
 re illā tam grandē famē que nun
 qz deficiet. Aduertamus igitur ad
 ista ut effugiamus tātas penas et
 viuam' euz temperantia nobis a
 deo indicta. nā dicitur in thema
 te. Conuertantur et.

o **Etana** pena cor
 poralis
 est sitis similiter consi
 gens. vbi. Moranduz

qz circa mēbrū oris in quo viget
 spāliter sitis: licet et totū corpus
 et maxime interiora afficiat et his
 penam et dolores immitat. Erūt
 tamē quattuor speciales pene.

Maz ei aqua presentabitur que
 sitim extinguere non valebit.

Semper sic cruciabitur cupi
 do bibendi minime cessabit.

Sapor erit amarissimus in ore
 veraciter.

Dolor dentium pessimus tor

c li

Octaua pena corporalis

quebit crudeliter.

CPrimo igitur aqua pfitabitur
zē. Vbi sciendū q̄ totus ille car-
cer erit plen⁹ aqua z igne nec aq̄
extinguet ignem: nec ignis cōsu-
met aquā: sicut fit in hoc mūdo.
Erunt igitur ibi ignis z aqua si-
mul. Sed q̄ ignis inter elemēta
est magis actiuus z citius nocet
corpori: id ad terrōē illarū pena-
ruz in scriptura sacra in pluribus
locis fit mentio de igne q̄ de aq̄.
z ideo sicut ignis ille nō destruet
corpus: ita z aqua illa nō extinguet
sitem. Q̄ta pena habere tantas
aquā que nō possit sedare siti. Si-
cut enim dormientes z somnātes
se habere sitem. z somnātes se bi-
bere cū ex tali fantastico potu nō
extinguatur sitis: q̄tuz patiuntur
in tali somnio. Sed si quis sum-
me sitiat in vigilia z habeat aquā
z nō possit bibere. summe patit.
sed nihil est cōparatione ad dāna-
tos qui ex aqua tanta p̄iti sitis ex-
tinguere nō possunt. Ibi erit bal-
neū aquaruz multarū quo corp⁹
nō mundabit. Hoc balneū debet
his qui se balneant in aquis tepi-
dis z multa peccata cōmittunt.
ypote cū balneant se viri cū mu-
lieribus nō suis. que peccata cō-
mitti tam in vidēdo q̄ tangendo
z loquendo ibidē possunt. de⁹ no-
uit. de quib⁹ post hec in cōfessio-
nē nō loquunt: immo cū talib⁹ pecca-
tis descendūt ad balneuz inferni.
Talia balnea nō extinguūt ardo-
rem cōcupiscentie carnalis: imo

ac cēdūt. Et de hac pena aque frī-
gidissime primo dictū est. S; cir-
ca has penas quidā dicūt q̄ nul-
lus reuertitur de inferno. Sap. i.
Nō est agnit⁹ qui reuersus sit ab
inferis. S; si rediret aliquis q̄ vi-
disset infernū crederent ei. Istis
autē potest responderi multiplici-
ter. / Primo per interēptionem
prime que falsa est. q̄ lazarus fuit
reuersus. z sicut dicit Aug. cum
discubuit postea cū domino i do-
mo Marthe multa narrauit i mē-
sa de locis penalib⁹. Preterea cir-
ca passionē domini multa corpo-
ra sanctorū surrexerūt z apparue-
runt multis. Preter istos inueni-
untur alij multi inde redisse ex di-
spensatiōe diuina. vt Traianus z
alij de quib⁹ inuenit in gestis san-
ctorū. / Secundo rīdendum est
per negationē secūde. q̄ si etiā ali-
quis inde veniret nō crederēt ei.
immo dicerēt vel q̄ nō inde veni-
ret: vel q̄ nō diceret vera. vel q̄ si-
cut ille qui ide exiuit penas ad q̄a
peruenerat euasit: sic z ipsi postq̄
talibus penis deputati ēēt eque
bene euaderēt. Non attendentes
ad illud qd scribit i li. de ortu sal-
uatoris. vt inquit qbus datuz est
citius experiri q̄ credere. Hoc pa-
ter Lu. xvi. de diuite epulone qui
dixit abrahe. Rogo te p̄ vt mit-
tas lazarus in domo patris mei.
Habeo enim gnq̄ fratres vt teste-
tur illis ne z ipsi veniant in locum
hūc tormentorum. Et ait illi abra-
ham. Habēt Moysen z pphetas

est sitis similiter cōfligens

18

At ille dicit. Non pater abraham. sed si quis ex mortuis lerit ad cōpniā agent. At autem illi. Si Moysen et prophetas nō audiunt neq; si quis ex mortuis resurrexerit credent. Iste est tē? euangelicus. Quis enim posset resurgere maioris auctoritatis moysē et prophetis per quorū ora spū sanctus loquebat cui magis esset credendum. Tercio dicendū est istis q; hoc ipsum q; nō ita passim aliqui reuertunt ad nos de inferno ē: ut scilicet ppter hoc illuc magis timeamus ire. Sicut dicitur in fabula de vulpe qui noluit ire ad curias leonis qm vidit q; aliorū animalium que venerāt vestigia eorum in retrotrium nulla apparebāt. Exēplum de quodā fratre p̄dicatore qui cū predicasset de inferno et diceret ei quidā dure crudelitatis. Maledictus qui credit vobis qui nō fuistis ibi. Dixit ei frater. Pessimus hōim si aliquis veniret ad te de inferno nunq; cessares malefacere. dicerēs enim apud te q; si ires in infernū ppter peccata tua posses inde exire sicut et ille exiisset. Item aduertendū q; nō solus fideles sed etiā infideles habuerūt fidē de inferno. Unde narrat in quadā tragedia Seneca q; nō habuit fidē nostrā: q; visus est cui dam q; videret Meronē balneantē se apud inferos: et ministros aurū seruens infundētes. et euz videret chorū aduocatorū ad se venientium huc inquit venale gen? hōim.

Aduocati amici mei accedite ut in hoc vase meū balneamini. Adhuc enī superest locus in eo quez reseruauī vobis. Similiter multi poete mentionē faciunt de inferno in multis scripturis. Sūt igitur infideliores infidelib? qui dubitāt de inferno. imo nec sunt fideles cum in tot locis sacre scripture fiat de eo mentio: sicut dictus est: et dices magis isra. Secundo dānatus ex siti cruciabit et bibendi cupido nunq; cessabit. Quis pōt facere maiorē fidē rei q; xpi euangelium. Luce. xvi. vbi dicitur. Mortu? est autē diues et sepultus est in inferno: eleuans autē oculos suos cū esset in tormētis vidit abraham a longe et lazariū in sinu eius. et ipse clamās dixit. Pater abraham miserē mei et mite lazariū ut intingat extremus digiti sui in aquas ut refrigeret linguas meā. q; crucior in hac flamma. Aquā petiit ppter ardorez sitis et nōdum aque guttā obtinuit nec vnq; obtinebit. Notandū inquit. A. de lira q; lingua et digit? metaphorice dicit in animabus separatis quales erāt anime lazari et diuitis: sicut in deo qui spūs est. manus dicit virtus eius operatiua. et similiter hic in lazaro. p digitū intelligit virtus eius auxiliatiua. et per linguā diuitis virt? mentis cōceptus expressiua. hec pena maxime debet hīs qui per linguā peccāt in potu. Sapiētie. xi. Per que quis peccat per hec

c. liij

Octaua pena corporalis

et torquet. Sicut ergo ille diues
semp sitit quia peccauerat in bibe-
do. Sic potatores et potatrices qui
in hoc multum peccant in inferno si-
tiunt si in talibus peccatis moriantur.
Quia pena semper sitire sicut pos-
sunt imaginari illi qui quandoque
magna sitim passi sunt. pro omnibus
diuicijs quas habuerunt in hoc mun-
do. pro copia frumentorum et vino
rum que habuerunt in cellarijs suis
non habebunt bucellas panis nec
vas aque ad bibendum. Quid igitur
faciendum. Terre facere debemus si-
cut peregrini qui exeuntes de pa-
tria sua faciunt bursarios quibus sua
tradunt ut sibi necessaria prouide-
ant. Sic nos tanquam peregrini qui
non habemus hic ciuitatem manen-
tem sed futuram inquirimus. Beatus
vltimus. Faciamus bursarios: comi-
tamus pauperibus pro quibus Christus
dicit in die iudicii illud Mat. xxv.
Situi et dedistis mihi bibere. et
ille cuius intuentu dedimus prouid-
ebit nobis in alio mundo de ne-
cessarijs sic quod non indigemus nec
patiemur famem aut sitim. Ponunt
enim in bursa pro futuro tempore qui
elemosynas dant. Ecclesia. xviii.
Elemosyna viri quasi sacculus eius
est. Pauperes enim elemosynas
sibi datas in cellis portant ut ibi the-
saurum inueniant qui dederunt. Vnde
dicit beatus Augustinus tyranno.
Facultates ecclesie quas requi-
ris in celestes thesauros manus
pauperum deportauerunt. Tercio
dantur sapor erit amarissimus et.

Jer. ix. Cibabo eos felle et pota-
bo eos absinthio amari ad potan-
dum. Est etiam amarissima mirra et
aloes sicut sciunt qui gustarunt.
Non per hoc intelligitur quod ibi sit
fel: sed quod in ore erit amaritudo ac
si comederet fel et biberent absin-
thium. Immo maior: quia non possu-
mus per aliquas penitus seculi pe-
nas exprimere illas inferni sed quan-
tum possumus exprimimus: per
nota semper minus dicendo et ma-
gis vel maius intelligendo. Vide
igitur si sit pena ipsi ori habet tanta
amaritudinem. Et ad hoc potest re-
ferri illud Deus. xxiiij. Fel dracho-
nis vinum eorum et venenum aspidum in-
sanabile. id est semper crucians. Hec pe-
na erit pro falsis et speciebus et alijs
delicabilibus que hic comedimus: et
in quibus ipsi dantur plurima peccata
commiserunt. Quarta pena respec-
tu oris erit malum siue dolor den-
tium. Cum talis dolor sit maximus
etiam in presenti sicut sciunt qui er-
ti sunt. Ita ut plures quam fatui red-
dantur. Credere debemus illud do-
lorem non deesse in ipsis dantibus
et multo maiorem quam hic passi su-
mus. quia scriptum est Deus. xxxij. Co-
gregabo super eos mala et sagittas
meas complebo in eis. propter hoc
dicit euangelium. quia ibi erit stridor
dentium. Mat. viij. et non solum ex
maximo frigore de quo dictum est
prius: sed ex dolore intensissimo
ipsorum dentium. Deus quis pote-
rit omnes huiusmodi penas portare
que iam recitate sunt. s. xxxij. corpo

rales. Hec pena coresponderet mari
me deuorantibus qui dentibus
suis multa deuorant que erant mul-
tum necessaria christi pauperibus.

¶ **Q**uona pena corporalis erit ve-
recundia et confusio.

Hec autem confusio erit
in quatuor penis. Nam ipsi damnati.

¶ Tractabuntur vilissime.

¶ Vocabuntur turpissime.

¶ In seruitute impia.

¶ Cum iniquorum copia.

¶ Primo tractabunt vilissime.

Tractabunt quidem villus quam aliqui
res vilissima huius mundi. Job. 1.

Hec considerans dicebat. Dimitte
me et plan. pau. do. me. ante quas

va. et non re. a. t. t. et oper. re. terraz
miser. et te. ubi v. m. m. et n. l. or. sed

sen. b. l. h. i. Ibi igitur nullus est
ordo. Non enim deferretur honor

regi plus quam garcioli. Nec pape plus
quam minimo clerico. Nec regie plus

quam pauperiule vetule quin ita vi-
liter immovilius tractet et punie-

tur. Hoc est quod dicit. i. Regum. 11.

Qui continent me erunt ignobi-
les. Tales enim qui in hoc mundo

suerunt in statu digniori magis de-
buerunt deo servire et ipsius hono-

rare ratione status in quo deus ip-
sos posuerat. Quod si non fecerit

de ipsis fiet iudicium durissimum.

Sicut dicit Sap. vi. ut prius di-
ctus est in tertio membro tertie pe-

ne. Non erit igitur ordo qui nunc
et secundum quem subditi obediunt supe-

riori. Ibi non obediunt magis regi

garciolo quam regi garcioni nec reueren-
bitur. nec filius honorem faciet pa-
tri. nec filia matri. Reges et prin-
cipes et alij qui in hoc mundo tan-
tus dilexerunt reuerentias et hono-
res: et spreuerunt pauperes cogita-
te quomodo tractabimini in inferno.

¶ Sed quod dicitur Sap. 11. Dia-

fecit deus in numero pondere et

mensura. ergo ibi erit ordo. Dico

quod ibi erit ordo vno modo et alio

modo non. Ordo erit ibi in com-
paratione pene ad culpam. ordinabitur

enim pena secundum exigentiam culpe.

Ysa. 11. Agnitio vultus eorum non

debit eis: et peccatum suum quasi so-

doma predicauerunt nec abscon-

derunt. Ne anime eorum quasi reddi-

ta sunt eis mala. et impio ad ma-

lum retributio. non anime eius fiet ei.

Respondet igitur pena culpe

multipliciter. primo in numero.

Non enim est cogitatio dictum vel

factum pro quo ibi pena non soluat.

Job. 22. Hoc scio a principio ex

quo positus est homo super terras

quod laus impiorum brevis sit et gau-

diolum ypocrite ad instar puncti.

Et sequitur. Quod fecit omnia. nec

tamen consumetur. iuxta multitudi-

nem adinventionum suarum sic et su-

sinebit. Et sequitur. Deuorabit eum

ignis qui non succendet. Hec est

pars hominis ipsius a deo. Et Ro.

1. Reuelabitur enim ira dei de ce-

lo super omnem impietatem et insuf-

ficientiam hominum. Notant dicit super omnes

impietatem et numerum innuat fla-

gellorum. Sicut enim nullum bonum

c. liij

Nonna pena corporalís

irremuneratū: ita nullū malū im-
punitum. Ecclia. xij. Cuncta que
sunt adducet deus in iudiciū si-
ue bonū sit siue malū. Item in
modo. q. in illa parte corpis pl^{us}
punitur in qua plus peccauit. Lu-
ce. xvi. Diues magis cruciabat i
lingua ideo magis remediū que-
rebat de lingua. q. in illa pl^{us} pec-
cauerat ppter illicita verba et ci-
bos. Item in qualitate. q. qui
in luxuria peccauit ubi est ardor
in corde et fetor in corpore plus
ardēti pena et ferenti punitur. Ita
qui plus peccauit in supbia et ho-
nore plus habebit de cōfusione.
q. qui se exaltat humiliabit. ut di-
citur Luce. xlii. Item in quan-
titate. q. q. plus peccauit plus pu-
nietur. Sapientie. vi. Potētes po-
tenter tormenta patient. Et Apo.
xviii. Quāto gloriificauit se et in
delictis suis: tantū dare illi tormē-
tum et luctus. Sicut enim idem
ignis nō equaliter agit in lignis
viride et sicca: sic ignis gehēne li-
cet sit idem ignis ut dicit in sen-
tentijs. non tamen oēs equaliter
vret. sed sū delicti. exigentiā. Lu-
ce. vi. Eadez quippe mēsurā qua
mensi fueritis remetietur vobis.
Sic ergo ordo est pene respectu
culpe. In hoc autē nō est sicut di-
ctum est. vel nō dicitur ibi ordo.
q. elementa ibi ordinē naturalem
nō seruabunt. Ignis enī cuius
ordo naturalis ē ardere et illumi-
nare ibi ardebit sed nō illumina-
bit. In ps. Vox domini interci-

dentis flā. Ad exponens clpsan^{tes}
dicit. Dominus flā maz ignis in-
tercidet q. ardorē in inferno et lu-
men in celo ponet. nō tamē peni-
tus ignis nō lucebit. lucebit enī
ut inde doleant nō ut gaudeant.
Item nō erit ordo ut ignis sepa-
retur ab aqua: sed erūt simul mi-
sta cū alijs multis ut fumo fetore
et c. Ideo sequit sed ibi semp-
ternus honor inhabitās. Unde
Sap. xlii. ubi fit fmo de nuptijs
dicitur. Erūt post hēc desidētes
sine honore et in cōtumelia inter
mortuos in ppetuū. Tractabun-
tur igitur a demonibus eorū tor-
toribus villissime. Nulli nec pipe
nec regi honores dabunt: sed qui
plus peccauerūt plus et cōfusiōi-
bus tractabunt et punient. Et
Secundo locabunt turpissime et ad
idē facit auctoritas predicta: q. i
fern^{us} est terra tenebrosa terra mi-
serie et locus in corde tere oibus
miserijs replet^{us}: ut dictū est ps.
et in isto loco post iudiciū genera-
le locabūtur oēs demones et oēs
dānati perpetuo absq. exitu et spe
cuiuscūq. consolatiōis: Math.
xxv. Ite maledicti in ignem eter-
num. Ubi erūt camere hui^{us} mun-
di orate tapetis et picturis: do-
mus cū tantis expensis edite: ca-
stra: palacia: et alia sumptuosa edē-
fici. Certe hōnnia erūt destru-
cta. Ubi sedebūt reges et princi-
pes: Ubi lecti molles et alia sum-
ptuosa que tunc in hoc mundo
diligunt: ut pro acquisitiōe talis

erit verecundia et confusio 20

multa committant peccata talia emendo et vedendo cum mendaciis peruersis et aliis fraudibus infinitis: que ducunt homines ad infernum. Quanta satuitas pro re transitoria et quasi momentanea tot et tantas penas perpetuas sustinere velle? Tercio erunt in seruitute impii. Homo enim factus est ut sit dominus omnium mundanorum. In his omnia sub fecisti sub pedibus eius oves et bovem universum in super et per campum. Volucres celi et pisces maris etc. Ita tamen ut obediat ei qui fecit eum. scilicet deo suo et creatori omnium. sed quia noluit deo obedire: iustum est ut creature propter ipsum facere sint sibi ad supplicium eternum. sicut satis dictum est prius. et velit nolite hec tormenta pati et his subicietur. Etiam damnati patietur a demonibus sicut ab eorum tormentis: sicut dictum est prius. Quod est gravis pena hiis qui in hoc mundo subere siue precipere consueverunt quorum imperium et dominatio versa erit in seruitutem: et non immerito cum in hoc mundo noluerunt obedire suo creatori suo redeptori in decem preceptis. Videmus enim quod reges et principes et ceteri domini imo patres familias et mater familias servos suos imo etiam filios puniunt et subiciunt seruituti aliquando mortem inferendo secundum diversas transgressiones suorum preceptorum: vel aliter puniendo scilicet incarcerando: verberibus castigando etc. Sed hec eorum pena et servitus temporalis est et transitoria: sed vere servitus inferni erit perpetua. de qua dicitur Iere. xlvij. Servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras. id est in inferno quod est in medio terre ut dictum est prius. Et ratio huius servitutis redditur. ca. xvi. eiusdem prophete. Quia vere liquerunt me patres vestri: ait dominus etc. et legem meam non custodierunt: sed et vos peius operati estis quam patres vestri. Ecce enim ambulabat unusquisque post pravitatem cordis sui mali ut me non audiat: et effugias scilicet per mortem de terra hac in terram quam ignoratis: scilicet infernum: et servietis ibi diis alienis. id est demonibus quibus obedistis tanquam deo servietis scilicet die ac nocte. id est semper qui non dabunt vobis regem. Quarto erunt damnati cum ini quorum copia. Hec copia et societas damnatis erit maxima pena. Non enim habet veritatem illud puerbum. Solacium miseris est socios habere in penitis. Imo quanto plures erunt damnati tanto ignis ille magis ardebit. sicut videmus quod quanto sunt plura ligna in igne tanto ardor ignis est maior. o quot erunt damnati. Consideremus a principio mundi quot fuerunt homines. Quis posset cogitare sufficienter. Credo quod solus deus et quibus revelatum est sciunt horum numerum. Erunt autem ut ceteris dicitur. et ita Christus videtur sentire dicendo Math. xx. Multi sunt vocati pauci vero electi: plures damnati quam salvati. Etiam ferox erit maior et ita de multis penis. sicut de cla-

storia: sed vere servitus inferni erit perpetua. de qua dicitur Iere. xlvij. Servire te faciam inimicis tuis in terra quam ignoras. id est in inferno quod est in medio terre ut dictum est prius. Et ratio huius servitutis redditur. ca. xvi. eiusdem prophete. Quia vere liquerunt me patres vestri: ait dominus etc. et legem meam non custodierunt: sed et vos peius operati estis quam patres vestri. Ecce enim ambulabat unusquisque post pravitatem cordis sui mali ut me non audiat: et effugias scilicet per mortem de terra hac in terram quam ignoratis: scilicet infernum: et servietis ibi diis alienis. id est demonibus quibus obedistis tanquam deo servietis scilicet die ac nocte. id est semper qui non dabunt vobis regem. Quarto erunt damnati cum ini quorum copia. Hec copia et societas damnatis erit maxima pena. Non enim habet veritatem illud puerbum. Solacium miseris est socios habere in penitis. Imo quanto plures erunt damnati tanto ignis ille magis ardebit. sicut videmus quod quanto sunt plura ligna in igne tanto ardor ignis est maior. o quot erunt damnati. Consideremus a principio mundi quot fuerunt homines. Quis posset cogitare sufficienter. Credo quod solus deus et quibus revelatum est sciunt horum numerum. Erunt autem ut ceteris dicitur. et ita Christus videtur sentire dicendo Math. xx. Multi sunt vocati pauci vero electi: plures damnati quam salvati. Etiam ferox erit maior et ita de multis penis. sicut de cla-

Decima pena corporalís

more: pauore. de quib⁹ dictus est. Erit etiã maxima pena videre tot demones a quibus nunq̃ separa buntur. Cogitet igit^r qui poterit hanc penam. si pena est damnato ad mortē esse in carcere cū frigo re fetore et alijs miserijs que ali quādo sunt in carcerib⁹ vel cū ho minibus mortuis et fetidis q̃ ali quādo sunt cū alijs viujs in carce raris. maior est pena dānatis esse cū tam turpissima fetidissima et horrenda societate tot dānatorū. hec meditari diligēter facit bene pugnare cōtra diabolū et cauere peccata ne ad hanc societate pue niamus. Cum enī quis cōside ret q^d si fuerit victus a demone p peccatū mortale ad illa tormenta ducetur. Certe o³ viril⁹ pugna re ne vincatur. ¶ Exemplum egi sippus de cladibus iudeorū nar rat q^d cū quidā de socijs alexādrī qui p̃cerat magno exercitui vide ret cōtra se exercitū innumerabilē preparatū: et sui sumerent cibū ad cōsolationē virium. ipse in quo dam solacio dixit eis. Prādeam⁹ nunc. q^d hodie cenaturi sum⁹ ap̃d inferos. Quo verbo ita alati sunt ad fugiendū cenam illā q^d nullus p̃ter vnū fugit de prelio. et sic vi riliter pugnaverūt q^d victoriā ha buerūt. Sic charissimē taliter re sistamus vicijs et pugnemus cū mūdo carne et demone: ut victo res existamus et illā societate hor ribilem euitemus. Hec societas debetur illis qui in societatibus

huius mūdi multa peccata com miserunt. sicut fit i tabernis et lu dis et choreis et multis alijs co pulis vel societatib⁹ satuatorū: que societates sunt vitande. Quia di cit ps. cum peruerso peruerteris. Quā ad hoc est sanct⁹ basilius qua si in fine sue regule dicens. Eui ta viros quos erga mandata dei videris negligētes: q^d mortui sunt virtutibus: qui letantur in pp̃iis voluntatib⁹ ut gaudijs careāt di uinis. Cū huiusmodi viris nulla sit tibi cōmixtio neq^{ue} uelis cū eis fmocinari assidue: nisi in quo eos possis ab errore reuocare. Ceterū si non uales deuita ut publicū ho item. Sepe enim per vnā ouem morbida polluitur totus grex et modica pars fellis magnū dul corez vertit in amaritudinē. et ser mentū modicū totā massam cor rumpit. hec ille. Euita ergo socie tates peccatorū ut possis euitare societates dānatorū. nam in tali bus societatib⁹ iniquorū viro rum nō est memoria de deo. et si est: est in malo: perjurādo: blasphemando: et inhoneste loquēdo vel de ab sentibus murmurando et illis detrahendo. de talibus dicit pro pheta. Conuertantur et. qui ob liuiscuntur deum. quia scilicet non seruant mandata dei sui.

o **Decima** pena cor poralis
ipsoꝝ damnatoꝝ
erit in tactu maris as
flictio. pro qua pena intelligēda.

erit in tactu maxima afflictio 21

est sciēdū q̄ corpora illa erūt val-
de passiva sed tamē incorruptibi-
lia. Et pro hoc magis intelligen-
do. Cogita aliquē valde infirmū
z debile in suis mēbris uel partiē
tem guttā uel talem infirmitatē.
Sunt enī aliq̄ue infirmitates que
ita reddunt passibile corp⁹ sicut z
ego expertus sum q̄ non sufferre
possunt tactū alienius ponderis.
Talia igit̄ erunt illa corpora z ita
passibilia q̄ in tactu patiētur gra-
uissimāz penam. z hoc ex q̄tuor.
C Primo ex tactu suorum mem-
brorum valde ponderantium.
C Secundo ex tactu suorum lo-
corum ipsos continentium.
C Tertio ex tactu corporūz alio-
rum damnatorum.
C Quarto ex tactu demonū euz
hīs condemnatorum.
C Prima igitur pena erit ex ta-
ctu suorū membrorū zc. Nam cor-
pora dānatorūz erunt ponderosa
multū: z sic brachia sup corpus
ipsius dānati: z caput sup hūme-
ros. z sic de alijs maximū dolorē
faciēt. z hoc possumus imagina-
ri ex eo q̄ aliquādo quis in parte
aliqua corporis habet plagāz aut
malū aliquod in quo si tangatur
statim clamore magno eiulat. et.
Q̄dens uos lediūt me. etiam se
ipsūz illuc nō audet tāgere. Sic
carissimī corpora dānatorūz erūt
tā infirma ut i tactu suorūz mēbroz
sibi penam grauez infligant: z ta-
lis pena erit illis qui sua mēbra
tetigerunt turpissime z in talib⁹

peccatis mortui sunt aut qui se
parauerunt nimis superflue sicut
z faciunt multi z multe intentio-
ne alliciendi ad peccatum. C Et
iuxta hoc potest poni exemplum
quod recitatur in floribus sancto-
rum. z parisiis contigisse legif.
Magister enī quidāz dictus filo-
quendam suum scholarē egrotā-
tem obnixe rogauit ut post mor-
tem ad se rediret z statum suum
sibi denunciarer. Post igitur ali-
quot dies sibi apparuit cum cap-
pa de pargameno tota descripta
sophismatibus z intus recta flā-
ma ignis siue foderata: qui requi-
situs a magistro quis nam esset.
ait. Ego sum utiq̄ qui ad te redi-
re promisi. qui de statu suo requi-
situs ait. hec cappa super me pl⁹
ponderat z plus me premitt q̄ si
vnam currim super me haberes:
z hec est mihi data ut eā portez p
glia quā in sophismatib⁹ habui.
Porro flāma ignis q̄ est coopta:
pelles sūt delicate z varie q̄s fere-
bam: que flamma me cruciat z
erurit. Sed cum magister illam
penam facilem iudicaret dixit ei
desunc⁹ ut extenderet manum. z
sic facilitatez pene sue sentire pos-
set. Lūq̄ manum suam extendit.
set ille guttā vnā sui odoris dimi-
sit que p̄dicti mgi manū sagitta
cit⁹ pforauit: ita q̄ cruciatū mi-
rabilem sentierit. z ait. talis sum
totus. Ille igitur magi ex ipsius
pene acerbitate seculum delibe-
rauit deserere z religionez intra-

Decima pena corporalis

re. Unde mane scholarib⁹ cōgre-
gatis hos vsus cōposuit. **N**. In
quo coarctatis: cras coruis vana
q^{ue} vanis. Ad logicas pergo: que
mortis nō timet ergo. Et sic secu-
lum deserens religionem intrauit.
Istud exemplū valet ad ostendē-
dum ex pōdere illius cappe quō
post diem iudicii quādo corpora
erūt vnita aiabus ex pondere etiā
tallū corporū: dānatorū valde pō-
derantiū ac suoz membrorū erit
maxima pena in damnatis. sic q^{ui}
brachiū dānati super corpus suū
valde passiuū multū affliget illud
cum illo ardēt igne sulphureo: et
hoc pro peccatis cōmissis ex orna-
mentis pulchrarū vestīū et pelliū
diuersarū in quibus supflue mul-
ta psumunt vbi ex: talib⁹ magis
deberet subueniri xpī pauperib⁹.
Unde nō dubito q^{ui} si nobis acci-
deret sicut illi magistro: videlz q^{ui}
vnā guttā siue paruā penā infer-
ni sentiremus spernerem⁹ multa
que nunc sunt cā et occasio nostre
dānationis nisi peccata mortalia
que i hiis fieri possunt fugiam⁹.
Secūdo erit pena ex tactu suo-
ruz locorū ipsos dānatos ptenen-
tium. Sicut enī videm⁹ q^{ui} infir-
mi si ponerent sup lectū durum
vel lapidē: paterent⁹. Immo i lecto
molli valde patiunt⁹ nec quiescere
possunt multi ppter infirmitates
sui corporis. Sic corpora dāna-
torū maxime passiva et sensibilia
valde affligent ex tactu locorū. i.
corporū que cōtinebūt illa. et hec

pena spālius debetur illis qui in
lectis mollib⁹ et ornatis multa pec-
cata horrēda cōmiserunt. de qui-
bus dicit Amos. vi. **N**e qui dor-
mitis in lectis eburneis et lasciui-
tis in firatis vestris. **N**e imprecia-
tio maledictiōis eterne ē: siue dā-
nationis his qui dormiūt i lectis
ornatis et ibidē lasciuiunt peccata
luxurie et alia mala cōmittendo.
De peccato isto vidē si vis Ezech.
xliij. **N**el qui etiā ut pigri multū
tpis perdunt quo possent orare
vel aliq^{uid} bonū facere. de quibus
dicit Prover. xxvj. Sicut ostium
verit^{atis} in cardine suo: ita piger i le-
cto suo. **Q**uā gravis pena his q^{ui}
assueti sunt dormire in albis lin-
theaminibus et culcitrīs delicata
pluma. **Q**uāto dolebunt eis late-
ra immo totū corpus ex tā duro
lecto. **S**ed poterunt ne dānati
se vertere. Quidā dicunt q^{ui} nō nī
si q^{uod}um demones eos verterent: s^{ed}
quomodo cōq^{ue} sit: pena eorū non
alleuiatur ex tali uersione. de isto
lecto dicit Ysa. xliij. Detracta est
ad inferos superbia tua: conelidet
cadauer tuū: subter te sternet ti-
nea et operimentū tuū erunt ver-
mes. **A**liqui tamē dicūt q^{ui} i rei
veritate ibi nō erunt. et q^{ui} nullum
animal erit i inferno nec viuet post
diē iudicii: sed ibi trā erunt diabo-
li et hoīes in perpetuo carcere cuz
igne et ceteris de quib⁹ dictū est.
sed scriptura loquit^{ur} per nobis no-
ta ut per illa intelligam⁹ ibidē pe-
iora: ita q^{ui} ibidē erūt mala peiora

et in tactu maxima afflictio 22

et abominaciones maiores q̄ sit
abominatio serpētū et omniū huius
mūdi. Cōsidera igit si deberes eē
in lecto etiā q̄tūcūq; molli cum
.cc. serpētibus et totidem buffoni-
bus qui p̄tinne te morderēt et af-
fligerent crede q̄ maiora patieris
in lecto iserni si ibidē leris. **T**er-
tia pena et grauissima erit ex tactu
et pōdere corporis aliorū dānato-
rum. **D**eus q̄ta pena erit illis
qui in iserno loco erūt. Cōsidera
si sup te esset maximus lapis sine
morte quā penam sufferes. Sic
vtriq; maxima pena erit ipsis dā-
natis ex pōdere aliorū corporum
valde ponderatius. In isimo autē
loco erūt falsi xpiani. **U**nde le-
gitur in vita Macharij q̄ quadā
die ipse sc̄tis caput defuncti repe-
rit. et cū orasset interrogauit illud
cuius caput fuit. Et r̄ndit se fuis-
se paganū vel paganū. Et dixit ei
Macharius. Vbi est anima tua?
Et r̄ndit in iserno. Cūq; requi-
reret si multū in pfundo esset r̄n-
dit q̄ tantū erat in iserno q̄tūz
distaret terra a celo. Cui Macha-
rius. Sunt ne aliqui pfundiores
te? R̄ndit. etia; iudei. Et ille. Et
vltra iudeos sūt alig pfundiores
Cui ille. pfundiores oibus sunt
falsi xpiani qui xpi sanguine sunt
redēpti et tamē precitū p̄uipende-
runt. Hec ibi. Ecce igit quomo-
do xpiani plus puniēnt q̄ iudei et
alii pagani: et nō immerito q̄ pla-
a deo fceperit bñficia vt baptismū
i quo se p̄misseit seruaturus legē

suaz talia facia. Et q̄ magis in-
grati sō plus puniēnt. Et hec pe-
na debetur illis qui in tactu circa
alios peccauerūt osculādo: tāgē-
do p̄ incitationē ad malū. De qui-
bus peccatis etiā pauci cōfiteantur
credentes nō esse peccatū in tali-
bus impudicis tactib⁹: cū domi-
nus dicat Math. v. Qui viderit
mulierē ad cōcupiscendū eaz sa;̄
mechatus ē in corde suo. Ita dī-
cunt doctores. Qui tetigerit et
per cōsensum ad peccandum. **D**e
xpi fideles si velitis effugere tātūz
pondus tot corporū dānatorū ab-
stinete a tactib⁹ malis et cōfitemi
ni p̄teritorū cū p̄posito nō reci-
diuandi. Sed erūt ne alig ut illi
qui erūt supiores qui careant hac
pena. Credi pōt q̄ dñs illū carce-
rem fecit a principio tante magni-
tudinis ut capere posset oēs dāna-
tos tam demones q̄ hoies. q̄ ip-
se p̄sciuit quot essent dānandi. Et
credi pōt q̄ ille isern⁹ post diē lu-
dicij erit plen⁹ dānatis. ita q̄ oēs
erūt p̄stricti et ita patient oia cor-
pora a se mutuo grauitatē. s;̄ ma-
gis i hac pena et aliis qui magis
peccauerunt affligent. **Q**uarta
pena ex tactu erit p̄ demones: q̄
sine cessatiōe ut dicunt est p̄ sup
talia corpora p̄cutiēt. Cōsidera igit
si infirm⁹ grauiter p̄cuterēt in lo-
co isfirmitatis: si paterēt. Cōside-
ra igitur si potes q̄tus dolo: erit
corpi⁹ illis tā passiuus q̄ tā graui-
ter p̄cutiēnt. Hec pena debet eis
sp̄aliter q̄ in hoc mundo alios p̄-

De penis spūalis

cusserunt vel occiderūt uel aliam
violētā in corpibus aliorū sece-
runt. **C** habem⁹ enim exēplū in
uita beati anthoni quomō mul-
tudo demonū eū adeo lacerauit
q̄ minister eius eū quasi mortuū
pprijs humeris asportauit. Tūq̄
oēs qui eū comitati fuerāt quasi
mortuū plorassent dormiētib⁹ eū
etis subito Anthonius reuiuiscit
et a ministro ad p̄dictū locū se-
literum portari fecit. qui eū ibi ex
dolore vulnerū p̄stratus laceret:
ex virtute animi demones ad cō-
flictum excitabat. Tunc illi i for-
mas varias seray apparuerūt ut
sterus eū dētib⁹ cornibus et vn-
guibus crudelissime lacerarent.
Hec in uita beati Anthonij. Ver-
berauerūt etiā beatū franciscū et
multos alios deo p̄mittēte. Ita
cōmuniter dicūt q̄ in inferno vbe-
rabunt dānatos. in verberatione
maximū dolorē faciēt ipsis. Ille
sunt igit pene corporales dānatoz.
et forte plures alie erūt. q̄ null⁹
dicere posset penas illi⁹ loci ut di-
cunt scī. Si q̄s igit attēte hec co-
gitet: peccata dimittet et cogno-
scet ac ingret diligēter q̄ sit via sa-
lutis. Eccl. ij. Qui timēt dñm in-
quirēt que bñplacita sunt illi: et q̄
diligūt eū replebunt lege lipi⁹: q̄
timēt dñm custodiēt mādata illi⁹
et patiētā habebūt ad inspectiones
illi⁹ dicētes. Si p̄nias nō egerim⁹
incidem⁹ in man⁹ dei et nō in ma-
nus hoīm. Nā p̄uertent in infer-
nū oēs gentes que. et. et tantum

de penis inferni corporalibus:⁹

Sequitur nūc tertio vi-
dere d penis

inferni quo ad aīas que generalit
in dānatis possunt assignari. et. s.

Carentia glorie.

Cermis conscientie.

CRancor iracundie.

Cumor superbie.

Ciuor inuidie.

Ctimor pene.

Certitudo damnationis.

Cdefectus consolationis.

Cmortisq̄ desiderium.

Cuerecundum stipendium.

C he sunt pene decē quarū quēl-
bet in q̄tuor diuidet ut p̄l⁹ dictū
est de corporalib⁹. Et sic iterum
erūt. et. s. hō cogita q̄ si corpus
patiat⁹ q̄ anima per ampli⁹ pu-
niet⁹. q̄si ip̄a p̄ncipaliter pecca-
uit et deum offendit. Nā ip̄a da-
ta est corpori ut ipsū regeret et nō
ecōtra. ideo plus est puniēda. Un-
de mag⁹. c. j. di. xlii. liij. ait. Post
resurrectionem vero facto vniuer-
so ipletoq̄ iudicio suos fines ha-
bebunt ciuitates due vna xp̄i alia
diaboli. vna bonoz altera malo-
rum. vtraq̄ tamē angeloz et ho-
minū. Hec ille. Et. c. j. di. xlv. di-
cit. P̄terea sciēdū est ut ait Au-
gu. q̄ omnes anime cū de seculo
exierunt diuersas habēt receptio-
nes. i. loca vbi boni habēt gaudi-
um mali tormēta: sed cū facta fue-
rit resurrectio et gaudiū bonoz
amplius erit et maloz tormenta
grauiora. q̄si cū corpore torque-

bunt. Hec ille. Et rationem assignat Ric. di. c. l. iij. q. l. iij. secundum di. principalis. Pena inquit spiritualis principaliter animam respicit et pena ignis principaliter respicit corpus. pena tamen spiritualis reddabit in corpus et pena corporis in animam. Hec ille. Sicut nunc experimur quod dum patitur corpus compatitur anima et e contra. dum patitur anima simul patitur et corpus. Quod est dolor: quia pena quia tristitia cum corpus erit afflictus predictis penis: et anima dicendis consequenter etiam affligetur. quod vehementer est incogitabilis punitione: non solum ex penis sed in utroque: sed etiam ex redundantia penarum corporis ad animam et anime ad corpus. Cogita rogo quantum affligeris et quanto dolore anima afflicteretur cum etiam in paruo membro tui corporis pateris ita ut nec possis dormire aut qualicumque recipere consolationem. Sciunt insuper qui infirmati sunt in corpore quomodo sanitatem percipierunt et magna operati sunt in medicinis et aliis rebus ut sanitatem ipsam recuperarent: et quomodo afflicti sunt. Quod de istis infirmitatibus nihil sunt ad alias perpetuas infernales. Cogita etiam per duos alia est tristitia quomodo corpus tabescit et deficit. Prover. xvij. Animus gaudens etate floridam facit: spiritus tristis ericcat ossa. Exemplum huius habemus in libro timothei ubi dicitur quod in vitas patrum narratur quod duo fratres di-

missa penia regressi sunt ad mundum: postea vero tacti penia reuersi sunt et recepti: et uterque inclusus in cella separata ministratum est eis idem genus refectiois secundum peniarum tarantat. In fine vero anni iussi sunt egredi et ecce unus apparuit valde pinguis et rubicundus. Alter vero minor modo macilentus et desolatus. Et inuento per inquisitionem quod idem fuerat uterque ministratum et non aliud. ministratum sunt fructus: et ipsis dimissis quantum situm est a pingui quod cogitasset. et dixit quod bonitate dei quod enim reducere rat super hoc gratias agens prius. Secus unus requirit de eodem dixit quod de peccatis propter quod deum tantum grauerat offenderat et penas eternas meruerat ex hoc dolens assidue. Et iudicauerunt patres eos eiusdem meriti. Et hijs igitur patet quod ex gaudio vel dolore anime corpus disponitur. Si igitur sic corpus anime cogaudet vel compatitur ex sola cogitatione: quid erit ubi ipsa res cogitata sensus aderit. Erit igitur maximus dolor in corpore et penis anime et e contra. Et sic omnes pene corporis affligent animam per redundantiam. et e contra omnes pene anime affligent corpus. Pensa igitur hec omnia diligenter ut euadere possis tantam miseriam: peniarum agendo de peccatis tuis et dei mandatis obediendo. Videamus igitur penas spirituales ipsius anime secundum quod possumus capere et intelligere ex dictis sacre scripture et sanctorum.

Prima pena spūalis

Prima igitur erit
carentia
glorie. De hac pena ait
Crisostomus super Math.

omel. xliij. Due pene erūt in iheru-
salem scilicet cōburi: et a regno excidi.
Hec pena difficilior. Multi gehē-
naz abhorrent: sed occasum illius
glorie amariorē gehēna penaz esse
ait. Pone mille gehennas nisi
hil tale quale a gloria excidere. a
deo haberi odio: audire nō noui
vos etc. Sed quōd est hoc veruz
q: et pueri nō baptizati carebūt vi-
sione dei et gloria: sed inde non tri-
stabitur. quōd ergo dicit carentia
glorie tāta pena cū non sit nisi pe-
na dāni et non pena sensus. Rē-
detur q: pueri sciēt et cognoscēt
se priuari a gloria ppter peccatuz
originale tris quod fuit actuale et
mortale in primis parētibus et non
cōmissum per voluntates ipsorū
puerorū. et ideo nō tristabitur de
huiusmodi carētia glorie. Dāna-
ti vō alij cognoscēt se carere glo-
ria ex peccato mortali per eos cō-
missio. et ideo summe tristabitur
ex tali priuatione. sicut si quis in
hoc mūdo trīstaret de priuatione
hereditatis et patrimonij si hec pri-
uatio esset ex culpa sua et nō sic tri-
staretur si eēt ex culpa patris sui.
Ista pena erit ex quattuor.

Primo q: priuari sūt dei visioe.
Secundo angelorū consolatione.
Tertio scōrū cōgratulatione.
Quarto celi empirei māssione.
Hec quattuor notat beatus Gregorius.

In quadā omel. di. Quis illece-
capere sufficit illa supne ciuitatis
q̄ta sint gaudia: angelorū choris
interesse. ecce scōm. cum beatissi-
mis spiritibus glorie conditoris
assistere. ecce tertiu. presentes dei
vultū cernere. ecce primū. incir-
cūscriptū lumē videre. ecce quar-
tum. Dolebunt igitur damanati se
fore priuatos dei visione. qua pe-
na fm Ang. nulla maior est in dā-
natis. Huiusmodi aut visio ē illa
beata resectio ex qua vīuit scī. iux-
ta illō Job. xliij. Hec ē vita eter-
na vt cognoscant te solū verū deū
et quē misisti iesum xp̄m. Hac er-
go visione beata priuabūtur dam-
nati pro quocūq: peccato morta-
li cōtra legē diuinā commissio.
Rationē huius priuationis assi-
gnat sc̄tus Tho. in. iij. cōtra gen-
ti. c. cxiij. Quia in eo qui peccat
mortaliter eius auertit intēctio vo-
luntatis ab vltimo fine. igitur ei q
peccat mortaliter hec pena debet
vt omnino excludat a cōsecutio-
ne finis. Hec ille Mat. viij. Disce-
dite a me oēs qui operamini iniqui-
tatem. Itē idē doctor ibidē ait.
In hīs que sunt ordinata ad fi-
nē talis habitudo inueni: eq: si fi-
nis est vel erit necesse est ea q̄ sunt
ordinata ad finē fore. si autē ea q̄
sunt ad finem non sunt: nec finis
erit. Si enim finis esse pōt etiam
nō existentibus illis que sunt ad fi-
nem: frustra per hūmōi media que-
ritur finis. Homo aut per opera
virtutū cōsequitur finē vltimum

que est felicitas. Si ergo aliquis contra virtutē agat ab intentione vltimi finis auersus cōueniens ē q̄ vltimo fine priuetur. Hec ille. ¶ Sed quereretur quis. Que ē hec via per quā veni ad beatitudines et qua dimissa nō puenitur. Certe illa est de qua ppheta ait. Beati imaculati in via qui am. in. l. domini. Vbi dicit Aug. primo sermone sup Beati imaculati. Ab exordio suo magnus psalm⁹ iste epharissimi exhortat nos ad beatitudinem quā nemo est qui nō expectet. Quis enim vnq̄ potest vlt potuit vel poterit inueniri qui esse noluit beatus. Quid igit exhortatione opus est ad eā rem quā sua sponte appetit animus. Nam profecto qui exhortat id agit vt exerceatur voluntas eius cū quo agit ad id ppter quod exhortatiōis adhibet eloquiū. Et quid ergo nobiscum agit ut velimus quod nolle nō possumus qz oēs quidē beatitudines cōcupiscunt. Respondet Aug. Sed quōd ad eā perueniant plurimi nesciūt. Ideo hoc docet iste qui dicit Beati imaculati in via que am. in. l. dñi. Tanq̄ diceret. Scio quid velis: beatitudines queris. Si ergo eē uis beatus: esto imaculatus. Illud enī oēs. Hoc autē patci volunt si ne quo non peruenit ad id quod oēs volūt. Sed ubi erit quisq̄ imaculatus nisi in via in qua uia nisi in lege domini. Nec p hoc beati imaculati in. v. qui am. in. l. do

mini. Et sequit. Vos igitur errantes in falsam beatitudinē vera miseriam requirētes reuocat ad viam si audiat vox ista diuina. Beati in. in. vi. qui am. in. l. dñi. Tanq̄ diceret. Quo itis supple alia via incedendo peritis inquit et nescitis. Non illac itur qua pergitis quo peruenire desideratis nā vti qz beati eē desideratis: sed miseria sunt et ad maiore miseriarū ducunt itinera ista que curritis. Tā magnū bonum querere per mala nolite. Si ad illō puenire vultis: huc venite hac agite: vie peruerse relinquite malignitatē. Nō autē beati iniquitati in errore qui ambulant in peruersitate seculi. Sed beati imaculati in. vi. q am. in. l. dñi. Hec Augu. Vides ergo quomodo peccatū mortale est occasio siue causa priuationis visionis diuine. Qui ergo sic moriuntur: iuste priuant gloriā eternā. qz auerterunt se a fine et viam perueniēdi ad illaz dimiserunt et ceperunt viam pueniēdi ad infernum. Non ergo mirū si dñati puantur visione dei. Et quādo dicit Aug. qz omnes uolūt beatitudinem certe verū est: sed hoc intelligitur de uolūtate naturali siue inclinatione vel in generali sed nō in particulari siue voluntate voluntate remissa sed nō voluntate plena siue efficaci. qz non faciunt illud ppter quod possent illaz cōsequi. Sicut si quis uellet ire hie rusalem et tenderet versus occidē

Prima pena spūalis

tem nō acciperet viam per quas
posset peruenire hierusalem. Sic
in proposito. Quis igitur dolor
erit i dānatis perdidisse tantū bo-
num ex culpa sua penset qui po-
terit. ¶ Secūda pena est q̄ pu-
buntur angelo: nō cōsolatiōe. Bea-
ti enim nō trī videbunt deum in
paradiso: sed etiā beatissimos an-
gelos qui in tanto nūero illic sūt
qui tantū nūc gaudent de nostra
salute. Sicut dī Luce. xv. Gau-
dium est angelis dei sup vno pec-
catore penitentiā agente. Jō ver-
sa vice gaudebunt hoīes beati vi-
dendo illos qui tantū dilexerunt
eos dum eēt in hoc mūdo. sicut
gaudet amicus de visione amici
sui. Ideo dicit Gregorius notan-
ter in auctoritate prius posita q̄-
ta sint gaudia angeloz c̄horis in-
teresse. Tristabunt autē dānati
de amissione hui⁹ gratissimi con-
socij a quo ppter suam culpam
privati sunt. ¶ Tercio tristabun-
tur de privatione societatis oīm
sanctoz hoīm: de qua privatione
siue separatiōe dicitur Mat. xlii.
Eribunt angeli ⁊ separabūt ma-
los de medio iustorum ⁊ mittent
eos in caminū ignis. Erit autē se-
paratio ad magnā penā. Unde
glo. super Apoca. i. dicit. Nō trī
volebunt mali de supplicio: s; q̄
separabūt a tali sociō. ¶ De
quātus dolor in tali separatione
⁊ quātus clamor q̄ separabunt in
aliquib⁹ pater ⁊ mater a filiis ⁊ fi-
liabus quos genuerūt ⁊ ita care

nutrierunt. ⁊ parentes ab amicis
⁊ cognatis cum quibus vixerūt.
Sed qui saluabunt nō tristabun-
tur de tali separatiōe: q̄ in eis nō
poterit eē dolor aut tristitia: s; dā-
nati valde tristabuntur. Et ratio
huius separatiōis est ut sicut fue-
runt in vita deformes ⁊ dissimi-
les q̄ saluati bene vixerunt: aut si
peccauerūt pniā egerūt. Dāna-
ti uero male vixerūt ⁊ in peccatis
mortui sunt sic iustū est ut etiam
sint dissimiles in premio ⁊ ab in-
uicem separati. Trē etiam q̄ an-
gelis noluerunt acquiescere siue
cōsentire. ideo separabunt ab eis
ita q̄ nūc post dānati videbūt
bonos ⁊ sanctos. puati huiusmo-
di sanctissimo cōsortio ppter suū
peccatū in quo cōsortio est maxi-
mum gaudiū: sed accumentale si-
cut nō. Grego. in aucte preallega-
ta cū dicitur q̄ta sint gaudia cu
beatissimis spiritus glorie p̄dito-
ris assistere. ¶ Quarta pena erit
puari celū empirei māsiōe. Abi-
sciendus q̄ sicut recitat Rich. de
me. vii. li. ij. di. ij. q. i. tertij p̄inci-
palis vltra aq̄s q̄ sunt supra firma-
mentū est vnū corporale celū qd
vocatur celū empireū quod non
ab ardore sed a splendore dictum
est. quod fm cōio:ez op̄inōē in-
telligitur p̄ illud celum qd sacra
scriptura dicit deū creasse cū ter-
ra q̄ firmamentū secūda die fa-
ctum est ⁊ ipsum celū empireum
est locus beatorum. ⁊ ipsū celū
dñs noluit reuolui ad significā

dum pacē et quietē mētīs illorum
qui in illo celo resi dēt et residebūt
et hoc celum dicit Strabo eē in-
tellectuale. qz illud celū nō perci-
pimus sensu: sed per fidē qua in-
tellectus noster assentit sacre scri-
pturę. Et. q. sequēti dicit qz illud
celū nō est stellatū: sed vniformit̃
luminosus p totū. quāuis sua lu-
minositas lateat sensus nros qd
ideo est vel qz ex improportiona-
bilis oculis nō glorificatis sicut
lumē corporis glorificati. vñ quia
aque que sunt sup firmamentuz
non sunt illi luminis trāductiue
vel qz ppter eius a nobis longam
distantiā multiplicatio sui lumi-
nis nō ptendit vsqz ad visuz no-
struz nisi forte ita debilitet vt a vi-
su nro nō valeat apprehēdi. Aliis
videt dicendū qz ppter illius celi
subtilitatē nō est ibi lux ita cōgre-
gata vt visum nrm in p̃senti statu
mouere possit sicut ignis in spe-
ra sua que est nobis valde p̃pinq̃
respectu celi empirei. nō lucet ita
vt possit mouē visuz nřz eo qz nō
est ibi lucis cōgregatio et propter
corporis ignis subtilitatē. Corpo-
ra aut beatorū erūt illi celo pio-
namento maximo. et ideo de illō
celum stellatū eē noluit. Hec Ri-
char. Hoc est igit tanqz pallaciuz
pulcherrimū amplissimū et claris-
simum in quo angeli et sancti vi-
dent deū. et hoc pallacio carebūt
dānati et ponent in viliſſimo ster-
quilinio inferni ppter sua demeri-
ta. Et hec pena debet illis qui hic

abusi sunt castris et palaciis mul-
ta peccata mortalia in eis cōmit-
tēdo. vel dōibz alijs de qbus et in
qbus cor suū nimis apposuerūt.
deus nouit quōd hoies hui mundi
curāt de edificijs et palibus ea cō-
struendo cū maximis peccatis ac-
si eēt imortales nō cogitātes de
palacio paradisi. Hoc est palaciū
qd sancti Tho. apostolus Bōdo-
foro regi yndie voluit fabi care si-
ue elemosynis acquirere. Cū enī
venisset in yndiā sicut legit in vi-
ta sua designato ab aplo mirabili
palacio et copioso thesauro acce-
pro rer in aliā pulnciā p̃fici scilicet. et
apls vnuerſum thesaurū paupe-
ribus elargit. Per totū aut bien-
nium quo absuit rer: apls predica-
tioni institit et innumerabilē pplm
ad fidē cōuertit. Rediēs autē rex
et que fecerat Thomas discens.
ipſuz in ymo detrusit carceris do-
nec euz igni daret. Interea Had-
frater regis moris qui q̃rea die re-
surgens dixit fratri suo. Vñ hō
quē excoiare et incēdere dispo-
nas amicus dei est et oēs angeli ei
ſamulant qui me in paradisu or-
centes quoddā mihi oñderūt pa-
laciū ex auro et argento et lapidi-
bus p̃ciosis mirabilis fabricatus.
Et cū eius pulchritudinē admi-
rarer dixerūt mihi. Hoc est pala-
ciū qd fratri tuo thomas cōstru-
erat. Tūqz dicerē qz ianitor eius
esset dixerūt mihi. Frater tu se-
cit se illo indignū si vis in illo ma-
nere rogabim deū ut te resuscita-

Secunda pena spūalis

re dignetur ut illud a fratre tuo posset emere reddēs ei pecuniā quas se estimat p̄didisse. Et hec dicens cucurrit ad carcerem apli fratri suo postulās indulgeri abiectionisq; vinculis rogare cepit ut vestē preciosa; acciperet. Cui apls. Ignoras q; nihil carnale nihil terrenū genuit qui cupiūt habere in celestibus p̄tatem ut supple p̄ncipalit glorient in illis. Egrediēti autē aplō de carcere rex occurrit aduolatus pedib' eius veniaq; postulabat. Tunc apls ait. Multū uobis prestitit de' ut secreta sua uobis ostenderet. Credite in christum et baptizemini ut eterni regni participes sitis. Dixit ei frater regis. Vidi palaciū quod fratri meo secum et illud comparare volui. Cui apls. Hoc in p̄tate fratris tui est. Cui rex. Illud erit meū. et apostolus sabucei tibi alterus qd si forte nequuerit mihi et tibi hoc vnum cōmune erit. Respōdens apostolus dixit. Innumerabilia sunt in celo palacia ab initio seculi preparata que fidei precio et elemosynis cōparantur. Diuite autē uestre ad illa vos antecedere p̄nt seq vero oīno nō possunt. Hec ibi. Hec sūt palacia de qbus in euāgelio. In domo patris multe māsiōes sūt. Sic autē accipitur palaciū siue domus pro p̄mio eterno. Sic igitur dānati carebunt dei visione et c. qz oblitī sunt deum et conuersi sunt ad hec inferiora. Ergo recte dicitur. Conuertantur. in. in. s. o. g.

Secunda ^{pena} ^{spūa} ^{lis} ipsi' anime erit vermis cōscientie' de quo Ysa. vii. Vermis eorū nō morietur de quo verme Bona. in fi. quartū mouet tres qōnes. P̄ma. Utrū dānati habeant vermiē corporalē. R̄ndet di. Qd Augu. xx. de ciui. dei ponit circa hoc duas opiniones. Quidā enīz volūt intelligere vermiē illum esse materialē ppter verba sacre scripture. Alij vō rationem sequētes volunt dicere q; vermis ille sit spūalis. et horū opinionem dicit sibi magis placere. Et qōne sequenti qua qrit utrū vermis sit in dānatis r̄ndendo dicit q; ipsa trāslatio vermis ad dolorem spūalē manifestat in quibus et quō sit vermis si attendat ratio transferēdi. In verme enīz materiali cōsiderat origo et modificatio. Vermis enīz oīis ex putrefactione et mordet illud in quo oritur. Sic in spūali dolore nō qlibet dolor est vermis: sed qui nascitur ex putrefactione peccati et tūc peccatū dicit putridū quādo aīa i. eo regeſcit rursus oportet q; in dolore sit morsio. hec autē est ex cōcursu duorū mouētium sibi inuicem obuiātium et resistētium. et ista duo mouētia sunt in hoīe. uoluntas naturalis et deliberatiua q̄rum vtrāq; mouet. Ista p̄currūt per p̄sciam dictantē aliq̄d factus esse indebitū et tunc obuiāt quādo naturalis detestat indebitū et

deliberative placet. tunc autem resistit quando utraque in suo actu viget sic quod illa efficaciter detestatur et ista immutabiliter adheret. Sed hoc igitur patet in quibus est vermis et quando. nam deficiente concursu qui est per peccati conscientiam non est vermis: sicut in hereticis. et in his qui credunt peccando bene fecisse. Deficiente etiam obuiatione non est vermis. utpote in his qui dolent de culpa sed voluntate et non tamen naturaliter: sed etiam deliberativa. ut sunt penitentes. Deficiente etiam resistentia non est vermis. utputa quando voluntas tanta delectatione fertur in peccatum quod absorbet motum voluntatis naturalis ut non sentiat et sic per quam resistentia deficiat. aut per defectum putrefactionis in iustis. aut per cursum in cecis. aut obuiationis. in penitentibus vero aut resistentie. ut in his qui peccant libidine. Et ex his patet quod in damnatis uigebit vermis quod ibi erit peccati putrefactio ex hoc quod peccatum finaliter remansit in anima eorum. Ibi erit concursus propter peccatorum apertissimam visionem. Ibi erit obuiatio propter voluntatis deliberative obstinationem et sinderesis remurmurationem. Ibi erit resistentia quia delectatio peccati erit ablata per penam acerbitatem. et ex hoc ipsius sinderesis actio erit fortificata et ex hoc vermis mirabiliter rodens et puniens. Item idem doc. di. xxxi. li. q. iii. in pncipio. ait. Quodammodo ab ipsa creatura intellectus habet lumen quod est sibi na-

turale indicatorium dirigens ipsum intellectum in cognoscendis. sic affectus habet naturale quoddam pondus dirigens ipsum in appetendis. Appetenda autem sunt in duplici genere. quedam enim sunt in genere honesti quedam in genere modici: sicut et cognoscibilia sunt in duplici genere. quedam in genere spectabilium. et quedam ex parte moralium. Et quedam modum conscientia non noiat illud indicatorium nisi in quantum dirigit ad opera moralia: sic sinderesis non nominat illud pondus voluntatis sicut voluntatem cum ipso pondere nisi in quantum hoc illius inclinare ad bonum honestum. Et sicut nomen conscientie potest accipi pro potentia cum tali habitu uel pro habitu talis potentie sic etiam sinderesis. visitato tamen modo loquendi sinderesis magis noiat potentiam habitualem quam noiet habitum. Et quia ista potentia nunquam separatur ab illo habitu. hinc est quod habitus et potentia uno nomine comprehenduntur et potentia illa ut sic habitata nomen sui habitus sortitur. et ita dicit id quod simululat ad bonum. et ita sinderesis noiat potentiam affectivam sed quod mouet naturaliter et recte. hinc est quod dicitur super alias potentias volare et aliis errantibus non se immiscere: sed eas corrigere. Huius autem sunt tres actus ut dicit li. iii. q. penult. ¶ Unum quod est instigare ad bonum. et iste quod est ablatum est a damnatis: quia non amplius est locus benefaciendi. ¶ Secundus est qui est retrahere a malo faciendo. et iste extrinsecus est in

Secunda pena spūalis

demonib^{us} vel dānatis. ppter ipso-
bam maliciā voluntatis eorum.
¶ Terti^{us} qui ē remurmuratio cō-
tra malū factū. et ille manet in eis
iusto dei iudicio tñ fm actū illuz
in dānatis nō remurmurat ma-
lo culpe qz inhonestū. S; qz ex h^{uius}
puniat. vnde ille aliquo mō est ex-
tinctus. Et qz demones nōdum
sentiūt acerbitatē penarū intense
ut dānati: ideo nō hñt ita remor-
sum. Sane pōt dici qz sinderesis
remurmurat malo facto qz inde
bitum. Ipsa enī cōfert culpaz ad
penā et ppterea respicit honestuz
et nō cōmodū. Et iterū ipsa volū-
tas deliberatiua deestit malum
culpe. ppter penā. Nollet enim ip-
sius peccasse vel fecisse. Vnde h^{uius}
tot mala necesse pati vel saltē mal-
let nunq̄ habuisse electionē q̄ eē
in tanta miseria et dolore. An ad
istū actū sinderesis est dei infirm^{us}
flagellādū iniquos. Hec Bona.
Erit igit remurmuratio in dam-
natis ex quattuor.

¶ Primo ex peccatis cōmissis.

¶ Secūdo ex bonis omissis.

¶ Terti^o ex bonorum fortune vi-
li exercitio.

¶ Quarto ex bonoruz gratie fru-
strato subsidio.

¶ Primo igit erit remorsus con-
sciētie. i. qui oriet ex oñsione psciē-
tie ex peccatis cōmissis. i. pp pec-
cata supbie. auaricie. luxurie et. q̄
cōmiserūt corde ore ac ope. Qd
cōmiserūt plā peccata cogitando
loquēdo et operādo. Fiet autē iu-

sto dei iudicio ingt Bona. q. vii.
qz mali simul oia peccata memo-
rentur vt de oibus p̄tinue torque-
ant. Q paup p̄tōr cogita si po-
tes quātus dolor iste erit. Eē nā
qz magn^{us} dolor si ex putrefactio-
ne tue carnis vermes orirētur et
p̄tinue morſu crudelissimo te mō-
derent. Certe maior erit dolor ex
peccatis cōmissis q̄ dānatus cō-
siderabit ppetuo et sine cessatiōe.
De quo dolor dī Sap. v. ut prius
dictū est. Vidētes et. Interli. de
glia ad penā se pductos turbabū-
tur timore horribili et mirabūtur
in subitatione insepate salutis ge-
mentes pre angustia spūs dicen-
tes itra se pñiaz agentes. Hi sunt
quos aliquñ habuim^{us} in derisuz et i
similitudinē ip̄operij nos isensa-
ti vitā illoz estimabam^{us} insaniā et
sinez illoz sine honore. quō ergo
cōputa. i. sunt iter filios dei et iter
sanctos foris illoz ē. Ergo errau-
mus a via veritatis et iusticie lu-
men nō luxit nobis et sol itelligen-
tiē nō est ortus nobis. Hec dicent
dānati i die iudicij penitentes de
peccatis cōmissis et vidētes illos
saluari quos hic p̄tēpserūt. S; vere
h^{uius} pñia erit nimis tarda nec eis p-
derit. qz erūt extra statū merendi.
Hec pena debet eis qz hic peccata
sua nō doluerūt: nec de eis p̄titi
sunt nec p̄fessi. et est simile de hac
pena v̄mis sicut si qs existēs i car-
cere p̄sideraret mala q̄ fecit et do-
let se fecisse. ppter penaz carceris
quā patit. Sic damnati ppter pe-

nas horribiles quas patient vehe-
mentissime dolebunt et se peccasse
tristabunt. nec poterunt se auerte-
re ab illa consideratione. ¶ Sed quid
Bona. q. penl. di. xlix. Vnde erunt
ibi tenebre spirituales. Et respondendo
dicit quod sicut est triplex actus lucis
corporalis manifestare: dirigere:
et delectare. sic illic spirituali si loquar
quantum ad primum actum. sic dico
quod non omnino extra lucem erunt. quia aliqui
erunt etiam manifesta sed illa solum que
faciunt in cumulū pene. Et postea
ibi dicit quod recordatio aliquorum
est ad tristitiam et dolorem et confusio-
nem. aliquorum ad rationis directiones.
aliquorum ad consolationem. secundum et ter-
tiam non habent damnati nec respectu
aliorum: quia non eis est memoria dei vel
ut commutant siue reconuertant ad
ipsos. aut ut delectentur in ipso vige-
bit tamen in eis actus memorie quantum
ad primum. scilicet consolationem. quia semper
habebunt memoriam peccatorum quam commi-
serunt et de qua offenderunt ut prius
dixi. Si loquamur quantum ad se-
cundum actum sic dico quod omnino erunt
extra lucem quia non poterunt dirigere.
Erunt enim extra omnem viam et tempus et lo-
cum boni agendi. Si quantum ad tertium.
Sic dico quod erunt extra lucem omnino
quia nihil cognoscunt actum in quo dele-
ctentur. Erunt enim omnino absorpti a ma-
gnitudine penarum ita non liceat eis
cogitare aliquod delectabile. Et ita
quod dicitur quod sunt omnino excecati et ex-
clusi. hoc intelligitur quod ad directio-
nem et delectationem. Nec habebunt
amorem boni honesti sed commodi.

Sic nec cogitabunt de bono honesto
sed tamen commode. unde cognitio
nulla erit in eis in actibus que ad
ipsorum non faciat cruciatum vel per se
vel per accessus. Sic igitur ex pecca-
tis commissis erit magnus dolor per-
petue corrosio. ¶ Secundo erit ver-
mis et dolor vehemens ex bonis
omissis et maxime necessariis ad sa-
lutem ut in christianis negligentia in no-
ticia et observantia mandatorum et in aliis
negligentia in notitia et observantia
promissionum. scilicet votorum et aliorum que de-
buerunt fieri. ¶ Damati contra bona
facere si posset redire sed vere quod
diu fuistis in hoc mundo nolulistis
acquiescere vitari nec adherere bo-
nitati: ideo non est mirum si estis da-
mati. ¶ Exemplum huius legimus.
Duo fratres fuerunt quorum unus sa-
tuus erat et alter sapiens qui ibant
per viam. Cum autem venissent ad bivium
ubi erat due vie una delectabilis
et alia aspera. fatuus respiciens viam
delectabilem dixit sapienti. Eamus
per istam viam. Sapiens dixit ei. Fra-
ter et si in ista via per quam vis ire sit
delectabilis tamen in fine ducit ad ma-
lum hospicius. unde consulo quod eamus
per viam istam. quia licet sit aspera: tamen in fi-
ne ducet ad melius hospicius. Respon-
dit fatuus. Volo magis credere oculis
meis quam tibi de hiis que non vi-
des. Et posuit se in illa via. quod vi-
dens sapiens et nolens eum dereliquere
secutus est eum. Pergentes autem
inciderunt in latrones qui eos dividere
posuerunt in diversis carceribus.
¶ Et tamen est autem ut rex terre illi faceret

Secunda pena spūalis

oēs incarceratos educi coram se
die quadā ad iudicādū eos. **Ve-**
niētes autē isti inter alios cū se ibi
viderēt dixit sapiēs regi. **Dñe cō-**
queroz de isto fratre meo: cū enim
eissē in via et ipse sit fatu⁹ et ego
reputat⁹ sim sapiēs nolebat mihi
credere ut irem⁹ per quadā viam
bonā quā cū docebam s; fecit me
ire per malā in quā inciidi⁹ in
latrones vñ reus est mortis mee.
Fatu⁹ vero dixit regi. **Dñe** imo
ego cōqueroz de eo: q; cū sit sapi-
ens nō debuit me tā facile seq per
viā quā sciebat esse malā quod si
nō fecisset ego rediissem retro et se-
cutus eū fuisset et euasisset pericu-
lum: vñ re⁹ est mortis mee. **Hiis**
auditis rex dedit sniaz dicēs. **Tu**
fatue noluisti sapiēti credere: et tu
sapiēs secut⁹ es fatuū ideo vterq;
suspedemini. Sic erit in die iudi-
cij vel in cōsumatiōe seculi cū eri-
bunt anime de inferno vel alijs lo-
cis ad recipiēdū corpora et iudicā-
dū corā deo. Quia enim corp⁹ sa-
tuū sequi noluit consiliū spūs. et
spūs sapiens secut⁹ est corpus fa-
tuū: vñ q; pdenabitur. pp hoc
dicit Apoca. i. Eius snia gladi⁹
ex vtraq; parte acut⁹: q; s. perdet
corpus et animā. Et q; hoc valde
timendū est. dicit Matb. x. Illuz
timete qui pōt corpus et aiaz per-
dere in gehēnā ignis. Erig itē in
vānatis dolor maximus: q; fue-
rūt remissū et negligētes circa opa
sue salutis. Joh. viij. Qui credu-
lus est vbo dei ira dei manet sup

eū. Quātūz sint solliciti hoīes de
vita corporali satis patet q; negli-
gentes de sua salute etiaz patet.
imo dicit q; ea que predicam⁹ nō
sunt vera. **Charissime** nō credis
tu deo qui nō potest mēiri. Non
ne credis euāgeliū esse verbū dei
in quo sit mētio in pluribus locis
de inferno et penis ei⁹. **Tu** bñ cre-
dis de gaudijs paradisi. **Quare.**
Quia tu vis salutē tuā. sed remis-
se q; nō vis aliquālē penā et diligē-
tiaz facere vt acquiras illā. **Q;**
tus dolor erit in vānatis cū scienc-
tāz penas incurrisse ex negligē-
tia bñ agendi: et hoc erit eis mar-
ma pena continue remordens.
Tertia pena siue remorsus cō-
scientie erit ex bonorū fortune vñ
exercitio siue abusu. **Q;** deus quō
vturnt imo abutunt hoīes bonis
terrenis que data sunt ad salutē p-
curādā et ut mediū et occasio salu-
tis quasi cūctis est notū. alijs re-
tinentib⁹ multa supflua nec pau-
peribus tpe necessitatis ministrā-
tibus. alijs in edificijs: vestibus:
ludis: et alijs peccatis exponēti-
bus. **Q;** grauitē dolebūt de oī-
bus his peccatis. **S;** vere hoīes
hui⁹ tps adeo sunt insensati q; so-
luz de his rebus tpalib⁹ curant q;
si imortales essent. Et ego dico ti-
bi q; tu morieris: experientia te do-
cet. **Cur** igit nō cogitas pp quid
tibi data sunt hec terrena. **Exē-**
plum recitat beat⁹ Gregorius de
quodā qui dedit calciāmēta de q;
bus opari solebat: de quo qdaz p

revelationē vidit q̄ ei dom⁹ edifi-
caretur in celo. s; ei⁹ p̄structiones
solū die sabbati opari videbātur.
qui Breg. eiusdā viri vitam post
modū diligēter ingrens iuenit q̄
ipse ex hīs que singulis dieb⁹ la-
borabat quicqd ex victu ⁊ vestitu
superesse potuisset die sabbati ad ec-
clesiam p̄gens pauperib⁹ eroga-
bat. **A**uaricia avaricia quot ho-
mines duces ad isernū solus de-
us nouit. **U**n̄ dices ille Lu. xvi.
sepult⁹ est in iserno: cui dictū ē cū
peteret guttas aq̄. Recordare ga
recepisti bonas; vita tua: lazar⁹ dō
similiter mala. nūc autē hic p̄sola-
tur tu uero cruciari. Hec pena
debet hīs q̄ nolūt aduerrere i vsu
licito ⁊ honesto ⁊ utili bonorū tpa-
lium a deo sibi cōcessorū. **D**e⁹
si possent diuites hui⁹ mūdi dum
erūt in iserno post reueri ad suas
diuitias quomō modicū cor vel-
lent illis apponere. iuxta illd ps.
Diuitie si affluant. n. cor. ap. imo
diligētissime distribuere. **D**iui-
tes diuites p̄sate vba iacobi. Ja.
i. Agite inq̄ iacobus diuites plo-
rate. vlulātes in miseriis vris que
adueniēt vobis. Diuitie vře putre-
facte sunt ⁊ vestimēta v̄ra a tine-
is comesta sunt. aurū ⁊ argentū
v̄rū eruginauit: ⁊ erugo eorū in
testimoniū vobis erit. ⁊ māduca-
bit carnes v̄ras sicut ignis. The-
saurizatis vobis irā. i. dānationē.
Et māducabit nō solū carnes s; et-
iā alas. i. nō cōdemnabimini so-
lū in carne: sed et iā in aīa p̄pter

vestrarū auariciā. Et sequit. Ec-
ce merces operariorū qui messue-
rūt regiones v̄ras que fraudata ē
a vobis clamat ⁊ clamor eorū i au-
res dñi sabaoth introluit. Epula-
ti estis super terram ⁊ in luxurijs
enutristis corda v̄ra. **Q**uarta
pena v̄mis erit remorsus siue do-
lor ex bonorum gratie substractio
subsidiō Dona gr̄e sunt duplicia.
q̄ quedā gratie gratis date ut est
scia. bonū ingeniū. sanitas. eloq̄n-
tia ⁊ multa talia. Alia sunt bona
gr̄e gratis faciētis que dant in sa-
cramētis. Dolebūt igi⁹ dānati q̄
nō v̄si sunt ad salutē hīs gratis.
Ro. vi. B̄sa dei vita eterna. Et i
ps. Gratia ⁊ gloriā dabit dñs.
Et maxime qui in sacro baptisim⁹
gr̄am cū alijs virtutib⁹ ⁊ maxie
fide ⁊ spe susceperūt. **D**e quātum
dolebūt qui adeo fuerūt dispositi
ad salutē vt si illā custodissent i ce-
lesti gloria cū alijs beatis posset
fuisse ⁊ ad celos ascēdissent. nā
gratia facit hominē iustū. ad 2 p̄-
cor. iij. Iustificati gratia ipsi⁹ he-
redes sumus eterne vite. i. s; spes
facit fructificare in diuersis vir-
tutib⁹. Eccl. iij. Gratia sicut pa-
radisus i b̄ndictionib⁹. Per tria
precipue iuenit h̄ gratia. Prīmū
est humilitas. Eccl. iij. Humilla-
te in oib⁹ ⁊ coram deo inuenies
gratiā. Et Jac. iij. Deus sup̄bis
re. hu. autē dat gratiā. Scdm̄ est
māfuctudo. puer. vi. Mansuetis
dabit gratiā. **U**n̄ moysi qui erat
mitissim⁹ hoim̄ dicit. Ex. xxxij.

Secunda pena spūalis

Inuenisti gratias corā me et reipsum noui ex noīe. Tertiu est libenter referre deo gratiarū actiones pro iam datis. Zach. xij. Ereqūbit gratiā gratie. Jo. i. de plenitudine eius oēs accepim⁹ gratias p gratia. Sunt et alia q̄ ad gratiam impetrandā nō modicū sunt uilia quorū unus est ut homo sit pacificus. Unde hec duo sepe cōbinarūt aplī gratia et par Ro. v. pacem habem⁹ ad deum in ista grā. Scōs est ut homo sit bon⁹. Proverb. xij. Qui bonus est hauriet gratiā a dño. Bonus antez est ut dicit Aristo. qui bene delectabilibus et tristitijs utitur qui scilz nō effundit se nimis ad delectabilia mūdi nec in tristib⁹ nimis animoruit. Eccli. Iustus inueniet gratiam corā oculis dñi. Tertius est ut homo sit verax. Proverb. xij. Veritas te nō deserat et inuenies gratiā. Augmentat autē gratia dei in hoīe per multa et spāliter p prudentiā et discretionē Proverb. xij. Posside sapiam: acquirere prudentiam et exaltabit te. dabit capitū tuo augmenta gratie. Ecōtrario dicit Proverb. xx. gratie fatuorum effundent. Et ibidē. Fatuo nō erit amīc⁹ et nō erit gratia bonis illius. Ephe. i. Gratia superabundauit in nobis in omni sapientia et prudentia. secūdo auget per obedientiā et obseruantia mādatorū. Proverb. xij. Custodi legem atq; cōsillium meū et erit uisus anime tue et gratia faucib⁹ tuis

glosa. Cum legē dei custodimus fauēbus aīe gratia multiplicat. Perditur autē gratia per quodlibet peccatū mortale qd̄ ē. ait Amb. diuine legis trāsgressio et celestis inobedientia mādatorū. q̄ pauci uero de hac gratia habēda curent deus nouit. Cum enī hoīes habeant intellectū et uoluntatē et plura alia media per que possent dei misericordiā obtinere sup hīs tamē aliquē labores apponere nolūt. Deus quot sunt hoīm subtilia ingenia in multis rebus mūdi. Alii quī enī sunt subtiles in edificijs. Aliqui in picturis. Aliqui in pānoꝝ facturis: ut in tapetis. Aliqui in sculpturis. Aliqui in scripturis. Aliq in mercaturis. et breuiter non est ita parua ars ī hoc mūdo in qua nō sunt plures subtilitates. nō est ita simplex uetula q̄ non habeat et sciat aliqua specialia ad uitā corporales manutenendas. Ad autē sciāt narratiōnes et friuolas et cōputationes notū est: etiā aliquādo multa maleficia et sortilegia. et breuiter ī omni arte siue bona siue mala homines mundi sunt experti valde plures sicut uidemus. ēē unus puer uel vna puella multas statim sel et cantilenas: choreare: ludere: et alia multa facere q̄ plus sunt ad dānationem q̄ ad salutē. s; paucissimi sciunt uitā paradisi: aut qd̄o gratiā dei acquirant: et sic uolunt nature et gratie in ipsis nō habent vsum principalē ad quē fa-

eta sunt & data. Et vt dñs. i. Joh. v. totus mundus in maligno est positus. i. malor pars in igne concupiscentie & peccati qđ intelligentes & recordātes damnati in corpore & aia perpetuo dolebūt grauissimē. Conuertant̃ i infernum &c.

Eritia pena erit rācor ira cundie. Scitis enim quāta sit pena ira i homine: ita vt ē in nullo qñq; possit consolari: comedere. aut bibere. aut ēē aliquid boni facere. Hec aut erit pena in dānatis dicente. ps. Peccator videbit & irasceet denti bus suis fremet & ta. &c. Hec aut pena ire erit contra quatuor eis displicentia.

Primo irasceet & diuinā potētā.

Secundo p̃tra propriā miseriam.

Tertio & diabolos inimicos.

Quarto contra homines quodam amicos.

Primo igitur dānati irascent p̃tra diuinā potētā. Credent enī deū esse iniustū: & misericordē: et ideo cōtra eū irascentur & furore magno turbabunt. Ysa. viii. Euz eluricēt irasceet & maledicet regi suo & deo suo. Q̃tus furor quāta vesania: q̃tus rancor in dānatis maledicere factori suo & contra iudicē iustissimū irasci. Hec pena erit in illis qui nolūt irasci contra peccā sua & suas pessimas cōsuetudines q̃ si displicerēt eis eas dimitterent & nō sic cōtinue peccarēt. in ps. Irascimini & nō

lite peccare. Unde duplex nunc est ira scz per zelū & per vindictas. Prima est bona: q̃ est cōtra peccatū. secūda est nobis mala. quia phibita mihi vindictā & ego retribuā dicit dñs Deuteron. xxxij. Dānati vero ita erunt furore & ira pleni vt deum vellēt nō esse si possent hoc facere. & sic q̃to minus poterūt irā suā exercet magis dolebunt. Audistis ne aliquādo. alii quos iratos qui quādo iuxta irā suā non poterāt agere quasi in furore versū dentibus suis lignum vel baculū mordebat. Sic erit in dānatis. Sed vere ecōtra deus videbitur iratus cōtra eos quod erit valde penale eis. Apoc. vi. Reges terre & p̃ncipes & tribuni & diuites & fortes & ois seruus & liber abscederunt se in spelūcis & petris montū: & dicunt montibus & petris. Cadite super nos & abscondite nos a facie sedentis super thronū & ab ira agni. qñ venit dies magn⁹ ire ipsor. Et q̃s poterit stare. **P**rimo magnitudo huius ire perpendetur in sequestratione ab eius presentia. Exemplus de absalone. ij. Reg. xliij. Qui propter iram quam habuit pater eius dauid contra eum multis annis non vidit faciem regis. sic & isti nunquam videbunt faciem dei Math. xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternum. **S**ecundo perpenditur in profectione eorum in locum ire. Habet enim dñs sicut

Tertia pena spūalis

principes magni carceres multos quoz vnus est p illis quibus est summe iratus ⁊ ille est infernus in quem proiciens post dies iudicii Apo. xliij. Misit angelus falcē suam in terrā ⁊ vindemiāuit vineā terre ⁊ misit i lacum ire dei magnū. Tercio ppenditur in vehementia penaz. Videtur enim agere sicut furiosus. Quis enim nō reputaret patrē furiosuz qui pliceret filios suos in ignem sic tūc fiet apud dānatos. ps. In ignē proicies eos. Quarto in non hūdo misericordiaz sup eos Si enī turbatus ad horā vel ad annū desineret eos in ignem bēset tollerabile. Sed sic erit iratus q nō flectetur misericordia vt aliqñ extrahat eos de igne sed perpetuo ardebūt coraz eo. Isa. lrv. Cognosceēt manus dñi seruis suis ⁊ indignabūt inimicis suis. qz ecce dñs in igne ventet qñ turbo quadrigē eius reddere i indignatione furorē suū ⁊ increpationem suam in flāma ignis. Quinto ppenditur in traditione eoz in manibus peioz inimicoz quos habebūt. s. demonū Mat. xvlij. Iratus dñs eius tra. cū tortoribus. i. demonibus. qui dicūtur tortores antonomatice. Sexto ppenditur in gaudio electoꝝ qz nō soluz sustinēbunt eos sic torqueri: sed videbunt ridere ⁊ inuidere. Prover. i. Ego quoqz i interitu vestro ridebo ⁊ subsanabo cū vobis quod timebatis euene-

rit. Septio ppendit in obduratione ad gemitus ⁊ clamores eoz. Ipsi. n. pre dolore cordis clamabūt. s. nō mouebūt sicut quōdam motus fuit super filios israhel in egypto clamantes Ero. liij. Vidi afflictionē populi mei i egypto ⁊ clamorē eius audiui propter duriciā eoz qui presunt operibus ⁊ sciēs descēdi vt libertatē eū de manib⁹ egyptioꝝ. Octauo ppenditur in repulsiōe precti. Cū enim iratus dñs pplo israhel pro vitulo cōstatili vellet eum delere tñ ad pces moysi placatus ē ab ira Ero. xxxij. Placatusqz est dñs ad pces scz moysi ne faceret malū qd locut⁹ fuerat aduersus populū suū. S; p dānatis nullas audiet pces Prover. vi. Telus ⁊ furor viri nō parcer in die vindicte. nec acquiescet cuiusqz precibus nec suscipiet p redēptione dona plurima. Nono ppendit in resurrectiōe ⁊ vnione corporū ad aīaz ad maiorē penā vt prius dictū est Jere. xviij. Induc super eos diē afflictionis ⁊ duplici cōtritiōe ptere eos. Exemplū in tyrānis qui ad maiorē penā puniri faciūt suos incarceratos in partibus diuersis ⁊ mēbīs. Decio ppendit ira dei in nutrimento penarū. ipse enim sicut sabel fiat in ignē ne deficiat: ita illas penas ppetuo pseruabit Isa. xxx. Fiat⁹ dñi sicut tonēs sulphuris succedēs eā. s. fornacē inferni. Unde cimo ppendit in exaltatiōe turbe

edestis in penis eor. in ps. Ut fa-
ciat in eis iudiciū pscriptū glia.
B est oi. s. eius. Quis .n. dubitet
q illi q sunt deo pformes in om-
nibus volūtatibus nunq sic gau-
derēt nisi scirent ipz valde iratū
p dānatos. Bonoz. n. est gaude-
re de vindicta inimicor dñi sui.
Iuē illud ps. Etabit iustus cū
vide. vin. ma. su. la. in sang. pec-
catoris. ¶ Duodecimo ppenditur
ira dei p dānatos i clausura por-
te celestis ante eos: in clausura
porte inferni perpetim sup eos:
Matth. xxv. Et clausa est ianua:
sed porta inferni apta: et conse-
quēter clausa erit ne inde ereant.
Laueam? charissimi ab hac ma-
xima ira ne in inferno p deū ira-
scamur. O deus me? q sunt hec
q dixim? valde mirabilia nimis.
¶ Secūdo damnati irascēnt p ira-
ppriaz miseriā sicut videmus ali-
quos hoies p se iratos q sibi ipsis
dicūt. O miser hō tu fecisti b ve-
tibi. Et qñqz man? vltices in se
ipsos ponūt se ledēdo: verberan-
do aut talia faciēdo. Sic etenim
dānati p seipsos valde irascētur
q peccauerūt et sibi maledicent:
sed seipsos interficere nō possent
sicut multi desperati seipsos iter-
ficiūt in b mundo: aut suspēden-
do: aut gladio occidēdo q vt di-
ctū est prius erūt ppetui in ani-
ma et corpore. vñ ex ira sua cōtra
se manducabunt linguas suas
Apo. xvj. Id ē seipsos in linguis
suis mordedunt pre furore et ira.

Et huius ire cā est pctōz cōmissio
et bonoz pditio. Cognoscent
enī ut dictū est perā qbus tantaz
penā meruerūt et cognoscent se p
uatos fructu bonoz q secerūt Ec-
cli. ix. Qui i vno peccauerit mul-
ta bona pder. Et ita super seipsos
irascēnt sic q cum dolore se vide-
būt et b erit eis maxima pena. ¶ S-
nunqd iste pene qñqz erūt mitio-
res sic q dānati aliqui min? patiāf
Rādet Bona. di. xlv. li. liti. q. li.
dicēs. Ad mitigatio pene dāna-
toz dupliciter p̄telligi aut quā-
tuz ad carationē et infliccionē pe-
ne et sic absqz dubio ē ibi mitiga-
tio. q diuina iustitia nō totū cri-
git p eo q eius pietate interueni-
ente aliquā partē pene infligende
remittit. Alio mō pōt itelligi mi-
tigatio post pene caratiōes et infli-
ctionē et b mō nulla cadit mitiga-
tio a diuina mīa. q ex tunc clau-
dit eis viscera pietatis. Et si dele-
ctatio fuerit momētanea: q tamē
offendit ea bonū infinituz meret
penā eternā. vñ ptingit compara-
re delectationē in pctō ad penam
duplicem comparisonem aut
fm intensiōē huius in genere pe-
ne et illius in genere delectatiōis
et sic multo maior ē pena q de-
lectatio: nec est ibi pportio: s; excelsus.
Est itē comparare b ad il-
lud fm rōnez meriti vel demeriti
Et sic dico q meritū delectatio-
nis inordinate excedit penā. quia
dignus esset amplius puniri inia-
liter. ergo in punitiōe pportiona

Tertia pena spūalis

litas: qz magne culpe magna in-
fligitur pena: nō pportio. qz quā-
tum ad intensiōē ⁊ durationē in
pena excedit culpā: s; quantum
ad meritū culpa penā h̄ ille. Qd
tū dānatus sibi irascet qz ex suo
defectu quē potuisset tollere si vo-
luisse cū grā dei dānū tantum in-
currit vt sic priuatus glia eterna
tantā penā vt sit adept⁹ dolorem
eternū. ¶ Sed ē ne alqua mitiga-
tio pene nūc in dānatis pp suffra-
gia ecclesie. Dicit Bona. ista que-
stione eiusdē distin. qz est opīnō
cōior ⁊ verior qz suffragia dam-
natis nō p sunt: nec ecclia inten-
dit orare p eis. An Aug. de cura
p mortuis agēda dicit. Ad ec-
clesie suffragia p valde bonis sūt
gratiaz actiones pro valde mal-
sunt qualescūqz viuoz cōsolatio-
nes. ergo non p sunt valde mal-
sed valde mali sunt q sunt i infer-
no. Itē auctoritas dicit: Ad i in-
ferno nulla est redēptio ⁊ ecclesia
illud cantat. Rōne ē videt: quia
dānati non sunt ex charitate dili-
gēdi: qd pz. qz non sunt ordinati
ad vitā. ergo cum charitas faciat
suffragiū acceprabile nullum suf-
fragiū p eis factum deo est acce-
ptum. q nec d; pro eis fieri. Itē
suffragia scā prohibeatis qz sunt
in termino nō augēt gloriā. er-
go cū dānati sūt i termino
non minuit eis penā. Item non
minuit de culpa. qz tāte culpe de-
betur tāta pena. sed dānatoz cul-
pa non p̄t minui. ergo rē. Mane

bit igit̄ damnatus si suo furore sit
ue ira ⁊ alijs penis siue diminu-
tione. ¶ Tercio irascēt demoni-
bus qui eos tēptauerunt: ⁊ i mul-
tis pctis cadere fecerūt: ita qz erit
eis maximus dolor illos videre
sicut multa pena est irato videre
inimicū suū: ⁊ maxime qz cū ma-
xima bona p dei pcurasset. ¶ S; h̄
multi q̄runt an deus debuerit
facere hoīem expugnabilē sic que-
rit Bonau. di. rxi. scdi. q. i. rbi
dicit. Ad exercitādū deuotiōes
in mēte fidelium ⁊ cōpescēdā ra-
biē in ore blasphemātium: ⁊ deū
in suis opibus inculpantiū qua-
druplex p̄t assignari rō quare de-
us talē fecit hominē vt possit ab
aduersario expugnari. ¶ Prima
est manifestatio diuine potentie:
voluit enī deus ostendere hōi qz si-
cut sine eo factus non fuerat: ita
nec sine ipso p̄sistere nō poterat.
Et igit̄ hō nosset qz diuinus pos-
se non solū mō ē oīs potentie crea-
tiū. s; ē oīs potētie cōseruatiū
⁊ qz ipsum solū ē qd non p̄t defi-
cere: nec expugnari. id placuit si-
bi creaturā rōnalez facere veritibi-
lem ⁊ expugnabilē: nec ipsam cō-
firmare quousqz expimēto disce-
ret qz ipse solus ē in quo nō cadit
nō posse. ¶ Secda ē manifestatio
diuine sapie. Maioris. n. sapie-
tie oīsiū est scire ordinare bona cū
mal. ⁊ elicere ex mal bona qz or-
dinare solū bona cū bonis. ⁊ id
cū nō deceret deū mala facere de-
buit talē facere creaturā qz posset

In operando deficere et malū cō-
mittere: ut deus mala illa ordinā-
do suā sapiāz māifestaret. ¶ Ter-
tia rō sumifex manifestatiōe diui-
ne mie q̄ potissime manifestata ē
cū vnigenitū suū tradidit ad libe-
rationē serui. ¶ Quarta rō sumif-
ex māifestatōe diuine iusticie q̄ poti-
sime māifestat i b̄ q̄ de⁹ retribuit
vniciqz s̄z opa sua p̄cipue i eter.
pūstioe maloz. Hec at̄ retributio
et pūstio et ē p̄fata mie libarlio nō
ēēt nisi de⁹ creaturā rōnalez et p̄ci-
pue hoiez i statu vtrilitatis feciss̄
et ita potētes ipuḡri et expuḡri. Et
cū dīc̄ Dio. q̄ optimi ē opria adu-
cere. Dicēdū q̄ nō intelligit abso-
lute s̄z i ordine: et ex b̄ nō sequitur
q̄ nō hūerit in optio fieri simpli-
citer: s̄z in statu i quo optie serua-
retur vniuersitatis ordo et pulchri-
tudo et sic fact⁹ ē cū pducit⁹ fuit in
statu vtrilitatis ut ordinato p̄ces
su pueniret a merito ad p̄miū ab-
ip̄fecto ad p̄fectū. ab inferiori ad
supremū h̄ ille. Et idē dī. xxi. q. i.
ei⁹ idē. ij. inquit diabolus videntis
hoiez in statu i quo poterat cade-
re sub diabolica p̄tate et in quo
poterat ascendere ad supnā felici-
tatē ex q̄ ipse ceciderat ex supbia
mot⁹ ē et ex inuidia ad ip̄s tēptādū
ex supbia nāqz ut ip̄s sibi subijce-
ret. ex inuidia vero ut ip̄s a supna
felicitate ipediret. et supbia fuit si-
cut moues p̄mū. inuidia vō sicut
mouēs primū. Esto. n. q̄ nō pos-
set dñi⁹ sup hoiez acgre⁹ adhuc
studuiss̄et ipsum a paradisi gau-

dijs ipedire. Et iō scriptura dī-
cit: q̄ eius expugnator diabolus
ad temptandū hōlem ex inuidia
motus est Sap. ij. Inuidia dia-
boli mors intrauit in orbē terraz
h̄ Bona. Et adhuc nūc ex ipsa in-
uidia nos tēptat tāqz aduersari-
us in via salutis. iō nō mīz si dā-
nati irascēt⁹ i istū aduersariū et su-
os cōplices et socios. ¶ Hoc tñ
vocabulū tēptare h̄z multas acce-
ptiōes sic dicūt illi q̄ significatio-
nes vocabulorūz studiose rimat⁹
sunt. Et tñ volum⁹ ei⁹ p̄cipuā si-
gnificationē accipe tēptare. pba-
re ē. vnde temptatio dici pōt qdā
tact⁹ q̄ illd qd tāgīf pbat sic cecus
dī tēptat qñ suo tactu vult aliquā
certitu dinē h̄re d̄ aliq̄ re quā tan-
git. p hūc mōm i spūalib⁹ tēpta-
tio dī qdā tact⁹ ad p̄bādū ordiat⁹
Hoc at̄ p̄t ēē q̄druplici⁹. ¶ Aut qz
ille q̄ pulsat intēdit p̄bare et appro-
bare siue p̄batū oñdere et b̄ mō tē-
ptat de⁹ s̄z qd dī Sap. iij. De⁹ tē-
ptauit illos et iuenit illos dignos
se. ¶ Aut ille q̄ pulsat intēdit p̄ba-
re et reprobare siue reprobatū face-
re et sic tēptat diabol⁹ s̄z qd dicīf
Act. v. Cur tēptauit satanas cor-
tuū mētri spūi scō. ¶ Aut qz ille
q̄ pulsat intēdit solū p̄bare et erpt
mētū sumere de eo q̄ ē in hōie et
sic tēptat hō caue⁹: et d̄ h̄ tēptatōe
dī Eccl. xxx. Et mltis loquēs tē-
prabit te: s̄bridēs iterrogabit te d̄
abscōditis tuis. ¶ Aut qz et si pul-
sans nihil intēdat ad ei⁹ tñ p̄fatio-
nē seq̄ approbatio siue reproba-

Quarta pena spūalis

tio hominis et sic temptat caro vel
carnis concupiscentia de qua Jacobi.
.i. Unusquisque temptatur a concupi-
scentia sua abstractus et illectus. A
carne. n. siue a carnis concupiscentia
homo pulsatur et quasi tangitur cui ta-
ctus sine pulsatione si consentiat pro-
batur et reprobatur. si vero dissentiat
et probatur et approbatur et sic est proprie
carnis impulsio. temptatio dici potest.
dicit idem doctor. q. ij. dist. xij. Ad
eum dicimus temptationes esse a car-
ne vel ab hoste dupliciter potest in-
telligi. Aut sit sicut a mouente pri-
mo aut sicut a mouente primo et i-
mediato. Si sit a mouente primo
sic temptatio carnis nunquam potest esse
absque temptatione hostis. quia omnis car-
nis temptatio est ex eius corruptione
quod ortum habuit a prima hostis tem-
ptatione. Temptatio tamen hostis potest
esse absque temptatione carnis tunc
potissime quando is temptatur in quo non
est corruptio sicut fuit in adam et in
christo vel quando ex illa temptatione nul-
la incuratio ortur. Si vero tem-
ptatio hostis ad peccatum pertrahit cum
nullum peccatum sit in nobis quod non ha-
beat ortum ex concupiscentia aliqua
sic temptatio diaboli a temptatione
carnis non potest separari. Alii glo.
Jere. super illud ps. Diuerse a
malo et. Oia mala ab instinctu di-
aboli procedunt: sicut bona ab instin-
ctu dei. dicit tamen quod illud: oia mala
et. Sed intelligi sic a mouente pri-
mo. non sicut a mouente primo.
nam absente diabolo peccatum potest esse
a libero arbitrio: vel a voluntate p-

pria: vel a trahente carnis concu-
piscencia: et ita non est principium
mediatum respectu cuiuslibet peccati.
Et hoc pulchre ostendit sanctus Thomas.
.i. pte. q. cxliij. ar. liij. Sed quia ante
peccatum eius non fuit aliud et ipsum
fuit initium illius peccati originalis ex
quo est inclinatio ad omne malum def-
initum omnis mali. dicit idem Bonau.
.q. sequenti de difficultate temptatio-
num carnis et hostis: quod resistere
temptationi hostis vel carnis potest du-
pliciter intelligi. aut respectu eius-
dem peccati. aut respectu alterius et
alterius. Si respectu eiusdem peccati
utpote peccati carnalis ad quod infligat
caro et infligat diabolus tunc tempta-
tio carnis est difficilior propter punctionem
carnis ad spiritum ob quam ma-
gis animam incuruat. Si autem respec-
tu diuersorum peccatorum utpote tempta-
tio carnis intelligatur respectu car-
naliu. et temptatio demonis respec-
tu peccatorum spiritualium sic se habent ut ex-
cedentia et expressa. Quidam. n. ho-
mines sunt qui magis prius sunt ad
peccata carnalia: ut ad luxuriam quam
ad superbiam quibus difficilior est re-
sistere temptationi carnis quam tempta-
tioni hostis. Quidam sunt qui sunt pri-
uiores ad peccata spiritualia quam ad car-
nalia utpote illi qui magis deside-
rant honores quam voluptates et hiis
difficilior est resistere temptationi ho-
stis quam temptationi carnis. Si quis
autem sit indifferens ad utrumque et equi-
liter prius quantum est de se ei quodam-
modo temptatio carnis est difficilior
propter maiorem et magis intrinse-

com et continuam adherentiam. difficilius vero est temptatio hostis pp boni pmissi appetentiā. et pp latentiore instigātis fallaciā. Sic .n. Greg. i moralib⁹ ostendit hostis antiquus multa q̄ sunt vicia s̄z veritatē palliat sub sp̄e virtutū. ¶ Si at queratur q̄ istarum magis excedat altera. Dicēdus q̄ q̄ ois caro corūp̄it vias suas ex maiori pte carnales sunt q̄ desiderii carnis insequūtur. id difficili⁹ ē resistere tēptatiōi carnis q̄ hostis. Et h̄ fortior sit hostis et astutior et occultior nō tñ pmissis tēptare s̄z totā suā potētiā et astutiā imo rep̄im̄ p̄tate diuina. h̄ etiā caro sit in n̄ra p̄tate s̄z ordinē nature. tñ pp pueritatem p̄cupiscētie in multis regnat ancilla et fuit dñia: et nimis amor carnis facit v̄trem deū esse hois. Hec Bonau. q̄ apposuit ad noticiā tēptationis ipsius aduersarii generis humani cui q̄ dānati nō resisterūt ipsum cū ira grādi inspiciēt i inferno p̄petuo. ¶ Quarto irati erunt s̄ eos quos n̄c d̄cunt amicos q̄ erunt eis cā damnationis sicut d̄ctū est prius in penis corporalibus vñ ipsi dānati ex talibus patient corporaliter et sp̄ialit: et ita ex ipsis affligent in corpore et in aia et plus in anima q̄ in corpore ¶ S̄ querit̄ verum dānati irascētur s̄ eos quos nunquā viderunt aut q̄ nūq̄ fuerit eis occasio peccandi. Dicendum est q̄ sic q̄ oēs dānati sibi inuicē nocebunt: et in

ardore vt dictū est prius et in clamore et in pōdere et i multis alijs et id sibi inuicē irascētur et male dicēt. ¶ Q̄ iniqua societas et puerfa. Et talis pena debet eis q̄ nō irascuntur p̄ debitā correctionem et punitionē filioz et filiaruz seruoz et ancillaz aut alioz sibi subditoz q̄bus accider sicut hely de quo dr. i. Reg. ij. hely at erat senex et audiuit oia q̄ faciebāt filij sui vn̄uerso israeli: et q̄o dormiebant cū mulieribus: et dixit eis. Quare facitis res huiuscemodi q̄s ego audiores pessimas ab oī pplo. Nolite filij mei. Ad .n. bona fama quā ego audio vt transgredi faciat̄s pplm dñi. Et non audierūt voces patris sui. Et sequitur. c. iij. vbi loquit̄ dñs samuēl de ipso hely dicēs. Predixi ei q̄ iudicaturus eē domus eius in eternū pp iniquitatē eo q̄ nouerat idigne agere filios suos et nō corripuit eos. Et sequitur. c. iij. Ad cum pmissus esset bellum inter pplm dei: et philisteos: ceciderunt de isrl. xxx. millia peditū et archa dī capta ē. duo quoq̄ filij hely mortui sūt oīni et phinees. Cū q̄ nunciatū esset hely et nuncius noiaffet archā dei cecidit de sella retrorsum et fractis ceruicib⁹ mortuus est. Hic pz q̄o deus punit p̄ses et m̄ses pp p̄ctā filioz p̄tra quos nolunt irasci ira bona ip̄os puniēdo: s̄ dicūt ipsis. Quare fecisti h̄ fili mi. Et si ab alijs v̄bis moneant̄ eos in p̄ctis suis defen

Quarta pena spūalis

dere nēuntur. Et q; nolunt h vir-
tuose irasci: irascētur ptra eos et
filij ptra patres: et subditi contra
dños et alios q; debuerūt eos do-
cere corrigere et punire. Q; gra-
uis societas ad cogitandū: et gra-
uior ad videndū: s; grauissima
ad experiendū. Cogitet q; poterit
q̄tra sit h pena in tā rabido i per-
petuū pmanere. Sic igit pcepit
dñs hely vt irasceret p pccā. filio
rū ita vult q; vnusquisq; irascatur
p punitionē debitā contra pccā et
sui et primi qd si nō fecerint ait p
pheta que sequunt denūciādo
scz. Conuertantur in infer.

Quarta pena spi-
ritualis
est tumor superbie vbi
sciendū fm Bona. di

Aln. l. q. i. q̄ qrit. vtruz dānati ve-
lint se peccasse. Dicendū inquit:
q; mala volūtas dī dupliciter. s.
act⁹ et habit⁹. Dico ergo q; timor
seruill dānatus nō aufert habituz
male voluntatis: s; aufert actuz.
Iste. n. nō vult luxuriari. quia ti-
met puniri de ipsa volūtate tñ nō
aufert habitū qd pz. q; si separare
tur spunitas vellet vtq; luxuria-
ri. Sic intelligendū in dānatis q;
dolor penal aufert ab ipsoi volū-
tate actū volēdi peccare. q; reue-
ra dānati nō appetūt luxuriari
nec dñari pp penas quas ex illis
actibus sentiūt se incurrisse. hñc
tñ habitum volūtatis male per
quē appeterēt peccare si non cre-
derēt ex hoc puniri. ¶ Si ergo q;

ras vtruz dānati velint se peccas-
se? Dico q; nolūt: non pp hoc q;
pccati eis displiceat. q; iniustū. s;
q; eis displicet pena iusta. et iō ha-
bent malam volūtate hoc nolēdo
et iō vult adhuc in eis voluntas
peccādi: s; dolore penay impedia-
tur ne creat in actum suū. habe-
būt tñ aliquā inordinationē actu-
alem voluntatis q; erit versa in pe-
nā: sicut beatis bona voluntas in
gloriam. vñ sicut isti nō merētur
ampli⁹ bona volūtate: nec illi de-
merent mala. et hō dicit Aug. et ha-
bet in lra. s. mgti sententiarum. h
Bona. Dicit in li. de timore. Qd
dānati inquietabunt a pessimis
voluptatib⁹ i eis durātib⁹. Pro-
babile ē. n. q; remanebunt in eis
odiu: iracūdia: supbia: et alie ma-
le voluntates: licet forte q̄truz ad
actus exteriores aliquos nos nō
pdeāt in effectū Eze. xxxij. Descē-
derunt ad infernū cū armis suis
et posuerūt gladios suos sub ca-
pitibus suis: et fuerunt iniquitates
eor⁹ in ossibus eor⁹ Glo. Cū alijs
deo et ecclesie rebellib⁹. Hec at sunt
q; nō sinūt q̄scere. Exēplū de ma-
ri qd a cā intrinseca sp ē inquietū
Ista. lvij. Impii at q̄si mare ser-
uēs qd q̄scer nō p̄t. Supbia igitur
in dānatis maxime videbi-
tur in quattuor.

¶ Primo ipsis displicebit domi-
nium creatoris.

¶ Secundo eis non placebit su-
stitia redemptoris.

¶ Tertio semper desiderabunt

adimplere voluntatem.

Quarto etiam impugnabunt virtutem et bonitatem.

Primo ipsis displicebit dominium creatoris. Hec erit maxima superbia ut eis displiceat deum esse dominum vltimū oīum creaturarum: imo nollēt sibi subiecti: et tñ ab eo hñt esse et viuere: ab eoq; receperūt valde multa bona quib; abusi sunt. Quia igit velle abijcere hñd vñsum qđ nunq; poterunt hñt eis maxima pena. Et edemus. n. qđ dñs alig sunt sub aliquo domino vel plato et maxime si eos molester: puniat: et corrigat ptra ipsorum voluntatē: multuq; eis displiceat. Et hñ pena debet illi qui hñc nunq; vere pmanserunt sub eius dominio pceptis ei; obediendo. sed fuerūt sub domino diaboli: et iō cui; fuerunt serui ab eo premisabunt et cñ societate domini sui perpetuo manebunt. **C**harissimi quomodo possunt se dicere sub dominio dei qui eius repugnāt voluntati: nec curant scire quid eis pcepit aut mandauit. Quō igitur dicit deum dominum suū cui nolunt obedire. de quib; dicitur ad Tytū. i. Inquinati sunt eoz mens et pscientia pñentur se nosse deū. factis at negant cum sint abhominati et incredibiles: et ad oī opus bonu reprobi. **T**ales sunt plures similes illi de quo Beda in gestis angloz. Noui inquit conuersum solo noie: sed moribus puer suz q

cum corripere non emendabatur: sed q; seruus erat optimus pp necessitatē officij tollere batur. Infirmities tandē incurrens vocatis fratribus dixit iserum sibi esse apertum: et nō longe a iuda et pilato et caypha locus sibi paratum. Cum at frēs puocarent eū ad pñiaz dixit se nō posse penitere cum ptra eū iā esset datum iudiciū et sic miser mortuus est. Sic plures sunt christiani solo noie sed morib; peruersi dei negatores: piuri mendaces: lurolosi: gulosi: et sic de aliis qđ nunq; emendant: sed perseverāt vsque ad mortē. Timeo qđ talibus sit locus paratus cū iuda et pylato in inferno. Et si aliqui videant penitere nescio vtrum sit sufficiens penitentia ad salutes. q; inqt Aug. sermone de innocentibus hac animaduersione percutit pñoz ut moriens obliuiscat sui qđ dum viueret oblit; est dei. Et vere magna est dubitatio an talis expectas vsq; ad mortē sit vere seruus voluntarius dei. **C**irca hanc mathe riam doctor subtilis di. xx. libri quarti. q. qđ querit verū pñia i extremis valeat ad salutē ponit duas conclusiones. **P**rima ē penitentia vera siue interior sola: siue exterior: supple cñ interiori susceptiōe sacri pñie: sufficit ad salutem pñi in extremis. **S**ecunda est ista qđ scz pñia que videtur hñt in extremis vir est vera penitētia sufficiens ad salutē: qđ difficile

Quarta pena spūalis

est tūc hēveram pnia. ¶ Prima conclusio p; per auctēz Augu. 2 ponitur in lra mgi. quoniam de semper potēs est 2 ē in morte p; iuuare qbus placet. Tū ergo op? sit nō hoīs sed dei vera pnia: ispi rare eā pōt qūcūq; vult sua misericordia. ¶ Secūdo per rationem q; siue sola pnia interior per modū meriti de cōgruo disponat ad iustificationē. siue facim penitentie operetur p modū sacri ad eādem si ab aliquo in extremis habeatur h vel illa habet eadē ratio pceptionis gfe que 2 in alio penitente: 2 per pñs gratia percipit 2 sic salus. ¶ Secūda conclusio pbat primo: q; tunc impedit vsus libere rōis 2 voluntatis ex dolore vel timore inherētibz. Maximus at dolor in parte sensitua vel maximus timor 2 vtrāq; passio vehemens nata est impedire liberum vsū intellectus 2 volūtatis. qā fm Aug. li. lxxiiij. q. rrviii. Passiones causate a tristibz plus mouent qz passiones causate a delectabilibus. Passio at delectationis vehemēs qūq; impedit totaliter vel fere vsū rōis vt in lib. de ciui. dei dī. Actus at displicētie de pctō ad hoc vt sit sufficiēs ad verā pñiam siue intrinsecā solam siue ad dignā susceptiōez sacramēti regit liberū vsū rōis 2 voluntatis. ¶ Si dicas q; dolor 2 timor qui inest nō totaliter impedit intellectū 2 voluntatē cōcedo sed multū impedit 2 p pñs 2 im

perfectus vsus intellectus 2 volūtatis tunc p; haberi qui vir sufficit ad displicentiā sufficientem 2 requisitam ad verā penitentiā hanc rōnem tangit mgi. .liij. c. dist. xx. Et ē ad hoc hugo. li. iij. parte. xliij. c. v. 2 ergo difficile sit vt tūc sit vera pnia qū tam se ra venit: qū cruciat? membra ligat: 2 dolor sensuū opprimit vt vir hō aliquid cogitare valeat. melior est tūc sera qz nulla. Penitentia. n. si in extremo vite pñatū aduenit sanat 2 liberat. ¶ Secūda rō docet oīs subtil. Ad hoc vt disciplina sit ordinata o; vt sit debite circumstantionata 2 maxime circumstantia finis 2 principij actui vt .s. voluntaria 2 propter deū: sed difficile est tunc hē actum sic circumstantionatū: tū q; q; vsq; tunc fuit impenitēs non videtur tunc extorquere a seipso disciplināz non nam nisi timore pene iminentis. Presumit. n. q; si remotus ēēta pena sic prius nō extorqueret a se ipso talem disciplinā sicut nec prius. tū q; saltē aliquid simplr inuoluntarium videt cā istius discipline. nam illa propinqua expectatio mortis videtur cā istius discipline. Alia at est inuoluntaria: s; quod nō sit nisi ex suppone culūdam voliti nō est simplr voluntariū sicut nō oīo voluntarie plicet quis merces in mare si non plicet nisi ex suppone periclitatiōis quam nollit. Saltē qd non est nisi sit voluntariū non est multū

acceptū alii: nec multum videtur
 propter eius amorē fieri. Hāc ra-
 tionē tangit Aug. 2 allegat mgt
 in lsa di. Quem ergo sero penitet
 o3 non solum timere iudicē: s3 di-
 ligere. q3 sine charitate nemo pōt
 saluus esse. Ad ergo timeat tan-
 tum penas q penitet sed anxiē p
 gloria q puerio si contigerit etiā
 in fine alicui desperandū non est
 de eius remissione. Tertia ra-
 tio doctoris subtil: habitus ma-
 lus vsq3 tūc continuatus multū
 retrahit ab actu pnie. Et hanc ra-
 tionē tangit Aug. 2 mgt in litte-
 ra di. predicte. S3 q3 vir aut raro
 ē taz iusta puerio timendum est
 de penitente sero. maxime cū filii
 quos illicite dilexit sint presentes
 2 vro: 2 mund' ad se vocet. Mul-
 tos solet pnia serotina decipere:
 sed quoniā deus potēs est semper
 de sic penitente sero nō est despe-
 randum vnde subdit Scot' sibi
 dē. Intellige inquit h' delectabi-
 lia esse pntia vel in se vel in santas
 matibus vehementer impressis
 2 siue sic siue sic ex vehemētia ha-
 bitus pntuati multū inclinatur
 ad inordinate amata. 2 per conse-
 quens magnam facit difficulta-
 tem ad hndam magnam displicē-
 tiam de peccatis. Quarta quā-
 do aliq3 est minus dñs sui actus
 tanto requiritur intensior displicē-
 tia ad hoc vt sit sufficiens dis-
 positio ad dilectionē culpe. Iste
 at est minus dñs. q3 nullo mō do-
 minus actus exterioris ad peccā

dum ergo fm strictam iusticiam
 requirit intensior motus displicē-
 tiæ ad iustificationē istī' q3 ad
 iustificationē sani cum vir possit
 habere eque intensus. Et hoc ra-
 tionē tangit Aug. 2 mgt in litte-
 ra di. Age pnia dum sanus es
 si sic agis dico tibi q securus es:
 q3 pniaz egisti eo tēpore quo pec-
 care potuisti. Si vis agere pniaz
 qū iam peccare non potes pecca-
 ta te dimiserunt: nō tu illa. Et se-
 quitur in doc. Admirus non tu
 illa ita libere dimittis sicut ille sa-
 nus: 2 id q3 tum deficit in te de li-
 bertate tantū fm rigore requiret
 a te motus intensior quē non vel
 vir poteris habere. Et ideo dicit
 Aug. q3 magnum est cui de' tūc
 inspirat si quis est: verā pniaz. q3
 vir ait doc. vel non est aliquis qui
 habeat dispōnez d cōgruo vt sibi
 inspiret. Ex istis sequunt duo
 correlaria. Vnū q3 sano persua-
 dendū est vt sanus peniteat incu-
 tiendo sibi timorē q3 periculosus
 sit expectare serotinam pniaz pro-
 pter rōnes pdictas. Aliud cor-
 relariū q3 infirmo iaz ad articulū
 istum deducto suadendū est vt s3
 possibilitatem suā laboret ad pe-
 nitentiam ordinatā. vt. s. non ob-
 stante dolore vel timore vtatur ra-
 tione q3tum pōt 2 nitatur habere
 displicentiā q3tum poterit habe-
 re licz breuem. Et ne in despera-
 tionem mittat extollenda est sibi
 dei mla sibi proponēdo exemplū
 de latrone illo cuius fuit sera pe-

quarta pena spūalis

nitentia: sed non sera indulgentia.
¶ Dicit p̄ter ad articulum tertium q̄ oī istum aliqua pena puniri p̄ pctō: sed illa pena non debet sibi imponi. q̄ non h̄ illā exple re p̄: ne d̄s sibi iponi q̄ tanto tpe sit in purgatorio. q̄ iste sacerdos non h̄ autem infligendi illam penam: sed pponenda est sibi cōrūdens peccatis tali mō. Si sanus esses talis p̄nā esset tibi imponēda si pualueris studeas adimplere. sed nūc es in manu dñi p̄fide de mīa eius. q̄ si puniat misericorditer puniet vel in casa vbi non p̄t p̄trahi multus sermo nō oī aliquam penā sibi specificare: sed tñ instruere eū de iusticia dei misericordis. h̄ doc. subtil'. Non igit displiceat h̄ cuiq̄ agere penitentia et se supponere p̄ uerā obedientiam diuine voluntati custodiendo eius mandata. q̄ h̄ sunt via pueniēdi ad celū dictum ē pluries. Humiliamini igitur sub potenti manu dei ut uos exaltet in tpe uisitationis oēm sollicitudinem p̄icientes in eum qm̄ ipsi ē cura de uob. i. Pet. v. Nolite diē hesternum expectare p̄ periculum iam decessi. Qd̄ si superbe uixeritis deo uestro nō obediendo et sic mortui fueritis hūiliabit uos in inferno p̄petuo cum demonibus: q̄ q̄ se exaltat humiliabitur et ecōtra qui se humiliat exaltabit Luc. xliij. et xlvij. Et in ps. de peccatore dr. In laqueo suo humiliabit eum, uñ non poterit exire.

Et tunc talis humiliatio erit dānato maxima pena. ¶ Quid erit de supbis hui' mūdi qui tantum gloriāntur in superbia sua. Certe multi taliam subicient deo uelint nolint in inferno et h̄ erit eis maxima pena q̄ non poterūt tale dominiū euadere sic multis subditis est pena qm̄ non p̄st̄ euadere dñm sicut sunt serui in multis terris. ¶ Secunda pena ex superbia dānatorū erit q̄ eis non placebit iusticia redēptoris et h̄ erit maxima superbia: tanto iudici: et tā ueraci et iusto nō iudicio p̄tentari. ¶ Sed quare eis displicebit. Certe q̄ strictissime de omnibus pctis tam magnis q̄ paruis iudicabit. ¶ frequenter in causis coram iudice tpali trahit hō in causam super vno uel duob' uel paucis articulis. In iudicio dei nō sic imo super oībus pctis h̄ factis: et de omnibus negligentis et bonis et malis oportebit in iudicio reddere rōnem Eccl. vlti. Cuncta q̄ fiunt adducet deus in iudicium p̄ oī errato siue bonum siue malū. Et inde est q̄ non soluz magna: sed etiam modica adducetur. Modicū est uerbum ociosus et de omni verbo ocioso quod locuti fuerint hoīes super terrā reddēt rōnes i die iudicii Math. xij. Minima est cogitatio et ipsas scrutabit ad reddēdam rōnem: Isa. lvi. Ego at̄ opera eorum et cogitationes eorū venio ut cōgregez cū oībus gētibus. Glo. q. d.

Ideo venio ad iudicium cum omnibus gentibus ut iudicet simul omnia opera eorum et cogitationes: et reddam eis omnia que merentur. Et non solum grandæ: sed et puerilia. nam Prover. v. dicit. Respiciat dominus omnes vias hominis et omnes gressus illius considerat. Et ideo dicebat Job. xliij. Et consumere me vis peccatis adolescentie mee. exemplum habemus in quarto dialogo de puero quinquenni qui fuit datus. Et non solum scrutabitur scienter commissa: sed etiam per errorem. unde propheta ait. Et ignorantias meas ne memineris. Item non solum manifeste mala: sed et que videntur bona. Accidit. n. secundum Greg. quod interdum sordet in oculis iudicis quod fulget in oculis auditoris. quia radit intentionis corrumpit quod apparet bonum ut dare elemosynam propter vanam gloriam et tunc iudicabit de his in personis. Cum accepero tempus ego iusticias iudicabo. id est que videbantur iusta. Exemplum due mulieres litigabant de quodam globo filii coram iudice et utraq; assererat esse suum. Iudex autem inquisivit ab utraque cum quo incepisset globum suum. dicit una cum carbone. Alia autem dicit cum panno albo. Et iudex ait. Revolvite globum et reddite illi cuius initium inveniatur in eo. Ita proculdubio iudicabunt opera quæliacumque appareant pertinere ad deum vel diabolum secundum intentionis varietatem ab initio: et ideo timendus

est ypocritis. Math. vi. Attendite ne lu. v. f. c. h. ut vi. ab eis. quia tales tunc non habebunt mercedem. Preterea non solum de his que non fiunt oportet reddere rationem. vñ Math. xxv. Tunc dicet rex his qui a sinistris eius erunt. Discedite etc. Esuriui enim et non dedi. mihi man. sicut pilus dicitur est in prima pena corporali. Et hoc fuit una de causis quare dives epulo non invenit guttam aque refrigerantis: quia pauper lazarus de micis mese eius habere non potuit: propter hoc etiam preventum est iudicium sodomie ad condemnationem. quia egeno et pauperi non porrigebant manum. sicut dicit Eze. xvi. Ecce hec fuit iniquitas sororis tue sodomie superbia: saturitas panis et habundantia et oculi ipsius et filiarum eius: et manus egeno et pauperi non porrigebat: et eleuate sunt et fecerunt abominationes coram me et abstuli eas sicut vidi. Est autem credibile quod sicut queris ratio de his bonis que non fecerunt ita de aliis queret et maxime ad que tenent homines. Sunt. n. multa ad que magis obligant quam ad dandum sua. Item non solum de bonis que non fiunt. imo de augmento bonorum si non sequatur ex bonis habitis. vñ Lu. xii. in exemplum dicit. Quare non dedidisti pecuniam meam ad mensam et ego venies cum usuris eregissem illam. Glo. Qui pecuniam verbi emit a doctore credendo: necesse est ut cum usuris solvat operando: vel de accepto ubi fenore usura

c. liij

quarta pena spūalis

ras solute q̄ ex eo quod iudit etiā
studet alia intelligere. Item non
solum de augmento: sed de p̄cio
sitate augmenti si nō inueniatur.
Inde Mat. iij. Dis arbor que non
facit fructū bonum excidet: ⁊ in
ignem mittet. Nō q̄ dicit bonus
p̄terea oportebit rōnem reddere
de aia. Si. n. rex p̄misset filiam
sibi similitā ⁊ spāliter dilectam
quam intenderet facere reginam
in regimine alicui p̄posito suo: ⁊
ille male custodisset eā q̄s dubi-
tat quin reuēgeret de ei⁹ custo-
dia rōnem ⁊ tanto grauiorē quā
to custodisset eaz negligentius.
Quid ergo faciet rex celorum de
illo cui filiam suā. s. aiam sibi si-
millimā ⁊ spāliter dilectā cōmi-
sit quā intendebat ad dignitatem
regiā in celo sublimare. si male
custodiretur iō d̄: Deut. iij. Cu-
stodi sollicite aiam tuā. Felix erit
q̄ poterit dicere in hora mortis.
Dñe deus mō reddo tibi creato-
ri aiam meā. Item de corpore ip-
sum quidē est castrū traditū ho-
mini a deo i custodia. Bern. Bo-
num castrū custodit q̄ corpus su-
um custodit. sed sunt proditores
alig qui inimicis dñi castrū illud
exponūt. Eze. xvi. Exposuisti for-
nicationē tuā omni transeunti. i.
corpus qd̄ s̄m apostolus fornicā-
tioni nō debetur: sed dño. Expo-
sisti fornicationē. i. delectatiōis il-
licitas que faciūt fornicari a dño
omni transeunti. i. cuilibet vicio
quod d̄: esse in transitu. q̄ nō du-

rat eius voluptas vel demonib⁹
qui transeunt p̄ vias huius mun-
di insidiātes transeuntib⁹. Quid
faciet talibus p̄ditoribus: cōstat
q̄ perdat illos exēplo illoz agri-
colaz p̄ditoz qui seruos ⁊ filios
occidētes adiudicati sunt perdi-
tiōi. p̄terea non solū de ipsis: sed
et de proximo. q̄ unicuiq̄ mada-
uit deus de proximo. sicut debet
Eccli. xvij. Exēplū de cayn cui
dicit dñs Gen. iij. Ubi ē abel fra-
ter tuus. Item pater de filio. exem-
plum ad hoc. i. Reg. iij. vbi legi-
tur q̄ hely punitus est p̄ filiis su-
is. Item dñs pro subditis exēpluz
ad hoc Au. xxv. Fornicatus ē in
q̄ tertus. ppl̄s cum filiab⁹ moab
⁊ iratus dñs ait ad moysen. Tol-
le cunctos principes ppli ⁊ suspē-
de eos p̄tra solē ⁊ in patibulis re-
uertatur furo: me⁹ ab isrl̄. Item
maḡ pro discipulo non correcto:
q̄ s̄m salomonē Prover. xxij. vir-
ga discipline fugat stulticiā i cor-
de pueri colligatā. Item prelatus
pro subditis. Ez. xxxij. Ecce ego
regram greges meū de manu co-
ruz ⁊ cessare eos faciā ⁊ ultra nō
pascunt gregem. Et. c. xxxij. Et
tu fili hoīs speculatore dedi te do-
mui israel. Audiens ergo ex ore
meo sermonē annūciab eis ex me
Si me dicēte ad ipsz. Impie mor-
te morieris nō fueris locut⁹ vt se
custodiat impi⁹ a uia sua ipius i
iniquitate sua morietur. sangui-
nem at̄ eius de manu tua requirā
si at̄ annūciante te ad ipsum vt a

vis suis conuertatur non fuerit
conuersus a uia sua ipse in iniqui-
tate sua morietur. porro tu aiam tu-
am liberaſti. Exemplum de iacob
q̄ dicit Gen. xxxi. Quicquid furto
perierat a me erigebas. Et nō
q̄ oīs superioritas aut est nālis:
ut patris ad filiū: aut accidētalīs
et h̄ vel quo ad p̄tēz: ut p̄ncipis
vel quo ad sciam ut m̄gri. ut quo
ad ea q̄ sunt ad bonitatē pertinen-
tia: ut p̄lati. Et sic p̄z q̄nō plene
requirēt rō de omnibus p̄dcis
p̄tērea oportebit reddere rationē
de bonis a deo receptis. Ipse enī
dñs nihil dat de quo nō velit ha-
bere rōnem quid fecerit inde ille
cui p̄misit. unde potius dicit ac-
cōmodare q̄ dare. Requirit ergo
rōnem de omni dato siue sit spi-
rituale: ut sunt bona aīe acq̄ſita et
infusa. siue corporale: ut sunt for-
titudō: agilitas. siue temporale:
ut sunt diuitie: delectabilia: hono-
res. Exemplū ad h̄ Math. xxv. d̄
quinq̄ talētis. et Lu. xix. de nobi-
li q̄ tradidit. x. mnas seruis suis
de quibus oportuit reddere ra-
tionem. Itē sicut vnum mēbrum
et unus sensus seruit de officio si
bi dato: ita et oēs debent seruire d̄
gratis sibi datis: seu bonis colla-
tis alijs indigētibus. uerbi gra-
tia. potens in defendēdo. diues i
largiēdo. iuriscōsultus de consi-
lio. medico de medicaminibus.
m̄gri de sua scia. p̄dicator de uer-
bo dī: et sic d̄ alijs. i. Pe. iij. An-
quisq̄ sicut accepit gratiam in al-

terutrum illam administrantes
sicut boni dispēsatores multisor-
tis gratie dei. Quid at iudican-
dū est de dispendiis q̄ recep-
ta ad dispendiū sibi retinent.
Quō at accidit inde qui recepta
ad mandū egētis retinebat scitis.
nā xpm vendidit et in fine laqueo
se suspēdit. Q̄ tremēda et for-
midanda ē illa rō et p̄putus de tā-
tis bonis. Pauci ut credo sunt q̄
ſciant hec oīa. et iō in die iudicii
mirabilis: erunt stupefacti de ra-
tione reddēda. imo nec habebunt
iudiciū dei sup̄ his cōtractū. Ra-
tionem huius ponit Isa. v. cap.
Ubi dicit. Opus dñi non respici-
tis nec opera manuum eius con-
sideratis: p̄tērea captiuus du-
ctus est popul⁹ meus. q̄ nō habu-
it sciam. p̄tērea dilatauit infer-
nus aiam suā et aperuit os suum
absq̄ ullo termino. et descendunt
fortes ei⁹ et populus eius et subli-
mes gloriosi q̄ ei⁹ ad eū et incur-
uabitur hō et humiliabit et oculi
sublimiū dep̄liment et exaltabitur
dñs exercituum in iudicio et de-
ſcūs sanctificabit in iusticia. Fa-
ciet ergo iudiciū iustū. sed vide-
bitur iniustū dānatis admirātes
q̄nō reddidit sunt rōnes de tot.
imo dicētes illud iniustū. q̄ h̄c
noluerūt habere h̄p̄ rez. noticiā
Quanta sit pena alicui puniri ubi
credit sibi non fuisse factū iudici-
us iustū potētis imaginari. Ita
est ergo vna pena in dānatis ex su-
perbia p̄cedēs semper in eis erit

quarta pena spūalis

murmurātibz de deo. imo ⁊ ip-
sum maledicētibz. vt dictam ē
prius. **T**ertio uero semp desi-
derabunt facere propriā volunta-
tem. vnde supbia siue supbire dr
q̄si super aliū ire. **N**ō igitur quis
facere suā vult volūtātē ⁊ nō vult
subijci dñis: supbus dr qualis ē
oīs peccās mortaliter. ⁊ talis erit
in dānatis. sed erit misera volun-
tas eoz. q̄ multa volunt que nō
poterūt adimplere. ⁊ h̄ erit maxi-
ma pena. sicut videm⁹ q̄ pena est
⁊ tristitia hīs q̄ valde desiderāt ⁊
non p̄nt illud adimplere. **Q**uā-
tū velle liberari a penis illis. Talis
ergo eoz volūtas ⁊ pena erit i dā-
natis. q̄ hīc noluerūt diuinaz vo-
luntatē adimplere. **M**ath. v. **N**ō
oīs qui dicit mihi dñe dñe intra-
bit in regnū celo. sed. q. sa. vo. p.
m. q. in celis ē. ipse intra. in reg.
celoz. **U**nde apostol⁹ ad Ro. xij.
Probetis que sit volūtas dei bo-
na ⁊ bñplacens ⁊ p̄fecta. **E**xem-
plum hui⁹ legi in itinerario cle-
mentis. q̄ cū beato petro predicā-
ti quidā quasdā q̄ōnes nociuas ⁊
inutiles pponeret dixit ei. **T**em-
pus breue est ⁊ iudiciū dei in cau-
sa angeloz age⁹ non q̄ōnuz. ⁊ iō
ante oīa queramus qd vel quali-
ter nos agere oporteat vt vitam
eternā psequi mereamur. sicut fe-
cit ille adolescēs ⁊ nobilis cui di-
xit dñs **M**at. xix. **M**agister qd fa-
ciendo vitā eternam habebō. ⁊ se-
sus dixit ei. **S**i vis ad vitāz ingre-
di serua mādata. **I**te ber. cum

semel interfuisset disputationis pa-
risius in scholis logicalib⁹ ⁊ ip̄s
disputassent d multis curiose. ip-
se captata oportunitate fecit etia⁹
argumētuz ⁊ dixit eis. **R**ñi ecce
p̄posuit nobis oībz deus oīm
p̄cepta sua ⁊ assumit mō. trāsgres-
sionē. q̄ q̄s est qui ea nō transgre-
diatur. **E**t sine dubio ex h̄ cōclu-
det in fine mortē eternaz. **E**ze. ij.
Scripte erant in eo. i. in libro la-
mentationes ⁊ carmē ⁊ ve. lamē-
tatiōes. i. p̄cepta ad vitā que sunt
nobis lamentū q̄ difficulter vo-
lumus adimplere: ⁊ carmē quo
ad transgressionē que mō hēnt
gaudium. ⁊ ve quo ad eternā dā-
nationē. **S**ic igit per adimpletio-
nem pprie carnalis voluptatis i-
currit damnationē eternā. iō ait
btūs **B**er. **T**olle ppriam volun-
tatem ⁊ infernus nō erit. **D**esera-
mus igitur ppriam uolūtatem vt
sequamur voluntatem dei. hoc ē
enim qd petimus in oratiōe dñi-
ca dicēdo. **F**iat uoluntas tua sic
in celo ⁊ in terra. **U**nde **R**icard.
de media vil. li. liij. dist. xv. q. lxxx
liij. **P**riūcipaliter exponēs oratio-
nē dñicam dicit q̄ petitionum re-
spiciētium ea que sunt ad finem.
quedā sunt respectu boni. quedā
respectu mali. **R**espectu bōi due
sunt. in prima peti⁹ meritum quo
beatitudinē mereamur qd consi-
stet in obediēdo diuinis manda-
tis. **U**nde **A**ug. ij. li. de sermone
dñi in monte. **C**ū dicitur fiat vo-
luntas tua. recte intelligitur obe-

Alatur preceptis tuis. sicut in ce-
lo et in terra. i. sicut ab angelis: ita
ab hominibus. Et in epistola ad pro-
ban. Cum dicimus fiat voluntas
tua etc. Nobis ab illo precamur il-
lam obedientiam. ut sic a nobis
fiat voluntas eius quod admodum
fit in celestibus ab angelis hec Ri-
car. Quia igitur dñati nō de vo-
luntate fecerūt sed suam. id ad
huc in inferno illam superbiam ha-
bebunt ut vellent facere sicut ppi-
am voluntatem et quia nō poterunt
gratuleri patietur. **Quarta pe-**
na ex superbia erit. quia ipugnabūt
virtutem et bonitatem. Erūt enim
adeo obstinati et in malicia obdu-
rati quod omnia bona et omnes v-
tutes spernent. Et eis quā infirmis que san-
cti viri diligunt displicebunt. Et
his erit magna pena recordatio et
memoria virtutum. Et hec pena
debet eis qui hūc vixerunt indu-
rati in peccatis et qui speraverūt bene
agere: sed peccati peccato addiderunt
Scitis quātum displicet diuitiis
paupertas, et gulosis abstinentia.
et ieiunium et luxuriosis castitas.
et superbis humilitas. Ira displi-
cebit dñatis omnis virtus et boni-
tas. sic et hūc displicuit. **Quod**
magnus est numerus in hō mundo qu-
bus virtutes displicēt. Et per hoc
argumētus est quod magnus erit nu-
merus dñatorum quibus virtutes
erūt in nauseas. sicut videmus quod
multis infirmis carnes aut vinū
sunt in abhominaciones. De talibus
igitur virtutes cōtemnētibz re-

cte dr. **Conuertant in infernū. etc.**

Quinta pena spiri-
tualis est
inuidia que est in
ipsis dñatis. Inui-
dia sicut Aug. est odium felicitatis
aliene. vel sicut Jo. damasc. est
tristitia de alicuius bonis. Dicitur
enim inuidia a nō vidēdo quia non
potest videre bona aliorum. unde inui-
dus compatitur se felicitanti cui etiam
boni elibi sunt contrarii. vñ sicut
bonis mala cooperant in bonū: ita
inuidis bona cooperant in malum
Scitis Rishi quā pena est inui-
dis huius mundi videre bona alio-
rum. hūc erit maxima pena ipsis dñ-
atis qui inuidebunt.

Primo diuine bonitatis.
Secundo angelorum puritatis.
Tertio sanctorum societatis.
Quarto puulorum pene lenitatis.
Primo inuidebūt diuine boni-
tati. vñ inuidia et ira differūt in hō.
quia in peccato ira amor alieni mali or-
tus est habere a malo alteri. Ille
enim qui irascitur alicui. id vult ei ma-
lum. quia malū ab eo recepit. ita enim
est appetitus vindicte. In pecca-
to autem inuidie amor alieni mali or-
tus est a propria malicia. Inuidus
enim id vult malū alterius ne ille
sibi proficiatur. Vñ peccati inuidie
materia cōstat cum peccato ire. sed si
nem recipit a peccato superbie. hec
in summa de vitis in principio de
superbia. Ista ergo duo erunt in
dñatis. i. ira ut dictum est prius. quia
appetēt de deo vindictam si pos-

quinta pena spūalis

sent illam obtinere. Etiam inu-
debunt q: nollēt deum sibi presi-
ci in supiores; si posset per eorum
velle fieri. *Uñ* Bōn. dist. v. lili. q.
ili. ait. Dicēdus q: 2 si in vānatis
aliquo mō remittat affectiones, li-
bidinose pp penarū magnitudinē
in quam affectiōes que hñt anne-
ram delectationē. ille tñ affectiō-
nes in qbus est penalitas vigorā-
tur. vñ 2 si cesset actualit affect?
luxuriandi 2 dñandi. tñ intendit
affectus siue furor ipatientie 2 li-
uor inuidie. *Uñ* tunc dentib? fre-
ment 2 tabescēt. Et qñ vigebit i
eis odiuz 2 inuidia vehementer
tristabunt 2 tabescant in glia ele-
ctorū dei. h ille. Et de h in secūda
pena magis. maxie igit dolebūt
damnari. q: deus eis supior dñs
2 iudex tam acriter puniens presi-
cies: 2 ita quē noluerunt hñc hñe
dñm ita illic nollent hñe iudicem
¶ Qta pena esse ppetuo in inui-
dia 2 dolore de tam bono iudice.
h pena debet illis q sine dilectio-
ne 2 charitate mortui sunt. Cha-
ritas ē virtus qua vna qqz res tā-
ti hñtur qñ hñ da est. Considerē-
mus igit quante bonitatis est de?
quāte excellētie est super oēs crea-
turam. Et sicut eius bonitates eē
supercedentes bonitates oīs crea-
ture cognoscim?. ita et amemus
In h erit charitas dei. videmus
eniz q: duz cognoscimus aliquā
rem excedere in bonitate exceden-
tes 2 magis valentē. preamamus
et posito q: talis bonitas non vi-

deatur facere ad vtilitatem nrām
sicut qñ cognoscimus duos ho-
mines. 2 vnum illoz alio virtuo-
siorē illū plus amam?. ¶ Rñt
quis dubitet deū esse meliores oī
creatura. Certe nullus sane men-
tis. Quare magis ergo non dili-
gitur oīs creatura. 2 maxime qā
ad h incitat natura. pñcipit scrip-
tura. excitat cultura. Incitat er-
go natura. Si naturaliter amat
filius pñem a quo hz partem cor-
poris sul: qñto magis oīz hō ama-
re deum q corpus eius 2 aiām ex
nihilō fecit Aug. Amandus est
generator: sed pponēdus est crea-
tor. Eccl. vij. In tota aia tua di-
lige eum q te fecit. 2 Ber. i sermo-
nibus. Pax ne tibi iquit videtur
h. cogita qualē te fecit. Mēpe fm
corpus egregiam creaturam. fm
aiaz magis imagine creatoris in
signē. rōnez pñcipē. beatitudinis
eterne capacē. Porro ambo cohe-
rere sibi fecit artificio incōprehē-
sibili. sapia inuestigabili. nec an-
te pmeruit q añ nō fuit nec spes
retributiōis qñ bonoz nostrorū
non eget. Si qs diligenter atten-
dat quātū beneficiū fuerit q: cor-
pus ei dedit. Quot eniz sunt mē-
bra in corpore tot bñficia magna
inueniet p quoz minimo mem-
bro plus deberet hō deus amare:
q: multi amāt eum p pñtis bñfi-
ciis q ab eo receperunt. Si quis
amississet oculū qñtum amaret eū
qui illum sibi restitueret. Nec mi-
nus amandus est qui cum ab ins

ho dedit et qui datum conserua-
uit. euz multotiens vtendo eo co-
tra deum eum amittere meruit.
Non minus amandus est q dat
cappā q̄ qui inueteratā p̄ditaz re-
stituit. Et sicut de oculo ita d̄ alijs
mēbris. Si vero tantū amandus
est qui dedit corpus q̄tū aman-
dus est qui dedit aīaz q̄ in infini-
tum melior ē corpore. Si amissis
les vsum rōnis q̄tūz amares eū
q tibi restitueret. Quantum ergo
amandus ē qui tibi rōnem ab infir-
mitate dedit. Itē si meruisses mortē
siue separationē aīe a corpore quā-
tum amares eū q tibi remitteret
Quantū ergo amandus est ille q
mirabiliter corpus et aīam cōiun-
xit. et hanc coniunctionē tibi serua-
uit cum peccādo meruisses mul-
totiens mortē. imo infernū. Ber.
Valde mihi oīno amandus est p
quem sum. viuo. sapio. Dignus
plane est morte q tibi dñe iesu re-
cusat viuere. Ad h̄ facit q homi-
nem fecit ad imaginem et simili-
tudinem suā. Figura ēt quaz bz
corpus humanū incitat ad amā-
dum deū. Aug. in li. de discipli-
nariāna. Beluas deus prostra-
tas in facie dedit pastū querētes
de terra. te i duos pedes erexit tu
am facie sursum attendere voluit
non discorder cor tuū a facie tua
nō hēas facies sursum et cor deor-
sum. ne mētāris in domo disci-
pline. Quid ē sursum h̄ facie cor nisi
diligere dñm deū et tuum. domus
discipline est ecclesia xpi. vt dicit

Aug. in eodē li. S̄ra etiaz redem-
ptionis incitat siue mouet ad dei
dilectionem. de q. li. Corint. viij.
Scitis grām dñi n̄ri iesu xpi q̄si
pp vos egenus factus est cū esset
diues. vt illius inopia vos diui-
tes essetis. Et multum possit ho-
minē incitare ad amandū deum
q ipse eum fecit. multo tñ ampli-
us d̄ eum incitare q ipse eum re-
fecit. Vñ Ber. in li. de diligendo
deum. Si totū me debeo pro me
facto quid addā p me refacto et
refecto hoc mō. Nec. n. tam faci-
le refectus q̄ factus. Sic idē nō
solum de me: sed de oī quocunqz
q̄ factus ē scriptū est in ps. dixit
et scā sunt. At vero q me tñ etiaz
semel dicendo fecit in reficiendo
pfecto et dixit multa et gessit mi-
ra. et pertulit dura: nec tñ dura:
sed et indigna. Quid ergo retri-
buam dño p oībus que retribuit
mihi. Idē super cantica. Super
oīa reddit te amabilem mihi domi-
ne iesu calix quē bibisti opus redē-
ptionis nostre. Hoc oīo amorem
nostrum facile vendicat totum si-
bi hoc inq̄ est q̄ nostram deuo-
tionē et blandius allicit. et iustius
exigit et artius stringit et afficit ve-
hemētius. Multum qppe labora-
uit saluator: nec in oī mūdi fabri-
ca tñ fatigatōis actor assumpsit
in dictis suis sustinuit. p̄dictio-
nes. in factis observatores. in tor-
mētis illusores: et in morte expro-
bratores. Idē loquens de opere
redemptionis. Quid adhuc inge-

quinta pena spūalis

Dormitat tua affectio. Imo nō dormitat sed mortua est. si huic non rīdet beneficio. Et idem in fmo nibus. **D**uri et indurati et obdurati filii adā quos nō emollit tanta benignitas: tanta flamma: taz ingēs ardor amoris. tā vehemēs amator. qui p vilibus sarcinulis tā pēciosas merces expēdit. **D**ā nati quare nō pōderatis hec oia vt deum diligereis et tantas penas euaderetis. **D**iuētes apponite cor vestruz ab h intelligenda vt deum sup oia diligatis ne vos descedere cum demonibus ad infernum ptingat. hoc est etiā preceptum sacre scripture. et ad hoc tendunt oēs pditiones nostre vt apponatis cor in dilectōe dei. **E**t huius amoris sunt. r. signa. **P**rimū est cū aliq libenter cogitat de deo. Ubi. n. est amor ibi oculus. vñ super illud. Jo. xx. Dñe si tu sustulisti euz dīcīto mī hi vbi posuisti eum. dīcīt glo. Nō dīcīt quē. q. h in aīo agef solet vis amoris. vt quē sp cogitat nulluz alium ignorare credit. Sap. vi. Cogitare de illa sensus ē psumptus. et loquī de sapia iereta. **S**ecundū signum est cū aliqis ē libenter in domo dei. Lu. ij. De an nā dī q nō discedebat de tēplo q meruit interesse presentatiōi dñi in tēplo. Et xps cum eēt annorū x. inuentus est in tēplo. Lu. ij. Qui mī sue et ioseph ait. Nesciebatis. q. in his q patris mei sunt et pōis me eē. Et sup illud. Mat.

xxi. Intrauit iesus in tēplum. dīcē glo. Ingressus vrbē primo tēplum adiit dans formā religiōis vt quocunqsimus primū domū oratiōis. si ibi est adeamus. Chrys. so. ppiū erat boni filii. vt vent ens prio ad domū curreret pīs tu at imitator xpi factus cum in aliquam ingressus fuēris ciuitatem primo ante oēm actuz ad ecclesiam curras. **T**ertiu signū est cū qs de deo vel cum deo loquitur. Hoc exemplum in magdalena que xpm dilexit multū: cuius verba que pñtur in euāgelio vel de deo vel cū deo fuerāt. Uñ hēs Joan. xi. Dñe si fuisses hic frater meus nō fuisset mortuus. Alia tria hēs Jo. penult. Tulerunt inq dñm meum et nescio. vt. p. eum. Et paulo post. Dñe si tu sustulisti euz et. Et itez venit maria magdalena annūciās discipulis. q. vidi dñm. i. Pe. iij. Si quis loqur qu aī sermones dei. Et sup illud. Ro. viij. Quis nos sepabit a caritate xpi dīcīt Chrys. Hic amantū mos est vt amores suū silentio tegere nequeant: s. amicis et caris suis efferunt et produnt: et flāmas infra pectus suū: cohibere non pñt enarrāt frequētius ut ipsa assiduitate narrandi solatium amoris sui capiāt et refrigeria imēsi ardoris assumant. **Q**uartum cū qs libenter deuz audit et audita ab eo retinet memoriter. Lu. ij. Maria conseruabat oia verba q conferens in cor

de suo. Et usq̃dē. x. Sedēs sec⁹ pe-
des domini au. v. illius. Jo. xliij.
Qui h̃z mā. mea. 2 ser. ea ille ē q
dili. me. ¶ Ninū est cum quis
dat libēter p deo. Cañ. vlt. Si de-
derit h̃o oēs substantiā p dilectio-
ne quasi nihil despiciet eaz. 2 Lu.
vii. dicit de magdalena post bene-
ficia eius enūmerata dimittitur
ei pctā multa qm̃ dilerit multū. i.
Jo. iij. Qui habuerit substantiaz
mūdi huius 2 viderit fratē suū
necessitatē h̃re 2 clauserit viscera
sua ab eo quō caritas dei manet
in eo. ¶ Sextum ē cum quis libē-
ter p deo patit. Eccl. ij. In igne
pbat̃ aurū 2 argentū. hōes at
receptibiles in camino humilia-
tionis. Jo. xvij. Calicē quē dedit
mihī pater nō vis ut bibā illum.
Sic. In p̃ia pte morat. Pena qp
pe interrogat si quietus qs veracl
ter amat. ¶ Septimū ē cum man-
datis dei aliquis obedit. i. Jo. v.
Hec ē caritas dei vt mādata eius
custodiamus. Itē. ij. Jo. i. Hec ē
charitas dei vt ambulem⁹ h̃z mā-
data eius. Jo. xliij. Si qs diligite
me ser. m. f. Sp̃aliter dicit suū
Jo. xvij. Hoc est p̃ceptū meū ut
diligatis inuicē. Et marie amor
pauperū signum est vltimū amo-
ris. Illi. n. nō amant ppter se s̃
pp deū. Prover. xix. A paupere
at 2 h̃ij quos h̃uit separant. In
eodē. F̃res hōis pauperis oderūt
eū 2 amici p̃cul recesserūt ab eo.
¶ Octauū signū est euz qs amat
q̃ deo placet 2 odit q̃ deo disp̃l-

cet. Ad primū mouemur exēplo
xpi. Mat. xij. Quicūqz fecerit vo-
luntatē p̃fis mei. q̃ in celis est ille
meus frater 2 soror 2 m̃r ē. Ad se-
cundū exēplo dauid. In quos
odio habui. Itē q̃ oderunt te dñe
oderā 2 sup inimicos tuos tabe-
scebā. Ambro. i. ex amerō. Quid
nos dignū ñfo referimus creato-
ri cuius cibo vescimur 2 dissimu-
lamus iniurias. ¶ Nonū est cum
quis frigescit a sollicitudine 2 amo-
re mundi. Greg. Tanto frigescit
qs a curis seculi q̃to surgit ardē-
tius in amorē dei. Idem Jacob
qui angelū tenuit vno mor pede
claudicauit. qz q̃ vero amore sub-
limis respicit. iam in h̃ic mūdus
duplicibus desideriis incendere
nescit. ¶ Decimū signū ē cū aliqs
magnū honorē exhibet ministris
dei. Nam sicut qui eos spernit
christum spernit. Math. x. Sic
qui eos honorat deum honorat.
Eccl. vii. In omni virtute tua
dilige deum qui te fecit 2 mini-
stros eius ne derelinquas. hono-
ra deū ex tota aia tua 2 honorifi-
ca sacerdotes. Per ista igif. x. si-
gna coniecturari possumus ali-
quem diligere deum: quod pre-
cipit scriptura Math. xxij. Dili-
gens dominum deum tuum ex
toto corde tuo. 2c. Excitat etiam
cultura. i. ṽsio clara 2 fructio in-
p̃fia q̃ nobis p̃mittitur ex tali dī-
lectione. i. Corint. ij. Oculis nō
vidit nec au. au. nec in cor homi-
nis ascē. que sp̃a. deus h̃is qui dī-

quinta pena spūalis

ligunt euz Isa. vero. lxxij. dr. A
sclo non audierunt neq; auribus
pceperunt oculus nō vidit deus
abste que preparasti expectantib?
te. Jac. i. Bñs vir qui suffert tē-
pationē qñ cum pbatu fuerit
accipiet coronam vite quā reddet
deus diligentibus se. Mirum est
quō amor noster a deo euadere
pt. q; si venalis est nullus deo ca-
rius emet. Dabit. n. p illo regnū
celorum. si est ad dandū null? di-
gnior est eo q; deus cum ipse sit
sūme bonus. Vñ nulli potius de-
buit dari q; ei. Si vero violentiā
requirit nullus maiorē violentiā
p eo q; ipse. Petit. n. euz gladio
euaginato. Aut. n. cum amabis:
aut eterna morte iterficietis. In
ps. Vñ pñsi fueritis ab amo-
re. i. mundi ad amorē dei. gladiū
suum vibrauit: Quot lingua be-
neficiōz suoz apposuit. deus ad
hunc ignē amoris accendendum
in nobis: quis posset narrare? Ex
defectu igit huius amoris erunt
hoies damnati inuidētes et dolē-
tes de tanta dei bonitate. cui? re-
cordatio erit eis maxima pena.
¶ Secundo inuidebunt purita-
ti angeloz. cogita q; si inuideant
deo q; inuidebunt toti eius curie
sicut qñ quis inuidet et dolet d. p
speritate alterius et inuidet et do-
let de prosperitate sue dom? et sa-
mille. et est sibi magna pena vide-
re eius pulchram et morigeratam
virorem honestos filios et filias et
cetera q; ad ipsum pertinent: Sic

erit in damnatis respectu familie
dei et suoz de qua sunt beatissimi
angeli. Et certe h. erit magna ma-
licia et indurata iniquitas inuide-
re illis qui tot beneficia ipsis dā-
natis ptulerunt. Et hoc illis erit
in penā qui hic ipsis beatissimis
angelis nullā reuerentia fecerūt
sed coram eis inuerecūde pecca-
uerūt nullā deuotionē ad eos ha-
buerunt eis regratiādo de bene-
ficijs concessis. ¶ Rñe conside-
ra dignitates tuā. de qua hiero.
Magna ē dignitas alaruz vt vna
queq; hēat ab ortu natiuitatis in-
custodiam sui angelū delegatuz
et in ps. Angelis su. man. d. te vt
cu. te in o. v. ruis. vñ Ber. loquēs
de hoc verbo. Quanta inquit d;
tibi hoc verbum inferre reueren-
tiā offerre deuotionē pferre fidu-
ciam. Reuerentiā pp pñtiā: de-
uotionem pp beniuolentiam: fi-
duciam propter custodiam. Itē
idem ber. loquens de illo verbo
Isa. lxxij. Super muros tuos hie
rusalē pñtui custodes. Benign?
es inqt qñ non es contentus no-
stro fragilitate muroz. sed ipsis
hoium custodibus angelicaz cu-
stodiam superponis. Ad idem p-
tinet illud Mat. xvij. Videte ne
contēpnatis vnuz ex his pusillis.
Angeli enim eoz in celis semper
vident fa. patris. m. qui in ce. est.
Item ad Heb. i. Mōne oēs sunt
administratiōi spiritus in misse-
rium missi propter eos qui here-
ditates capiunt salutis. et Lu. xvj.

Factum est ut moreret medicus
 et por. ab angelis in sinu abrahe
 et multa beneficia alia nobis ab an-
 gelis pferunt propter que debe-
 mus eos reuereri amare. et in de-
 uotione habere et spāliter angelū
 custodē nostrum ne ingrati apud
 deum et ipsos angelos simus: p
 hmoi pēti et alia mortalia multi
 damnabunt. et tñ tales damnati
 ipsis angelis et eoz glorie. et talis
 inuidia erit pena sicut ē pena inui-
 do videre bonū illius cui inuidet.
Tertio inuidebūt scōruz socie-
 tati. ¶ Et si qrit Bo. di. q. qrti. q. ij
 Attri dānati mallēt oēs dānatos
 esse q̄ quosdā dānatos quosdā
 brōs: dicit q̄ ideo ad faciādā suā
 impijssimā emulationē et odium
 vellēt nullos esse beatos. imo mi-
 seros. Et q̄ nec ipsi ad beatitudi-
 nez possunt pertingere: nec allos
 possunt a statu beatitudinis am-
 mouere. Ideo in semetipsis ve-
 hementer tabescūt et confundunt
 Concedendū ergo est q̄ gñaliter
 loquendo mallent oēs esse mise-
 ros q̄ ipsis exētibz miseris ali-
 quos esse beatos. ¶ Et si obijci-
 de illo diuīte qui nolebat fratres
 damnari. dicendū q̄ quis dam-
 nati in gñali nollent videre brōs
 aliquos. sed oēs miseros. tñ quia
 spālius habent aliquorum amo-
 rem naturalē et priuatum nollent
 illos dānari alijs exētibz in sta-
 tu glie. q̄ si illi dānarentur. ad
 huc tñ maneret emulatio et occa-
 sio tabescēdi si non sic esset de om-

nibz. Attamē nullos ita diligēte
 naturaliter. qn vellent eos eē dā-
 natos. h̄ pacto q̄ nulli essent bea-
 ti vnde q̄ vident ipsos elevatos ex
 quoz comparatione pfundūtur
 et isti sunt bri. et q̄ h̄ obtinere non
 pñt: ideo non psequuntur inde so-
 latum: sed hñt inde magnū sup-
 pliciu. h̄ ille. Nec tñ haberēt mi-
 nozem miseriā si dānarentur. Et
 ponit exemplū idē doctor. Sicut
 inquit hō sandus in quo est natura
 bene disposita appetit cibaria sibi
 puenientia. hō uero infirmus ap-
 petit ea que nocent. q̄ estimat pro-
 desse. sic beati tāq̄ mente sani ap-
 petunt alioz glorificationez que
 uere esset eis pficua supple si pla-
 ceret deo. Damnati vero brōrum
 damnationem quam estimant si-
 bi utilem et delectabilem: sicut in-
 uidus alterius subuersionē. attri
 si eueniret non propter hoc mise-
 ria eoz decresceret: imo succre-
 sceret. Multa. n. volunt ipsi et pec-
 catores que si obtinerent eēnt mi-
 seriores. Ad h̄ confirmandum
 multū valet auctoritas Augu.
 in. ij. c. vbi dicit. Qd ira: odiū: et
 cecitas in damnatis excresecēt. h̄
 ille. Q miserī dānati. o pena cru-
 delis inuidie in teum: angelos: et
 scōs. Vidisti ne aliquos inuidos
 et dolentes de bono alteri? qui in
 de murmurant detrahūt et tabe-
 scunt siue deficiunt pre tristitia.
 Sic erunt damnati tristes de bo-
 nis predictorū. Q canes rabidi
 q̄tum patiemini ex hac inuidia.

Quinta pena spūalis

Cogitet hanc penā qui pōt. Ista pena quippe debet inuidis huius mundi quoz maximus est numerus q hīc p̄imos non dilererūt. **¶** Ubi notandū q licet debeam⁹ diligere deū ut dictum est ⁊ nos ⁊ proximum tñ non hēmus speciale preceptum de amore nostri eo q amare deū sit amare seipz. **¶** Aug. Ille solus nouit se diligere q deū diligit. Siquidez ille se satis diligit qui sedule agit ut sūmo ⁊ uero fruatur bono. Idē cum illa dilectione quā deus imperat debeat hō dilgere deū: seipsum ⁊ primū: non tamen ex hoc precepta data sunt ut intelligatur nullam esse dilectionem qua qsqz diligit seipsum nisi qua diligit deū. **¶** Ad amorē proximi incitat nos amor quē uidem⁹ inter aīalia irrationabilia eiusdem sp̄ei. **¶** Eccli. xliij. Omne aīal diligit sibi sile. Et post oīs caro ad filēm suū plungetur. Si lupus ⁊ leo ⁊ serpens non exercēt illā ferocitatem in aīalia que sunt sue sp̄ei quaz exercēt in alia. qd dicendū est de homine qui defecit i aliu hōiem nisi q ferocior ⁊ crudelior ē lupo leone ⁊ serpēte. Etiam ipsa aq̄ que naturaliter hz pugnat cum igne: pacē hēt cum aqua. **¶** Secūdo incitat fraternitas nālīs que est inter hoīes. Aug. in li. de doctrina xp̄iana. Si putamus non esse proximos nisi q eisdē nascunt parentibus adā ⁊ euā intendamus ⁊ oēs fratres sum⁹. Voluit deus

vnūcum hōiem p̄imo formare ex quo oēs pcederent ut tanq̄ fratres oēs hoīes se amarent. Non sic legimus sc̄m in angelis vel in aīalibus alijs dilectio est debita nāle quo vn⁹ hōmo ē obligatus alteri a quo debito null⁹ absoluit q̄tūcunqz ab eo soluat. Unde super illud Ro. xliij. Menimi qd debeatis nisi ut inuicem diligatis dicit glo. Augu. Sola charitas est: que etiā reddita semp detinet debitores. Jus cōe generis humani vī p̄tineri in illis duob⁹ mādatis. qd ab alio oderis tibi fieri: uide tu ne aliqui alteri facias. **¶** Thob. liij. Et Mar. viij. Quicumqz uultis ut faciat uobis hoīes et vos eadē facite illis. **¶** Tercio fraternitas spūalis de qua Aug. in li. de disciplina xp̄iana. Oēs qdez fratres sūm q hoīes sumus quanto magis sūm q christiani sumus. Ad id q hō es vn⁹ pater fuit adā vna mater fuit euā. ad id q xp̄ianus: vnus p̄f est deus. vna mater ecclia. Nec fraternitas tāto ē melior fraternitate nālī q̄ meliorem hz patrē deū Math. xliij. Patrem nolite vocare uobis sup terram. unus est. n. pater uester q in celis est. **¶** Quarto exemplo xp̄i q tantum hoīes dilexit ut p̄ eius redemptione mori uoluit. **¶** Hoc exemplo angeli. qui adeo amāt hominem ut custodiāt eū in oībus uis suis. Amāduz est at christiānus sic xp̄s amauit nos. s. amore gratuito: amore recto: amore dī-

sereto: amore vehementi: amore fructuoso: amore pseuerati. **D**is igitur amor talis deest a dam-
natis et erunt in inuidia perpetua et do-
lore et tristitia de oium scorum sal-
uatiōe. **Q**ui grauis pena ubi ma-
ter inuidebit filio et dolebit de ei-
us salute. et filius de patre et matre sic
quod vellet ipsos secum dānari ut de-
fuit. **Q**uarto dānati inuidebunt
paruulorum pene leuitati. **I**sti erunt
valde multi qui in uteris matrum
mortui sunt: aut ante baptismum:
aut tpe circūcisionis ante circūci-
sionem et breuiter quotquot mor-
iunt in solo peccato originali dam-
nabunt sic quod nunquam videbunt de-
um gloriifice non tamen patient penam
sensitiuam. **A**nt Augu. in li. de fide
ad Petrum ait. Firmissime tene
et nullatenus dubites: non solum ho-
mines sed et uteris. **V**erpetia pu-
los qui sive in uteris matrum viuere
incipiunt et ibi moriunt sive de ma-
tribus iam nati sunt sine sacro san-
cti baptismatis quod datur. **I**n noie
pa. et fi. et spi. san. de hoc scilicet transe-
unt ignis eterni sempiterno suppli-
cio puniēdos, quod tamen peccati propie
actionis nullum habuerunt: origi-
nalis tamen peccati dānationem carnali
conceptiōe et natiuitate traxerunt
h. Augu. **Q**ue laetitas qualiter sit
intelligenda vide. li. q. de malo
sci Th. xlii. ar. ii. ad primum. ibi
enim cum sequenti ar. iii. pulchra ha-
betur. **A**lexander autem de bal. in. ii.
dicit quod si in igne sint eterno ab il-
lo tamen non patient sicut et dānati. p.

pilo peccato vni aliter est in igne fer-
rum. alit manus hominis. quod ferrum
non patitur: sed manus patitur. **S**ic erat
de paruulis. ut de ferro. **E**xemplum
huius habemus Daniel. lii. **I**n tribus
pueris qui ambulabant in medio
flame laudantes deum et benedicentes
domino. et non terigit eos oino ignis
neque perstauit nec quicquam mole-
stie intulit. **S**ic est sententia doctorum quod
paruuli in originali nunquam patientur.
Super istis inuidebunt dānati
patientes penas horribiles: imo
credi potest quod etiam inter se inuidebunt
et ipsis demonibus desiderantes
ipsis maiores penas. **E**t quod desi-
derium sue inuidie nullum sortietur
effectum ualde dolebunt. **E**t hec pe-
na marie debet his patribus et ma-
tribus qui suo malo regimie iter
ficiunt pueros in uteris matrum qui
et occidunt ante baptismum: aut flu-
mine necant uel aliter. **E**t vere cru-
delissima mater est qui proprium filium
sugulat qualitercumque ipsum precepit
hoc nunquam bestia faceret. quomodo er-
go mater hoc potest facere. **R**atione igitur
magis timere deum quam offendit in
terficiendo naturam suam. quod quacumque
mundanam verediam. **V**ere sic
Christi diligamus deum. et sic nos ip-
sos diligemus. et primum siue an-
gelos in eorum precibus a peccatis absti-
nendo siue homines possibiles ad sa-
lutem. **H**ec est cognitio qua debemus
cognoscere deum et proximum. scilicet
amore recto et honesto. **I**deo de
his non observantibus dicitur. **C**on-
uertantur in infernum etc.

f. ij

Sexta pena spūalis

Sexta pena spūalis i
dānatis erit timor pe
ne. *Uñ Grego.* Hic

flāma que succendit illuminat il
lic ignis cruciās obscurat. h me
tus amittit cū tollerari incipit qđ
timebat illic dolor dilaniat et pa
uor angustat. horrendo igit mō
tunc erit reprobis dolor cū formi
dine. *Uñ* iste timor erit quadru
plex, quia.

Primo timebunt iudicem su
pernum.

Secūdo cuneū fraternum.

Tertio demones horribiles.

Quarto penas terribiles.

Primo igit timebunt iudices
supnū. Cogita si potes quāta pe
na et quāto dolore torquet puer i
schola sentiens se deliquisse et vi
dens magistrum iratū; cūz virgīs
delicatis et scidentibus volentem
ipsuz vberare. Plus adhuc latro
timet ad iudicem suspēdio videns
patibulū: ita ut etiam aliqui quasi
ex animis dñficere videat. *Uñ* ta
lis timor quasi nihil est ad illū ti
morē quē dānati patient: viden
tes iudicem iratum. De forma iu
dicis habet in magistro. *di. xlvij.*
alii. *Ubi* dicit sic. In forma uti
q̄ sui iudicabit ut videant mali i
quem pupugerunt. *xxxvij. et xij. et*
Apoc. i. Diuinitatem uero illius
mali non videbūt. *Uñ* *Isa. lxxvi.*
Tollat impi⁹ ne videat glia dei.
humāitates videbūt vt timeāt. di
uinitatem vō non: ne gaudeant.

diuinitas enim sine gaudio vide
ri non potest. *Hec ille.* Et in i fi
ne ca. *ij.* Apparebit terribilis im
pijs et mītis iustis. Erit enī timor
malis: et lumē iustis. appebit ter
ribilis. i. terrorem eis icutiet: bo
nis delectationem sicut idē sol sa
nis oculis delectabilis est: egris
vō odiosus. *Est cap. v.* Virtutes
quoq̄ celorum et angeli dicuntur
moueri nō motu dānationis vel
aliqua pturbatione pauoris. s; q̄
dam admiratione eorū q̄ viderit.
Uñ *Job. xvi.* Colūne celi pauēt
aduentū eius. *Jo* dicit dies illa
dies ire ca. et mī. *di. ma. et a.* val
de. *Sopho. i.* Furta est dies dñi
magn⁹ dies ire. *di.* Illa dies tri
bu. et angustie. dies cala. et miser.
dies tenebrarū et caliginis. dies
nebule. et turbinis. *Q̄* tremēda
est dies talis. *Jo* tremens tota ec
clesia cātat frequēter. Libera me
do. de mor. eter. in die illa tremē
da. Et felix ē qui illū diē p̄cauet.
furta p̄siliuz sapientis. *Eccē. vij.*
Diem malā p̄caue. Iste timor de
bet illis q̄ hic timere deum nolue
runt. *Sunt* autem sex differen
tie timorum. i. timor mūdānus:
humanus. fuilis. naturalis. in
ciālis. filialis. siue reuerentialis:
Sed timor filialis est ille quo ti
metur de⁹ nō ppter cōmodum:
vel icōmodum vel alias p̄ditiones
timentis. sed ppter p̄ditiones ei⁹
qui timef. vt cū qs timet deū of
fendere ppter amorem quē habz
ad eū ex bonis p̄ditionib⁹ ei⁹. *Uñ*

pcedit talis timor ex amore. et ideo
 dicitur filialis. et iste est timor qui vi-
 ros solet multum scilicet cruciare de
 peccatis preteritis. Sunt enim certi
 multi qui peccauerunt et nesciunt si-
 bi peccata remissa quia nesciunt si
 vtrum odio vel amor dignus sit. Ec-
 cle. ix. Exemplum de absalō. ii. Re-
 gis. xvij. Qui erat in magna an-
 gustia ex hoc quod non erat certus de
 remissione preterite offese. Et ad hoc
 inuitat scriptura. dicit Eccles. v. o
 propiciatui peccatorum. noli esse sine me-
 tu neque adicias peccata super peccata
 et ne dicas miseria dei magna:
 multitudinis peccatorum meorum misere-
 bitur. Misa enim et ira ab illo cito pro-
 ximam et in peccatores respicit ira illi-
 us. Non tardes pueri ad os suum et
 et ne differas de die in diem. sub-
 to enim ueniet ira illius et in tempore vi-
 dicte disperdet te. Item iste timor
 multum cruciat bonos etiam de
 preteritis operibus. quia nesciunt vtrum
 placuerunt deo. Eccles. ix. Sunt iu-
 sti atque sapientes et opera eorum in ma-
 nu dei. Et tamen nesciunt vtrum recte. scilicet
 omnia in futurum fuerint iuxta. Exemplum
 in vitis patris de quodam sancto
 patre qui cum videret timere de mor-
 te quesierunt ab eo fratres an time-
 ret. Et ipse respondit in hac modum
 Seruauit mandata dei iuxta pos-
 se meum. sed homo sum et nescio vtrum
 opera mea placuerint deo an non
 et ideo non sum securus donec veniam
 a domino. Item iste timor est qui multum
 bonos cruciat de presentibus. Timetur enim
 penitus ne in aliquo opere forte occu-

los sue maiestatis offendat: sicut
 famulus disciplinatus assistens co-
 ram regia maiestate est in timore
 continuus. Exemplum de Job. ix. Ne-
 rebar omnia opera mea sciens quod non
 parceres delinquenti. Ad hunc ti-
 morem videtur iurare. ps. di. Ser-
 uite domino in timore. Innuens per
 hec verba quod in ipso opere seruicij sem-
 per timere debemus. Item iste est
 qui etiam eos multum cruciat de fu-
 turo. quia non sunt certi. quoniam forte fi-
 naliter cadant in aliquam eius offensam
 quia nesciunt hominem finem suum. Eccles. ix.
 Exemplum de sene qui audiens ca-
 sum alterius sancti viri timens il-
 lud de se dixit condolendo illi et time-
 do sibi. Ille heri ego hodie. Item
 est qui eisdem multum cruciat de
 occultis. Sciunt enim secundum apostolum
 i. Corinti. iij. quod quis non sint si-
 bi in aliquo conspectu de peccato. tamen non ideo
 iustificati. et ideo timent ne aliquod
 occultum habeant quod deo displiceat.
 Exemplum de dauid qui sic ti-
 mens exclamauit dicens. Delicta
 quas intelligit ab occultis meis. munda
 me domine. Item iste est qui facit eos
 assidue sollicite se mundare de ma-
 culis venialibus exemplo spiritus sancti. que
 sollicite purgat se ab omnibus imun-
 diciis: etiam qui credit sponso displice-
 re. Et hoc est quod dicit apostolus. ii.
 Corin. vij. Perficientes sanctificati-
 onem in timore dei. hec est enim per-
 fecta sanctificatio cum non solum a ma-
 ioribus. sed etiam a minoribus anima san-
 ctificatur. Item iste est qui frequenter
 facit timere offensam ubi non est.

Sexta pena spūalis

Grego. Bonarum mētū est ibi
culpā agnoscere. i. timere ubi cul
pa non est. Exemplū i historia tri
ptica. li. vii. Ubi dī q̄ cum iulia
n^o apostata impator fecisset i quo
dam magno festo aū seipsum po
ni vasa vt more imperiali ad ho
norem suū thus imponeret fecit
ad h^o vocari quosdā xpianos ydo
lis iuxta occultatis qui cū simpli
ci aīo ad honorem iperatois th^o
proiecissent: nihil de illis ydolis
scientes iproparūt eis ydolare q̄
thus ydolis sacrificassent. qđ illi
aduerentes exclamauerunt petē
tes sibi dextras āputari licet nihil
fēcissent in reuerētiā ydolorū.
Iste est timor qui oē malū exclu
dens propter eum non dimittit
qn dei faciat voluntatem: Ecce.
xiii. Qui timet deum nihil tre
pidabit z non pauebit. Timentis
dñs brā ē aīa ei⁹. Et sequitur. Ocu
li dñi sup timētes eum. Et. i. ca.
Timor dñi gloria z gliatio z leri
cia z corona exultatiōis. Timor
domini dlectabit cor. Timēti de
um bene erit in extremis z in die
defunctionis sue benedicetur. Ti
mor dñi expellit peccā. nam q̄ sine
timore est nō potest iustificari. Et
li. c. Qui timēt dñm inquirēt q̄
beneplacita sūt illi z q̄ diligunt eū
replebūtur lege ipsi⁹. Qui timēt
dñm custodiunt mādata illius z
patientiam hēbunt vsq; ad inspe
ctionē illius dicentes. Si pñiam
nō egerim⁹ icidem⁹ i man⁹ dei z nō
in man⁹ hoīum. Et ps. Brūis vir

q̄ timet dñm in mā. e. c. nīmīs. i.
valde. Iste igitur timor est filialis
quo nihil derelinquit eorū q̄ per
tinent ad salutē. Exēplo Thob.
i. ca. qui nec ppter timorē mortis
nec rerum dimittebat mortuos se
pellire. Dānati vero hoc timorē ca
ruerunt. z iō timore fuilli ppetuo
timebunt. Credendūq; est q̄ ad
maiorē cumulum sue dānatio
nis timor z terror tant⁹. quo pa
uebunt in cospectu iudicis semp
manebit in eis. Cogita q̄to timo
re terretur latro videns iudicem
volentem eum ad mortē cōdem
nare s; uere maiori timore sine cō
paratione timebunt dānati viden
tes iudicem. i. xpm eos cōdēnan
tem ad ppetuam inferni penam.
z dicentem illud. Mathe. xxv. Di
scedite a me maledicti in ignem
eternum q̄ pa. est diabolo z ange
lis eis. / Timebunt secundo dā
nati cuneum fraternū. i. societate
tot dānatorum hoīum. qz ut di
ctum ē pluries multum affligen
tur ex tāta societate. sicut timent
incarcerati cuz multis alijs ex q
bus sciunt penaz carceris augmē
tari. Nā si ponerent plures infirmi
feridissimi z calidissimi i vno car
cere: tūc quāto plures essent tan
to plus timerēt hī qui illic essent
ponendi: sic erit de carcere infer
nali. imo etiam hoies dānati tam
erunt horribiles ad videndum q̄
vnusquisq; pauebit alium videre
Unde sicut hō defigurat⁹ vī mor
tuus quattuor vel quinq; diebus

Inserit timorē magnū: ita ut etiam aliqui quasi p dant sensum et maxime inopinata visione alicuius terribilis. sic dānati ex visione. mutua maxime timebunt ad augmētū sue dānatōis. *Isa. xliij.* Unusquisque ad primum suū stupebit facies cōbuite vultus eorū. et *Eccē. xxi.* Pauor operantib⁹ iniquitatem de isto pauore etiam desit ē i sexta pena corporali videtur tñ magis timor p̄tinere ad penam spūalem q̄ corporalem. quāuis etiam pauore siue timore rei vise corporali sensus imutentur patiēdo. sed ille timor spūalis poterit magis cārī ex visione anime turpissime ex deformitate peccati. *¶* Legimus. n. in vltis patrū q̄ cū qdaz sener ambularet p heremū adiūrit se ei angelus in specie humana. *Luz* autē venissent ad quoddaz cadauer sene obturāte nares suas propter fetorem angelus non obturauit. Euntib⁹ illis vltra obuiauerunt cui dam iuueni. angelo at obdurante nares sener nō obturauit. q̄ dixit angelo. In p̄ntia cadaueris nares nō obturasti et in p̄ntia iuuenis obturas. Unde hoc dixit ei angelus. *¶* Illi fetores corporales nō ledūt nos: s̄ p̄tā hōiū illa fetent nobis. *¶* An tollerabili⁹ feret canis putrid⁹ hōibus q̄ aia peccatū angelis. In inferno igit vbi aie se mutuo videbūt siue intelligēt nō obstante corpe vna infert alteri et fetore et timorem. Et ista pena timoris debet illis q̄ hic

pp hōiū timorē et verecūdiā dimittunt bene agere et salutē sue p̄vidē. Et iste dici p̄t timor humanus quo ducti hōies magis eligunt malū aie q̄ corpis. filēs illi de quo d̄r q̄ cundo ad for̄ portabat forulares in celo magis eligens ledere pedes q̄ forulares. magis. n. aliqui timēt p̄dere bona reꝝ mundaz q̄ corporis imo q̄ aie. Quot p̄mitēt p̄tā et pro vno denario iurādo et p̄iurando deus nouit. *¶* Cōtra hūc timorē dicit x̄ps. *Mat. x.* Nolite timere eos qui occidūt corpus. aiam at non possunt occidere. S̄ pot⁹ eū timete qui p̄t aiam et corpus p̄dere in gehēnā. *¶* Ille igit est malus timor. et iō ducit ad aliū maiorez timorez. *Luz. n.* scis q̄ta pena sit eē in timore alicui⁹ hōis. Credo enī q̄ oēs aliqui aliquē timuerunt sunt ex insperato et territi: et si ille terror siue timor duraret: nunq̄ i b̄ mundo gauderēt. Cogita igit q̄ta pena sit dānatis eē in p̄peruo pauore et timore alioꝝ dānatoꝝ. *¶* Tertia p̄a timoris erit ex visideōmonū. Et iō d̄r sic desit d̄visideōmonū in sexta pena corporali: verū tñ ē videbūt spūaliter. Unde sic aie b̄oꝝ videbunt deū clare: et eo fruent et gaudebūt. ita aie dānatoꝝ videbūt demōes p̄ intellectū et ista visio spūal̄ eis inferet magnū timorē. Exp̄imur. n. q̄ noiatō ei⁹ infert timorē q̄to magis ei⁹ visio spūalis. Et ista p̄a erit hīs q̄ nolūt eū h̄ timere s̄ acquerūt suis tēptat

Sexta pena spūalis

tionibus et pñis suis sequēdo
malas societates: ita q̄ nec habu-
erunt timorē seruillē: quī ē cū quis
nō amore iusticie: s; timore gehē-
ne vel alterius pene abstinēt a ma-
lo vel facit aliq̄d bonū. Talis fu-
it pharao qui cū flagellabat dimi-
tebat pplm: s; qñ tollerabat nec
dñm cognoscebat nec pplm di-
mittebat. sicut pz Ero. ca. multi.
Talis fuit anthiochus q̄ infirmi-
tate flagellat⁹ orabat dñz. ij. Mat.
ix. Abi dr. Superbe locut⁹ ē vctu-
rū se hierosolymā et pgeriē sepul-
chri iudeorū cū facturū: s; q̄ vni-
uersa cōspicit dñs deus israel p-
cussit eū isanabili et inuisibili pla-
ga. ita ut corpe impij vermes sca-
turirēt odore ēt illius et fetore ex-
ercitus grauaret. et cū nec ipse iā
fetorē suū ferre posset ita ait. Ju-
stū est subditū ēē deo et mortalem
nō paria deo sentire. Orabat autē
hic scelestus dominū a quo non
esset miaz cōsecut⁹ et ciuitatem
ad quā festinās veniebat vt eā ad-
soluz deduceret: nō optat liberaz
reddere. Et ibi multa pmissa et
vota ponunt. Et seq̄ in fine capi-
tuli. igit̄ homicida et blasphemus
pessime percussus. et vt ipse alios
tractauerat pgre in mōtib; mi-
serabili obitu vita functus est. Et
h̄ ga solo timore pene mouebat.
Tales erunt iudei plures: quī timore
pene legem seruabant. quī
christiani multū vident peio-
res q̄ nec timore nec amore seruāt
legem quam amore seruare debe-

rent. ¶ Sed alij timore seruilli sūt
sicut pirate qui videntes tempe-
statem faciunt vota confitent et p-
mittunt mirabilia. sed statim ces-
sante tempestate redeunt ad ludos
et blasphemias et alia mala psue-
ta. Tales sunt iterū filies porcis
et canib; q̄ percussi fugiunt de do-
mo ad horā: sed statim reuertunt
et faciunt tedia psueta. Itē sunt si-
miles cuidam rustico trifatorū. d̄
quo dr. q̄ cum duceret vacca et vi-
tulum ad montē sancti Michae-
lis inter siens biltanie et norma-
nie et videret venire fluxus maris
exclamauit dicēs. O beate micha-
el libera me et dabo tibi vitulum.
Liberatus autem dicit sic. Brūs
Michael bene erat satū si crede-
bat q̄ darem ei vitulū meum. Et
ecce iterum fluxus quasi inuoluē-
eum et exclamauit dicens. O bea-
te michael libera me et pmitto tibi
vacca et vitulum. Liberatus
autem dixit. O michael michael
nec vitulum nec vacca habebis
Cum autem sic quasi securus in-
tercederet: ecce iterum fluxus inu-
lens et suffocans eum et vacca et
vitulum. Sic multi in necessita-
tibus aut infirmitatibus multa p-
mittunt q̄ se bene viuēt restituē-
rent si habent de alieno. vota faci-
unt: sed sani vel post periculū nī-
hil faciunt. et ideo quādo credunt
secure viuere superuenit mors et i-
uoluunt cum suis peccatis i infer-
num. quia nec se emēdauerūt nec
restitutionē fecerunt: aut vota sol-

uerunt. iuxta illud. i. Thessau. v. Cum enim dixerunt par et securitas repentin⁹ et⁹ superueniet inrit⁹ sicut dolor in utero habentis et nō effugient. Et ibi loquet^r appls de die iudicii dicens. Dies domini sicut fur et ita in nocte veniet. Et p^o etia⁹ intelligi de die mortis. ¶ Notandum aut⁹ q^{uod} iste timor nullis fm se non est p^octi sicut mundan⁹ et humanus. Non enim est malum in se cauere a p^octō pp timores pene. sed tñ semp est cū p^octō. Unde Aug. super illo vbo. Configet timore. t. c. me. dicit de tali. Aui⁹ in hoie peccādi voluntas. et seque^ret opus si speraretur impunitas. Constat aut⁹ q^{uod} peccandi voluntas p^octi ē p^opter hoc dicit. i. lo. liij. Timor non ē in charitate. q^{uia} charitas excludit p^octi. Et id ca^{uere} a malo timore pene tñ attri^{buitur} malis. cauere aut⁹ a p^octis amore iusticie attri^{buit} bonis iuxta illos vsus oratij. O derunt peccare mali formidie pene. O derunt peccare boni v^{oluntatis} amore. talis timor non facit euadere penas q^{uod} timet. ¶ Exemplum de duob⁹ socijs clericis de quib⁹ d^{icitur} q^{uod} se multum diligentes dixerunt ad inuicem q^{uod} p^omo moreret rediret ad alterum si posset. Factum est aut⁹ ut alter moreret facta p^oessione et recepto viatico cū fletu. Post aliq^{uod} t^{empus} apparuit socio. et que fuit socius. q^{uod}o ei esset. Et r^{espondit} q^{uod} male. q^{uia} dānatus erat. Et socius. Nunq^{uam} p^{ro}fuit tibi confessio.

viaticus. et lachryme quas effudisti in extremis. Et ille. Nō q^{uia} oia feci ex solo mortis timore. Ideo d^{icitur}. Proverb. xi. Iusticia libera^bit a morte. ipsa ē enī sola q^{uod} facit euadere visionem demonū h^umō^{rum} timor nō facit timere filiū dei. et p^o consequens heredem regni. Nō ergo timeam⁹ deus solo tali timore. sed magis filiali. de quo prius dictum ē vt euadere valeamus t^{em}p^{or}is illū penalē quo d^{icitur} mōdes videbūt^{ur}. ¶ Quarta p^oea timoris erit i^usticiatis propter penas i^usticiatis quas patient^{ur}. Quātū timeres si videres ignē in quo o^{mn}es te tenere digitum p^{er} horā et magis si per dies. et adhuc magis si totum corpus p^{er} annus et corp^{us} tuus deficere non h^{ab}eret. Cogita aut⁹ si potes q^{uod}to timore dānati timent q^{uod} perpetuo et sine fine tātū et talē ignē patient^{ur}. de quo igne d^{icitur} est in p^{ri}ma pena corporali. Et nō solū ignē sed et frigus i^ustissimū et alias penas de quib⁹ d^{icitur} est. Quātū q^{uod} n^{on} stent in inferno dānati ille pene non m^{it}igabuntur q^{uia} in inferno nulla ē redēptio. nulla penar^{um} allevatio. et ideo cū quāto timore possint in inferno tanto timore sp^{iritus} timebunt. O deus quāta pena est ista. Sciunt enī pauperes xpi q^{uod} timent p^{ro}done et raptores. Vnde amicus igit^{ur} R^{ic}ardus quomō i^ustū t^{em}p^{or}is morē poterim⁹ euades. Certe euademus si de timore seruilli transeamus ad i^usticialem et filialē. q^{uod}o sic fit. Cum peccator audit predica-

Sexta pena spūalis

ri penam eternam et terris abstinere a malis solū ut vitet penā timet seruilis timore. et non est adhuc iustus quous abstinence a peccato: quia si nō esset pena quā formidat: non abstineret a peccato. et ideo eo ē amor peccati radicaliter. Iste dum abstinet a malis assuescit se bonis: ac per hoc incipit amare bonum et delectari in illo: quod cum cepit amare expelletur amor peccati: quia non patiuntur sese amor iusticie et amor peccati simul etiam expelletur timor seruilis qui solā penā timuit. et iam cum charitate incipit esse timor inicialis qui adhuc vnum oculum habet ad penā: sed alterum habet ad offensas ne committat. Interim bene agendo crescit charitas. et si mul cum hoc crescit timor offense et diminuit timor pene: donec totus intuitus animi sit ad offensam non ad penam. et tunc ē perfecta charitas et tunc expellit timor inicialis et succedit filialis cuius usus in presenti ē reuereri et time re ne offensa fiat. Ne ergo incurramus timorem tatarum penarū saltē habemus timorē inicialem ad quē incutiendum dicit Jo. bapt. Math. iii. Videns multos phariseorū et saduceorū venientes ad baptismū suum dixit eis. Progenies viperarum quis demonstravit vobis fugere a vetrica ira. Facite ergo fructum dignum penite. iam enī securis ad radicem arboris posita est. Dis ergo arbor que non facit fructū bonum excidet et

in ignem mittetur. Qui post me venturus est fortior me est cuius ventilabrum in manu sua et primum dabit areā suā et congregabit triticum suum in horreus. paleas autē comburet igni in extinguibili. Iste habet duas alias que date sunt mulieri ad volandum in desertū penitentie. Apoc. xij. Duo precepta timores. scilicet penarū offense multas animas fecerunt volare ad penas. Exemplum de thea de meretrice de qua dicitur quod tante pulchritudinis erexit quod multi propter eam venditis substantiis suis ad ultimā paupertatem devenirent. sed et amatores sui pro zelo illius litibus inter se confectis frequenter thea dislimina sanguine replebat: quod cum audisset abbas pannucius subito habitu seculari et vno solido prectus est ad eam in quādā egypti civitatem deditque solidū quasi pro mercede peccandi. Illa accepto precio ait illi. Ingrediamur fili cameram. Cumque ingressus esset et lectum preciosis vestibus stratus ascendere minaretur dixit ad eam. Si est interius cubiculum in ipsum camus. Illa autem dixit. Est quoddam cubiculum ubi nullus ingreditur. Si vero denique times non est locus qui deitati eius abscondatur. Quod cum sener audisset dixit ei. Et scis esse deus. Que respondit. Scio esse deum et regnum futurū seculi necnon et tormenta peccatorum. dixitque ei. Si ergo nosti cur tantas animas perdidisti.

Et non solum pro tua: s; p illoz
 redditura rōne damnaberis. Il
 la vero audiens prouoluta ad pe
 des eius cū lachrymis orabat di
 cens. Scio esse pñiam pater ⁊ cō
 fido remissionem te orante sortiri
 tñi peto trib' hoīs iducias. ⁊ p'
 hec quo iusseris lbo: q̄cunq; pre
 ceperis facias. Cūq; locū illi ab
 bas constitūisset vbi venīr deberz
 illa collectis oibus quecunq; ex
 peccato lucrata fuisset perlatiq;
 in medio ciuitatis pplo spectante
 igne combussit clamans. Venite
 oēs qui peccastis mecum ⁊ vide
 te quō eia q̄ cōsulistis mihi eru
 rā. Erat autē precii auri librarz q̄
 dringētaz. Que cū oīa incendiū
 set ad locum quē abbas cōstitue
 rat prerit quā ille receptā virginā
 monasterio in cellulā paruā reclu
 dens ostium celle plūbo signauit
 ⁊ paruā reliquit fenestram p quā
 ei victus inferret. Iussitq; ei om
 nibus diebus parū panis ⁊ pau
 lulum aq̄ ministrari. Cum autē se
 nex descenderet ait ad eum. Quo
 lubes p̄r vt ex naturali meatu aq̄
 meam fundaz. ait ille. In cella si
 cut digna es. Cūq; itez quō de
 beret adorare inquireret. ait. Non
 es digna nominare deū neq; in
 labijs tuis nomē trinitatis addu
 cere si nec ad celū man' extēdere
 q̄si labia tua iniquitate plena sūt
 ⁊ manus tue sordibus inquinare
 s; tñimodo incūbēs ⁊ orientez re
 spice hūc mōnē frequēter iterans
 Qui plasmasti me miserere mei.

Cū ergo trib' annis fuisset inclu
 sa condoluit abbas pānucius ⁊ p
 sectus ad Anthonium vt requi
 reret si deus remisisset illi pctā.
 ⁊ narrata causa Anthoni' cōuo
 catis discipulis suis pcepit eis vt
 illa nocte vigilantes ioratiōe p̄s
 sterent sigillatim q̄ren' alicui ex
 hīs declararet de' cās p qua pā
 nucius abbas venerat. Cū ergo
 incessanter orassent abbas paul'
 maior discipulus Anthoni' vidit
 subito lectū i celo preciosis vesti
 bus ordinatum quē tres virgines
 clara facie custodiebant. Cūq;
 paulus illis diceret gloriam illaz
 tñi eē Anthoni'. Vox autē diuina
 rñdit. Non est p̄ris tui Anthoni'
 sed tardis meretricis. Qd cū ma
 ne paulus pānucio dixisset cū gau
 dio discessit et mor' p̄fect' ad mo
 nasterium ostiūz celle aperuit. Il
 la vō rogabat vt adhuc maneret
 inclusa. ⁊ rñt autē ei. Egrede q̄si
 dimisit tibi deus peccata tua. Et
 illa rñdit. Testator deū q; ex quo
 huc ingressa sum ex oibus pctis
 meis feci velut sac cīna ⁊ statui an
 te oculos meos ⁊ sicut non decef
 sit anhelitus de marillis meis sic
 nō discesserūt pctā mea ab oculis
 sed flebam sp̄ illa p̄siderans. Cui
 abbas dixit. Nō pp penitētā tuā
 remisit tibi deus pctā tua s; quia
 hunc timorē sp̄ habuisti i animo.
 Et cū inde illa adduisset. xv. di
 es supuixit ⁊ paulauit in domi
 no. Q deus meus qd nos facie
 mus de tot pctis n̄is super qbus

Septima pena spūalis

nihil timem? dixisti. n. dñe sicut
dñ Mat. xxi. Amē amē dico vo
bis q: publicani ⁊ meretrices pre
cedent vos in regnū dei. Hoc vi
demus vey in scā thayde ⁊ seque
mur si timorē habuerimus. Iste
dñ initialis. q: ē initium sapien
tie Eccl. i. Et in ps. Qui timet d
um faciet bona. Eccl. xv. Sapia
vero ē nō in cognitiōe boni ⁊ ma
li: sed ē in reprobatiōe mali ⁊ ele
ctione boni. Itē dñ initialis q: est
in incipiētibz bene agere vt cōi
ter. Hoc timore igit penas infer
ni euademus ⁊ reuerentialē obti
nebmz i patria. de quo dñ i ps.
Timor dñi scđs pmanet in secu
lum seculi. de non hñtibz hñti
morē hñmōi in cōparitate ⁊ nō co
gnoscentibz deū ei sup oia obe
diendo dñ in thēmate. Conuertā
tur. i. in. f. o. g. ⁊c.

Septima pena
spū
tualis i damnatis erit
certitudo sue dānatio
nis. Qd q: pena terribilis scire q
nunq: cessabunt a tanta tribula
tione q: nūq: melius habebunt.
Scis. n. q: sunt tristes qui sūt
certi q: adiudicati sunt morti. Et
dānati certi erunt q: sunt ad iudi
catū eterne morti ppetuo tam gra
uissime punitiōi. Qd de me? quā
ta fatuitas p momentanea dile
ctatione velle incurrere ppetuas
dānationē. Hec pditio igit ppe
tuitatis multū aggrauabit. Erūt
igitur certi de quattuor.

Primo q: iuder non reuocabit
sententiam suam.

Secundo q: bene agendū nun
q: obtinebunt q: q: potentiam.

Tertio certi erūt societatis ma
ledicte eternaliter.

Quarto loci infernalis punitiō
tis horribiliter.

Primo igit erūt certi q: iuder
⁊c. Unde hoc. Certe ex snia prola
ta q: iuder dicet sniaz pferendo vt
dñ Mat. xxv. Discedite a me ma. i
ig. eter. q: pa. est diabolo ⁊ angelis
eius. Et seqtur in fine capituli. ⁊
ibunt hñ. f. q: a sinistris ei? erūt i
supplicii eternū. Iusti at in vitā
eternaz. glo. Frustra ergo oīge
nes spōdet liberationē post mul
tos annos malis hoībz ⁊ ipsis
demonibz. Vides ergo quō iu
der sniam dat vt eternaliter pūi
antur. Et ibi ponit eternū. f. a p
te p? p perpetuo. Cōsidera igitur
q: iuder nunq: reuocabit sniaz su
az ⁊ de b erunt certi dānati. Nūc
vero sumus incerti de snia illa an
feret ptra nos vel non: s: snia pro
regno. ideo igt bea. Pe. ij. pe. c. i.
Quapropter fratres magis sata
gite vt p bona opa certā vřam vo
cationē ⁊ electionē faciatis. Hec
ei faciētes nō peccabitis aliquan
do. Sic. n. habundāter ministra
bis vobis introitus in regnū ce
lorum dñi nři saluatoris iesu xpi.
¶ Sunt. n. aliqui fatui qui dicūt
quod deus nō erit adeo durus.
vt in eternū puniat. Cōtra quos
ait idē apls. c. ij. eiusdē eplē. Fue

erit certitudo sue dānationis 46

runt vero et pseudo prophete in populo
sicut et in vobis erunt magistri mēda-
ces qui introducēt sectas pditionis
Et sequitur. Si ei angelis peccati-
bus nō pepererit. sed rudētibz in-
ferni detractos in tartarū tradidit
in iudicium cruciādos reservari
et. Et sequitur. c. i. Hāc ecce vobis
Ritus scđam scribo eplām in qui-
bus vřaz exēto i pmonitione sin-
ceram mētē ut memores sitis eo-
rū q̄ predicti verborū a sc̄is pphe-
tis et aploz scđoz pceptoz dñi et
saluatoris. Hoc primū sciētes q̄
ueniēt in nouissimis dieb⁹ i decep-
tione illusores iuxta pprias pec-
ciscētiās ambulātes dicentes vbi
ē promissio aut aduētus eius. Ex
quo. n. p̄res dormierunt oīa sic p-
seuerāt ab initio creaturē. Et seq-
uitur. Nō tardat dñs pmissionem
suā sed patēter agit pp vos noles
aliquos perire: sed oēs ad pñiam
reuerti. aduentet autē dñs dñs vt
fur pp q̄ Ritus satagite immacula-
ti et inuolati ei inuentri in pace et
longanimitatē dñi. nřl salutē arbi-
trāmini. Nolite igitur dubitare
q̄ vere ita erit sicut scriptura loq-
uitur nā nō voluntate humana alla-
ta ē aliquā pp̄hetia s̄ sp̄s scđo in spi-
ritu locuti sunt sc̄i dñi hoīes. Et
igitur istam sniāz ipsi dānatīs cer-
tam sc̄s q̄ nunc reuocabis possu-
mus euadere. laboremus ad bñ
agendū. q̄ credunt multi saluari
q̄ dānabunt. Unde legimus i
vitis patrum q̄ abbas siluan⁹ cū
sc̄s fuisset in excessu mentis co-

ram s̄sibus et redisset ad se flebat
ualde. Et interrogauerūt eū f̄res
qd̄ h̄fer. Abbas at ille tacebat et
flebat. Cū at instaret vt diceret qd̄
h̄fer dixit. Ego ad iudiciū dei ra-
ptus fui et vidi quosdam de habi-
tu nřo exeuntes ad tormēta quos-
dam vō de habitu seculari eūtes
ad regnum. Et idem ē qd̄ dicit.
Mathe. vii. multi dicēt mihi in il-
la die. dñe dñe nōne in nomie tuo
prophetaui? et i noie tuo demo-
nia eiecim⁹? et i noie tuo vrutes mī-
tas secimus. Et tunc cōfitebor il-
lis. q̄ nunc noui vos discedite a
me oēs q̄ opamini iniquitatē. Si
autem pphe et fugātes demones
et miracula facientes tunc repel-
lent quis potest esse q̄ de se nō du-
bitet. Incertus est igit q̄s de le-
ge cōi d̄ illa snia de qua certi est
dānatī etiaz q̄ executio illi⁹ erit p-
petua. Est enī magna solatio cū
h̄f spes de mīa iudicis et de reuo-
catione sue snie: s̄ hoc non erit tē-
q̄ mō ē tps mīe tūc erit tps vīta-
tis et iusticie Leo. papa in vītate iu-
dicabit te qui i vītate te redemit.
Hec pena debetur illis q̄ nolunt
credere sacre scripture et deo. s̄ di-
cūt nos ista aduēisse i timorē pec-
catorū. Tales sunt pessimi et falsi
xp̄iani q̄ dīcunt euāgelio et p cō-
sequens deo et ecclesie et articulo
fidei orthodoxe. i quo dicitur In
de. s. de celo vētur⁹ iudi. vi. et mō.
Tales bñ vellēt ppetuo saluari s̄
sine labore et certamine cum tñ dī-
cat apls. Non coronabit nisi q̄ le-

Septima pena spūalis

gitime certauerit. Cum ergo dicant vitā btām esse eternāz. qre ē non credūt penā z mortē eternāz. Et q̄uis sint multe rōnes z au-
croitates prius circa hoc allega-
gate: nūc tñ aliqua addunt. Per
se notū ē lquit p̄p̄lator libri d̄ uir-
tutibus q̄ q̄ addit sup̄ p̄cti suū
cōtumaciā seu ipenitentiam auget
p̄cti suū z penam z q̄rū durat i
iniuria d̄z durat z pena. Ergo
eris i inferno addit sup̄ p̄cti suū
cōtumaciāz vel i p̄niā; nulla enī
vera penitētia vel emēdatio ē ap̄d
inferos. sicut dicēdū ē magis i pe-
na sequenti z tādū durat iniuria
q̄dū ei non emēda: merito sp̄ du-
rabit ip̄sua pena. Et hāc mouet
q̄stionem petr⁹ discipul⁹ gregori⁹
ip̄sū gregori⁹. i. iiii. oya. di. Scire
velim quō iustū sit vt culpa q̄ euz
sine p̄petrata ē sine fine puniat.
Greg. hoc recte dicet si distric⁹
iuder non corda hoīm s̄ scā p̄sa-
rer. Iniquit enim nō cū fine dere-
liquerūt q̄ cū fine vixerunt. nā vo-
luissent vitāz si potuissent sine fi-
ne viuere sine fine peccare: sicut sa-
tis dictum fuit pri⁹ in pena corpora-
li. Ad hoc p̄positū vide pulcher-
rimam resolutionem in scō tho.
.i. ii. q. lxxvii. ar. iij. z ifra. Et. iiii.
sen. di. xliij. ar. iij. quo q̄rit. utruz
ex diuina iusticia inferat̄ p̄ctōib⁹
pena eterna. Et sic p̄z q̄ snia iudi-
cis erit irreuocabilis de quo cer-
tissimi erunt ip̄sī damnati q̄ certi-
tudo erit sup̄ma pena. Secun-
da erit pena certitudis i b̄ q̄ bene

agendi zc. Q̄sta pena erit se sel-
re certitudinaliter. priuatos esse
illa potestate q̄ potuissent lucrari
regnoz celoz si voluissent. Tūc
autem nō poterūt q̄ potuissent h̄
facilliter z de hoc erunt certi. Et h̄
pena dabitur illis q̄ hoc non fece-
runt q̄n potuissent. Tales sunt q̄
non h̄nt fidem certā. aut si h̄nt fi-
dem illa est mortua. Vbi notādū
sicut dicit i sūma d̄ v̄tutib⁹ ca. d̄. fi-
de q̄ tria erigunt ad b̄n opandūz
scire. posse. z velle. Et q̄ in iten-
tatione opatiōis prior ē finis h̄is
q̄ sunt ad finem z fm naturam fi-
nis sumitur ea q̄ sunt ad finem: iō
in opando ea q̄ sūt ad deū z salu-
tem nrām necesse habemus finis
bonitatem cognoscere z desidera-
re z aliquā fiduciā obtinendi h̄re
vt. s. cognoscamus quo debem⁹
tendere z velim⁹ venire z sperem⁹
posse peruenire. Non enim tem-
ptanda sunt q̄ oīno effici non pos-
sunt. vt ait sapiens. Fide bonitatē
finis agnoscimus: charitate desi-
deramus: spe fiduciā obtinēdi ha-
bemus. Et q̄ scire ē dimiutū i vi-
rōali z posse in irascibili z velle in
ordinatum in concupiscibili iō fi-
des ē sup̄lemētū cognitōis i rōa-
li spes sup̄lemētū fortitudinis i
irascibili z charitas est ordiatua
voluntatis i cōcupiscibili. Fide
cognoscim⁹ sup̄num bonum siue
sūmū bonū eē bonū se cōicās ex q̄
cognitione due affectōes oriunt̄
.s. spes ex eo q̄ cognoscit liberalis-
sim⁹ bōa sua cōicādo: z d̄siderius

erit certitudo sue dānationis 47

ex eo q̄ cognoscitur eē bonū quo
nihil mell⁹ pōt desiderari. Bonū
n. est qd̄ desiderat ab oib⁹ vt ait
br̄s Diony. ⁊ fm̄ Arist. Omnia
bonū eroptāt. Vita hoī absqz lu
mine fidei vaga ē nesciens quo tē
dat Jo. xii. qui ābulat in tenebris
nescit quo vadat. Hō absqz fide
ad molā istoz temporalū circuit
ad modū sanfonis exoculati. Ju
dic. xvi. eterna nec cognoscēs nec
cupiens. ps. In circuitu ipsi am
bulant. Et i li. dicte salutis dicif.
¶ Ad hoc q̄ fides sit cōmendabi
lis d̄z habere tria. s. veridicā cōfes
sionē: magnificā deuotionē: ⁊ ca
tholicā p̄fessionē. ¶ Primo igitur
fides d̄z h̄c veridicā cōfessionē
vt verū dicat: ne aliud credat: ali
ter vivat vt sc̄z fides sit viua non
mortua: vera non ficta. Res enī
mortua nō est res s; equoce. sicut
hō mortuus nō est hō. Res. n. fi
cta pprie nō est dicēda res. sicut
leo pictus nō est leo: denarius de
auricalco nō ē verus denari⁹ q̄ d̄z
eē de auro. Tales sunt falsi ⁊ fi
cti xpiani de quo dicit apls. Titū
.i. Cōfitem^r se nosse deū. factis at
negāt. Tales sunt sicut chimera
q̄ est res ficta ⁊ tñ nihil est in rerū
natura. Fides veridica est sic vi
uendo sicut credit. ¶ Secūdo d̄z
habere magnificā deuotionē in
tribus. ¶ Prio vt in solo deo cō
fidat ēt si natura vel rō p̄radleat
Tales fidē habuit abrahā qui ue
tulus de uetula ⁊ sterili cōtra om
nem rōnem credidit deo p̄mittē

ti q̄ haberet semē in quo benedi
cerent oēs gentes. An̄ dr. Gen.
xv. Credidit abrahā deo ⁊ reputā
tum est ei p̄ iusticia. ¶ Secūdo si
des ē magna si in aduersitate nō
deficiat. sed plus inualecat. d̄ q̄
dicit saluator Math. xvij. Si h̄c
ritis fidē sicut granum synapis.
zē. Granū synapis quāto plus te
ritur fortius viget. Talis fuit fi
des martir⁹ q̄ ut d̄r heb. xi. p̄ fidē
vicerūt regna ludibria ⁊ verbera
insuper ⁊ vincula ⁊ carceres. de
hac fide d̄r. i. Joh. v. Hec est vi
ctoria q̄ vincit mundū fides n̄ra
Talē nō habuit petrus q̄ uidens
uentū ualidū timuit ⁊ statim mer
sus fuit. cul ⁊ saluator d̄c Mat.
xliij. Modice fidei quare dubita
sti. Sic multi uidētes ventū va
lidū tribulationis statim titubant ⁊
merguntur in mari desperationis
qd̄ ē mortuum in quo nil pōt vi
uere. ¶ Tercio ē fides magna si
pp dilationē hō petere non desi
stat qd̄ sibi p̄missum ē. s. regnū
⁊ bñ operādo ⁊ orādo. Talē fidē
habuit mulier cananea q̄ quātū
cūqz fuisset a xpo repulsa nūquā
quiescit a p̄ce quousqz fuit exaudi
ta. An̄ dr. mathei. xv. ¶ Mulier
magna ē fides tua. fiat tibi sicut
petisti. q̄ vulgo d̄r. Ad differtur
nō offert. Itē fides d̄z h̄c p̄fessio
nē catholicā. An̄ catolica p̄fessio
xpiana cōfiet. xij. articulos q̄ i sym
bolo aplico p̄tinēt. ¶ Est tñ aliō
credet deo. aliō credet deū. aliud
credere i deū. Credere deo ē cre

Septima pena spūalis

dere verū qd dīc credet deū ē cre-
det ipz eē. credet ī deū. vt dīc Au.
est credendo amare credēdo ī eū
p amorē ire z eius mēbīs incor-
porari z tales sunt q eius pcepta
custodiūt. Talis fides ē q possu-
mus mereri vitā eternā z q dā-
nati potuissent si voluissent. tunc
āt nō poterunt. q: erunt extra sta-
tum merēdi. Cōsidera qta pena
est alicui z tristitia q pp suum de-
fectum pdidit suā hereditatē z es-
set maior tristitia si perderet vnū
regnū. Sic maria erit tristitia ip-
sis dānatis q propter suā malā
voluntatē: z qā non fuerunt verī
fideles z boni xpiani piderunt
gliaz z patient tā grauissimas pe-
nas z certi erunt q nūq amplī-
us hēbunt tale posse qle habuerūt.
¶ Tertia pena erit q: erunt certi
societatis maledicte zc. qtuiz sit
grauē hominī eē in societate que
displicet notū est z plus ē mole-
stū si talis societas inferat penam.
Et si quis est cert? q in tali socie-
tate sp deberet manere multū eēt
tristis. sic qdam dānati certi erūt
de illa societate videlz q cū demo-
nibus z alijs dānatis ppetuo ma-
nebūt ī qua z ex qua societate mī-
tum affligent vt dictum ē pri? in
multis penis corporalibus z spi-
ritualibus. ¶ Deus qta tribula-
tio qta tristitia z pena stare ppe-
tuo in tali societate tā fetida tam
ignita zc. Vbi erūt societates hu-
lus mūdi. vbi prādia z puluis in
quibus fiunt tot excessus z in ver-

bis z in cibis vbi choree in quib?
tot mala pmittunt. vbi societates
ludētium z bibētium in tabernis
Certe ex talibus mūdānis socie-
tatibus pp petā ibidē commissā
mortalia ibūt hoies si sic moriun-
tur in illis petis ad illā societātē
infernalem. Fugite igit Rīsi ta-
les mūdi societates vt viteris so-
cietatē dāna. societātē plurimū.
nō o: sequi. ¶ Vnde ponitur ad
h exēplū in legenda scōz. cū qdā
rex nō deberet baptizari z iā vnū
pedē hiet in lavacro. aliter retra-
hens interrogauit vbinā plures
maiorz suor eēt ī inferno vel pa-
radiso z audies plures eē in infer-
no intinctum pedem retrahēs san-
ctius est inquit plures q paucio-
res seq. z ita ludificatus est a de-
mone pmittēte sibi q tertia die ī
comparabilis bona daret. s: ipse
quarto die subita z eterna mor-
te perit. Sic multi malūt sequi
societates fatuor q bonor z vo-
lunt magis ire cum illis q vadūt
ad infernū q cū illis qui vadunt
ad paradisu. Sed vere societas
q hic eis fuit grata in inferno. erit
tristis z ingrata. ¶ Quarta pena
erit certitudo loci inferna. Scitis
enī quāta pena ē esse in loco feti-
do z inhonesto? hanc penā alle-
uiat spes creūdi a tali loco. s: quā-
do nō est spes de exitu talis loci.
tunc ē grauissima. Cogita quāt?
esset dolor si adiudicatus eēs p-
petuo stare in latrinis quātum el-
ses tristis. igitur pensa. Et uere

erit certitudo sue damnationis 48

inhonestior: fetidior: horribilior:
 et grauiorē penā inferens oībus
 locis mūdi ut scīet p experientias
 dānati a quo scīet ēt se nunq̄ cri-
 turos. **D**eus quātus timere de-
 bēt hoīes hui⁹ mūdi q pp loca ci-
 to transitoria. s. pp domos edifi-
 candas et acquirēdas castra: et ma-
 neria: terras et alia loca mīta petā
 pmittunt. Nam alij rapiūt castra
 et dñsa alteri per violētiā. ut pz in
 guerris. Alij subtrahūt p frau-
 des hereditates alioz. s. diuites a
 pauperibus. Alij ampliāt terras
 et prata secreta signoz diuisionis
 inter p̄imos admonētes q om-
 nia dānabilia sunt dicēte ppheta
 Ysa. v. Ne que p̄iungitis domus
 ad domū et agrum agro copula-
 tis vsq; ad terminū loci. nūquid
 habitabitis vos soli i medio terre
 certe cito moriemini. nec vlterius
 in hīs locis morabimini. Vbi er-
 go i inferno si in p̄cō mortali mo-
 riāmini. pp quoz locoz acquisi-
 tiōē nō tñ ipsi dānāt s; etiā suc-
 cessores. **E**xēplum qdā miles
 defunctus i deyrario nigerrimo
 apparuit: de cuius narib⁹ sumus
 et flāma pcedebāt. apparuit inq̄
 tectus pellibus ouinis et mollem
 terre gestans in humeris. Cui ci-
 uis cui appuit ait. Estis vos do-
 minus frideric⁹. rīdente illo ego
 sum adiōxit. vñ venitis et quid si-
 gnificant ista q video. Ego inq̄
 in maximis penis suz. pelles istas
 a tali vidua abstraxi q̄s mō arden-
 tes sentio. Similiter partē culus-

dā talis agri mibi vēdicauit Inu-
 ste cuius nūc pōdere p̄mor: sed si
 filij mei ista restituerēt: penā meā
 multum alleuiarent. sicq; euanu-
 it. Audientes at filij verba patris
 ab illo maluerūt eū in pena rema-
 nere q̄ p̄cā restituerē: imo ēt illa
 iniuste desinere. et sic cōsequenter
 damnari. **Q**uot sunt tales filij
 q malunt patres i penis et in illo
 loco ēt ppetuo dānari q̄ restitue-
 re. ēt si p tali restitutione scīrēt il-
 los saluādos imo malūt dānari
 ipsimet q̄ restituere uel loca ista
 uel alias res. **E**xēplum i li. de
 dono timoris. Sacerdos quēdā
 vsurariū monebat de salute ani-
 me sue quia grauius infirmabat
 dicebatq; sibi tria fore necēia scili-
 cet dolere de p̄teritis. et plene cō-
 fiteri de p̄ctis. et restituere p pos-
 se. Et ille. duo p̄ia libenter faciā
 s; tertium q̄ho facere nīhil mibi
 neq; filiis meis remaneret. Et
 sacerdos. sine hoc non potes sal-
 uari. Et ille. dicūt ita sapientes et
 scripture. Ita uere dicē sacerdos.
 Et ille. Et ego volo p̄bare utruz
 dicāt veruz. q̄ nō restituā. Et sic
 mortuus ē magis timens paup-
 tatē p̄ntes q̄ futurā penā in loco
 illo villissimo. **D**isātia ceteris re-
 bus admiranda q videt se in critu-
 bulus mūdi et nō curat sibi pul-
 dere de loco futuro ppetuo: pro-
 certo talis nō h̄z fidē q̄ sit infer-
 nus quē fidelis uere credit eē. Id
 dicitur de tali et sibi similibus.
 Conuertentur pec. et.

Octaua pena spūalis

Octaua pēa spūalis
ritualis
erit defectus consolati-
onis. et h̄ alibi sit de-
fectus de h̄mōi defectu: tñ ali⁹ ē de-
fectus solationis corporalis: ali-
us defectus solationis spūali⁹ aie.
Nā ut videmus aliq̄ consolantur
corporaliter q̄ nō spūaliter et econ-
uerso. q̄uis desolatio aie redun-
det in corpus et eō vt desit ē in pri-
cipio penarū spūaliū. q̄ta igit pe-
na damnatis erit q̄ p̄siderabūt a
nullo. s. nec a deo nec ab aliq̄ crea-
tura solari aut cōfortari in tam
marinis penis: sed erūt in inferno
positi q̄st ampl⁹ nulla sit deo cu-
ra de eis. **D**eus meus q̄tā cu-
ram p̄ hoīe saluando habuistis.
qui h̄c fuistis passibilis abiectus
et despectus et mortem tam vilissi-
mam passus estis. Nunquid ob-
liuiscemini miseri vtiq; ut dictus
est. q̄ nunc est t̄ps mie: tñc at su-
sticie. Erat igitur damnatis pena
et tristitia magna. Quia.
Erat priuati oī diuina solatōe
Angelica visione.
Omnium scōp cōpassione.
Dinitorū cōfederatiōe. **P**ri-
mo ergo priuabunt oī diuina cō-
solatione. q̄ deus ipse iustus ni-
hileis dabit in quo p̄placeat imo
de quocūq; recordabunt siue de
deo siue de quicūq; alia re totum
erit eis in desolationē siue p̄ se si-
ue p̄ accidēs. Hic aut non sic pu-
nit deus q̄ quātūcūq; quis patia-
tur aliquā solationē p̄t h̄re. Nā

ipse iob h̄ sit hic grauissime affli-
ctus tñ patiētē sustinuit dī. Job. ii.
Si bona suscepim⁹ de manu dñi
mala at̄ q̄re nō sustineam⁹. Ser-
batur at̄ post eodē ca. Egressus
sathan a facie dñi percussit iob vice-
re pessimo a planta pedis vsq; ad
verticem capitis ei⁹ qui testa sanie
radebat in sterquilinio. dixit autē
illi vxor sua. Adhuc per manes in
simplicitate tua. Bñdic dō et mo-
rere. Qui ait ad illā. Quasi vna d̄
stultis mulierib⁹ locuta es. Si
bona rē. Et sic p̄ q̄ patiētias ha-
buit quam nō hēbunt damnati.
imo deo maledicēt. sicut cōsule-
bat mulier. Job eisdē dicēs. Be-
nedic deo rē. i. maledic. Tñ enīz
abhorret diuinam maledictionē
sacra scriptura vt loco maledic
posuerit benedic. vt quidā dicunt
Sed sequit. In oībus. s. afflictio-
nibus nō peccauit Job labijs su-
is. Glo. Duob⁹ modis labijs pec-
camus cū iniusta dicimus vel iu-
sta tacemus: s; iob neq; cōtra feri-
entem superba dicit. Nec contra
suadentē recta tacuit patiētia ha-
buit deo gratias agens sapia p̄u-
gem arguēdo docēs. Patiētia at̄
et sapia magna sūt dei dona. Sic
p̄ q̄ quātūq; quis affligatur in
hoc mūdo in aliquo p̄t solari p̄
patiētia saltē. Etia q̄ hic pena
spūalis et p̄ patiētia p̄t eē merito-
ria vite eterne et purgatiua pena-
rum p̄ peccatis soluendarū. sed ni-
hil tale accidet dānatis. Scitote
q̄ hec pena debetur illis qui p̄ ha-

erit defectus consolationis 49

dent oēs mūdānā cōsolationē i iocis in triūphis et comestionibus et potationibus et lurrulis et alijs peccatis multis p quibus nec volūt dolere pfecte nec satisfacere. Penitētia .n. est pterita mala plangere et plangēdo nō iterare. Credūt enim plures tales decipe deum. qz dicūt ore se dolere de peccatis et pponere abstinere. s; in rei veritate aliud hñt in corde qđ ps patenter. qz scā cōfessione oris coram sacerdotetali qñ statim redeunt ad modū viuēdi priore. Sicut prius iurauerūt statim pñter inrabunt p sanguinē dei p mortē dei. et sic de alijs peccatis. Et dicūt qz nō possent aliter viuere. Et iō qz hic noluerunt abstinere a peccatis nec obedire deo. Iō in futuro i nullo cōsolabili deus acquiescet illis. Quanta pena si hic tantū punieris qz in nulla re posses cōsolari. Cogitet igit penā hāc in damnatis qui poterit. **C**Secūda pena erit qz priuabuntur angelica visione unde post diem iudicij nullus bonus angelus ad dānatos descendet. mō uero ad purgatoriū qđ est quedā ps inferni angeli boni qñqz descendūt ad purgādos cōsolandū. **C**Unde i libro de donotimonis dī. qz quidā peccōr correpus grauiſſima infirmitate rogabat dñm vt cum tolleretur de mundo isto: qđ cum frequēter peccasset astitit corā eo angelus dei dicens Misſus sum ad petitionē tuā expediēdam. Elige qđ vis aut duo

bus dieb? stare in purgatorio aut duobus annis sustinere infirmitatē istā. At ille gaudēs elegit primum et mortuus ē. Post horam at modicā appuit ei exīti in purgatorio itēp angelus quē videns dixit. Quis es tu. Et ille. Ego sū angelus dñi qui apparui tibi i seculo adhuc uiuenti. Et ille absit. Tu nō es angelus. qz angeli non mentunt: tu at mihi mēturus es dicēs. qz solum duobus dieb? starem in purgatorio. hic at steti sāt tot annis. Angelus at ait. Scias qđ nōdū hic stetiſti p horā itegrā Tūc ille. Rogo igit ut reducas me ad selm: qz paratys sum sustinere quātā infirmitatē deo placuerit dñm huc nō reuertar. Qđ et factū est ex dispensatiōe diuina. Et regressus huc sustinuit patienter infirmitatē p duos ānos p? quos mortu? est. Pie igit credit qz angeli boni visitāt cōciues suos in purgatorio existētes et frequenter cōsolant et ut patienter sufferant exhortant. ut dī in legenda aurea in cōmemoratiōe defunctorū. Et forte spālius eos visitant angeli qui fuerūt custodes eorum. Damnatī at nunquā sic cōsolabunt p ipsos bonos angelos. et b iuste qz hic nūquā voluerunt acquiescere eis vel si qñqz acquiescerūt nō tñ pseuerauerūt. sed in peccatis mortui sunt. De effectib? angelice custodie loqz multū euident Boni. dī. xi. liij. qui sunt. xli. Quinimo occasio erit maxime desolatiōis

Octaua pena spūalis

ipsis dānatis dū recordabunt q̄
deus tñ eos dilexerit q̄ eis sicut
dicit Jero. ab ortu natiuitatis de-
derit angelū custodē. s. qñ anima
infundit corpori. ¶ Quadruplex
tñ principalis effectus consuevit
custodie assignari circa animas.
¶ Unus ē vt pficiat aia in bonū
gratie. ¶ Alius vt nō cadat i ma-
lū cnlpe. ¶ Tertius ē si cadat q̄
postmodū resurgat. ¶ Quartus
est ne totiēs vel intantū maluz ca-
dat quotiēs vel ad quātuz aduer-
sarius incitat. ¶ Quāta tristitia
dānatis nō acquieuisse monitiōi
bus sui boni custodis z cū eo nō
fuisse ad gloriā celestē. sed magis
acquieuisse illi dānato angelo dato
in exercitiū. Vñ mḡ. vi. xi. ij. c. i.
ait. Greg. quoq; dicit q̄ qsq; vnū
bonum angelū sibi ad custodiāz
deputatū z vnū malū ad exercitiū
um hēat. Ez. n. oēs angeli boni
nostz bonū velint cōiterq; salutē
hoiū studeāt. ille tñ qui deputa-
tus est alicui ad custodiā spāliter
ep̄ hortatur ad bonū sicut legitur
de angelo thobie. z de angelo pe-
tri in actib⁹ ap̄loz ut pulche ostē-
dit scūs. Tho. p̄ia pte. q. crisi. p.
totū. Sillr z mali angeli cū desi-
derēt malū hoiū. magis tñ ho-
minem ad malū incitat z ad no-
cendū fortius instat ille q ad exer-
citiū eius deputatus ē. h̄ ille. Cō-
sidera igit q̄ si darent tibi duo vi-
ri quoz vnus induceret ad bonū
terminū z alius instigaret ad ma-
lum terminū si crederes malo i-

ducenti te ad locū talē qualis est
isernus quātū dolere z tristari de-
beres: q; malo acquieisti z bono
credere noluiisti. Pēsem⁹ igit hūc
nō cōsentire pctis vt talē z tantaz
tristitiā ppetuam vitare possūm⁹
¶ Tertia pena erit priuari oīum
scōz ppassione. q; scriptū ē i ps.
Terabitur iustus cū viderit vind i-
ctam manus suas lauabit in san-
guie pctōz. Et sic qñ balneabūt
se cū uidebūt tantam iusticiā fieri
de damnatis. Et sic pater in celo
nō tristabit de dānatiōe filij in in-
ferno: nec fili⁹ de dānatiōe patris
nec filia de dānatiōe m̄is. ¶ Quā-
ta tristitia in dānatis cū scient fi-
lios z filias quos ita care nutritie
gaudere de dānatiōe sua. Vñ z
mḡ sen. vi. l. liij. qrit de ista com-
passiōe di. S; cū sci malos i tor-
mentis videāt. nōne aliqua ppas-
sione erga eos mouebunt. Nōne
eos de tormētis liberari cupiunt
Et rñdet i fi. ca. vi. Justoz aīe z
si nature sue bonitate mīam hñt.
iam tñ auctoris sui iusticie pūn-
cte tāta rectitudie cōstringētur vt
nulla ad reprobos ppassione mo-
ueant. hec ille. Scot⁹ vero i. liij.
eadē di. dicit. Non credo q̄ beati
psolentur absolute de penis eorū
nō ergo gaudēt de eis nisi pp iu-
sticiā iudicis z q; vidēt deū b̄ vel
le volunt z ipsi hoc tñ si placeret
deo absolute nollent nec propter
hoc ē in eis tristitia. q; eoz volun-
tas nō est tristitie capax pp dele-
ctationem pfectā q̄ ipedit oēs tri-

erit defectus consolationis 50

ficiam opposita s; quacūq; p̄tin-
gentem nec etiam est ista volitio:
nisi conditionalis. h̄ ille. imo etiā
gaudebunt. Sciendū tñ inq̄t idē
doctor q̄ aliter debet gaudere iu-
der de pena iuste inflicta q̄ ali-
cui non interest. Unde deus acce-
ptat penā damnatorum q; iusta
est et sit in vindicta offense iudi-
cis. et ideo eius interest habere
maiores complacentiam in infli-
gendo iuste penā quā debeāt bea-
ti. eo q̄ eos n̄ p̄tineat vindicta. h̄ il-
le. Et hec pena erit in dānatīs. q̄a
noluerunt reuereri scōs nec deus
eorū festa colēdo: alla bona opan-
do i quib; hoies cōiter plura ma-
la agunt q̄ in alijs diebus. Alij
sunt ociosi cogitantes pessima d̄
quib; nunq̄ confitent nec credūt
cogitationes malas eē pctā. Debe-
tur etiā hīs qui non h̄nt cōpassio-
nē de misia primi. et iō nec deus
nec sc̄i p̄patient talibus dānatīs.
Quarta p̄ea erit q; p̄suati erūt
mutua p̄federatione. q; nō solū si
bi iulcem iuidebūt vt prius d̄c̄si
ē: imo impossibile erit ut sibi i ali-
quo amore cōiungant. h̄c autē l;3
q̄siq; aliqui hoies odio se h̄eant tñ
q̄siq; pacificāz et sūt post aliqui bo-
ni amici. sed nihil tale inter dāna-
tos poterit fieri ita q; d̄ se mutuo
gaudere non poterūt. Sed nūq̄d
poterūt gaudere de dilectione sui
sicut videmus peccatores gau-
dere. l;3 se amēt iordinare. R̄idet
do. subtil' vbi p̄r' q; si quilibet dā-
nat' et p̄cipue demones possēt sta-

re in cognitione sua et dilectōe p̄-
petua et non determinarentur ab
alio reputarent se Brōs b̄ritudine
naturali et iō in cognitiōe sua ma-
xime q̄scent. et credo q; q; ab h̄
impediuntur q; ē eis maxima pe-
na. s; null' dānatōz absolute pōt
stare in cognitione et dilectiōe sua
sed tñ vt est terminus cuiusdam
alterius. sicut infirmus p̄siderat
se non tñ delectat q; non p̄siderat
se nisi vt est terminus p̄cupite sa-
nitatis q̄ caret et quā obtinere non
pōt et iō ampli' tristat et p̄uit: et sic
diligens se ad h̄ndum aliqd qd̄ si
pōt h̄se ex illa dilectione patit ma-
iores penā et tristitiā. dānati igif se
amantes et cōsiderantes finem p̄-
pter quē facti fuerūt et quē potuiss-
sent cū diuino auxilio in hoc mū-
do acq̄sisse maxime cruciabunt et
cōfusionē super se h̄būt q; nolue-
runt facere bonū et fugere malū:
Non sit igif carissime tibi graue
dimittere pctā nec confundaris i
bene agendo diligenter inquire q̄
sūt ad salutem necessaria. q; x̄ps
dic̄it. Primū q̄rite regnū dei et h̄
oia adiciēnt vobis Math. vi. q; d̄
non querentibus regnū dei dic̄it
Conuertantur et.

Ona pena dāna-
torum erit
mortis desiderium. et
de hac pena d̄c̄si ē p̄i-
us aliquāliter et allegatus textus
Apoc. ix. i quo dic̄it desiderabūt
mori et mors fugiet ab eis. Mo-
uetur at̄ questio a doctorib; .l. vi.

Nonā pena spūalis

lii. **U**trū dānati appetant nō esse
ppter fugiendam miseriam. et ar
gumentis positis ad ptes prias
p seorū in pīa pclusionē eiusdē
di. et solutōe posita dicit i pncipio
solutionis secūde. **E**t dānati obe
ant magis velle nō eē q̄ i pēto p
manere. Credo tñ qd appetūt nō
esse non propter culpā fugiendā
quia sunt obstinati sed propter pe
nam quā sustinēt. Bōn. etiā dīc.
lii. q. eiusdē di. rñdet ad hoc **D**i
cunt aliqui qd dānati mallēt nō eē
q̄ sic eē: sed appetitus eorū ē inor
dinatus et indiscretus et fantasti
cus: q̄ sibi nociuū appetit. sicut ē
appetit' infirmī q nō venit ex na
tura: si ex fāstifica imaginatōe. q̄
existiat sibi pdesse qd nocet. sic dā
nati q̄ existimāt: se hīc gerē si oīo
nō eēt appetit' magis nō eē i pe
nis q̄ eē. Et b̄ mō vī dicere aug.
i li. de miseria hui' mūdi loquēs d
dānatis. **M**ors q̄ dulcis esset
qb' amara fuisset solū desiderāt
q te vehemēter oderūt. **U**n p̄ter
dicit Credo q magis appetēdū
eēt si poneret' i optōe oīo nō eē q̄
eē et eternali torq̄ri. Et loquor de
appetitu q refugit i cōmodū. **B. n.**
iudicat mēs mea magis appetibi
le sicut decollatōez q̄ diuturnaz
ignis aduersionē. verū tñ f̄z appeti
tū hōestī q̄ cruciat' talis ē ad glīā
dei vti q̄ magis vellēt ignib' sub
lacere ad p̄nuā dei laudē. q̄ per
oīmodā corruptionē manū dī el
fugere. **B. ille.** Sic igr appetitu re
fugitē penā tā grauē dīder

mōi. vñ mors h̄ dupl'r accipit. f̄z
p nō eē simpl'r nec f̄z corp' nec f̄z
aiā: aut p separatōe aīe a corpe sic
cōiter dī: hō mōi qñ aīa recedit a
corpe et vtrāq̄ mortē affectiōe cō
modi putatiui dānati dīderabūt
Prio vellēt se n̄ fuisse creatos.
Secūdo vellēt se esse annihilatos
Tertio vellēt se n̄ fuisse fdēptos
Quarto vellēt se n̄ fuisse suscitatos
Quot velle ad impossibīle f̄z
diuinā ordinatiōe erūt in dāna
tis in quib' grauissime cruciabū
tur. **E**t p̄rio uellent se nō fuisse
creatos accipiēdo creationem
cōiter p factione. qñ si non fuis
sent facti non cōmississent pēā p
pter q̄ dānati sunt. ideo maledi
cent cōceptōi sue et natitati. **J. ob.**
lii. **P**ereat dies in qua nat' sum et
nō in q̄ dictum est conceptus est
hō. **E**logia tristitiam hōis cadē
tis in foueā p̄fundā et dicentis. **M**
maledicte ve tibi q̄ p talem viam
venisti si n̄ venisses non cecidisses
Ita dānati dicent si non fuisses
generatus non fuisses dānatus.
Talis tristitia accidet hīs q nō
lunt p̄siderare q̄re facti sunt. de q
bus dicitur in ps. **H**ō cū i hono
re eēt non i p̄pā. e. i. u. in fi. et filiis
fact' ē illis. **Q**ui honor hōis ma
ior q̄ fieri ad imaginem dei. et tā
dē hīc glīaz illā eternā i regno ce
lorum. **S**z volenti ad aliquē locū
distantem puenire oī p̄l' p̄transi
rep viam medīaz q̄ ad terminū
vie puenire. ita te oī p̄ius viā pa
disi aggredi et p illā ire: q̄ te pōt

erit mortis desiderium

51

se paradisum obtinere, quā si nolis ingredi oꝝ te ire p viam inferni, qz in hoc mūdo nō sunt nisi due vie q̄rum vna est arca: ⁊ alia ē lara. vt dicit xps. Mat. vii. nec potes hic sp viuere: s; te oꝝ mori qz statutū ē hoib⁹ sel mori. Hebr. ix. ⁊ nescis qñ nec vbi nec i q̄ societate nec i quo statu. Preuideas igit tibi de futuro exemplo illius qui sibi pro uidit dum regnaret. Narratur enim q̄ fuit cōsuetudo in regno quodam q̄ nullus regnaret ibi nisi p annum finito q̄o āno rer spo liatus oibus cum vitupio mitte batur ad quādam insulam i ppetu um exilium ⁊ alius ingrediebaf. Multis uero satuis regibus sic erulatis ⁊ in insula illa fame ⁊ miseria piclitantibus successit qdaz sapiens qui duꝝ durauit posse su um p̄misit in insulam multa ne cessaria. de quibus fuit ei bñ cum illuc fuit expulsus. Et hoc est qd dñs nobis dicit Lu. xvi. exēplo vil lici iniquitatis vt faciamus nobis amicos. s. paupes ⁊ viros bonos ⁊ sanctos d māmōna iniquitatis vt cum defecerim⁹ recipiant nos in eterna tabernacula. Ecl. xliij. Ante obitum opare iustitiā qm si est apud inferos. i. in alio selo in uenire cibum. sicut dñm est prius frustra ergo dñati vellent se non fuisse natos. qz etiā hoc solo pri uatur deus igenita facere q̄ gent es fuerūt. ut dicit agathon. vt ait aristot. vi. et hī. Scdo dñati velle annihilarī qz ⁊ si non potest eē qn

fuerint posset tamē fieri qd nibil essent. D domine iesu cur fecisti quos sciisti ppetuo dñandos? Cur non sufficit tibi vt tanto tēpore pctōres puniant q̄to pec cauerunt? Cur eos non annihilas si non vis eos saluare aut aliquid aliud de ipsis facere. vbi est mira tua? qñ vey ē qd dñs p pphaz Misias domini i eternū catabo. Hec sūt cogitatu mirabilia ⁊ ter ribilia ad audiendū s; terribilio ra ad uidendū. terribilissima ad sentendū. Hec dubia soluuntur pdoctores. di. xvi. iij. Et l; de hīs sit dictū p̄l placet tñ hoc idem repetere. Ad p̄mam p̄clu sionem possum⁹ dicere euz aplō. Ro. xi. D altitudo diuiciarū sapi entie ⁊ scie dei q̄ in p̄phenibilia sunt iudicia ei⁹ et inuestigabiles vie ei⁹. Quis enī cognouit sensus dñi aut quis eius p̄siliarius fuit vel potest dici sicut dñc Ansel. p sologion. c. ij. ad deū loquēs vt inquit Ricar. i. q. i. di. Id solum iustum ē qd vis ⁊ non est iustum qd non vis. Et ita cum dei volū tas sit prima regla oim volendo ruꝝ nō ē qrendū cur deus vult h uel illud. Alii distinguūt qd vo luntas dei dñ asis ⁊ p̄s. vt sc̄tis tho. i. pte. q. xix. ar. vi. ad p̄mam voluntatē inquit ascedenti vult oēs hoies saluos fieri. vt oēs si vellent saluarent qz hñt naturalia legem sacramēta ⁊ cetera ad salu tem necessaria. Voluntate aut cō sequenti nō vult oēs hoies saluos

g iij

in pena spūalis

fieri: s; fm eorum merita aliquos saluabit et alios dānabit. ¶ Alii tñ dicūt vt recitat Bonau. i. q. di. xliij. infernum nō ēē pro eo q; dicūt nullā cruciatū ēē post hāc vitā. Et istū errorē pūne it rō recta q; ita dicat q; malū nō d; remane re ipuntū. Si ergo multi peccāt et in hac vitā nō cruciantur imo gaudēt et letant necesse ē eos post hāc vitā cruciari aut destruere ordinē vniuersi aut diuinā iusticiā negligētē et remissā ēē circa punitiōē peccati. ¶ Alii vero negauerūt infernū ēē p eo q; negauerūt ipios eternaliter cruciari vt origenes et seq̄ces ei? Quis scdm eos post hāc vitā aliq; maneat cruciatus. dixerūt. n. q; hoc nō p̄t diuinā iusticiā sustinē q; creatura sua q̄ nō odit s; diligit eternaliter sic in penis cū ipse nō delectetur i punitiōē nra nec satiet cruciatibus nris nec obstat qn nō possit eos q; puniūt sine aliquo p̄iudicio liberare a penis. Et si aliqñ scriptura p̄miat peccatoribus penā eternā. b; dicūt nō esse deim scdm veritates p̄missionis s; fm terrorē cōminationis qua intendit deus malos liberare a peccatis. Iste autē error origenis fuit et suorum sequacium q; tanto est imantior quāto videtur esse mitior et misericordior pro eo q; diuinā iusticiā blasphemāt dum eam dimittit dū tantum dat misericordie q; nō reliquit locum iusticie. ¶ Secūdo vero quia spem nostram euacuat

Si enim scripta supplicium peccatoribus cōminatur non secundū veritatem. sed ut deterreat qd cause esset cur etiā non intelligamus premia promittere nō secundū veritatē sed ut ad opus iusticie alliciat ac per hoc scriptura tota et fides nostra vana et frivola poterit iudicari. ¶ Et iō est tertia positio rationalis et fidelis q; sic ponere cruciatū eternū et b; manifeste dicit scriptura diuina confirmat fides et concordat ratio recta. ¶ Scriptura Math. xxv. Ite maledicti in ignem eternum rē. Unde etiam Greg. moruz. xxiij. Sunt nōnulli qui peccatis suis idcirco finem ponere negligunt. quando habere quandoq; super se finem futura iudicia inspiciantur. Quibus breuiter respondemus. Si quandoq; finiēda sunt supplicia reproborum quandoq; ergo finiēda sunt gaudia beatorum. Per seipsam nāq; veritas dicit. Ibunt hī in supplicium. Iusti autem in vitam eternā. ¶ Itē ratiōe videtur quia si de duobus contrariis est reperire alterum extremū et mediū necesse est ponere alterum extremum. Hec ē ratio stabilian di cōtraria apud philosophos. sed est ponere perfectā beatitudinē in p̄fīa et mediū statū in via inter perfectā beatitudinē et p̄fectā miseriā. ergo ē ponere p̄fectā miseriā post hāc vitam. Hoc autē dicim⁹ infernū. ¶ Itē sicut deus est sūme misericors ita est summe

iustus. sicut ergo summe miseri-
cordis est summe misereri: et mi-
sericordiam suam summe manife-
stare: sic et summe iusti est summe
punire et suam iustitiam manife-
stare per effectum infinitum: vide-
tur quod aliquibus peccatoribus red-
di debeat cruciatus infinitus: sed
non potest esse cruciatus infinitus
nisi eternus: ergo necesse est esse
cruciatum eternum. hunc autem
dicimus infernum. Cruciatum
etiam ponere eternum facit ad co-
plementum vniuersi et iustum iu-
dicium dei. Congruum enim est
ut pulchritudo vniuersi decoretur
quibusdam antiteticis. id est contrariis
ut sicut bonis redduntur bona eter-
na: ita et malis eterna supplicia.
Necessarium etiam est ad conser-
uandum ordinem iustitie ut vni-
cuique reddatur secundum opera sua cum ve-
rum fuerit ad iudiciu. Peccator
autem cum peccat: peccat contra bonum
eternu et infinitu. et ex hoc dignus
est cruciatu eterno. Peccat et in
suo eterno ut dum decesserit non est
ampli⁹ locus meriti ac per hoc nec re-
missionis peti. et ideo ipse est culpa. Et
quod culpa ordiat in pena: ideo ipse est in pena.
Et ista est vna ratio completa que colligitur
ex Bre. et au. Si autem dicatur in li. dia. quod
in peccato eternaliter cruciatur: et quod peccat
in suo eterno. Aug. vero dicit quod ideo
eternaliter puniatur quod peccauit contra bonu eter-
nu. Et quod illud iudiciu iustum
sic ostendit per exemplum in humanis
iudiciis et regalibus ubi dicitur peccator
in re publica aliquo gradu crimine

morte moritur. non quod in mora qua
occiditur eius suppliciu leges esse
existiment cum sit hora breuis sed
quod eum in sempiternu auferunt a
societate viuentiu. hec Bona. Et
per magis in exilio perpetuo si perpe-
tuo uiueret exulat. Ad aliud
de misericordia dicit idem doc. i. si.
huius. quod quod sicut deus est summe mi-
sericors ita et debet ut sit summe iu-
stus: et ideo effectus summe miseri-
cordie non excludit effectum iusticie et pro-
pter hoc deus distinxit sibi duo
tempora. Vnu in quo consideret mi-
sericordie sue infinitatem traden-
do vniuersum filium suum pro omnibus
inimicis suis et parcendo omnibus
ad se redire volentibus. Aliud in
quo consideret iusticie sue immensitatem
et id est tempus quod deputatum est eternis
cruciatibus. Dicit et magister in ista
ad auctoritatem Ia. li. Iudiciu
sine misericordia fiet illi qui non se-
cit misericordias ita inquit intelligi
potest quod iudiciu damnationis fiet illi
qui non fecit misericordias pro eo quod
fuit sine misericordia. vel fiet illi
iudiciu sine misericordia liberate
et saluate qui tamen in aliquo pene alleuia-
tione misericordiam dei sentiet. quod non
tamen puniet quantum meruit. si hic non
sine causa dei misericordia et iudiciu in
futuro: quod et hoc multis modis mi-
seret deus quod non miserebitur tunc. Vo-
cat. n. tunc peccatores et iustificat: quod
tunc non faciet: sed tunc reddet singu-
lis secundum merita. Manifeste iudica-
bit qui nunc occulte iudicat. Sed
quiritur utrum donati punient sine in-

Nonna pena spūals

termiffione. Rūfio. Ingt Bona. dicēdo q punito gehēnalis erit fine oī intermiffiōe. Et hoc p3 p illud q dī apo. rīlīj. Afcendet ſumus tormētoꝝ in ſecula ſeculoꝝ ⁊ non hēbunt regem die ac nocte q: cū nō ſit interpolatio i culpa nō e3 eſſe i pena. Et ſi dicat iuxta illud Job. xīlīj. q tranſibunt ab aq3 nīuū ad calozē nīmīū. ⁊ ſic dī q in iſto tranſitu ſit iſtermiſſio Rūdeo q dupliciter pōt intelligi vel ſicut ē tranſit⁹ ſubī ab vno cō trarioꝝ immediatoꝝ in aliud. ita tñ q ſp eſt ſub altero priorū. ſic intelligat i ppoſito. vī ita vt nō itelligat ſucceſſio ſ; nec trāſit⁹ cū ſucceſſiōe ſ; vāletatū ſucceſſiōe. h B. ⁊ ita fortalle dici poſſ; d pēis ſpī alib⁹ q: mirabile nīmīū vī intelligere tot ⁊ tāta ⁊ velle ſimul tot i poſſibilia. Erit igit dānatis maxima pena q: vellēt annihilari ⁊ nō poterūt deo volēte eos ſp ſtare in inferno cū tā grauiffimis penīs. **T**ertia pena erit q: vellēt ſe nō fuiſſe redēptos. Q̄ta pena dānatis cū pſiderabūt tñ remediū p̄ pctā ſua ſp̄reuiſſe. Cogita ſi eēs adiudicat⁹ morti vel ppetuo carceri ⁊ aliq3 velle te liberare ⁊ hāc liberationē p̄tēneres ⁊ poſt cū velles liberari nō poſſes q̄ta meſticia afficereris. Erit ergo dānatis maxima pena cogitare de illa liberationē quā p̄pſerūt imo. vellent q: de⁹ nō fuiſſet icarnatus q: magis punient ex eo q: nō curarunt tñ bonū ⁊ maxime xpīani ſicut dī

ctum ſuit pī⁹. Hec pena maxime debetur hīs q tāto bñficio iḡrati ſunt. Q̄ miserrimi dānati q tanto bñficio tāto amore nō potuerunt q: noluerūt trahī ad amorem dei. Vñ xps oñdit nobis dilectiones valde grādē cū totū corpus ſuū ⁊ oīa mēbra ſua morti expoſuit. de q dilectiōe ait Bern. Si dñs nſ ſe ſus xps hūiſſet tot mēbra i ſuo cōpore quot ſūt ſtelle i firmamēto ⁊ vnū qd qz mēbrū ſingularē vitam hūiſſ; oīa ſigillatī morti expoſuiſſet añq3 vnā aīaz i ſaucib⁹ diaboli dimiſſiſſet: Hec ille. Fuit ergo xpi paſſio ſufficiēs pro redēptiōe totius humani generis. ſ; maledicti dānati nō hoc curātes magis cū occiderūt pēis ſuis q̄tū in eis fuit. Heb. vi. Rurſus crucifigētes ſibi metipſis filiū dei. Et ita triſtabunt valde q: fuerūt a morte pcti liberati ſi voluiſſet fructus paſſionis ſuſcipe. **Q**uarta pēa erit q: nollent ſe fuiſſe ſuſcitatos: Imo libenter aīe dānatoꝝ illa tormenta viliffima dimitterēt. Q̄tus dolor q̄ta triſticia iſtis aīab⁹ dānatoꝝ in ſūptiōe ſiue reuñone corporū. q: oēs pene corporales q̄ dicere ſūt prius in aīam redūdabunt ſicut glīa corporis i celo in aīam: ⁊ iō aīe beate cū gaudio ſua corpa reſument. ⁊ aīe dānatoꝝ cū triſticia. Cogita corp⁹ putridū ⁊ plenū vermib⁹ ⁊ q̄tuz deſorme poteris penſare. Dico tibi q: aīe dānatoꝝ tale corp⁹ plus vellēt habere q̄ illud dānatū cū penīs illis

eruciatiō? **E** igitur aia cur tantū
places huic corpi. Cur illud nu-
tris in luxurijs: i gula: in ocio: et
alijs delectatiōib? Cur nō cogis
illud tibi seruire et nō tu illi. Tu d
siderasti vt illud a te nō separaretur
dū eras i hoc mūdo et non potui
si obtinere qn p mortē separaretur.
tūc optabis vt sepe et nō poteris
obtinere: qz mors fugiet a te. Ta-
lis pena merito erit illis q nimis
carnaliter vixerūt. ita qz eorū cor-
pus erit aiabus carcer ppetuus.
Si infirmantur voluptuosi aut
quicqz mali in aliquo mēbro pa-
tiuntur statim apponunt remedi-
um vadunt ad medicū adhibent
vnguenta. imo quicquid suaserit
medicus obseruādū pro sanitate
corporis diligēter obseruāt. sed si
infirmant in aia nō curant nec q-
runt medicū: immo fugiunt. no-
lunt credere deo ipsos dirigenti
ad salutē p predicatorē et confes-
sores. et iō non mirum si damnā-
tur. sicut non esset mirū si quis in-
firmus nolens credere medico mo-
reretur. iō notanter dī in thema-
te prius assumpto. Conuertatur
in infernum etc.

Decima et vltima
quo ad
presentem tractatū pe-
na spūalis est verecū-
dum stipendiū. qz dānati non so-
lum verecūda corporali pūndē-
tur: sicut pūnduntur hoies nu-
di: sed et verecūdabūtur et pūn-
dentur ex denudatiōe et visiōe seu

cognitiōe suorū peccatorū qd mō
non fit. qz peccata hoium nunc a
solo deo videntur. et adhuc ex tali
visiōe nō curant. hec at pūsis
spiritualis erit quadruplex.

Primo enī confundentur ex
dei cognitiōe.

Secundo ex sanctorū visiōe.

Tertio ex aspectu damnatorū.

Quarto ex inspectu peccatorū

Prima igitur pena confusiōis
damnatorū erit ex dei cognitiōe.

Pensare. n. potestis qta esset cō-
fusio latroni si iudex videret ipsū
furem in furto suo et hoc bñ scīr
sed maior puelle verecūde si a pa-
tre suo inhoneste cū viro videret.

Vere maior pūsis erit dānatis
ex visiōe patris celestis. hec ē illa
cōfusio de qua Ies. xviij. dī. Et sic
oēs q te dereliquerūt pūndētur
recedētes a te in terra scribentur
qñ dereliquerūt venā aquarū vi-
uentium dī in m. **S**z quare nō sic
pūndunt peccatores cū sciat qz cū
apta sunt et nuda oculis dei. Cer-
te qz vel nō credūt vere: vel si idu-
bitanter credūt: qz nūc vides dī
simulare peccā qz nō punit iō non
curant. Si ergo ex aliquo ihone-
sto facto vel vbo hoies verecūdi
pūnduntur: qto magis ex pecca-
to mortali qd sūme deo displicet
dānati pūdent. Et hec pena erit
illis q mō noluerunt pūdi siue
erubescere in peccis pp deū que tū
non facerēt corā hoibus. **E**xē-
plum huius. Quidā bonus vir cui
dam satue mulieri insequēti eum

Decima pena spūalis

ut cū ea peccaret dixit. Veni ⁊ seq̃
re me. Et cū ea durisset ad forū
dixit. Modo para te. Que dixit.
Non hic vbi hoies vidēt sed in
domo. At ille. Si tu nō vis hoc
opus hic exercere pp hoies q̃ vi-
derent: nec ego in domo pp deū
q̃ videret. Et hoc ē qd dī his ver-
sibus. Cū quid turpe facis q̃ me
spectante ruberes. Cur spectante
deo nō magis ipse rubes. Et Bo-
et. in fi. v. de psol. Magna ē nob̃
indita bñfaciendi necessitas cuz
cuncta agam⁹ an oculos iudicis
cūcta cernētis. Quot mala fiunt
in occulto deus nouit. Si cū fece-
ris peccā corā deo est remediū vt
nō pfundaris in eternā vt. i. p̃fū-
daris p̃fitēdo. De qua pfusioe dī
Eccli. liij. Pro aīa tua nō pfun-
daris dicere verū. Est. n. pfusio
adducēs glām ⁊ grāz. Quasi di-
ceret q̃ duplex ē pfusio. qdam est
aliquorū q̃ tñ verecūdantur ⁊ cō-
fundātur reuelare in pfessioe peccā
sua q̃ ea tacēt: ⁊ hec ē mala. Alia
est pfusio qua pfundātur ⁊ vere-
cūdātur in pfessioe: nō tñ sic qn
dicant peccā sua cōmissa. ⁊ hec est
bona pfusio ducens ad grām ⁊
glāz ex qua pfundit̃ dyabolus ⁊
p̃ quā euadit̃ pfusio eterna: q̃ tan-
ta est vt eā cogitare non possum⁹.
¶ Secda pena pfusiois erit ex s̃c-
torū visioe. Non. n. solus de⁹ vi-
debit peccā damnatorū: sed ē tota
curia celestis. Vñ Bern. Ignis
vbiq̃ seror ruptis pugnabit ha-
bens. Cūcta q̃ cūctorū cunctis

archana patebūt. ¶ Sed qūo po-
terunt sancti angeli ⁊ alij beati vi-
dere peccata dānatorū cū nūc
ad infernū descendant: ⁊ tanta sī
distantia paradisi ad infernū. Ad
hoc dicit Bonauē. in. liij. di. l. q.
liij. q̃ sci vident in speculo eterno
penā reproborū vt faciat ad eorū
glām cumulādaz. ¶ Sed qd hec
cognitio faciet ad dānatorū p̃su-
sionem: Dico q̃ faciet. Sicut ma-
gis pfunditur latro dū eius fur-
tum cognoscitur a tota curia ali-
cuius dñi q̃ si a solo dño: ita ma-
gis pfundētur ad minus extensi-
ue ex cognitōe curie celestis q̃ si
a solo deo cognoscere: eorū peccā
Scient. n. qūo peccā eorū fuerant
visa in iudicio a cūctis ⁊ ad eorū
pfusionis cumulū recordabūtur
illius visiois pfundentis sicut si
qs recordaret q̃ peccā suis viris
honestis fuit: ⁊ ē notū pfundere
⁊ verecūdaretur. Et vtiq̃ hec erit
magna cōfusio dñi dānati sciēte
peccā sua nota fuisse ⁊ esse virginē
glōse: angelis ⁊ scis dei q̃ tot erūt
in illa supna hierlīm ciuitate. Et
hec pena debet illis q̃ scōrū vitā
deriserūt nec imitati sunt. ¶ Sūt
n. multi miseri q̃ deridēt ⁊ oblo-
quunt non solū s̃ scōrū vitā: sed
ēt s̃ xp̃m p̃tēntes suā p̃cepta ⁊
consimilia. ¶ Exēplū in vitas pa-
trum ⁊c. Illā ergo cōfusionē dā-
nati nō habituri essent si voluissēt
scōrū seq̃ vestigia vel dei p̃cepta
cōsperisse ⁊ fecisse q̃ scriptū est in
ps. Tūc nō cōfundar cū p̃spere

est verecundum stipedium 54

ro in oib⁹ mā datis tuis. **T**er-
tia pena p⁹fusionis erit ex aspectu
dānatorū: nā sicut ex aspectu vici-
ni tui p⁹fusionē pateris ex multis
petis tuis. imo mulier p⁹funde⁹
in aspectu viri ex multis suis mi-
serijs dānati videntes mutuo sua
petā q⁹ fuerunt ei spūs occulta
p⁹fundētur. sicut nūc multi p⁹fun-
derētur si viderēt eorū mala ēt ab-
hīs q⁹ sunt similes 7 talib⁹ petis
maculati. **D**e me⁹ quot p⁹fusio-
nibus p⁹fundēnt dānati q⁹ tot erūt
in illo carcere p⁹petuo: nā a quol⁹
demonē 7 alio dānato cū eis p⁹fū-
dent verecū dabunt 7 exprobrabū-
tur. 7 maxime hī q⁹ maiore opor-
tunitatē salutis hūerūt. Et p⁹inci-
paliter verecū dabunt epīani in q⁹
bus apparebit character baptisma-
tis. 7 p⁹ amplius viri religiosi qui
malorū salutis occasionē hūerūt
7 fm q⁹ malora 7 plura petā habe-
bunt. Cōfundenturq⁹ illi superbi
demonē q⁹ de celo empireo cecī-
derunt 7 maxime ille lucifer apo-
stata cui dicit illud Ysa. xliij. quō
cecidisti lucifer q⁹ mane oriebaris
Corruisti in terram q⁹ vulnerabas
gentes qui d. in. cor. t. in. ce. asc. ē.
su. ast. t. exal. so. m. sed ego in mō-
te testamēti in la. aqū. ascēdā sup
altitudinē nubīū ero similis altis-
simo. Verūti ad infernū detrahe-
ris in p⁹fundū laci. Hec p⁹fusio de-
betur sup⁹bis q⁹ similes effecti de-
monib⁹ deū cōtēpserūt volūta-
tē suā volūtatē diuīne p⁹serētes. hec
ē pena debet illis q⁹ nō verecū dāt

publice 7 palā peccare 7 suis ma-
lis exēplis alios corrūpe. De qb⁹
d⁹ Math. xviii. Qui at scādaliza-
uerit vnū de pu. listis q⁹ in me cre-
per. ei vt su. mo. asin. in co. eius
7 demer. in p⁹fund. maris. Quid
at sit scandalū dicit Nicol. de ly-
ra. q⁹ scandalū actiue ē dictū vel
scm min⁹ rectū p⁹bens occasionē
alteri ruine. Scādalizare igit ali-
quem est facere eū ruere in p⁹cti
mortale ex dicto vel facto suo ma-
lo: 7 hoc est p⁹op⁹se nocumentus
ex p⁹te anime quod est recte cōtra
caritatē: 7 iō fa ciens aliū sic rue-
re si faciat hoc ex intētiōe seu ex
aduertētia semp peccat mortali-
ter. ēt si factū vel d⁹ctū ex quo ali⁹
ruit nō esset de genere p⁹cti morta-
lis sicut dīcēs mendaciū locosus
mulieri intētiōe p⁹trahēdi eaz ad
adulteriū est p⁹cti mortale ex intē-
tiōe finis. Qui ergo scādalizaue-
rit vnū de pusillis. Dicit at pu fil-
lis: q⁹ nullus scādalizat passiue
nisi iōtū pusill⁹. i. parue virtutis
q⁹ hō p⁹fecte virtutis ex dicto vel
facto malo alteri⁹ non ruit i p⁹cti
Expedi igit ei. i. scādalizati acti-
ue mō dicto vt suspēdatur mola
7c. Rogatur euāgelista ad modū
terre palestīnoy i qua p⁹dēnati ad
mortē ligato saro ad collū p⁹cipita-
bant in mare. Expedi ergo: sēsus
est. i. meli⁹ esset hōi mori corpora-
liter q⁹ ex malo suo exēplo facere
aliū ruere in p⁹cti mortale: q⁹ ex b⁹
meret mortē eternā q⁹ grauior est
morte tpali. Et iō sequitur. **V**e mō

Prologus secunde partis principalis

do ab scādalis. i. mūdānis hoīb⁹
q^z nō curāt scandalizare primos
Necesse ē. n. vt veniant scandala.
Ibi nō est necessitas absoluta s^z
tū ex suppositōe. Si. n. hoies ve
lūt viuere mūdane z i oib⁹ volū
tatē suā adimplere necessario seq
tur ad hoc scādaliū alioz: q^z nō sō
mīdāt prios scādaliare. Verū
ve hoī. i. cōminatio pene eterne si
bi asidigende p quē scādaliū venit
actiue. i. primū scādaliādo. Hec
ille. Tales igit q^z hic nō verecun
dant alios scādaliāse: i inferno
verecū dabūt hoc fecisse. C Quā
ta pena z vltia ē p^zusio ex inspectu
petōrum. i. ex aspectu iteriori siue
sue aie quā q^z dānatus videbit
maculatā z turpē ex petō suo. Et
ex hoc multū p^zundet Eze. xlii.
Cōfundāt ab iniquitatib⁹ suis. Si
cut hīs pulchrā vestē p^zudit ē p
se si ceciderit i luto. Q de me⁹ q^z
ta p^zusio dānatis q^z tā pulchrā
aiam a deo suscepūt: q^z ad yma
ginē suā: z eā ita sordide p^zudeat.
De p^zusioēs z alie pene pri⁹ dicte
z ēt nō dicte ipsis dānatis in loco
illo isernali erūt ppetuo sine cessa
tōe. Eccl. x. Cōfusio illoz cū ip
sis sine intermissiōe. Sic ergo de i
finitis inferni dolorib⁹ pauca scri
psi. Ad ei credo cor sufficere ad
cogitandū nec os ad loquendū
quot z q^zte miserie sūt i inferno.
Qui ergo vult fugere a ventura
ira faciat dignos fruct⁹ pnie. Ad
nobis pcedat iesus redēptor n⁹.
Cui sit laus honor z glia.

C Expedita materia de loco iser
nali z penaz ibidē a dānandis tol
lerandaz quas idcirco nobis de
us voluit reuelare vt illas effu
gere studeam⁹ iux illud ps. Dedisti
metuentibus te significatiōē vt
fugiat a facie arcus. s. eterne dāna
tōis vt liberent dilecti tui. Conse
quēter vidēdū ē de loco paradisi
eiuzq^z deliciis corporalibus. s. z
spūalibus quib⁹ attracti z illecti
glibet n⁹z dicere possit cū ps. In
clināui eor meū ad faciēdas iusti
ficatiōes tuas pp retributionem.
supple in glia celesti bōis z iustis
a summo honorū oīum largitore
tribuenda. Ad quā modo nobis
possibili cognoscendam tale the
ma proponemus.

Enite be

nedicti p⁹ris mei
possidete paratū
vobis regnum a
pstitutiōe mundi
Matth. xxv. de re

gno dicitur adiuvāte iesu christi
g⁹ia in quo par sūma est z requies
pfecta z quo est status oīuz bono
rum aggregatiōe perfectus vt ait
Boet. tria principalia puncta de
ducemus.

C Primo vbi ponatur regni celo
rum habitatio.

C Secundo que z qualis sit laus
bus gloriatio.

C Tertio que z qualis sit in cor
poribus premiatio.

Et d⁹hijs trib⁹ dicem⁹ s⁹ q^z ex scri

pturia sacris et dictis doctorum intel-
ligere valeamus. Nam sicut ait
Augu. lib. de triplici habitaculo
Bona regni celestis dicere vel co-
gitare vel intelligere re sunt nul-
lus potest carne vestitus. Multo. n.
maiora et meliora sunt quam cogiten-
tur et intelligantur. Nam scriptum
est. i. Cor. ii. *Quod non vidit nec
auris audiuit nec in cor hominis ascen-
dit quod preparavit deus diligenti-
bus.* Regnum namque dei omni fama
maius. et omni laude melius. omni scia
innumerabilius. omni gloria que pu-
tatur excellens. Regnum itaque dei
plenum est lucis et pacis sapientie et glo-
rie honestatis et dulcedinis. melo-
die et leticie et beatitudinis penitus et
omnis boni quod nec dici nec cogitari
potest. At locus inferni plenus est te-
nebrarum discordie. odii stulticie.
miserie turpitudinis. amaritudi-
nis. offensiois. doloris. adustiois
famis. sitis. ignis inextinguibilis
tristitie. vindicte penitus. et omnis ma-
li quod nec dici nec cogitari potest. Li-
ues celi sunt iusti homines et an-
geli quorum rex est deus omnipotens. At con-
tra ciues inferni sunt ipsi hoies et
demonibus quorum princeps est diabo-
lus. Satiat iustos visio sanctorum
hominum. et angelorum et super omnia ipsi
us dei. cruciat ipsos et peccatores vi-
sio damnatorum hominum et demonum
et super omnia ipsius diaboli. Nihil in
regno dei desideratur quod non inue-
nitur. sed in inferno nihil inveni-
tur quod desideretur. nihil sentit
neque vult. In regno dei nihil inue-

nit nisi quod placet faciat et delectat
At contra in lacu miserie penitus ni-
hil videtur nihilque sentit nisi quod
displicet cruciat et offendit. Om-
ne bonum in regno dei abundat et
nullum malum omne malum abundat
in carcere diaboli et nullum bonum
Nullus indignus in regno dei su-
scipitur. nullus dignus nullus ius-
tus ad infernum trahitur. h. Augu.
Gaudium autem celestis patrie expe-
dit considerare secundum quod possumus in-
telligere triplici ratione. Primo quia sa-
tis libenter et serventius laborare.
Secundo quia dolorem labo-
rans solet valde mitigare.
Tercio consolatur ne laborans
valeat desperare.
Primo facit libenter et cetera. Labo-
rans ei cito lassatur qui nescit premit-
tendi sui magnitudinem tunc la-
borem sustinet libenter. sic quod gau-
dia attendit libenter bona opera-
tur. Estote igitur fortes in bello
et pugnate cum antiquo serpente
et accipietis regnum eternum. Ad
deo enim qui piscator vel alius la-
borator tota die et et quicquid nocte la-
borat ut lucret. xij. denarios vel
pauciores forte quanto magis si cre-
deret mille marchas auri quibus es-
set angustia quam non sustineret.
Satis videmus ad oculum quot et quos
labores hoies mundi prebent transi-
tionis sustinent tam in terra quam in mari
Sic qui gaudia vite eterne pen-
saret labores pro illa gloria imar-
cescibili libenter assumeret. Eungi

De loco paradisi

Iste igitur pigri et cogitate lucra
ri illud regnum quod spiritus manet. Sed
quod est quod te oporteat facere pro eter
no regno accipiendo. Respondet Christus
Mat. xix. Si vis ad vitam ingredi
serua mandata. Secunda ratio quod do
lorem et. et primo dico quod quod gaudia il
la bene accideret penas et tormenta
non sentiret. sicut de multis mar
tyribus legitur. Modicum absint
positum in dollo mellis amaritudi
nem suam amittit. Sic si modicas
tribulationes nostras quas patimur in
illam maximam dulcedinem mergere
mus profecto vel pacem vel nihil sen
tiamus. Tertia ratio quod consolatur et.
Consideras. n. quod per multas tribu
lationes oportet nos venire in regnum dei
gaudet in tribulationibus spiritus illas
esse viam perveniendi ad regnum. Pro
tulit. n. pati Christum et ita intrare in glo
riam suam. Ad igitur nos cum illud
regnum dudum per peccata perdidimus.
Ad igitur despiciat homines in tribu
lationibus presentis seculi sed patienter
se habeant et gaudeant quod tales pene
si velimus sunt meritorie vite eterne
et regni paradisi ad quod vocabimur
per Christum si iusti fuerimus deus dicit
his qui a dextris eius erunt thema pro
positum Venite b. et. c. Quale gau
dium quanta exultatio quanta tripudi
um quanta festum sanctis dei angelis et
hominibus et totius curie celesti in hac
vocacione et inultacione ad regales
nuptias ad visionem et dilectionem
cum perpetua tensione illius deita
tis beatissime. Si gaudeat pauper
intromissus aulam regiam cuius ciborum

et necessariorum pro victu et unica re
sectione fiat sufficiens administratio.
quod non magis sine comparatione
gaudebunt iusti qui hic fuerunt
pauperes et multa passi in introitu
illius celestis aule ubi perpetuo quan
cumque desiderabilia abundantissi
me ministrabuntur.

¶ Ideamus

igitur primo de loco
ubi erit tanta gloria.

erit ne in paradiso terrestri qui est
locus deliciarum. de quo magister
sen. di. xvij. secunda sic ait. Fateor
tertia opinionem mihi placere. scilicet
ut homo in paradiso corporali sit po
situs qui in illo principio planta
tus accipi potest: quo terram omnem re
motis aquis herba et ligna produ
cere iussit: quod et si presentis ecclesie
vel future typum tenet ad litteram
tamen intelligendum est esse locum ame
nissimum fructuosis arboribus ma
gnum et magno fonte secundum
Quod dicimus a principio: anti
qua translatio dicit ad orientem
Unde volunt in orientali parte esse
paradysum longo interiacente spa
cio vel maris vel terre a regionibus
quas incolunt homines secretus
et in alto loco situm usque ad luna
rem circulum pertinentem. unde
nec aque diluvii illuc pervenerunt
hec ille. Nonne talis locus suf
ficere potest homini pro loco sue
glorie. Respondet bona. in dubi
is circa litteram eiusdem di. di
cens. Quod duplex est paradysus

secundum duplicem statum ho-
minis. scilicet imperfectum et perfe-
ctum. Secundum statum imperfectum
paradisus est locus amenus in par-
tibus orientis. de quo dicit Damas.
Paradisus. n. est dei manibus in ede
placatus gaudij et exultationis uni-
uerse proprietaria. In hoc autem lo-
co deiecit hominem ponit eum et facili-
tas pervenire ad patriam et ut deus
hominem ostenderet benivolentiam cui locum
amantissimum ad habitandum prepara-
verat. et sic amicitia exterioris ha-
bitaculi consideret delictis inter-
ioribus quales habet anima que est tem-
plum dei et habebat anima primi ho-
minis. Extra autem hunc locum debu-
it homo produci ut melius cognosce-
ret dei beneficium dum se videret quod
si aliunde adductus et etiam ut ostende-
ret per hoc quod homo non erat factus
ad ibi eternaliter habitandum. sed te-
poraliter peregrinandum. Et quod de-
precebat homines casus siue hominis ca-
sum in paradiso voluit eum col-
locare: ut per eius electionem de loco
voluptatis cognosceret sensibili-
ter contra bona spiritualia amisisset per
culpam. cognosceret etiam nihilominus
contra esset contra inter eum qui
domino obedire humiliter et eum qui
ipsum contemnit. Et sicut dicunt
doctores. paradisi corporalis sit
est valde eminens et altus et iuxta e-
quinoctialem in oriente quodammodo ver-
gens ad meridiem. Est autem tante alti-
tudinis ut illuc non ascendat va-
pores in aere elevati. sed sit ibi aer
mundus et purus ydoneus statui

perpetuitatis et per puritatem aeris
ibi esse cōtemperatā caloris. Quod
autem dicitur usque ad lunarem circulum prin-
gere non est dictum secundum situm. sed
secundum quadam proprietatem siue quod con-
fortatur in raritate et luminositate
tranquillitate siue quod vapores qui
bus distatur luna illuc non perveni-
unt. et in hoc paradiso erant ligna
diversi generis. Varietas vero li-
gnorum sub tribus officiis com-
prehenditur secundum quod ad triplicem utili-
tatem hominis poterat ordinari que ex
parte corporis aut ex parte anime aut ex
parte coniuncti. Si ex parte corpo-
ris sic erant ligna fructifera que su-
bebant ei alimenta ad corporis susten-
tationem. si ex parte anime sic fuit li-
gnum scilicet boni et mali quod ordina-
batur ad obedientiam hominis probationem.
Si ex parte coniuncti sic erat
lignum vite quod faciebat ad huma-
ne vite perpetuitatem. De his autem
lignis duo tamen notata sunt per spe-
ciales effectus per quos deus illa
duo ligna collocavit in medio pa-
radisi et unum posuit iuxta alterum
ut ex uno perciperet homo affectum amo-
ris. et ex alio affectum timoris: et quasi
opposita iuxta se posita clucesce-
rent. et faciendo abstinentiam ab uno
mereretur habere sufficientem refectionem
ab altero. Et hoc est quod dicit
Augustinus in libro de civitate dei loquens de
primis partibus. Status mor-
talitatis eius de ligno vite quod in
medio paradisi cum arbore verita-
tis erat mirabili dei gratia mon-
strabat tamen et alios sumebat cibos

b

De loco paradisi

propter unam arbores que fuerat
interdicta: deus aut homini lignum
illud prohibuit propter obedientie
meritum acquirendum ex parte hominis
et propter ostendendum sue iurisdictionis
dominium quod habebat in homine ut per hoc
discerneret quod deo deberet esse subie-
ctus et quantum esset differens inter eum qui
obedit et eum qui preeminet eius im-
perio. Nulla igitur fiebat ex hoc ho-
mini iniuria. imo fiebat utilitas
domini precipue ad eius eruditionem.
et meriti amplificationem quod si con-
trarium evenit hoc fuit ex culpa sua
ex qua convertit sibi bonum in malum
sicut impijs et peccatoribus bona con-
vertuntur in malum: propter istum tamen euen-
tus preuisionem non debuit deus di-
mittere dare mandatum. quia ordo et
decor qui attenditur in operibus dei
secundum regulam diuine sapientie non debet
intermitti propter incommodum alicuius
spatialis creature. propterea ex illo ma-
lo et exinde sequenti poterat deus
et sciebat multo magis bonum eli-
cere. Et ut dicit magister. di. xx. secun-
di completo numero electorum omnes si-
mul ad meliora transferentur ut es-
sent sicut angeli dei in celis. dicit
tamen magister. Incertum nobis relinquitur
verum simul transferentur an per
successiones. hec ille. Ecce igitur pa-
radisum terrestrem descriptum quo
ad aliquam. et per quod ille post resurre-
ctionem non erit locus in quo erit
beatitudo perpetua. Est igitur alius
locus multo nobilior illo qui secundum
statum perfectum hominis ipsi congruit
scilicet celum empireum. de quo ce-

lo dicit magister. li. vii. ff. q. dicitur
empireum. id est igneus a splendore non
a calore quod statim factum angelis
repletum est. Et Bonau. di. li. su-
per inias. Notandum inquit quod quatuor
fuerunt prius data. scilicet celum empi-
reum. angelica natura. materia et tem-
pus. Ratio una quia in principio
debuerunt prima in omni genere dari.
scilicet in rebus et mensuris et in rebus cor-
poralibus et spiritualibus. et in corpo-
ralibus actiuis et passiujs. Quo-
nia igitur prima inter subas spiritua-
les est angelus. prius inter subas cor-
porales actiuas est celum empireum
et prima inter passiuas est materia
elementorum et prius inter mensuras
est tempus. quia non tamen dicitur mensuram
duracionis: sed etiam egressionis. Item
hec quattuor dicuntur prima crea-
ta. hec ille. Ecce igitur charissi-
me ubi erit tua perpetua mansio:
quia in celo empireo. Bonauen. di.
li. inquit quibus sancti pariter loquuntur
de hoc celo quia latet nostris sensibus.
et philosophi admodum tamen ponere est celum
empireum sicut dicit sacra scriptu-
ra. Gen. i. In principio creauit de-
us celum et terram etc. Strabus ex-
ponit de celo empireo et hoc pro-
bat per istam sequentem. quia firma-
mentum et celum aqueum facta sunt se-
cundo die. Et Damascenus hoc
exponit. In principio creauit deus
celum. id est sine stellis sperice forme.
Ponendum est etiam illud celum
quia persuadet ratio finis triplex
una est perfectio uniuersa. Alia est
per motum firmamenti. et tertia pri-

et passis propter habitationem hominis
beati. Et quoniam finis imponit necessi-
tatem hiis que sunt ad finem prop-
ter perfectionem universi. necesse est
ipsum esse uniformem. quia cum celus sit
luminosus diffusus si non esset uni-
forme non esset universum completum
per motum firmamenti ponendus est
ipsum esse immobile ut motus mobi-
lis fiat circa immobile. scilicet centrum et
intra terminis immobile. Tercio pro-
pter habitationem hominis beati ponendus
est celus empireus luminositas
perfecte ut habitatio congruat
suo habitatori. Ex hiis ergo colligi-
tur quod sit factus et cuius sit dispo-
sitionis inter alios celos. quia uniformi-
me immobile et luminositas perfecte.
hec bona. Ad propositum hu-
ius de in passionali sanctorum et sexto
ascensionis. In hoc igitur celo em-
pireo christus residet et est passus et propa-
tione eius massio et angelorum et aliorum
sanctorum. Et congruit hec habi-
tatio habitantibus. Illud. n. celus
ceteros celos excellit dignitate.
tempore. situ. et ambitu. et ideo est pueni-
ens habitatio christi. quia omnes celos ra-
tionales et intellectuales transcen-
dit dignitate. eternitate. situ. imu-
tabilitate. et ambitu preteritis. Est
et congrua habitatio sanctorum ange-
lorum et hominum qui fuerunt uniformes
in operatione. immobiles in dilectione
ut luminosi in fide siue in cogni-
tione. hec ibi. Rich. d. me. vi. ii.
dist. ii. ait. Hoc celus sanctis ange-
lis est repletum non repletionem oc-
cupationis. sed quia omnes angeli ibi

creati fuerunt. Sicut ciuitas dicitur
repleta hominibus quoniam habitatores eius
in sufficienti et apto numero sunt.
hec ille. Hec habitatio sanctorum an-
gelorum et hominum deus ut iam dictum est
celus empireus: paradisos: domum
dei regnum: terra viventium et mul-
tis aliis nominibus nominatur. de quibus
post dicitur satis. De hoc celo dicitur
Baruch. iij. O israel quia magna est
domus domini et ingens locus posses-
sionis eius magnus et non habet finem
excelsus et immensus. O Rursus quod po-
terit ad hunc locum puenire. Quan-
tum gaudebit quantum exulta-
bit et letabit solus deus nouit. O
deus meus quantum nos diligis
qui nobis carnalibus et miseris
peccatoribus tantum et tale pala-
cium preparasti. Sanctus the. iij. li.
contra gentiles. cap. lxxvij. ait. quia
locus deus proportionari locato con-
sequens est quia cum corpora resur-
gentium proprietatem corporum
celestium consequent etiam in ce-
lis locum habeant uel magis su-
per omnes celos ut simul cum christo
sint. cuius virtute ad hanc gloriam
pducunt. De quo dicitur Apoc. ad
Eph. iij. Qui ascendit super om-
nes celos ut adimpleret omnia. et frui-
uolus ait uidetur pro hac diuina pro-
missione ex naturali elementorum inclina-
tione argumetur quod impossibile sit
corpus hominis cum sit terrenum et secun-
dum suam naturam infirmum locum ha-
bens super elementa leuata eleuari.
Manifestum. n. est quia ex virtute ale-
e quia corpus ab ipsa perfectione inclinatio-

Prima gloria anime

nes elementorū nō sequatur. Ip-
sa enim aīa sua virtute ē nūc con-
tinet corpus q̄ diu viuimus ne ex
cōtrarietate elementorū dissolua-
tur et virtute ē aīe motiue corp⁹
in altum eleuatur et tanto ampli⁹
q̄to virtus motiua fortior fuerit
Manifestum ē autē q̄ tūc aīa pfe-
cte virtutis erit quando deo per
visionē contingeretur. Nō igitur
dō graue videri si tunc uirtutem
anime corpus ab oī corruptione
seruet imune. et supra quecunq̄
corpora eleuet. Nec ēt huic pmi-
ssio diuine et possibilitatem as-
sert q̄ corpora celestia frangi non
possunt ut sup̄ ea corpora glorio-
sa subleuentur: quia a uirtute di-
uina hec fiet ut corpora glorio-
sa sū cū alijs corporibus esse pos-
sunt cuius rei iudiciū in corpore
xp̄i p̄cessit dñ ad discipulos ianu-
is clausis intrauit. hec. i. Tho.
De hoc ergo regno nobis pmi-
ssio dī. Venite bñdicti p̄ris mei etc.

Ed quia gloria
cor-
poris erit et redūdan-
tia glorię ipsi⁹ anime
sp̄aliter: iō p̄ter dicendum est de
gloria ipsius anime q̄ erit in decē
¶ P̄mo erit oī n̄si clara cognitio
¶ Secūdu eiusdēq̄ tota dilectio
¶ Tertius p̄petua ac firma tētio
¶ Quartū v̄p̄ gaudiū et leticia.
¶ Quintū oīū rez abundantia.
¶ Sextū honor magn⁹ insupabil.
¶ Septimū aīaz decōr mirabil.
¶ Octauū p̄p̄ta p̄p̄ iterminabil.

¶ Nonū sarietas desiderabilis.
¶ Decimū felicitas inuariabilis.
¶ Sed qd̄ dicitur. x. cū dicat i fine li-
bri de cōpendio veritatis theolo-
gice quod tot ibi et tāta sint gau-
dia q̄ omnes arismetici huius
mundi nō possent ea enumerare
oēs geometrici nō possent ea mē-
surare. oēs grāmatici dyaletici et
rethorici nō possent ea sermoni-
bus explicare. q̄ oculus non vi-
dit nec auris audiuit etc. Dicit er-
go decē ad aliquam cōsolationē
n̄am exhortationē et desiderium
inflāmandum ut sic virtuose hic
viuamus ut ibi puenire valeam⁹
¶ At at ondit doctor sc̄t̄s in. iij.
contra gētiles. c. xliij. finis cuius-
libet rei est in qd̄ terminat appeti-
tus eius. Appetitus at̄ cuiuslibet
rei terminat ad bonū. Sic. n. phi-
losophi diffiniunt bonū. Ad oīa
appetunt. Finis igitur omnium
est bonum. Dicit et. c. xliij. q̄ co-
gnitio diuina finis vltimus ho-
minis est et cuiuslibet intellectua-
lis sube. Job. xviij. hec ē vita eter-
na ut cognoscant te solum verus
deum et quem misisti iesum chri-
stum. Finis igitur intellectus et
bonum est verum et per p̄ns vlti-
mus finis premiū verū. Est ergo
vltimus finis hominis cognosce-
re deum. hec ille. ¶ Petrus de
aquilia in. iij. alt. Finis cuiusli-
bet rei habentis esse ab alio est du-
plex scilicet finis cui⁹ et finis quo
Finis cuius et exterior est deside-
rabile perfectum. sed finis interi-

or sue quo est operatio median-
te que coniungitur res ipsi prin-
cipio. Et quia beatitudo fm om-
nes est finis rationalis creature.
Ideo conformiter distinguitur du-
plex beatitudo. s. vna interior for-
malis et cetera. s. vltima operatio p-
fecta ad quam potest beatificabilis na-
tura attingere. Alia est beatitudo ex-
terior obiectiva et increata. s. vnus
deus et trinus. et ista vocatur beati-
tudo obiectus. quia ex ista in tali bea-
to beatitudo causatur. Secundum
quod dicitur b. Augu. in libro de do-
ctrina christiana. Res que nos bea-
tos facit sunt pater et filius et spiritus
sanctus. Beatitudo autem formalis con-
sistit in coniunctione cum obiecto
nobilissimo. Hec ille. Quantum
gaudium videre clare tam perfectis
simis obiectis. Cogita quantum gau-
det homo videre rem pulcherrimam
quam multum desiderabat videre. s.
vere nihil est vel quasi nihil de vi-
sione cuiuscunque rei create quantum
est pulchre et gaudio eius in com-
paratione ad illam visionem siue in-
tellectionem beatam. Hec autem visio
clara erit de quattuor. Nam.

CPrimo videbunt deum in quem pa-
trius crediderunt.

CSecundo videbunt sanctos qui
tanta bona meruerunt.

CTertio videbunt peccata que
antea commiserunt.

CQuarto videbunt infernum qui
prudenter euaserunt.

CPrimo igitur videbunt deum et cetera.
De qua visione ait beatus Aug.

in lib. de triplici habitaculo. Si-
cut enim per speculum vitreum trina
nobis visio ministratur. quia nos ip-
sos et speculum et quicquid est per vi-
demus. Sic speculum divine cla-
ritatis et ipsum deum videbimus quan-
tum possibile est creature. et nosmet
ipsos et ceteros vera et certa scien-
tia cognoscemus. Tunc iustis
manifestum erit quod vnus ex vno na-
tus sit alter ex duobus processit. et
quo prius non processit filium tempore et
origine. nec spiritum. s. quo mundus
erat in deo antequam in memetipso
esset mundus. Tunc videbunt su-
as alas et virtutes intimas et spiritus
angelicos. Hec Aug. Albertus
magnus in sacramentali. Tanta in-
quirit erit scia quod preteritorum presentium
et futurorum nihil latebit et plus sci-
et vetula quelibet in illa gloria quam
omnes clerici et philosophi scire
potuerunt in hac vita. s. Cor. xliij.
Videmus nunc per speculum in
enigmate: tunc autem facie ad faciem
Nunc cognosco ex parte. tunc autem
cognoscam sicut et cognitus sum
B. lo. Nunc enim imagines veri-
tatis per fidem videntur. tunc res
ipsa vel speculum est anima in cuius
aliquo modo deum cognoscimus
sed in enigmate. i. obscure. tunc
autem videbimus facie ad faciem
id est manifeste a simili vultu se in-
uenturum. Est enim quedam vi-
sio huius temporis. Erunt altera fu-
turi. Ista per fidem. illa erit per speciem
Et nunc non alii solum sed etiam
ego cognosco ex parte. i. obscure

Prima gloria anime

imperfecte. Tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Id est uidebo promissa sicut video a promittente. id est cognoscam Deum sicut et ipse me cognouit. Quam secundum erit habere claram noticiam tam perfectissime nature. Nos enim experimur hic quod dum videmus aliquem bonum clericum et sapientem multum vellemus habere scientiam illius. Et dicimus. Utinam talis posset mihi dare scientiam suam dum morietur et ego superuivam: Scientia autem de deo clare nota maior erit omni scientia hominis huius mundi. Unde beatus Augustinus. xliij. de ciuita. Deus ita nobis erit conspicuus. ut videatur spiritu a singulis nobis in singulis nobis uideatur. Ab altero in altero videatur. a semetipso in semetipso videatur. in nouo celo et noua terra. atque in omni que tunc fuerit creatura uideatur. Hec ille. Et breuiter sicut intelligo ubique et in quocumque uidebitur deus. sicut et nunc angeli ubicumque sint siue in celo siue in terra vident deum. et ita boni latronis alia in inferno uidit deum clare et fuit beatus. scilicet hec visio dicitur paradisi dicente christo ei dicens. Tu ea. xliij. Hodie mecum eris in paradiso. In compendio ueritatis theologicę dicitur. prima dos anime est cognitio: qua diuina essentia uidebitur ab omnibus tota: sed non totaliter. id est non putat esse infinita. Uidebitur

tamen diuina essentia limpidius ab una quam ab alia. sicut idem sol diuersimode a diuersis aspicitur. vel eadem littera a diuersis legitur: diuersimode secundum quod oculus magis: uel minus est dispositus. Nam in quantum una potentia magis erit perfecta in lumine glorie quam altera. Tanto perfectius operabitur circa unum: et idem subiectum. Uidebitur ergo deus in se et deus in nobis. et nos in deo: et deum in creaturis. et creaturas in deo. Hec ibi. ¶ Notandum est quod essentiam ut infinitam ostendit beatis ut in qua primo et principaliter consistit beatitudo: creatura autem ut in ipsa non nisi ex parte et commutantur. Unde Augustinus. v. confessionum. Qui uidet et non illa beatus est. quod uidet alia et non tenon. propter hoc beatus. qui uidet te et illa non propter hoc beatorum: sed propter te solus beatus. Et uidetur aliquibus quod intellectus creatus possit proficere in cognitorum multitudinem circa creaturas uisas in essentia diuina absque profectu eius in cognitionem essentie diuine. quia per cognitionem illarum in diuina essentia non augmentatur essentialis beatitudo nec per illorum subtractionem diminuitur. tamen aliquis modus beatitudinis consistit in creaturis. Unde Augustinus. Non cognitis ydeis nemo sapiens potest esse. ¶ Nota etiam quod deus illabitur ipsis beatis

Secundum familiarissimam intimam. Illapsus tamē dei duplex est. vnus essentie dei in essentia anime. et hoc illapsu cōseruat eam inesse: et sic illabit omni creature intimādo se essentie illius in quantum deus intimior est cui libet creature q̄ ipsa sibi. Sic autem non beatificat. quia sic omnis creatura esset beata. Alius illapsus dei est vt obiecti in bene esse animarū perficientis et ex ista similitudine nihil apparet nisi quasi deus. Sicut ferrū cadens i igne lucet et ardet vt ignis: sic q̄ nō apparet aliud esse q̄ ignis et hoc est ex penetratione ignis in ferrum. Illabitur ergo deus in potentiā intellectuam et ipsam purgādo amplius illuminat ut videat clarius. Et hec sunt mira et intellectu difficilia pro statu isto. Hec autem visio beata succedit fidei quam meremur ad hanc claram visionem peruenire. In libro de virtutibus. Ex fide cum fidei rectitudine quasi ex perfecta argumentatione vita eterna inferitur. Ex fide cum vite prauitate mors eterna concluditur. Et Bernardus in sermone de vigilia domini. Illuminemus nobis lumen scientie priusquam de huius mundi tenebris ne de tenebris transeamus ad tenebras sempiternas. Que est autem ista scientia. Profecto scire: quia veniet dominus noster. Et sic quādo veniet scire non possumus. at si q̄s

ista scientia est omnia. Quis enim nesciat vel nomine tenus fidelis quia venturus est iudicare viuos et mortuos et reddere vnicuique iuxta opera sua. Sed vere non omnium ista est. sed nec multorum. Paucorum est. quia reuera pauci sunt qui saluantur. Putas quia cum illi qui male fecerint exultant et letantur in rebus pessimis vt sciant vel recogitent. quia veniet dominus deus noster. Si dixerint ipsi tu noli credere quia qui dicit se nosse deum et mandata eius non custodit mēdar est. Non enī ita se omni impuritate polluerent si dominum nostrum iesum christum venturum fore scirent sed formidarent et vigilarent vtique nec sineret. sed graueret perfodi domum seu cōscientias suas. ¶ Scientia autem illa in primo gradu operatur penititudinem et dolorem. et risum in luctum tantum in plantum. et gaudium in merorem conuerit vt incipiant tibi displicere que vehementer ante placuerant. et illa specialiter horreas que specialiter appetebas. ¶ In secundo vero gradu operatur correctionem ut iam non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato: sed corpeas gulam iugulis luxurias superbiam depumas. et facias seruire sanctitati corpus quod ante seruierat iniquitati. Penitudo enim sine correctione non prodest. Qui enim baptizatur

h. iiii

Prima gloria anime

a mortuo et iterum tangit eum nihil proficit lauatio eius. sed hec diutius haberi non possunt nisi circa se multa circumspectio mens nostra indefessa vigilet et attendat. ¶ In tertio gradu operatur sollicitudinem ut ita incipiat sollicitudinem ambulare cum deo suo et ex omni parte scrutetur ne vel in leuissima re tremere de illius maiestatis offendat aspectus. In plenitudine autem attenditur in correctione ardet. in sollicitudine lucet et interior et exterior renouatur. Hic iam respirare incipit a tribulatione malorum et dolore et timoris magnitudinem spirituali leticia temperare ne suorum enormitate scelerum habundantiori tristitia absorbeat. Hic et si timet iudicem sperat in saluatore cuius iam in animo timor et leticia obsequiuntur et obutunt sibi. Plerumque timor leticiam superet. Leticia sepe timores excludat. Et infra sui gaudii archam felicitas in luctamine hominis indefinenter perficitur donec quod mortale est absorbeat a vita donec euacuetur timor qui est ex parte et succedat leticia quod perfectus est. quia non timor sempiternus sed leticia sempiterna erit. Hec ille. ¶ Hec est igitur fides cui succedit visio clara. De hac est articulus dicens. Credo vitam eternam. Ideo qui habet fidem de vita eterna sollicitus est esse quoniam illi possideat. Si cum tanta sollicitudine possidet hanc misere vite de qua nemo certus est per diem, quanta sollicitudo deus esse

providendi illi vite de qua certus est quod erit eterna. ¶ Et si dicatur quod unus est interitus hominis et lumetorum Ecclesiastici. Dicendum est sicut Gregorius dicit. quod Salomone in illo libro diuersas personas in se suscepit. et quasi dicit quod mens imperita sentit. ut in uerbo proposito. quicquid vero quod recte bene disposita decernit ut eiusdem. scilicet. Quid habet amplius stultus sapiens nisi ut pergat illuc ubi est uita. Et eiusdem. quod. Corda filiorum hominum implent malicia et contemtu in uita. scilicet. et post hec ad inferos deducuntur. ¶ Et si dicatur iterum illud apostoli. scilicet. ad Thymotheum. vi. ubi dicitur de deo qui solus habet immortalitatem. Respondetur quod ibi immortalitas per immutabilitatem accipitur quam non habet creatura per naturam tantum. ¶ Primum igitur premium beatorum erit diuine essentie clara uisio. que visio clara uisione obscura acgritur quod scriptum est in psalmo. In lumine tuo uidebimus lumen. ¶ Secunda visio siue cognitio erit illius sacratissime uirginis matris dei marie: tot militum angelorum sanctorum et sanctarum. Quis posset pensare illius societatis pulchritudinem decorem et ornatum. Sta et demorare in hac cogitatione. Nec hic loquor de uisione corporali sed intellectuali que nobilior erit multo uisione illa corporali de qua dicitur infra. Si pulchrum est uidere regem aut reginam in decore suo: quoniam pulchrius erit uidere illam reginam celi in gloria ce

II. de qua propheta ait xpo. *Assi-*
tit regina a dextris tuis in uestitu
aurato circumdata varietate id est
charitate illa qua diligit a deo et
deu diligit et alijs virtutibus ui-
debit qd ipsa sit mater dei et quo
filium dei concipere meruit. pepe-
rit manens virgo. lactauit. nutri-
uit et portauit: ac in passione asso-
ciavit. quo per ea mundus redē-
ptus ē. et angelica ruina reparata
q̄tus honor illi a deo ab omni-
bus angelis et sanctis exhibet co-
gitet qd p̄t. Videbit quo sit exalta-
ta sup oēs choros angelorū et bre-
uiter tot et tāta mirabilia de ea co-
gnoscentur qd mortalis p̄sare nō
posset imo etiam omnes ordines
angelorū cū admiratione ipsam
cognoscent et videbunt. Videbit
etiam quilibet beatus noues ordi-
nes angelorū de quibus dicitur.
Dan. vii. Milia millum ministra-
bant ei: et decies centena milia as-
sistebant ei. Ubi ait Iaco. de ly-
ra. Notandum qd hic ponit nu-
merus determinatus p̄ indeter-
minato. quia angeli sunt in mari-
mo numero nobis indetermina-
to. Quantū igit mirabile videre
tot angelos? Sic regia sabba ut
discitur. iij. Reg. x. uidens sapien-
tiam salomonis et ordinem mini-
strantium uestesq; eorum et. non
habebat ultra spiritum ut diceret
ad regem uerus est sermo quem
audiui in terra mea super sermo-
nibus tuis et sapientia tua et non
credebam narrantibus mihi do-

nec ipsa uidi oculis meis. quan-
 to magis debemus credere et mi-
 rabilius uidere illius regis regū
 ordinem sibi assistentium angelo-
 rum. Quanta est comparatio sa-
 lomōis et sue domus ad domus
 regis eterni? Certe quasi nulla:
 imo nec proprie possumus cape-
 re donec uideamus illi domus
 eterne pulchritudinē. quid dicam
 de uisione tot sanctorū et sanctarū
 de quibus Apoc. vii. Audiui nu-
 merū signatorū centum quadra-
 ginta quattuor milia ex oī tribu
 filiorum isrl. Ex tribu iuda xce.
 Et sequitur. Post hec uidi tur-
 bam magnam quam dinumera-
 re nemo poterat ex omnibus gē-
 tibus et tribubus et populis et lin-
 guis stantes ante thronum in cō-
 spectu agni amicti stolis albis et
 palme in manibus eorum. Unde
 hic ponit numerū electorum de lu-
 deis et postea d̄ gētilib. ibi. p̄. B̄ uī-
 di. et qd pauciores sunt electi d̄ lu-
 deis: ideo ponitur certus nume-
 rus et finitus scilicet. cxliij. de gē-
 tilibus uero ponitur numerus in-
 finitus. tamen per hunc nume-
 rum secundum vnam glosam in-
 telligitur numerus omnium ele-
 ctorum quia est certus et finitus
 deo. Post ea ponitur incertus nu-
 merus eorundem quia nobis est
 incertus. Item abbas Joachīm
 dicit. c. propter promissam beati-
 tudinem. In eo enim transitur a
 leua ad dexteram. xl. propter de-
 calogi impletionem et euangelici

Prima gloria anime

sacramenti significationem .iiij.
propter uirtutum exercitationem
millenarius propter omnimodā
perfectionem. Unde mille est no-
men ultimum in numeris nec est
ultra proprium nomen nisi sum-
ptum ex prioribus numeris. Vi-
dere ergo tot sanctos valde glo-
riosum est. Fugiamus malas so-
cietates ne tam grata satietate pri-
uemur: transeamus cum regina
sabba ab hīs terrenis ad contem-
plandam illam celestem iherusa-
lem dicente Aug. in enchiridion
Si consideraremus fratres cha-
rissimi que et quanta sunt que no-
bis promittuntur in celis vilesce-
rent animo omnia que habentur
in terris. Et sequitur. Que autem
lingua vel quis intellectus capere
sufficit illa superne ciuitatis quan-
ta sint gaudia: angelorum choris
interesse: cum beatissimis spiri-
tibus glorie conditoris assistere pre-
sentem dei vultum cernere: incir-
cumscriptum lumen videre nul-
lo mortis metu afflicti incorruptio-
nis munere letari. Hec ille. Consi-
deret igitur quis tante societatis
locunditatem leticiam et gaudi-
um. Si pulchra societas huius
mundi bonorum virorum gau-
dentium et letantium letificat ali-
quem secundum illud apostoli.
Gaudere cum gaudentibus.
Roma. duodecim. Quanto ma-
gis visio tante societatis. scilicet totan-
gelorum sanctorum et sanctarum
erit gloriosa. Solus deus et hī q

hac letitia perfruuntur tantum
nouerunt gaudium. De hac au-
tem visione beatifica loquitur bea-
tus Aug. in libro de triplici ha-
bitaculo dicens. In hac visione
trina scientia pascitur homo. Si-
cut enim per speculum vitreum
trina nobis visio ministratur: quia
nosipsum et speculum et quicquid
presens est videmus. Sic per spe-
culum diem claritatis et ipsius de-
um videbimus quantum possibi-
le est creature et nosipsum et cete-
ros vera et certa scientia cogno-
scemus. Tunc abdita creatura-
rum et inferni videndo deum vi-
debimus: tunc iustis manifestum
erit quomodo deus est immobilis
nisi per gratiam supple incompa-
rabilis et sine fine ante omnia ge-
quid interest inter nasci quod ad
filium pertinet: et procedere quod
ad spiritum sanctum: excepto q
vnus ex alio natus sit. alter a duo-
bus processit. et quomodo pater
non precessit filium tempore: sed
origine: nec spiritum sanctum.
Hec Augustinus. Sed dicit ter-
tio q bti videbunt peccata que an-
te commiserunt. Sed diceret
quis: quomodo hoc erit vix cum
peccata eorum sint per contritio-
nem et confessionem deleta ipso
deo specialiter indulgente et illa
remittente: sicut orauit propheta
dicens. Et secundum multitudi-
nem miserationum tuarum dele-
iniquitatem meam. Si sint ergo
deleta quomodo videbuntur: et a

erit dei nostri clara cognitio 61

quo videbuntur. hoc est quod ait Anselmus libro de similitudinibus di. Quid est hoc peccata que feci scient omnes. Ad hoc ea confessus sum ut deleantur ut nulli amplius panderentur. Et respondet sub hīs verbis. Cum tu in illa gloria ab omni criminum forde purgatus vultui dei presens assisteris. ingratus ne ei poteris esse pro tanta misericordia quam tibi fecit remissis illis delictis. nō inquires. Et vnde gratias ages si nihil eorum vnde iure gratias illas debeas in tua memoria habes ut igitur in illis laudibus eternaliter iocunderis. semper de quantā miseria sis erutus ut puto coronam idest gaudium habebis. Cum ergo singulorum conscientie singulis pateant confiteri audio: ea quoque peccata cunctis alterorum patere pro quorum curatione tu deo gratosus eris affidue. non ad tuam confusione: sed ad magnam dei misericordiam: cuiusque glorificationem: tuamque congratulationem. Non enim pro peccatis maior cordis angustia premet: scelerum tuorum magis pudebit quā aliquem magis olim vulneribus saucium: iamque ab omni parte sanatum aboliti languoris molestia premit. Cum integra sanitas: perfecta mundicia: plena remissio: securā omnium offensionum impunitas: tibi certo attulerit cognitio vel recordatio peccatorum tuorum

in nullo tibi magis horrore vel passioni valebit quā est modo beato Petro apostolorum principi abjuratio sua contra christum negavit. beate marie magdalene peccata sua: et multis alijs quibus multa sunt donata crimina. vnde super hoc agnitis delictis velut enormi ac feda infirmitate pietas virtus sapientia medici qui te sanavit sublimius a cunctis admirabitur laudabitur et magnificabitur. Laus autem et magnificentia glorie dei si bene adueris tua gloria est. Hec Anselmus. Hoc quippe est quod ait apostolus Ro. vi. Scimus quoniam diligentes deum omnia coope. in bonum hīs que secundum propositum vocati sunt sancti. secundum propositum. idest secundum dei predestinationem vocati sunt sancti. vnde glo. interli. Scimus hoc quoniam di. deum idest mandata dei servantibus omnia prospera siue aduersa siue etiam preterita peccata conuertuntur in bonum. idest in eternam beatitudinem ut per excellentiam dictum sit quasi bonum bonorum. Et si de peccatis remissis a deo sit gloria et iocunditas quid erit de meritis: utique beatus gaudebit se virtuose vixisse: et carnis mundi et demonis temptationes superasse et forte maius erit gaudium se bona fecisse quam mala euasisse: et ratio esse potest. quia ex bonis meritis acqui

Prima gloria anime

ris gloriam illā sempiternā: sicut
ex peccato mortali acqris damna-
tionem eternā: et quāto plura meri-
ta feceris tāto amplius p̄m̄labe-
ris dicente xp̄o Joh. xliij. In do-
mo patris mei mansiones multe
sunt. Dom⁹ patris ait Nicolaus
de lyra h̄ vocatur glia celestis in
qua sūt multi gradus et distincti-
ones q̄ q̄suis sit idē obiectū b̄ti-
tudinis nullā diuersitatē h̄is: tñ
ex parte b̄tōz est diuersitas in p̄ci-
piendo illud obiectū s̄m̄ varietate
meritorū: q̄ aliq̄ vidēt clari⁹
et fruunt s̄m̄ maioriatē habitus
charitatis q̄ facit animā capacē b̄ti-
tudinis. Hec ille. Et reuera si hu-
ius glorie magnū haberemus de-
siderium conaremur ad opa vir-
tutis et meritoria: sicut sancti qui
tantis desideris conati sūt hanc
gloriā acquirere sciuntis: vigilijs
orōnibus: et alijs opibus charita-
tis. Et vere multū diligenter pro
hac gloriā habenda laborare nos
os attenta solutione xp̄i Luc. xliij.
facta cuiusdā ab eodē christo querē-
ti. Dñe si pauci sunt q̄ saluantur.
Jesus autē dicit. Contendite in-
trare per angustā portā: q̄ multi
dicovobis querūt intrare et nō po-
terunt. An̄ Nic. de lyra sup̄ h̄nc
textum dicit: q̄ in penitentibus ē
tripler difficultas ad opa virtutū
Una est ex corruptiōe nature per
peccatū primorū parentū ex qua tā-
ta est in humana natura p̄mittas
ad malū: et difficultas ad bonum
s̄m̄ quod dicitur Gene. viij. sen-

sus et cogitatio humani cordis p̄-
na sunt ad malū ab adolescentia
sua. Secūda difficultas est in plu-
ribus: q̄ ex peccatis p̄teritis ca-
usatus est in ipsis peccantibus q̄-
dam habitus: vel saltem dispositi-
o inclinans ad peccata similia.
Tercia ex difficultate opis vir-
tuosi: q̄ virtus est circa bonū et
difficile: et idē modus penitēdi ad
h̄ q̄ sit efficax debet cū magno co-
natu fieri. Hec ille. Et hoc est qd̄
dicitur a xp̄o. Contendite intrare
per angustā portā. Et p̄ hoc ē sol-
uitur questio p̄posita de paucita-
te saluandorū. nam pauci respectū
ue inueniuntur ita seruide penitē-
tes q̄ non impediuntur p̄p̄ deas
difficultates: idē subditur. Multi
querunt intrare et non poterunt et
isti sunt tepidi p̄dictis difficilibus
impediti. Quapropter ait Petr⁹
ij. ca. c. ij. Fratres magis satagi-
te ut p̄ bona opa certam vram vo-
cationem et electionē faciatis. Nā
quāto plura bona feceritis maius
gaudīū recipietis. Ex cogitatiōe
igitur et recordatione peccatorū p̄
dei misericordiā indulgēz et opēz
bonorū sancti dei gaudebunt: et h̄
erit tertiū. Quarto beati vide-
bunt infernū et penas damnatorū
quas prudenter euaserunt. Unde
Richar. in quarto di. l. iij. q. ter-
tij principalis dicit. Sancti mul-
to perfectius vident penam dam-
natorū q̄ damnati cognoscāt glo-
riam eorū: q̄ beati penam damna-
torū vident in verbo et clare in ge-

erit de nostri clara cognitio 62

nere proprie speculando eo q̄ ta-
lis visio est ad aliquam gloriā acci-
dentalem eorū: q̄ in videndo dei
iusticiam delectantur. iuxta illud
prophete. Et erit iustus cū vi-
derit vin. ma. s. laua. in san. pec. 2
illoz penam in cōparatione ad su-
am gloriā p̄siderantes deo gra-
tias vberiores agent: nec eis com-
patiuntur: nec compassione que
est passio: q̄ talis non est sine ali-
qua pena: nec compassione qui ē
motus electi? quo quis vult ali-
um a miseria liberari: quia bea-
ti nihil volūt fr̄iū huic q̄ vident
deū absolūtē velle vidēt aruelle sim-
pliciter damnatos in sua pena p-
petua remanere. Hec ille. Et hoc
est quod dicit magister eadez dī.
Sicut inquit sancti tradit et bo-
ni malos et mali bonos vidēt vsq̄
ad iudiciū. post iudiciū vero
boni videbunt malos: sed nō ma-
li bonos. Unde Greg. Infideles
in ymo positi ante diem iudicii si-
deles super se in requie attendūt
quoz gaudia post contemplari nō
possunt. hec ille. De hac autē visio-
ne beatorū respectu damnatorū lo-
quitur magister. c. vi. dī. i. Po-
stremo inquit queritur: an visa pe-
na reprobōz decolorēt gloriā bea-
torū an beatitudinem eorū perfici-
at. De hoc ita ait Grego. Apud
aīum iustoz non suscit beatitudi-
nem aspecta pena reprobōz: quia
ibi iam compassio miserie nō erit
beatorū minuire leticiam non va-
lebit. Et licet iustis sua gaudia

sufficiant ad maiorem gloriā vi-
debunt penas malorū: quas per
gratiam euaserunt: q̄ qui dei cla-
ritatem vident nihil in creatura
agitur quod videre non possint.
Non est autē mirandum si sancti
iam immortales reprobos vide-
ant mentis intelligentia cum p-
phete adhuc mortales videre h-
omnia meruerunt. Egreſſentur
enim electi non loco. sed intelligē-
tia vel visione manifesta ad viden-
dum impiorū cruciatus quos
videntes dolore non afficiēt. sed
leticia sariabuntur agentes grati-
as de sua liberatione visa impio-
rum ineffabili calamitate. Unde
Isa. impiorū tormenta descri-
bens: et eorū visione leticiam
bonorū exprimens ait. Egreſſi
entur electi et videbunt cadauera
viorū qui preuatiati sunt in
me et erunt vsq̄ ad satietatem vi-
sionis omni carni. i. electis. Hec
magister. Quale autem et quan-
tum erit istud gaudium in cogi-
tatione tot et tantarū penarū
licet tamen sit gaudium acciden-
tale cogitet qui potest.

Secunda glia
an-
me erit dei tota. i. per-
fecta dilectio. Tunc
enim illud p̄ceptum. Diliges
do. de. t. ex. t. c. t. et ex to. a. t. et in
to. vi. t. implebitur quod ponitur
Mat. xxi. et Mar. xli. dicitur ex. t.
c. t. et ex. t. a. t. et ex to. m. t. et ex to.
vi. t. Et Deute. vi. dicitur. diliges

Secunda gloria anime

do. d. t. er. t. c. t. z. er. t. a. t. z. er. to.
 for. t. Et Lu. x. idem habetur sub
 alijs verbis cum dicitur. Diliges
 do. d. t. er. to. c. t. z. er. t. a. t. z. er. o.
 vi. t. z. er. o. m. t. q. mens ibi fertur
 in deum totaliter z perfecte quan
 tum est sibi possibile z sine aliqua
 interruptione z hoc modo intelli
 gendo hoc preceptum dicit Au.
 q. mandatum charitatis solum i
 plebitur in prima vbi erit caritas
 perfecta Magister di. xlvij. terti
 ait. Dilectionis autem modus in
 sinuatur cum dicitur ex. t. c. t. id
 est ex toto intellectu. er. t. a. i. ex to
 ta voluntate. z er. t. m. idest ex me
 moria: vt omnes cogitationes z
 omnem vitam z omnem intelle
 ctum in illum conseras a quo ha
 bes ea que scis. illud autem pre
 ceptum non impletur ab homi
 ne in hac vita mortali. ¶ Sed cur
 precipitur homini ista perfectio
 eum in hac vita nemo eam habe
 at. Respondit Aug. q. non recte
 curritur si quo currendum est ne
 scias. M. de lyra dicit sup. Math.
 q. quattuor sunt de ratione huius
 precepti. s. diligere deum ex toto
 corde z ex tota mente z er. t. a. z er
 to. for. Cuius ratio est: quia dilige
 re est actus voluntatis. Duplex
 autem est actus voluntatis. vnus
 est elicitus z alter imperatus. ac
 tus autem elicitus est qui imme
 diate egreditur ab ipsa voluntate
 z iste tangitur cum dicitur. Dili
 ges z. er. t. c. t. idest ex tota volun
 tate: q. sicut ex corde oritur motus

ad alias partes corporis ita volun
 tas mouet potētiās anime. Acci
 autem imperatus voluntatis est
 actus alterius potētie mote ad
 suum actum per ipsam volunta
 tem. vnde sequitur. Et t. mente
 Mens enim accipitur ibi pro ipso
 intellectu qui semper deum clare
 videbit. Per voluntatem etiam
 mouetur appetitus sensitivus vt
 conformetur superioris z iste actus
 nominatur cum dicitur: z er. t. a.
 Per animam intelligitur pars
 sensitiva secundum quod dicitur
 Gen. i. Factus est homo in animam
 viuētem. idest vitam animalem
 z sensibilem. Item per volunta
 tem mouentur potētie executiue
 ad operandum ex dilectione z h
 notatur cum subditur. er. t. for. t.
 vel er. o. vi. t. quod idem est. Nec
 ille. Nec omnia complebuntur in
 beatis z in illa felicitate eterna vbi
 videbimus deum sine fine ama
 bimus sine interruptione. lauda
 bimus sine cessatione. Tunc enī
 amor dei possidebit totum cor: z
 sū q. communiter dicitur a mul
 tis in clara visione z perfecta dile
 ctione siue fruitione consistit bea
 titudo. ¶ Sed de beatitudine co
 muniter sic talis distinctio. quia
 vno modo dicitur felicitas siue
 beatitudo vt illud quo formaliter
 intrinsece quis dicitur beatus.
 ¶ Alio modo prout est illud quo
 tanq. a causa intrinseca immedia
 te causatur iam dicta beatitudo
 formalis z intrinsece perficiens ip

sum beatū. ¶ Primo mō appella-
tur beatitudo formalis eoq; sit ali-
qua pfectio inherens ipsi beato.
¶ Secōdo mō appellatur beatitu-
do finalis eo q; sit vltim^o finis oi-
um. s. ipse deus. ¶ Prima istarū
beatitudinum ē virtutis creata.
¶ Secōda v^o increata: q; ipsa ē crea-
trix essentia. Atq; istarū beatitu-
dinum replet et quiescat ipsius bti
oē desiderius: aliter tñ et aliter: q;
prima replet formaliter: et iō qñq;
appellat finis intrinsecus q; dicit
finis quo. Secūda replet et quiescat
finaliter et effectiue et iō dicitur fi-
nis extrinsecus seu finis in quo.
quē alloquens Aug. in li. pfectio-
num ait. Q; fecisti nos ad te Inge-
tum est cor meū donec requiescat i
te. Nec at beatitudo creata vt ol-
eunt qdā principalius est in actu
volūtatis q; intellect^o. et rō est q;
sicut inter habit^o vie charitas est
donū principali^o fm Aug. xv. de
cluitate. Et fm apl^m. i. Cor. xliij
ita inter habitus prime charitas
prie est donū principal^o. sed in pu-
ma nobilior habit^o siue nobilior
virt^o hz nobiliorē actū. ergo perse-
cte deū diligere q; est actus chari-
tatis patrie ē nobilissimus actus
aic. Eū ergo in nobilissimo actu
principalius pstat beatitudo: et ol-
ligere sit act^o volūtatis principalis
us pstat i actu volūtatis q; intel-
lectus. Et q;uis volūtas nō pos-
sit erire in aliquē actū sine actu in-
tellectus. nō tñ sequitur pp hoc q; i
tellectus sit nobilior: q; licet act^o

voluntatis indigeat actu intelle-
ctus q; tum ad sui initium. indi-
get tñ intellectus actu voluntatis
q; tum ad sui completum. In
dilectione autem patrie quattuor
erunt gradus.

¶ Nam primo deus vere dilige-
tamq; summa bonitas.

¶ Secundo in se quisq; reflectet
ex amore proprio.

¶ Tertio proximus prosequetur
felicitum charitas.

¶ Quarto corpus suum comple-
ctetur spiritus absq; vicio.

¶ Primo ergo deus vere dilige-
re. Vñ in prima regnabit ordo
charitatis q; est in via p compara-
tionem hoīs ad deū. Unde sicut
deus nūc est sup oīa diligendus
et illud bonū quod est deus maso-
ri affectu ex charitate homo debz
velle ipsi deo q; sibi: ita et erit in
patria. Et ratio est: quia quantum
res habet de bonitate tantum ha-
bet de diligibilitate. sed bonitas
dei transcendit bonitatem creatu-
re in infinitum ergo est plus quā
tota creatura diligendus nec est
aliqua bonitas maior: ea ad quas
sua bonitas possit referri. ergo est
propter se diligendus. Talis er-
go amor beatorum erit in patria
continuus et perpetuus. vnde
hoc amore magis viuatur beatus
cum deo q; sibi ipsi. Remanebit
et ordo charitatis ad se et ad pro-
ximum: et corpus pprium secun-
dū aliquid qd est in via sicut de la-
rabit isra. Ista dilectio erit perse-

Secunda gloria anime

eta et sine timore seruill: de quo amore ait Gregorius. ix. moralium ca. xlii. Tunc solum deo obsequia reddimus cum euz propter amoris fiduciam non timemus cum nos ad bona opera affectus non metus dirigit: nam qui a perversitatis opere ex timore restrigitur: perversa libenter ageret si liceret. Nequaquam ego veraciter tractus qui adhuc a prauitatis desiderio liber non est qui vera obsequia deo non reddimus si ex timore mandatis illius et non potius ex amore seruimus: sed cum meriti nostre eius dulcedinis amor accenditur: omne desiderium presentis vite leuigatur. i. transit et a nobis elongatur. immo in tediuz delectatio. i. presens vertitur atque hanc cum merore mens tollerat cui victa prius reprobo amore seruiebat. unde beatus Job Hoc diuino amore accensus dicebat. te det animam meam vite mee. Hoc amore diuino accensus paulus dicebat. Quis nos separabit a charitate christi Ro. viij. Apostolus enim in hoc ostendit quomodo boni fideles etiam in presenti vita debent firmiter christo adherere per dilectionem et amorem. nihil enim potest hominem a deo separare nisi peccatum. Isa. lix. Peccata uestra diuiserunt inter vos et deum vestrum. Dicit ergo Apostolus. Quis separabit nos et tribulatio. i. afflictio corporis: aut angustia mentis. aut persecutio. i. fugatio

de loco ad locum. aut fames. i. penuria cibi. an nuditas. i. penuria vestimenti. an periculum. i. apparatus subditus mortis. an gladius. i. ipsa mors siue diuisio anime a corpore. Certe nihil horum debet nos separare a caritate christi nam charitas omnia suffert: omnia sustinet. i. Cor. xlii. Et bene dicit quod nihil separabit nos a charitate christi quoniam sicut eiusdem. c. viij. dicitur. Non sunt condigne. i. equales passionibus huius temporis licet multiplices. quia temporales et momentanee ad futuram gloriam promerendam. Unde Aug. Tribulatio namque est cum fine. merces sine fine. Et multo maior erit ibi gloria et dilectio dei maior que reuelabitur in nobis. Reuelabitur inquam hic deus amantibus et in charitate decesseribus. Hec enim charitas qua diligimus hic deum super omnia et plusquam omnia est: de qua dicit apostolus. i. Cor. xliij. Charitas nunquam excidit. i. in futuro sed potius augmentabitur. Quanta erit gloria habere deum presentem et videre deum facie ad faciem et toto amore siue perfecto diligere eum. Hoc enim erit finis omnium desideriorum nostrorum. In hoc terminabitur appetitus nostrum ita quod nihil ultra valebimus desiderare. Et ad hoc melius intelligendum attende aliquem multum cupientem aliquam rem: sicut auarus multum cupit aurum

vel argentum. Si talis posset habere omne aurū qđ posset desiderare quantū gauderet. Certe vltimū desiderabilis est beatitudo siue deum videre in se et ipso frui siue ipsum diligere: et ibi quies scđma dicente ppheta. Satiabor cū apparuerit gloria tua. Sed dubitaret qđ vtrūqđ omnīū beatorū sit equalis visio et equal dilectio. Respondēdo. in beatitudine est cōsiderare oblectū. s. deū qui videbit siue bonū increatū et hoc erit vnum et idē omnīū beatorū. est etiā cōsiderare ipsam dispositionē siue meritā p que meruerūt videre deū clare: et pfecte diligere. et ex parte huius dispositionis vnus erit alio beatorū et ita videbit deus clarius alio et diliget pfecti. Et hoc est quod dicit apostolus. i. Cor. xv. Stella differt a stella in claritate. sic erit et resurrectio mortuorū. capacitas tamen cuiuslibet beati impleta erit p cōparationem ad suā dispositionē: nec vltra desiderabit intelligens se non vltra meruisse sed etiam intelliget se vltra meritū accepisse. Ex dictis patet quod sit deus diligendus in via. et quo modo diligetur in pfa et iste erit primus gradus dilectōis. Secundus gradus erit respectu sui ipsius. nā beatus diligit seipsum maiori dilectione et perfectiori qđ viator diligat se in via. Diliget inqđ ut sibi velit ipsam felicitatem eternā pmanuram. Nam sicut beatus Augustin. et recitat ma-

gister dī. xviii. ceteri dī quattuor esse diligēda ex charitate. Vñ qđ supra nos est. s. deus. Vñ qđ nos sumus. Vñ Tertiū qđ iuxta nos est. s. prim. Vñ Quartum qđ infra nos est. s. corpus. Et hoc est quod ait salomon Ean. ii. Ordinavit i me charitatē. Post deū igitur debemus nos diligere et in pfa diligemus maiori affectu qđ primū. Ad declarās Richardus de me. vii. in. iii. ait. Natura itē gra dictabit hominē plus se debere diligere qđ aliū. Gloria etiā ppiā intimi et pfectius respicit illū in quo est qđ aliū. diuina etiā iusticia hoc exigit vt homo plus gaudeat de ppiis meritis qđ aliis. Cū ergo diligere se sit velle sibi bonū possumus loqui de ordine diligendi p comparationes ad bonū volitū et dilectū vel ad intentionē actus volendi. Primo modo quia nullus erit possibilis ad malus bonū qđ tunc habeat: ideo tunc volet meliori malus bonum: et sic sancti volent primo christo vt homini malus bonum glorie qđ sibi et virgini gloriose: et sic de alijs qui plus meruerunt. In statu autem vie non est sic. et ratio est. quia in via minus bonū ē possibilē ad malū bonū qđ illud bonū qđ hz melior eo: excepto forte christo cui non est datus spiritus ad mensurā Ioh. iii. Ideo ex charitate potest sibi optare tantum bonum quantum optat melior se. Loquendo vero secundo

Secunda gloria anime

modo. s. quo ad intentiones amoris maiori affectu vult sibi bonū q̄ cuiusq̄ primo siue meliori se siue minus bono. Exemplū familiare est ad hoc. nā minus diues vult maiori affectu minus bonū qd̄ habet q̄ diligat victori se maius bonū qd̄ habet: et hoc declaratur magis. Itaq̄ p̄ gloriā nō tollitur sed p̄ficetur natura: sed in statu nature integre homo nunq̄ tā tā dilexisset aliū quantū seipsum. natura aut̄ in gloria erit oīno restaurata et reparata: ex hoc patet q̄ maiori affectione quisq̄ facit ex charitate seipm̄ diligit q̄ proximū. Quāta erit gloria beatorum se intelligent beatos et illa gloria confirmatos. Quāta nāq̄ gauderet quis auarus si omne aurū qd̄ posse possideri cognosceret vere se habere et in tali possessione sciret se non posse impediri. Ibi ille satius amor que habemus ad nos cessabit: quo amore iniquo diligimus mundi diuitias. corporis delicias: honores et reuerentias. quo etiā amore spōnimus corpus anime et tēporalia spiritualibus. nā natura n̄aversa est in contrariū sue inclinationis vt videt. nā contēptis virtutibus diligit vicia q̄ sibi sunt noxia ad modū sebricitantis et hominis stulti. Iuxta dictū sapiētis Prouer. i. Vsq̄ quo paruuli diligitis insensitā: et stulti ea que sibi sunt noxia cupient. Hec dilectio praua et peruersa rumpit legē nature: legem

scripture: et legem gratie. hec triplex lex rumpitur ex amore diuitiarum tēporaliū. Eccli. v. Auarus nō replebit pecunia: et qui amat diuitias fructū nō capiet ex eis. Eccli. x. Nihil iniquus q̄ amare pecuniā. Hic enī animā suā venale h̄z qm̄ in vita sua p̄ciet intima sua. Alij amāt delicias carnales de quibus dicitur Prouer. xxij. Qui diligit epulas replebit egestate. Exemplū de diuite epulone Luc. xvi. Alij honores seculares Mat. xxij. Amāt p̄imos accubitus in cenis. de h̄is omnibus d̄z Eccli. iij. Qui amat periculum peribit in illo. H̄i sunt q̄ odiunt animas suas de quibus propheta ait. Qui diligit iniquitatē odit animā suā. Amant enī cōiter homines p̄iuria: mendacia: furta: vindictā proximī: et cetera peccata que ducunt ad mortes gehēne. Sed h̄is videtur aduersarij dictum christi Job. xij. Qui odit animam suam. s. in hoc mundo: in vitam eternam custodit eam. Sed respondet glo. vi. Ille non amat: sed odit animam suam in hoc mundo q̄ diligendo deum potius q̄ in eum peccet eligit occidi. Hec glo. Et ita odire h̄ accipitur pro velle viuere in hoc mūdo sine peccato. Et ita dicitur eodem. c. Qui amat animam suam volendo viuere in peccato p̄det eam. Et hoc est verius odire q̄ amare. S; redeam⁹ ad id a quo disgressi sumus. s. ad amorē illuz

quē quisq; beatus habebit in se ⁊ de se. Habebit. n. ad se amorē: q; videbit se vestitū illa veste nuptiali de qua Math. xxiij. Amice quō huc intrasti nō habēs vestē nuptialem. Ubi ait illi. de lyra. Intrat rex. i. christus vt videat discipulentes. i. erātes in hoc mundo volētes transire ad gloriā celestē. Intrat inq; dupliciter. s. spālter in morte cuiuslibet hoīs qui desiderat puenire ad regnū: ⁊ generaliter intrabit in futuro generali iudicio. Et ait amice. Vocatur autē pctor amicus pp naturam q̄ ad imaginē dei facta est: sicut ⁊ dixit iude. Amice ad quid venisti. dic ergo. Quō huc intrasti. i. intrare voluisti nō habēs vestē nuptiales idest charitatem. quam si haberes dignus esses intrare ad nuptias. Hec est enim vt dicit Aug. que diuidit inter filios regni ⁊ pditionis. Sancti igitur in gloria hac veste induti tanq; precioso vestimento se diligēt. quia hanc vestez seruauerunt in hoc mundo ⁊ cum ea ad regnum transierunt sicut rex vel regina vel quēcūq; alia persona videns se ornatum vel ornatam precioso vestimento: in tali vestimento gloria-tur quodāmodo ⁊ ideo preciosa vestimenta homines diligenter custodiunt vt in eis loco ⁊ tempore honestiores appareant. Hoc erit ornamentum cōmune: quia nullus erit in illa gloria qui non sit hac veste charitatis indutus.

¶ Sed nunqd christiani habebunt aliquē ornatū in se quē nō habebūt scilicet veteris testamenti. Certe dicendū q; sic q; habebūt signū illud qd susceperūt i sacramento baptismi. s. caracterem baptismalem qui est quidam ornatu ⁊ decor anime. ¶ Habebunt qui sunt confirmati alium decorē ⁊ ornatum scilicet. caracterem confirmationis. ¶ Habebūt qui sunt ordinati ⁊ sacros ordines susceperūt alios caracteres. idest alia signa spiritualia que omnia in se cognoscunt ⁊ diligēt se: quia talia susceperunt. Gaudebunt de proprijs meritis quibus virtutes acquisierunt que vt cōmuniter dicitur remanebunt in patria: vt de iusticia quam acquisierunt iusta opera in proximum faciendo vt opera misericordie adimplendo tam spiritualia q̄ corporalia. de prudentia quam acquisierunt prudenter opera virtuosa dictando ⁊ regulando. de fortitudine quam acquisierunt opera fortia peragendo. de temperantia q̄ acquisierūt tēperate vīuēdo ⁊ sic de alijs q̄ plus vī min⁹ meruerūt ⁊ qb⁹ meritis augmētū charitatis habuerūt. Itā ⁊ licet oēs habeāt charitatē: habebūt tñ qdā pfectiorē charitatē alijs s; q̄ magis se diligēt: ⁊ ita d̄ alijs vītutib⁹. Sicut. n. videmus q; vestimentum scarletū vel purpure est alio preciosius ⁊ melius: ita i bñs virtutes erūt i qbusdā pfectio-

Secunda gloria anime

res et malos sicut in christo et vir-
gine gloriosa erunt virtutes emi-
nentiores nobilissimae siue perfecti-
us quam in angelis. unde de qualibet
persona beata poterit dici illud.
ps. clix. Assistit regina. id est assistet
regina quia regnabit in illa gloria per-
petuo a dextris tuis in vestimen-
to auro. cir. va. scilicet virtutum.
Nam omnis gloria eius scilicet
filie regis. abintus. id est in anima. et
quantum gloriabuntur et se dili-
gent qui talia hic meruerunt: fi-
dem christi et bona opera conser-
uando et faciendo. Quomodo igitur
debemus attendere diligentius
ut hanc gloriam acquiramus
ita ut unusquisque nostrum in ea
vocatione qua vocatus est perma-
neat operando virtutis opera. nam
ad hanc gloriam inuitamur et vo-
camur per thema nostrum cum
dicitur. Venite benedicti et cetera.
Tertius gradus dilectionis erit
proximum quem quisque beatus
habebit volendo illud bonum eter-
num cuiuslibet alteri sancto: cuiusli-
bet angelo: et etiam cuiusque in il-
la gloria existenti unde istud erit
ad premium licet accidentale a vi-
sione de qua dictum est in prece-
dentibus quia sicut alius est actus
intelligere: et alius diligere sicut
experientia docet: quia multa intelli-
gimus que non diligimus: ita alia
erit gloria: et aliud premium visio
et aliud dilectio unde ibi ad im-
plebitur illud quod sequitur. os.
omnium. d. t. c. sed et proximum. t. si

cut teipsum. id est ad eandem beatis-
simam ad quam diligis te. **M**orandum
tamen quod triplex est amor. scilicet amor
naturalis. amor carnalis. et amor
spiritualis. Et de istis aliquantulum
est dicendum ut videatur quis amor
maneant in patria ad proximum.
Primus igitur est naturalis quo
pater diligit filium. Et licet amor
iste sit licitus: tamen de se non est me-
ritorius in via: potest tamen fieri merito-
rius si pater diligit filium. quia bo-
nus est vel ut bonus sit: tunc. n. di-
ligit filium non ut filium: sed deum
diligit in filio: et tunc reducitur ad
illud preceptum. Diliges primum
tuum sicut teipsum. **A**lia est dile-
ctio carnalis que est inter virum et
uxorem: et ista licet sit licita tamen de se
non est meritoria potest tamen fieri me-
ritoria quando. scilicet. vir diligit uxorem. vel
quia bona est vel ut sit bona: quia tunc
non diligit uxorem ut uxorem: sed
deum in uxorem: et tunc reducitur
ad preceptum scilicet. Diliges p-
ximum tuum sicut teipsum. id est ad
gratiam in presenti: et gloriam in
futuro: de qua dilectione dicitur
Ephe. v. Viri diligite uxorem. ut. sicut
et christus dilexit ecclesiam et tradi-
dit semetipsum pro ea. **T**ertia per-
tinet dilectio socialis siue consuetu-
dinis que contrahitur ex consuetudi-
ne cohabitandi colloquendi et puer-
sandi que et licet sit licita tamen non est
meritoria: quia etiam inter animalia
quodammodo reperitur: potest tamen fie-
ri meritoria quando. scilicet. quis diligit: quia
bonus est vel ut bonus fiat. **E**ccli.

vi. Amicus fidelis medicamen-
tum vite: et tunc reducitur ad illud
preceptum. Dili. pri. tu. si. teipsum.
¶ Quarta dilectio est rationalis et
spiritualis quia quod diligit alium ut bo-
nus sit. vel quod bonus est: et ista per
preceptum deum intelligitur. Alii
sunt amores plures illiciti ut est
amicitia mundi: de qua Jac. iiii.
Amicitia huius mundi inimi-
ca est deo. et Jo. in prima cano. in
primo. c. ait. Nolite diligere mun-
dum: neque ea que in mundo sunt. Si
quis diligit mundum non est chari-
tas patris in eo. Et accipitur hic
mundus pro hominibus delectabilia
huius mundi inordinate querenti-
bus. de quibus dicitur Job. i. Et
mundus enim non cognovit. quod oc-
cupatio circa delectabilia mundi
impedit cognitionem dei. ¶ Alia est
amicitia carnalis et mala de qua
dicitur ad Ro. xiii. Carnis curas
ne feceritis in desideriis. scilicet super-
fluis et inhonestis. Hi omnes amo-
res illiciti in illo regno pacis esse
non poterunt: sed solum liciti et ho-
nesti. unde super hoc dicunt quidam
ut recitat Alex. de halis in. ii. In
patria non erunt nisi duo amo-
res. scilicet naturalis et spiritualis: sed ad
huc transibit naturalis ad spirituale
unde homo diligit deum maxime in
patria: et angelus similiter. Si er-
go homo magis habeat deum quam ange-
lus. scilicet maiori beatitudine sit beatus
et gloriosus plus diligit homo homines
proximum quam angelum et proximum.
Si vero angelus plus habeat de-

um homo plus diligit angelum: et ita
non erit ibi ordo dilectionis respec-
tu alterius melioris. scilicet quod magis
diliget meliorem quam seipsum ut sit con-
formitas maior diuine voluntati
et ipsorum beatorum. Unde Anselmus
prologus. c. penult. ait. Inter
roga intima tua si capere possunt
gaudium suum de tanta beatitu-
dine sua: sed certe si quis alius esset
quem omnino sicut teipsum dili-
geres qui eandem beatitudinem
haberet et duplicaretur gaudium
tuum: quod non minus gauderes pro
eo quam pro te ipso. Si vero duo vel
tres id ipsum haberent tantumde-
um pro singulis quantum pro te ipso
gauderes si singulos sicut teip-
sum amares. Igitur in illa perse-
cta charitate innumerabilium bea-
torum angelorum et hominum
ubi nullus diligit alium minus
quam seipsum: non aliter gaudebit
quisque pro singulis aliis quam pro se
ipso. Si ergo cor hominis est tan-
to bono suo vix capiet gaudium
suum quanto capax erit tot et tantorum
gaudiorum. Considera si potes. At-
tende o cor humanum: cor indi-
gens: cor erumnis plenum. Atten-
de diligenter o christiane si centum
filios haberes quos multum di-
ligeres et videres quolibet ipsorum
regem. quantum gauderes gau-
dio mundano et transitorio. Quantum
igitur gaudebis deum videris deum
quem plus diliges quam teipsum: quanto
videbis illam reginam celorum super omnes
choros angelorum exaltatam quam videris

Tertia gloria anime

tot millia angeloz tot millia hominum in diuersis gradibus beatitudinis quos diliges super teipsum. **Q** gaudium inestimabile in dicibile quid loquor de te qd non noui: non temptaui non probaui **Q** vnam possimus hanc dilectionem et amorem possidere in illa gloria sempiterna. Tunc. n. in talibus beatis erit ois inuidia annullata et ab ipsa patria que tamen in presenti via multum regnat et multos impedire potest ne perueniant ad illud regnum celeste. Hec. n. contrariatur specialiter charitati sine qua nullus videbit deum. Inuidus. n. tristiciam habet in prosperis proximi: et exultationes in aduersis tales similes sunt patri suo diabolo qui de bono dolet: et de malo gaudet. unde Sap. i. Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Imitantur autem illi qui sunt ex parte illius. **M**otandum tamen quod dolor de bono alieno est quadruplex quia. **P**rimo est primo motus ex natura veniens sicut quidam naturaliter sunt inuidi et hoc nullum peccatum est cum nullo modo sit in potestate nostra. **V**el est secundo. primo motus quando. s. appetitus sine completa deliberatione tali passione afficitur et sic est veniale peccatum. **V**el est actus voluntarius deliberatus et sic est peccatum mortale. **V**el trahitur per intentionem extra suam rationem: ut quando dolor de alieno bono surgit ex causa

bona sicut dolet aliquis de bono temporali alterius. quod videt reddi dare in detrimentum anime sue vel in detrimentum communitalis et talis dolor bonus est. Sed hec oia in illa celesti gloria cessabunt quando diligemus primos nostros. i. omnes sanctos et sanctas sicut nosipsos. Tunc illa prophete verba verificabuntur quibus dicitur. Ecce qd bonum et qd iocundum. in vnum. Ad hoc igitur bonum dilectionis vocamur per verba thematis. Venite benedicti etc. **Q**uarto corpus suum amplectetur etc. Nam sicut dictum est corpus nostrum est vnum de quattuor que sunt ex charitate diligenda Unde dicit sanctus Thome. in. iij. **M** dilectio charitatis habet fundamentum communicationem beate vite principaliter et gratie scilicet quod ordinat ad ipsam. Hec autem vita tripliciter habet relationem ad habentem charitatem. **E**st. n. vno modo in aliquo sicut in principio diffundente vitam istam in aliis et sic est in deo. **E**st autem in patria post resurrectionem in anima sicut in participante principaliter **E**st tertio in corpore per quandam redundantiam: et de hac redundantia dicitur cum de gloria corporis dicemus. Et hoc de secundo principali.

Tertia gloria anime erit perpetua et firma etc. Hec enim gloria non erit transitoria sicut gloria mundi

erit perpetua ⁊ firma tentio 67

di sed erit permanens ⁊ nunquā habebit finem ⁊ hec est vna conditio propter quam est appetibilis ⁊ magis opranda q̄ si esset transitoria. Et h̄ firma tentio erit propter quattuor.

CPrimo pp̄ dei promissionem.

CSecundo pp̄ stat⁹ immutationē.

CTercio pp̄ mentis getationez.

CQuarto pp̄ p̄letaz reditioē.

CDisco primo q̄ h̄ gloria erit permanens propter dei p̄missionem. Deus. n. non potest fallere nec falli: nam si falleret nō esset verax qd ei repugnat cum ipse sit prima veritas ⁊ h̄ cognoscent beati. s. q̄ si potest fallere. Et q̄ igitur promiserit eis hanc felicitatem esse perpetuam certificabuntur q̄ semper erunt in tali gloria. O quanta fecunditas. o quanta leticia habere certitudinem de tali gloriosa ⁊ felici vita. Quot sunt in mundo qui valde gauderent si essent certi de gloria huius mundi cum. s. habent abundantiam rez mundi. s. auri ⁊ argenti ⁊ olum aliorum que in hoc mundo sunt sicut sunt honores: delicie ⁊ diuitie. Certe multi sunt quibus sufficeret hec gloria si intelligeret magnitudinē h̄ celestis glie nec dīstaz h̄ glie mūdi ⁊ illius. **P**rima. n. differētia glorie mundi ad gloriam paradisi est: q̄ gloria mundi est exterius gloria vero patrie celestis principaliter interius in anima. Unde in hoc mundo abundantes quidam patiuntur plures tristitias

nec eas possunt repellere nec se vindicare de iniuriis: pro ut plures appetunt. In ista vero gloria celesti nulla erit tristitia nec aliquis iniuriam patietur: sed omnia erunt summe leticie. **S**ecunda differētia est: quia gloria mundi est incompleta: q̄ quantūcūq̄ quis plura habeat: adhuc multa eidem deficiunt sicut videmus ad experientiam. In ista autē gloria nihil deerit: q̄ est status oīum bonorum aggregatione perfectus. ut ait Boetius libro tertio de consola. prosa. li. **T**ertia differētia est: q̄ gloria mundi est transitoria sicut videmus. Ubi ē nunc gloria sapientis salomonis quam regina saba voluit videre. Sicut dicitur. **IIj. Reg. x. Regi-**na saba audita fama salomonis venit temptare eum in enigmatibus ⁊ ingressa: cum comitatu multo ⁊ equis hierusalem ⁊ diuisiis: camelis portantibus aromata ⁊ aurum infinitum nimis ⁊ gemas preciosas venit ad regem salomonem. Videns autem regina saba omnem sapientiam salomonis ⁊ domos quas edificauerat ⁊ cibos mense eius ⁊ habitacula seruorum ⁊ ordines ministrantium vestesq̄ eorum ⁊ pinernas ⁊ holocausta que offerebat in domo domini non habebat sp̄m. dixitq̄ ad regē. Ver⁹ est sermo quē audiui in terra mea super sermonibus. t. ⁊ super sa. t. ⁊ nō credeba narratib⁹ mibi: dōc

l. **IIj.**

Tertia gloria anime

ipsa vent et vidi oculis meis et probavi quod media pars mihi nuntiata non fuerat. beati viri et beati filii. et hi qui stant coram te semper et audiunt sapientiam tuam. Et sequitur capitulum. Magnificatus est ergo salomon super omnes reges terre diuitiis et sapientia et vniuersa terra desiderabat videre vultum salomonis ut audiret sapientiam eius. Que omnia fuerunt figura illius glorie celestis quantum terrena possunt nos in cognitionem eternam manuducere. Sed attende glorie huius transitum. Nam sequitur capitulum. Rex autem salomon adhaesit mulieres alienigenas multas filias quoque pharaonis et moabitidas et amonitidas ydumeas et sydonias et etheas. de gentibus super quibus dicit dominus filiis israel. Non ingrediemini ad eas. his itaque copulatus est rex salomon ardentissimo amore fueruntque ei uxores quasi regine septingente et concubine trecente et auerterunt mulieres cor eius. Cumque iam esset senex deprauatum est cor eius ut sequeretur deos alienos et colebat salomon asaron deam sydoniorum et molothe ydolum amonitarum et thamos deum moabitum. Tunc edificauit salomon fauam thamos ydolo moab in monte qui est contra hierusalem et molothe ydolo filiorum amon: atque in hunc modum vniuersis vxoribus suis alienigenis. Dixitque dominus salomoni. Quia habuisti hoc apud te: non custodisti pactum meum

et precepta mea que mandauisti: bi dirumpens scindam regnum tuum et dabo illud seruo. t. Ecce qualis fuit et quomodo infirma gloria salomonis. Et in fine capituli dicitur. Dies autem quos regnauit salomon in hierusalem super omnem israel. liij. anni sunt dormiuitque salomon cum patribus suis sepultusque est in ciuitate dauid patris sui. Sed ubi nunc gloria alexandri. Ubi gloria karoli magni et ceterorum que potenter regnarunt. Certe verum est quod dicitur Sap. v. scz. Transierunt omnia illa tanquam umbra etc. Non sic de gloria illa superna que perpetuo durabit. Nam super hoc est articulus fidei cum dicimus Credo carnis resurrectionem et vitam eternam. hanc promissit christus ait. Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. Mat. liij. Et Mat. v. Beati pauperes spiritu. quia ipse est. etc. Et ca. vi. i. Qui facit voluntatem patris. m. q. in ce. est. i. int. in reg. ce. Et Mat. xxv. dr. Ibunt hi scz peccatores in supplicium eternum. iusti autem in vitam eternam. Ad hanc igitur vocamur. cum dicitur. Venite benedicti etc. Secundo dixi quod hec gloria erit permanens propter statum etc. Secundum docto. subr. ol. liij. pmi dr quod status non videtur esse nisi stabilis permanentia firma legibus sapientie. Sapientia vero diuina sic statuit voluit et ordinauit quod post hanc vitam creatura rationa

erit perpetua et firma tentio 68

his cessaret in merendo vel demerendo: sed quod diu sumus in hoc modo possimus bene agere et male. post mortem vero ab his cessamus et ratione huius presentis vite vocatur via. vita vero qua post mortem corporalē viuemus vocatur terminus ad quem. Iuxta illud quod ait apostolus. Heb. xliij. Non habemus hic manentem ciuitatem. sed suam inquirimus. Cum igitur peruenimus ad ciuitatem illam celestem et obtinuerimus quod inquirimus cessabit motus noster. et sic erimus de mansione illa perpetua securi quasi de habitatione christi meritis et meritis si ad eternitatem merendi peruenimus acquisita. Ibi erit status meriti et charitatis. et in isto statu homines beati assumunt ac ordines angelorum ita quod aliqui erunt eis equales in gloria vel etiam maiores. Cum enim beatitudo siue gloria presentis dicat habitum siue actum nobilissimum creature rationalis perfectissimum est ipsius creature consummationem. Sciendum tamen quod in creatura multe sunt dispositiones ad hanc gloriam. Quedam sunt dispositiones recte cuiusmodi sunt habilitates naturales indite ipsi nature rationali per quas habet aptitudinem ad beatitudinem seu gloriam sicut ratio imaginis. Quedam sunt medie et iste sunt gratie gratis date que de primo disponunt ad gratiam gratum facientem vel scientia bona voluntas etc. Quedam autem sunt propinque et immediate sicut gratia gratum faciens seu charitas que sunt dispositio-

nes necessitatis ex pacto diuino quando insunt finaliter. Et sic igitur naturales habilitates maiores et expeditiores sunt quantum est de se in angelis quam in hominibus: tamen alie dispositiones sicut gratie gratis date et gratum facientes possunt esse equales vel maiores in multis hominibus quam in multis angelis. Non est enim inconueniens quod de multis gratias gratis datas dederit multis hominibus quas non dedit multis angelis qui mouent et adiuuant naturales habilitates ad bonum gratie et glorie. et per tale exercitacionem et adiutorium potest homo ad equelem cum angelis gratiam gratum facientem ascendere. Item his gratiam gratum facientem et bene utens ipsas potest sibi mereri per ipsam iam habitam augmentum gratie: et ita de gratia minori in maiores potest proficere. Quoniam igitur diuturnius tempus datum est homini ad merendum quam angelis fuerit datum. Quia angeli non habuerunt nisi modicum tempus. licet per gratiam quam bene vti sunt magnam gloriam meruerunt. hinc est quod per multiplicem actum gratie homo potest se disponere ad tantam vel maiorem gratiam quam habuerint angeli. Secundus igitur dispositionem gratie introducit forma vltima. sicut patet de beata virgine que quia gratiam omnibus angelis excellentiorem habuit. ideo exaltata est super omnes choros angelorum et dignitas

Tertia gloria anime

de premiis et locis. Alii autem sancti secundum proportionem et equalitatem gratie assumunt ad diversos ordines: quidam assumuntur ad ordines seraphin, quidam ad cherubin, et sic de aliis, et forte multi super omnes ordines: quod fuerunt in gratia et meritis gratie privilegiati. Prostrato certum est quod omnia merita nostra efficiantur et virtutes habent a merito Christi et ita cooperantur meritis Christi omnibus meritis nostris aliter, non sufficerent merita nostra. Non sic autem angelis, quoniam ut dicit Hieronymus, iij. Ausus angelos apprehendit sed semen abrahe. Quia igitur meritum Christi preceedit a gratia prima quasi infinita, ideo virtute meriti Christi cooperantur meritis sanctorum hominum quod non in vacuum gratiam Christi receperunt sed secundum illam profecerunt secundum posse suum potest fieri quod meritum hominis scilicet maiorem habet efficaciam respectu primi quam habuerit meritum angeli. Et igitur status beatitudinis erit in celo empyreo ut dicitur est prius in quo celo est immutabilitas et perfecta stabilitas beati certi erunt quod erunt in sua beatitudine perpetuo manebunt et in illis ordinibus angelorum in quibus assumpti erunt. Iste igitur est status ad quem vocamur per nostrum thema. Venite ben. etc. Tercio dicitur quod hec gloria erit perpetua propter mentis quietationem. Ubi sciendum quod creatura rationalis ideo quod talis est facta est ad imaginem dei in potentia cognoscendi et diligendi. Sicut dicit Augustinus, Nam

hoc ipso quod est expressa imago dei habet necessariam ordinationem et relationem ad ipsam nec preseruat nisi in ipso. et ideo ipse deus est immediate finis creature rationalis et ultimus et ideo summe nata est delectari in ipso. Hoc ipso autem quod summe nata est delectari in ipso et perfici nata est ipsum summe diligere: quod summa delectatio non potest esse sine summa dilectione. et ideo naturaliter habet potentiam ad ipsum summe diligendum sibi inditam et impressam secundum quod vult Augustinus, li. de tri. Et etiam dicit Boetius, li. de pso. psa. iij. quod meritis hominum inserta est summi boni cupiditas. quod tamen ista potentia est respectu superioris se, ideo licet sit naturalis tamen est ex se insufficientis et incompleta, et ideo non potest erire ad actum nisi perducens aliquod superius quod sit proportionabile tamen potentie quam actui quam est obiecto. Hoc est charitas siue gratia, ideo sine ipsa non potest naturalis potentia amativa dei indita creature rationali in actum erire. hoc est in actum diligendi summe siue ad diligendum deum super se et super omnia sine charitate. Tenenda est igitur ista sententia: quod minus videtur extendere posse nature et diminueret privilegium charitatis et gratie. Sicut ergo videmus quod materia habet potentiam naturalem ad omnes formas, et tamen ad illas non attingit sine educente: sic et videmus quod creatura rationalis, naturaliter habet potentiam ad gratiam et beatitudinem: quam tamen ex se non potest erire in actum perfectum siue educente siue adiutorio determinato et ordi-

erit perpetua et firma tentio 69

nato a datore illius potentie. Exemplum habemus de oculo cui licet data sit potentia videndi colores: non tamen potest eos videre sine adiutorio lucis exterioris. Exemplum filii de aue cui desunt penne: que tamen naturaliter habet potentiam et aptitudinem ad volandum et appetit hoc et intendit ad hoc et mouet se: sed tamen non erit in actu perfectum volandi: donec dentur sibi penne. Et hoc est quod dicit Aug. in li. de fide ad petrum in hec verba. Spiritus eternos hoc est immortales creauit deus et elus facultate atque intelligentia: cogitande: cognoscende: diligendeque diuinitatis inseruit: quos tamen creauit ut etiam per seipsos eum diligere. Aptitudo enim predicta auctoritate a beato Aug. appellatur facultas diligendi. Adueniente igitur gratia perficitur ipsi voluntati facit ipsam erire in actum summe dilectionis: ac per hoc facit experiri et gustare quod dulcis est dominus: et per hoc mouet ad ipsum deum summe diligendum: et in eo getatur. et super hoc per cognitionem humanam generationis certificatur quod in hac gloria perpetuo manebit. vñ Ber. ca. xii. de diligendo deo dicit. Et si introductus fuerit seruus bonus et fidelis in gaudium domini sui. et inebriatus ab ubertate domini dei tunc enim ebrius miro quodam modo oblitus sui et a se velut deficiens penitus totus perget in deum. et deinceps adherens vñ cum eo spiritus erit: arbitror prophetas

hoc sensisse cum diceret. Introibo in potentiam domini: domine memorabor iusticie tue solius. Item in eodem libro dicit quod ibidem quartus amoris gradus perpetuo possidebit: cum summe et solus diliget deus: quia nec nosipsum nisi propter ipsum iam diligemus. O beatum gaudium O amor sanctus et castus. O dulcis et suavis affectus. O pura et desecata intentio voluntatis. Sic affici deficari est. Quod enim stilla aque modica multo infusa vino deficere a se tota videtur. vnde et sapor vini induit et colorem. Et quomodo ferrum ignitum et candens igni simillimum fit pristina propriaque erutum forma: ita inebriata ille amore suauissimo tota deficiata erit. et in deum transformata et tota a se ipsa deficiens. Et quia nil aliud appetere valebit. omnis sui desiderii copiosus quisque beatus in hanc pacem et quietem permanebit. Ad hanc autem quietem per thesaurum nostrum aduocamur. scilicet Veni te benedicti etc. Ceterum quarto quod erit firma tentio propter completam reditionem. Videmus. n. quod dum circumsimus faciendo circulum redit ad punctum a quo incepit: tunc quiescit et amplius circulariter non mouet: sic creatura rationalis cum immediate a deo sit creata cum ad ipsum suum redit per gratiam et gloriam tunc quiescit et habet quod ipse deus dicit. Apoc. i. Ego sum alpha et omega. principium et finis. Et puer. xvi. scribit. Vniuersa per semetipsum operatur deus. hic

quarta gloria anime

est finis noster quez quotidie petimus: quez quotidie desiderare videmur dum oramus dicentes. **A**dveniat re. t. Hoc regnum petimus advenire a xpo nobis promissum christi passione et sanguine quaerit ut qui christo in seculo ante servivimus postmodum cum ipso regnante regnemus. **B**onum autem regnum celeste petimus: quia est et terrestre regnum cui si renunciauerimus regno eterno regnabimus. **S**ed orantes non infructuosos nec nudis precibus ad deum veniamus: quia scriptum est **Matth. vij.** Non omnis qui dicit mihi domine domine: intrabit in regnum celorum. Multi enim sicut dicit apostolus ad **Titum. i.** Confitentur se nosse deum factis autem negant. **R**ecorderis illius petitionis multis filiorum zebedei. **Matth. ij. vbi dicitur.** **A**ccessit ad christum mater filiorum zebedei cum filiis suis adorans et petens aliquid ab eo. **Q**ui dicit ei. **Q**uid vis. **A**it illi. **D**ic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dexteram tuam et alius ad sinistram in regno tuo. **R**espondens autem Iesus dixit. **N**escitis quid petatis. **vbi ait Christus.** **R**es. n. preciosa vili precio non comparat. **M**agnum laborem necesse est nobis impendere si volumus ad celestia regna pervenire. **R**egnus. n. dei est primum in intentione: si ultimum in executione. **vbi Christus.** super illo verbo **Matth. vij.** **Q**uerite primum regnum dei et iustitiam eius. **a**it. **R**egnus dei est retributio bonorum operum iustitia autem est via per quam itur ad

regnum. **S**i ergo die et nocte cogites qualis erit gloria sanctorum vel qualis erit interitus impiorum. necesse est ut aut per timorem pene territus recedas a malo: aut per desiderium glorie excitatus festines ad bonum. **E**t si quotidie cogitaveris quod sit iusticia dei et quod odit et quod amat ipsa iusticia ostendet tibi vias suas: nam iusticia sicut odientes se fugit: sic amantes se sequitur hec **Christus.** **U**nde ergo si vis redire ad principium tuum ad deum tuum ut sequaris iusticiam. quia hoc est via que te ducit ad regnum eternum ad quod cum redieris securus es quod nunquam erabis christo dicente **Ioh. vi.** **E**u qui venit ad me non eliciam foras. **A**d hanc igitur securitatem et regnum perpetuum invitamur per verba assumpti thematis. **V**enite benediciti etcetera.

Quarta gloria anime
in regno celesti erit verum
gaudium et leticia. **D**e
hac autem leticia siue gaudio quoniam
docto. et spiritualiter **R**icardus. d. me. vij.
di. xliij. quarti. **U**trum in voluntate
beata sit idem realiter fructio
et gaudium. **E**t respondendo ait.
Quod fructio et gaudium beatorum
non sunt realiter. idem. **I**lla enim
fructio est summo bono clare vis
so perfecto amore inherere propter
seipsum. **A**mor autem gaudium
non est. **C**ausatur enim gaudium
ex amari boni presentia. **v**nde beatorum
gaudium est aliqua spiritualis
passio in voluntate cuncta

erit verum gaudium et leticia 70

ex perfecto amore summi boni ad
clarā visionē et perfectā dilectio-
nem vniū aīe seu sibi pātis. b. Ri-
char. Unde videm⁹ quāq; q; ma-
ter tenerrime diligēs filiū: nō gau-
det ēt si ipsum videat et habeat p-
sentē et seraf actualiter in amorez
alias ipedita ab hūmōi gaudio p-
pter aliquā infirmitatē. Hoc exē-
plū clare manifestat dilectionem
et gaudiū non esse idē. In illa ta-
men magnifica gloria nihil pote-
rit impedire qn ex dilectione pfecta
sequit maximū gaudiū. An idēz
doctor qōne sequēti recitat duas
opiniōes. / Unā q; dicit q; q̄uis
gaudiū beatorū sit beatitudinis
quoddā accidētale cōplementūz
ab ipsa beatitudine inseparabile p-
quācūq; virtutez creatā. tū non ē
de eēntia beatitudinis. essentia. n.
beatitudinis p̄sistit i perfecta con-
iunctiōe creature rōnalis cū deo
gaudiū at bēdīz nō est de rōe hu-
ius p̄iunctiōis cū nō sit visio nec
fructio. Nec ē sūma securitas dō q;
dictū ē. sed ē aliqd cātūz ex istis.
Un est p se effectus beatitudinis
de necessitate psequēs ad ipsam.
hec ille. Exēplū videmus dō igne
de cuius essentia nō est calor: sed
tū sequit de necessitate nature ad
ipsum. / Aliā at opiniōne recitat
dō. q; alijs videt q; gaudiū sit de
essentia beatitudinis: q; est de ra-
tiōe pfecte vniōis voluntatis cūz
sūmo bono. Volūtas. n. vniū sū-
mo bono nō tñ mouēdo se ime-
diatē in ipsūz propter se q; motus

ē amor fructus: s; ēt imediate patiē-
do ab eo que passio est gaudium
Que istarū opiniōnū sit verū
or pro nunc non diffinit: sed hoc
certum sit q; in illa coniunctione
et vniōe anime nostre ad deum
erit summa delectatio. Franci-
scus de marchia in fine quarti su-
per sententias dicit cum prima
opiniōe q; beatitudo non consi-
stet in dilectione. q; ipsa est passio
consequens actum dilectionis.
hec ille. Hoc utiq; gaudiūz erit.
Euacuās gaudiū mundanū.
Inebriās subiectū humanū.
Non generās vllum fastidiūz.
Sed satians hominis studiū.
Primo dixi q; hoc gaudium
euacuabit gaudium mundanūz
imo qui gaudent hic illic gaude-
re non poterunt. hii sunt re quib-
us dī. Sap. ii. Venite fruamur
hōis q; sunt et vtamur creatura tā-
q; i iuuetute celeriter vīno p̄cioso
et vnguētis nos impleamus et nō p-
tereat nos flos t̄pis. Coronemus
nos rosis atq; marcescāt. Tales
sūt mūdāni q; estimāt hoies solūz
ad hoc factos vt hic accipiāt cō-
solatiōes suas. De qb⁹ eodem li.
Sap. xv. dī. Estiauerūt lufuz et
vitā n̄fāz et puerfationē vite cōpo-
sitā ad lucrum et oportere vnum
quēq; etiam ex malo acgrere. Et
gaudiū mundi quot homines
de illo inestimabili gaudio non
curantes decipis: quot ad in-
ferna deducis nouit deus: imo
sunt adeo fatui q; dum nil ad-

quarta gloria anime

uersi nil mali temporalis eis euenit
dicunt se a deo diligere non consideran-
tes illud. Act. xliij. Per multas
tribulationes oportet nos intrare in re-
gnum dei. Et. i. Ps. lliij. Si iu-
stus quidam uir saluabitur impius et pec-
cator ubi parebunt. Et uere illud
exemplum in uita beati ambrosij scri-
ptum est bene memorie commendandum
¶ Nam ibi legimus quod cum ipse
ambrosius romam pergeret. et in qua-
dam villa tuscie apud quendam ho-
minem nimium locupletem hospitatus
fuisse illum hominem super statu suo sol-
licite inquisit. Cui ille respondit. Sta-
tus meus esse bene felix existit et glo-
riosus. ecce enim diuitijs habun-
do infinitis seruos et ancillas quod
plures habeo. copiosam filiorum
et nepotum turbam possideo et omnia
semper ad uotum habui. nec unquam mihi
aliquid aduersus accidit uel quod
tristaret euenit. Ad audiens am-
brosius vehementer obstupuit et
his quod secum in comitatu erant di-
xit. Surgite et hinc quod citius fugi-
amus: quia dominus non est in loco isto se-
stinare nec in fugiendo moram facere
nec hic diuina ultio nos compre-
hendant et in isto pariter nos inuol-
uat. Cum ergo fugerent et aliquan-
tulum processissent subito se terra ap-
peruit et hominem illum cum uniuersis
qui ad illum pertinebant. ita absorbit
ut nullum inde vestigium remaneret
Ad cernens Ambrosius dixit. Ec-
ce fratres quod misericorditer deus
parcit cum aduersa tribuit et seuerum
transciscit cum semper prospera largis-

In eodem autem loco fouea quidam profun-
dissima remansisse dicitur. quod usque ho-
die in huius testimonium pseue-
rat. ¶ Quod igitur periculum omnia
huius mundi prospera: omnia gaudia
et uana habere ad nutum. Queramus
igitur gaudere in futuro et si gaude-
re hic uelimus gaudeamus omnes
in domino iuste uiuendo. deo nostro obe-
diendo. quia ex hoc gaudio imperfecto
ad illud gaudium perfectum transibimus.
¶ Nam apostolus Phil. lliij. Hoc dup-
lex gaudium insinuas ait. Gaudere
in domino semper hoc bona usque in finem
pernuadendo: iterum dico gaudete.
¶ Quasi diceret ex hoc gaudio quo
bona agitis in gaudium perfectum transi-
bitis. Et Christus dicit discipulis suis. Jo-
xvi. Amen amen dico uobis. quia
plora et flebitis. uos. mundus autem gau-
debit. uos autem contristabimini. sed
tristitia uestra uertetur in gaudium
¶ Hoc est gaudium plenum atque per-
fectum quo omne gaudium euacuabi-
tur satum et mundanum. Tales beati
semper gaudebant in domino. Ad
hoc igitur gaudium vocamur. cum dis-
cimus in themate. Venite bene. etc.
¶ Secundo dicitur quod hoc gaudium
adimplebit subiectum humanum
dicente propheta de sanctis et ele-
ctis existens in gloria. Inebria-
buntur ab ubertate domus tue et
tor. uolup. et potabis eos. Quod
exponens. Iai. de lyra ait. Inebria-
buntur. id est saturabuntur ab ubertate
domus. id est domus celestis glorie
et tor. uolup. et po. eos. Hoc inquit
additur ad ostendendum perfectionem

erit verum gaudium et leticia 71

refectio glorie. qz apud nos re-
fectio pñcit ex cibo et potu. Hec
ille. Et bñ inebriari dicunt. quo-
niam beatitudo cōstitit in perse-
ctiōe cōpletissima. Ibi. n. hō erit
cōpletissimus in morib⁹. in scien-
tijs: et in delicijs. Quilibet enim
potētia habet ibi sūt pñctissimū
cōplementū. nam intellectus est
pñctus in scientijs. volūtas i de-
licijs. irascibilis in eminentijs.
Est enim rationalis q̄ tēdit ad ve-
rum et ideo perficitur i veritate sci-
entiarum. concupiscibilis q̄ tēdit
in bonū: et ideo est ibi bonitas om-
niū deliciarū: irascibilis que tēdit
ad arduū: et iō est ibi arduitas oī-
um dignitatū: honoz: et emineñtia-
rum. et ita gaudio et leticia cōple-
bitur creatura rōnalis: hoc est q̄
summe desideramus. s. delicias
et gaudent vivere. Si. n. spes su-
turoz bonoz est hōi maxima de-
lectatio. quid erit et q̄ta ipsa de-
lectationis possessio. Vere mirabi-
lis inestimabilis erit illa delecta-
tio. Sic igit viuiamus ut hāc de-
lectatiōē hoc pñctissimū gaudi-
um habeamus. Nūc igit non de-
lectemur in malis delectatiōibus
quibus diuersimode homines a
diabolo capiūt. Dicis. n. Sen. iij.
Vidit mulier q̄ bonum esset li-
gnum ad vescēdū: et pulchrū ocu-
lis aspectuq; delectabile. tulit de
fructu illi⁹. et comedit: deditq; vi-
ro suo. Hoc fuit lignum de quo
prohibitū fuerat ade ne comede-
ret. cōtra quod faciētes primi pa-

rētes. qz delectati sunt paradisus
perdiderūt. O deus quot homi-
nibus delectationes carnis: dele-
ctatiōes mundi: vestiu⁹ ornatu⁹
in viris et mulieribus erūt cā dā-
natiōis. Iō dicitur Luc. vi. Ve
vobis diuitibus q̄ hīc habetis cō-
solationem vestrā. ue vobis q̄ satu-
rati estis. qz esuri. et. ve vobis qui
ridetis nūc: qz lugebitis et flebitis
Delicie enim mūdi hī in principio
sunt dulces: i fine vero sunt ama-
re nimis. Ideo dicit Job. Alpo.
c. xliij. Quātū glorificauit se et in
delicijs sūt tātūz date illi tormē-
tum. Delicie enim sunt laquei dia-
boli quibus quasi totus mundus
capit sicut ad oculū videmus: vñ
similes sumus allecibus q̄ vbicū
qz lumen viderint idē taliter dele-
ctantur q̄ illuc pcurrunt et capiūt
tur. Fugiamus igit has delecta-
tiones et ingramus illā supernaz
delectatiōē q̄ nō habebit finem.
Illa enim est perfecta delectatio
que acquiritur. vias vite inseque-
do. vnde propheta. Notas mihi
se. vi. vite adim. me. le. cuz. vul. c.
o. i. o. r. v. in finem. Ad hanc igit
tur delectatiōem inuitamur cuz
dicitur nobis. Venite benedicti.
et. Tercio dixi q̄ h gaudium
sue delectatio nō generat vllum
fastidiū. Hec enim est vna differē-
tia inter gaudia et delectatiōes mū-
di et paradisi. Quia hec gau-
dia mundi tandem fastidiunt:
et displicentiam ganerant. Vnde
mus enim quod si quis gaudeat

quarta gloria anime

In delictis carnis utpote in bibendo et comedendo quatenus cibi sint boni vel uina optima finaliter vertunt in nauseam. Immo possunt nocere ad mortem. Considera omnia falsa in quibus homines solent gaudere et letari siue sint honores. siue dignitates: carus: coram: et cetera humilissimi omnia habent finem triste. Pro uer. xliij. Risus dolore miscbitur. et extrema gaudij lucrus occupat. Gaudium autem et delectatio glorie celestis nunquam displicebit: sed semper placebit. Immo visio dei et delectatio erunt tante complacencie et delectationis quod ut dicit per. c. i. praecono. Ipse deus est in quem desiderant angeli prospicere. Se querit glo. Cur cernere desiderant cuius faciem cernere nunquam cessant. Et solute ipsa glo. quia contemplatio diuine patrie ita angelos beatificat. ut eius uisa gloria satiens et eius semper dulcedinem quasi nouam insatiabiliter siue insatigabiliter esuriant. Et Grego. Celestes deliciae habite appetitum excitant. terrene autem fastidium generant. Ecl. xliij. Qui edunt me adhuc esuriunt. propter hoc dicit sponsa. c. v. quod sponsus eius est totus desiderabilis. et Bester vlti. Valde admirabilis es domine et facies tua plena est gratiarum. Hoc est pueniet ipsis hominibus beatis qui erunt in illa gloria sicut angeli dei. Et hoc est multum difficile nobis ad intelligendum. scilicet esse in tanta delectatione et nunquam fastidiri: sed semper iocundissime illam posside-

re: sed ita est certitudinaliter. quia aliter non esset summa felicitas si aliquid triste posset illic accideret. Hoc gaudium et hanc delectationem spiritus diuino faciente intelligens regius propheta ait. Gustate et videte. quod sua est deo. Ubi ait. Aic. de lyra quasi diceret per experimentum potestis probare quod suauis est dominus. Et loquitur ad modum hominum dulcedinem vini probantium. quia primo modicum degustant et ex hoc cognita eius dulcedine alliciunt ad amplius gustandum. Sic homines deuoti percipientes aliquid de dulcedine dei alliciunt ad amplius gustandum. Aduertendum tamen quod probantes dulcedinem vini illud modicum quod gustant super linguam diu retinent. Sic sentientes diuinam dulcedinem debent eam quam diu possunt retinere: quia hoc est quoddam praeiudicium beatitudinis future: propter quod sequitur. Beatus uir qui sperat in eo. Talis enim gustatio diuine dulcedinis auget spiritum future beatitudinis. Et licet apud homines nimia familiaritas aliquid quando pariat preceptum. talis tamen familiaritas dei ad homines qua ei conuenit in presenti uita sua dulcedinem magis auget reuerentiam filialem hominis ad deum. idem subdit. Time deum. o. s. e. q. n. est in o. t. e. Ex hoc. n. quod sentiunt in se diuinam presentiam. modo praedicto sufficit eis pro omni bono. Immo alia bona eis desipiunt: nisi quatenus necessitas exigit hec de lira. Si igitur deus tantum sapit in uia quod faciet in patria cum

a. quia
 si ali
 . Hoc
 ipso di
 nus p.
 a. quia
 a. quasi
 porctis
 minus.
 ominuz
 . q. p. lo
 et hoc co
 ciunt ad
 hoies de
 dulce di
 . g. g. uan
 et p. bates
 modicum
 a. si u re
 a. dulce
 it retine
 ciuz bea
 sequitor
 alis em
 mis au
 . Et liez
 ritas ali
 alis tam
 et quia d
 uolcedine
 i. fillaleu
 . Time
 . t. c. Ex
 ina pte
 eis pro
 a. d. c. re
 as erigit
 as tantu
 patria co

admodū desiderat ceruus ad fon-
tes aquarū ita de. a. m. ad. t. deus.
Si. a. m. ad. d. son. vi. Jō oēs de-
bemus studere ⁊ oēm diligentia
apponere vt ad id qđ desideram⁹
attingamus. ¶ Sed qño vez est
qđ super oīa deus videre in gloriā
desideremus ⁊ cū eo gaudere cū
paucos ad hoc se disponere p
vī- tam videam⁹. Ad hoc ait Ricar.
de media vii. di. s. xlii. quarti. i. q. ii
principālis. ¶ beatitudo duplici-
ter pōt p̄siderari in generali inq̄-
tum est bonū quoddā sufficienti-
simū: vel in speciali. s. inq̄tum
consistit in clara dei visione ⁊ imp-
fecta eius dilectiōe ⁊ gaudio qđ
habetur de dei bonitate presenti p
claram eius visionē ⁊ imperfectam
dilectionē. ¶ Primo mō btitudo
est oībus hoībus nota. Quilibet
.n. scit qđ est bonū ⁊ qđ est sufficiē-
tissimū. ¶ Scđo mō non est oī-
bus nota. vnde nō oēs eā appetūt
sed primo mō oēs eam appetunt:
qđ appetitus eius naturalis ē. Vñ
Augu. xlii. de tri. ca. vii. Dicit qđ
ad appetēdū btitudinē natura cō-
pellit cū sūme bonus ⁊ immuta-
bilis ei btis creator hoc indidit.
Dicit ēr glo. sup illud ps. Beata
gens qđ aīus est naturaliter capax
btitudinis. nulla autē creatura ca-
par nālī alicuius boni derelicta
oī naturali inclinātiōe. Bon. in. liiij
di. xlii. q. ii. Ad hoc idem inquit.
Duo sūt qđ faciunt appetitū. s. pue-
nietia ⁊ idigētia. Vñ igit aīa rō-
nalis creata ē ad dei imaginē ⁊ si

quarta gloria anime

multitudinem facta est capax boni
sufficiētissimi. et ipsa sibi non suffi-
cit cū sit vana et deficiēs ideo di-
co q̄ verā beatitudinē appetit na-
turaliter. Et sequitur. Oēs ergo
habent appetitū beatitudinis ve-
re in generali. et habent cognitio-
nē in generali. Oēs enī credūt q̄
beatitudo sit bonū quod sufficit
et oēs illud appetunt in spālī vero
quando assumit hoc sufficere. s.
honorē vel potentiā errat cogni-
tio et declinat affectio. Est silē de
eo q̄ vult emere aurū: et frustū au-
ri credit eē auricalcū. Si queras
ab eo quid velit emere, reponde-
bit, aurū. Si queras qd frustū?
Rūdebit q̄ hoc: demonstrato au-
ricalco. Similiter si ab auaro q̄-
ras utrū appetat beatitudinē verā
et velit habere? Rūdebit q̄ sic. Si
queras quid velit, utrū paradīsus
vel denariū? Rūdebit denarium.
Et huius ratio est. q̄ hic credit
sufficiētā et ibi nō est. Si queras
quō cognoscit in generali, dico
q̄ innata ē illa cognitio. Si q̄ras
per quid. Dico q̄ sufficiētā no-
scit p̄ indigentā. Si opponas q̄
seruatio non est via cognoscendi
habitu. dicendū q̄ est quedā in-
digentia oīno priuās quedā dis-
ponēs et inclinans. et hec est ratio
cognoscendi. vnde si materia ha-
beret potentiā cognoscendi: co-
gnosceret utiq̄ formā ad quam
inclinatur et dispositionem. Hec
Bon. Sed vere p̄ fidē aliā habe-
mus cognitionē de vita eterna.

Scimus enī q̄ resurgemus et
in corpore et in aīa simul in illa cē-
lesti gloria perpetuo manebimus
Sicut plus dices euz de vnione
corpis ad animā tractabim? q̄re
studiū nrm et vehemēs applica-
tio debet esse in nobis: circa ea q̄
ducunt ad hoc gaudiū: q̄ finis
imponit necessitatē his que sunt
ad finē. Hoc est dictu q̄ si finem
nostrū que est gloria eterna veli-
mus assequi oportet nos sollicite
prudenter et attente scire omnia
ex ea que sunt gaudij hui? media
acquirendi. Sicut enī videmus
q̄ ignis quia appetit sursum esse
ideo semper ascendit et tendit sur-
sum, ita et nos si desideramus ve-
re et non fecte gaudia paradisi. de-
bemus semper faciem cordis nri
habere sursum. q̄ illa gaudia sunt
desiderabilia sup aurū et lapidem
preciosus multū et dulciora super
mel et fauē. vt dicit ps. Cernus
enī calefact? in venatōe nō cō-
suevit sistere in riuulo sciēs q̄ ibi
ad plenū nō posset recreari. s. cur-
rit vsq̄ ad fontē siue ad lacuz aq̄
abundantē: vbi p̄fecte recreatur
et refrigerat. Sic vere desiderius
nrm nō d̄z esse ad riuulū bonorū
mundi: q̄ ibi nulla est facietas. s.
celeriter d̄bem? currere et a iuuen-
tute icipere h̄mōi cursum: q̄ nesci-
mus qū moriemur. debem? inq̄
currere ad fontē paradisi vbi p̄se-
cte poterim? recreari vt possimus
dicere cū p̄ph̄a. Perficit pedes
meos tāq̄ ceruor et sup excelsa

erit verum gaudium et leticia 73

statuēs me. In hoc siles eē obe-
mus onagro q̄e asin? siluestris q
q̄q̄ multū siciat nūq̄ tñ vult bi-
bere aquā turbidā: imo expectat
clarā iuxta illd. ps. Expectabunt
onagri iſtū. In quo pculdubio
iſtruimur q̄ sitis et ardor deside-
rii nſi nūq̄ d̄z bſbere aquas tur-
bidas voluptatis carnis et mūdi
q̄ nō satiāt: s̄z aquas claras et mū-
danas grātū et glorie. qd̄ ē cōtra
pctōres imundos q̄ magis d̄ſide-
rant aquā turbidā hui? mūdi. de
gbus Ro. i. Tradidit eos de? in
desideria cordis eoz. et. Abſtine
te ergo vos a carnalib? desideriis
q̄ militant aduersus aīas. i. Pe.
ij. Et studete peruenire per bona
opa ad illud regnū vbi huiusmo-
di desideria saturabit et cōplebit
Nā ad hoc excitati p̄ thema no-
strū cuz dicē. Venite bñdicti. et.

Quinta glia aīe i
celesti pa-
tria erit oīuz rez abū-
dācia. **Q**uari q̄ tan-
tuz desideratis abūdantiā auri et
argēti. **Q**supbi q̄ desideratis sub-
limitatē bonoz et dignitatum. **Q**-
voluptuosi gulosi et carnales qui
desideratis saturari bonis vīnis.
et p̄ciosis cibis dimittite hec fa-
tua que vere nō satiāt: s̄z cito finē
habent. sicut dictū ē pri?. Atten-
dite ergo ad hāc gliaz: q̄ ibi abū-
dabit oībus bonis p̄ciosissimis
de hac abūdantiā ait p̄pheta in
ps. Ego dixi i abūdantiā mea nō
mouebor in eternū. Sed notādū

est q̄ sicut abūdācia floz i arbo-
re ē cā abūdācie fructuū: ita abū-
dantiā vīrtutū et grāz est cā abun-
dantiē gaudioruz. Ideo ait xps.
Mat. v. Nisi abundauerit iusticia
vra plusq̄ scribāz et phariseoruz
nō intrabitis i regnum celoz. Ita
ecōtra erit abūdācia penāz q̄
sicut hic abundauerūt in culpa:
ita i inferno abundabunt in pena
ps. Retribuet abundanter sc̄z de-
us faciētib? supbiā. In celo igit
erit abūdācia omniū bonorum.

Ex obiecto omnia cōtinente.

Ex subiecto oīa possidente.

Ex proximorum sociatione.

Ex optimoz cōparatione.

Primo igit erit abūdantiā
omniū bonoz ex obiecto. i. ex dō.
q̄ oīa cōtinet bona. Vñ apostol?
ad Ephe. ij. ait. Deus aut̄ qui d̄s
ues ē in misericordia p̄p̄ nīmitiam
charitatē suā qua dilexit nos cuz
essem? mortui in pctis nſis qui
vīuificauit christo cui? grām su-
mus saluati et cōresuscitauit et cō-
sedere fecit in celestib? in christo
iesu vt ostenderet in sc̄lis supue-
nientibus abundantes diuicias
gratie sue. Diues ergo deus in
in se: diues. i. copiosus fuit in m̄-
sericordia q̄ propriū ē eius m̄-
sereri et parcere p̄pter nīmiā cha-
ritatem suā. et non p̄pter merita
nra cum essemus mortui pecca-
tis et filij ire. idē nati in peccato
originali conuīuificauit nos
xpo: nos sibi p̄ fidem formatā in-
corpando: cui? grā sumus sal-
k ij

quinta gloria anime

uati in spe. s. r. cōresuscitauit fili-
ter in spe. r. cōsedere ēt fecit i spe.
vt ostenderet post hoc seculuz di-
uicias grē sue. i. oia bona celestis
glorie cuius ipse est premiū. vñ al-
phorabius li. de causis ppositōe.
rr. ait. Primū est diues p seipsuz
r est diues maius. Et rōnem red-
dit cōmentū eiusdē ppositiōis di-
cens. Illa res diues magis q̄ in-
fluit r non fit: influxio sup eam p
aliquem modoz relique at q̄ sunt
intelligibiles aut corpore sūt non
diuites p seipsas: immo indigent
vno de influēte sup eas bonitates
r oēs gratias. hec ibi. Has diuiti-
as diuine maiestatis melius vide-
bimus cū ipsas possidebimus cū
deū habebimus qñ nūc hec a no-
bis sunt abscondita: sed p fidem r
spē certā: si bñ egerimus quasi iā
possidemus. Sicut mercator cū
iam emit r soluit aliquā rem p̄cio-
sam: licet nondū principaliter ha-
beat reputat se illā rem hñe r ma-
xime si sit certus q̄ ab aliquo non
possit i m̄p̄dīr eius principalis
possessio. Vere deus adeo est di-
ues r oibus bonis abūdans vt si
mille mūdōs cogitarem r illos
haberemus i dñio: talis possessio
nihil esset cōparatiue ad diuitias
diuine bonitatis: qñ finiti ad infi-
nitum nulla est p̄portio. Non igi-
tur apponamus cor nrm ad diui-
cias huius mūdī que impediūt
ab eternis diuitiis: qñ scriptū est
Math. xix. Facilius est camelum
per foramen acus transire q̄ diui-

tem intrare regnum celoz. Sed
hoc mirabiliter videtur cū plures
diuites sint saluati fm fidem no-
stram: r in veteri testamento r in
nouo. Nonne legimus plures re-
ges scōs esse vt Henricū impera-
torem r Ludouicū regem fran-
cie r alios multos. Quid est hoc
igitur q̄ a r̄po dicitur facilius est
ca. rē. Qñ primum est impossibi-
le. s. camelum transire p foramen
acus. ergo r secundum Chrys. su-
per Math. dicit Appositio diuiti-
arum maiorem apponit flammaz
r vehementior fit cupidō. Et q̄
cupiditas est venenum charitatis
ideo possessio diuitiaz reddit ho-
minem difficilē ad perfectionem
acquirendam. Unde ille iuuenis
cui dicit christus. Si vis perfect⁹
esse. i. ascendere ad statum salutis
necessarium: vnde contemnendo
oia temporalia. r vende que hēs
r da pauperibus propter deum:
q̄ abijcere temporalia propter oī-
tationem non est meritorium. sicut
aliqui philosophi fecerunt r ha-
bebis thesaurū in celo r veni r se-
quere me. In sequela. n. christi p
opera charitatis consistit perfe-
ctio principaliter. A paupertate
autem voluntaria inchoatiue per
modum remouentis prohibens:
quia per hoc aufertur cura tem-
poralium que impedit animum a
dilectione dei r disponitur anim⁹
ad libere deo vocandum. Cūz at
audisset verba christi adolescens
absit tristis: quia nimis amabat

erit omnium rerum abundantia 74

possessiones terrenas vel plusquam
talē perfectionem. Et id nō poterat
ad perfectionē voluntarie paup-
tatis ascendere. Et ideo dicit xps
Amen dico vobis qz difficile di-
ues intrabit in regnū celorum.
Matth. xix. Ad dicit qz sit impos-
sibile sed difficile est diuitias pos-
sidere et nō teneri nimis amore ea-
rum. qz secundum qz dicit Aug.
In epistola ad paulinum. Bona
terrena diliguntur artius ade-
pta qz percipita. Aliud ē. n. velle i
corporare que desunt: aliud iam
incorporata diuellere. Illa. n. ve-
lut extranea repudiantur. Ista ve-
lut membra pscinduntur. Red-
dunt ergo hoīem difficilē ad p-
fectionem acqrendā: non tñ faci-
unt impossibilē: qz abrahā fuit p-
fectus vt habetur Gen. xviij. Id
dicit Eccl. xliij. Btēs dīnes q inuen-
tus est sine macula et qui post au-
rum abiit nec sperauit in pecunie
thesauris. Quis est hic et lau-
dabimus eum. Quasi diceret. Vir et
cū difficultate inuenitur. Ex quo
ps q nō loquitur de quocūqz di-
uite: sed de diuite cōstituēte fines
in diuitiis pp qd apłs Colloceti.
liij. Vocat talē diuitē auarū et aua-
riciam dicit esse seruitutē idolorū.
I. similis ē ydolatre p quāto aua-
rus colit pecuniā suā studiose
Talis fuit ille diues de quo dici-
tur Lu. xvi. Mortuus ē diues et se-
pultus est in inferno. et factū est vt
moreretur mēdicus et portaretur
ab angelis in sinū abrahe: q nunc

est in celis possidēs deum dīstissi-
mum vt dicit statī. Ex deo igitur
oīa bona eminenter ptenente et in
bonitate sine cōparatione quicūqz
creata excedēte beati erunt diui-
tes: et in oībus diuitiis abunda-
bunt. Venite igitur be. et c. Et se-
cundo dicit qz i gloria paradisi erit
oīum rez abundantia ex subiecto
possidente. Possit. n. qs dicere.
Et licet deus sit diues: dubitat
tñ an ille diuitie qbus est diues
sint in pte cuiuslibet beati. Dico
tibi q sic. Possidebis. n. deū ad
voluntatē tuā: qz ipse erit premiū
et salariū laboris nostri. Sicut. n.
qd labore iuste acquiritur dicitur
esse acqrentis: sic deus erit noster
Si. n. dicamus nunc qz deus sit
noster qto magis dicemus tñc.
Dicimus. n. nunc illud ps. Dñe
dñs noster qz admirabile et c. Et
forte posset dici q nūc noster ē de-
us p creationē. p gubernationes
et redēptionē. Dico tñ q tunc erit
nō p possessionē: qz nūc a nob
poterit tolli quin illum videamus
illum diligam? in illo delecterim.
Istud premiū et ista possessio vo-
catur. Lu. xliij. Cena magna. vñ
de ibidem dicitur. Homo quidā
fecit cenam magnam et vocauit
multos. Sed hēc poterunt mel-
ius applicari ad ea que dicuntur
de gloria corporis. Sed quare
homines presentis temporis ad
hanc possessionem siue ad hanc
abundantiam non attendūt. Cer-
te hoc contingit ex tribus. p. imō

quinta gloria anime

igitur est ignorantia eterne retri-
butionis: scdm est nō amor vtu-
se opationis. tertiu est defectus di-
uine dilectōis. Ex illis oritur ide
uotio impseueratā. tarditas: oci-
ositas: dilatio circa bonū opus fa-
ciendū: remissio circa iceptū. ad q̄
possessionē vocamur. dicēte aplo
Thessa. ij. Testificati sumus vo-
bis vt ambuletis digne deo q̄ vo-
cauit vos in suū regnū z gloriāz.
Ideo de nolentibus attēdere ad
hanc vocationē pqueritur dñs ip-
se Prover. i. dicēs. Vocauit z re-
nuistis: extendi manū meā z non
fuit q̄ aspiceret. desperistis oē p̄si-
lium meū z increpatōes meas ne-
glexistis. Multi sunt quos de⁹ vo-
cat dicens. Venite z man⁹ adiu-
trices extendit dādo eis p̄siliū
quō a petis resurgēt quō vitam
eternā merebunt z viā eis edoctā
nolunt aspicere: q̄ noluerūt acci-
pere disciplinā indurauerunt faci-
es suas supra petrā z noluerūt re-
ueri. Jere. v. Figurati sūt tales
per reginā vasti. de qua dicit Be-
thel. ij. Quod rex assuer⁹ vocauit
reginā vasti p̄ nuncios. sed ad re-
gis imperiū venire p̄tempnit pp̄
quod irrevocabili snā p̄suata est
regno. Rex assuerus interpretatur
beatitudo z significat deū qui est
beatitudo nra. Regina vasti q̄ de-
bebat esse regi sūbiecta z obediēs
significat quēlibet nrm qui debet
esse subiect⁹ deo eius observando
mādata. sed q̄ noluit obedire p̄-
nata ē regno: ita q̄ noluerit obedi-

re deo p̄suabuntur illo celesti re-
gno in quo est oīum rex abundan-
tia. Attēdamus igit vt possimus
obtinere illā sup̄mā abūdātiāz.
de qua dicit in themate. Venite. zc.
Cōtū tertio q̄ in glia erit oīum
rex abundātia ex primoz associa-
tione. Ibi. n. qlibet prim⁹ oīa sua
coicabit alteri suo primo. Tunc
n. verificabit illud Act. ij. Quod
dictū est de aplis: hēbant oīa coia
Si ergo faciēte charitate apli ha-
buerunt oīa coia quare nō magis
credendus est de btis q̄ charitate
p̄fecti erunt inter se veri amici q̄
oīa habebunt coia. Hoc ēt fuit in
statu innocētie q̄ oīa erāt cōia. vñ
Ist. dicit. Scdm legē nature: q̄s
est oīum possessio z oīum vna li-
bertas. Ita inqt Alex. de hāis q̄
vnusquisq̄ vsus fuisset illis s̄z be-
neplacitū volūtatīs ordinate. Sic
absq̄ dubio credendū est q̄ in il-
la beatitudine erit tanta dilectio z
tanta charitas. vt oēs cōicēt alijs
sua bona. Vñ erit ibi inquit An-
selmus li. de similitudinib⁹ amici-
tiā q̄ in inimicitia p̄ueri nō pōt.
Nullus tñ hic h̄z amicitia q̄ con-
ueri nō possit in inimicitia. ideo
hic nullus amicitia seruat: sed ibi
quantū seipsū q̄s tñ z tādū di-
liget z alter. Sed nec video quā
aliter esse possit p̄ferti cū oēs vnū
corpus xpi sint. z xps qui est ipsa
par ē caput oīuz neq̄ minori se af-
secu cōplectant q̄ mēbra vnus
corpis sibi inuicē copulant. Abū-
dans ergo erit in dilectōe q̄n h̄c

erit omnium rerum abundātia 75

fuerint tibi in possesse. Ex hac
maxima amicitia erit oīz bonoz
cōcatio. Et sequitur in eodē li. So
cietas illa iustoz nil poterit velle
diuersū. sed eandē volūtatem sp
habebūt. Corpus vnū erimus: ec
clesia vna erimus. Spōsa xpī eri
mus quiscunq; ibi erimus. Ipsa
dei volūtas nōn erit in tua diuer
sa: sed sicut tu vis qd ille: ita in cū
ctis ille: qd tu. ¶ Sed forsitan di
ceres. Eya si deus et oēs illi brōz
eetus nollēt qd ego: tūc et augmē
tum mei boni nollēt mecum qd
ego: ibi non velle non potero: ero
itaq; p velle meo de maiorib; in
celo hinc tue ibecillitati rīdeo. qz
si ēt beato petro par in glia cē vo
lueris erit. In gloria dico. qz vt
petrus si in plona velle nō poteris
nā si hoc velles teipsū cē nihil vel
les qd velle nequibis. Sed neq;
illi in glia equari si meritis eius i
par fueris velle poteris. quia pul
cherri mā illius corpis cōpositio
nem quā in hoc cōspiceres viola
ri plus oī cōmodo amabis. Necq;
n. in humano corpe vel pes loco
aut officio man; fūgi cōptat aut
os siue nasus vbi oculi sunt: aut
oculi vbi os vel nasus relictis se
dibus suis cupiūt trāsserri. Eodē
mō in illa admirabili et glorifica
ta dispositōe et eque disposita glo
rificatiue brē ciuitatis dī. ita qsq;
qd adeptus fuerit amabit vt statū
suū potiori gradu mutari non ve
lit. Quare: Et cuiq; satis erit sua
felicitas. et beatitudo sibi p meritis

suis misericorditer imptia. Am
plius si hi q iā tunc in ipsi; corpis
vnitati locati fuerint maiora q;
sint adepti desiderēt eo ipso mise
ri essent: qz nōdū haberent qd vel
lent. Aderit itaq; oībus oīs suffi
cientia quā pficiet i singulis vna
nimis et plena cōcordia. Mali ve
ro in discordia tāta psistent vt eoz
corpus et aia semp dissideant: nāz
et corpus aiam odio habebit et qd
male vnq; cogitauerit et aia corp;
q male cogitata ope cōpleuerit.
pro qb; oībus torq; bunt in penīs.
hec ille. Et q; cunq; noluerit deus
quilibet ēt nolet brīs: et gaudebit
de qb; scūq; gaudebit de; licet nō
ita intēsiue. Et ita de qb; scūq;
gaudebit vn; brīs gaudebit et ali
us: et ita erit gaudiū idicibile gau
diū iestabile cuiuslib; bti et abun
dātia maria bonoz spūaliū et icō
pabilis maior; q; sint oīa bōa cor
poralia q; fuerūt si et erūt: imo q;
oīz q possēt imaginari. Si. n. nē
gaudem; cū gaudentib; h; de h; apo
stoli. Ro. xij. Quantomagis ibi
gaudendum erit cū gaudenti
bus. Quale gaudium qualis et q;
ta erit ibi abundantia leticie et ex
ultatiōis cogitet qui pōt. Ad hāc
supabūdātē leticiā vocamur pti
nue p iternā ispiratiōē et eternā p
dicationē et alia mīa. Venite be.
et. C Dixi q; rto q; i glia erit oīz
rep abundātia et optioz pparōe di
uites enim huius mundi. et licet
possideat plura. n tū sil oīa posses
sa itelligūt: nec p pns sil actu dili

l. liij

Sexta gloria anime

gant: sed successive et sic eorum delectatio nunc de isto: nunc de illo scilicet de virore: nunc de pueris: nunc de argento et auro: nunc de tali possessione vel tali. Non sic erit in beatis imo simul omnia. scilicet deum et creaturas intelliget et diliget et de omnibus gaudebit. Intelliget enim illud summum bonum ab eis possessum virginem gloriosam dei matrem angelos et omnes simul beatos et de omnibus istis tantam abundantiam gaudij habebit quod nullus mortalis exprimitur possit et erit simile sicut nunc est de beatis angelis qui nos custodientes nunquam perfectum intendentes non minus semper contemplatur divinam maiestatem dicente christo Math. xvij. Angeli eorum semper vident faciem patris mei qui in celis est. ubi Hieronimus de lyra. Quia quantumque mittatur ad rerum temporalium administrationem tamen semper deo inheret per apertam visionem. Et Math. xxij. dicit quod in resurrectione homines sunt sicut angeli viviuentes. ait idem doctor Hieronimus de lyra visione et fructu dei. Iste modus habendi tot et tanta bona cum delectatione simultanea erit alius ab omnibus modis habendi in hoc tempore. Ad enim anima non possit simul esse intenta diversis operationibus diversarum potentiarum interesse: hoc est propter ibecillitates virium suarum. Unde simul non potest intenta esse multum circa regimen corporis et circa operationes spirituales. Sed tunc anima beata per ha-

bitum glorie vigorosa poterit simul intēta esse et circa corpus sicut necesse erit et circa dei contemplationem. unde non impediret ab uno per aliud. Et exemplum habemus de anima christi que simul habuit intēse et actus pertinētes ad statum viatoris et ad statum comprehensoris. et hoc fuit propter perfectionem eius in natura sua: et in actibus potentiarum. Habuit enim perfectam valitudinem et vigorem potentiarum. et similiter dicimus de anima beata. Sic igitur beatus poterit multa valde quod faciet ad beatitudinem essentialem et accidentalem intelligere simul. Nec igitur abundantia rerum tantum nos debet allicere ad bene agendum in hac vita ut mereamur habere quod dictum est et satiari. dicit ergo in themate Venite benedicti.

Sexta gloria anime erit honor magnus et insuperabilis. Nam sancti erunt beati per deuotionem. Secundo filii per adoptionem. Tertio reges per exaltationem. Quarto dii per participaciones. Sed forte alicui videtur satis inconueniens tot et tanta de gloria celesti predicare cum generare tedium possint hominibus. Respondeo quod verum est quod in deuotionis et querentibus leticiam et dilectiones presentis seculi hec omnia tedium afferent: sed certe deuotis et ad hanc gloriam tendentibus

erit honor magn⁹ ⁊ insuperabilis 76

minime h̄ erunt onerosa. In deuotionis igitur possunt esse tediosa q̄ nō intelligunt: imo nec intelligere volunt qd̄ in ipsa vita beata sint habituri. Quid igit̄ iquit Anselmus in li. de similitudinib⁹ agē dū ē vt hec illis aliquatenus sapiant ⁊ aliquantū sapiētibus magis sapiāt: ⁊ sic ad opa bona euigilent. Puerorū more cibandos estimo q̄ si aliqui aliquod grossus pomū edendum p̄cipiūt illud obdentium teneritudine: ⁊ oīs angustiam assumere nequeunt si p̄ illorū capacitate prius non fuerit particulatū diuisum. Ita diuidamus in partes illa magna gaudia illa maxima bona q̄ beati sunt possessuri. Et ne vt melius eluceant ⁊ amplius desiderātur consideremus q̄ in hac vita mens bene regulata audius appetit ⁊ ex his p̄lectemus illa beatos habituros in eterna vita. h̄ ille. Mōne quatuor p̄missa a bonis hoīb⁹ appetunt in hac vita. s. vt sint sancti vt sint filij dei. vt bene regant se ipsos: vt de⁹ eos inhabitet p̄ gratiam ⁊ sic dii sint per participatiōem. Atq; viri boni ⁊ deuoti h̄ oīa appetūt que excellētius in illa vita gloriosa eis cōcedentur ⁊ dabunt. Erūt nēpe sancti p̄ deuotiōnē. Vbi sciēdū q̄ deuotiō vt ait De. de bethono est illa virt⁹ que quis se totum deo deuouet ⁊ dedicat: qua ē totus vacat virtutibus ⁊ viciis a se euellit ⁊ eradicat q̄ insuper totus fert in celestibus

⁊ terrena villipēdit. videt̄ ergo q̄ vir deuotus est idē q̄ vir p̄fectus virtutibus ⁊ grātiis totus plen⁹. Et hugo dicit q̄ seruor bone voluntatis quē mēs cohibere nō valēs certis inditijs manifestat. Certe in illa vita beata erit marie seruor beate voluntatis qm̄ non poterit deum non diligere. imo cōfirmata erit in dei amore: sic q̄ semper diligit ipsum: ⁊ oīa p̄ ipsū. Deuotiō nāq; ē qua dator munē seipsum largit̄ qua factor siderum hac vita sentit̄ q̄ quicquid est aspectu dulciter lenit̄. In deuotione siq̄dem seipm̄ de⁹ largitur. Cor enim humanū nunq; per deuotionē madesceret nisi ros diuine gr̄e desuper descēderet. De. n. est sicut vinea balsami que preciosissimā deuotionis guttā in fialis diuersorū cordium diuersimode se fundit. Q̄ ample. o q̄ abunde se fundit illud balsamū p̄ciosissimū in aiabus sanctorū. Cogitare nullus mortalī pōt. Secundo deuotiō ē illa uirtus qua deus in suo fonte solet sentiri ⁊ qua in terris pōt percipi. Nulla enī alia uirtus ita gustat deū sicut deuotiō qua deuotiōe mēs fertur i deum: sed hic imperfecte. in priā vero perfecte. Tertio deuotiō ē illa uirtus qua oē aduersum ⁊ asperū dulciter lenit̄: nā constat q̄ deuotiō oēm tristitiā fugat: ⁊ quicquid est in rebus onerosum ⁊ asperum dulce facit. Sed in illa requiescat: erit deuotiō ad deum q̄ nihil

Sexta gloria anime

triste nihil molestum ibi poterit
esse. Erunt igitur sancti sine terra
sine affectione mala p. deuotionē
vnde sanctitas adeo est vniuersa-
lis bonitas q. ea habita necesse ē
hoiem in cunctis particularib. vir-
tutibus ē ornatū. Si enim vna
virtus deficeret: sanctus non ēet.
Et hoc erit in illis beatis: id meri-
to dicetur sancti ut possint tūc di-
cere illud. Eccli. xliij. In ciuita-
te sanctificata similiter regem. ad
hanc igit sanctitatem inuitamur
dñi dicitur in themate. Venite be-
nedicti zc. **C**Secundo dixi q. bea-
ti erunt filij p. adoptionē. filij na-
turalis z legitimus succedit here-
ditati paterne. Sic filij dei succe-
det hereditati patris sui. scilicet christi
Gala. iij. Si filius z heres p. de-
um ipsum adoptatē. Filio enī
adoptiuo debet aliqua pars here-
ditatis fm leges ait Alco. de ly-
ra. Ipse. n. dñs deus tenet natu-
rā vituli marini qui natat in mari
z graditur in terra filiosq. suos i
terra generat atq. parit: s. ipsos fi-
naliter ad mare reducit. Sic de-
per grām in hoc mundo fideles
suos generat z producit: s. tandē
post hunc mundū ipsos ad mare
scilicet ad abundantia paradisi ducit et
regni celestis successores tāq. le-
gitimos filios eos facit. Joh. viij.
Qui facit petri seruus ē peccati.
seruus at non manet in domo in
eternū. filius at manet in domo
in eternū. Hec. n. filiatio hīc inci-
pitur. Si pñi nro deo obediuerit

mus tūc quidē filij erimus h. z in
eternū. Si. n. gloriosum est homi-
ni ēē filiū regis q. to magis glo-
riosus erit nos ēē filios dei regis
regū z cū ipso manere in illa au-
la sume glorie in deliciis paradisi
vnde pñ celestis cuilibet beato
dicet illud Luc. xv. Fili tu semp
mecus es z oia mea tua sunt. At-
tendamus igit ad hāc filiationē
Sicut dicit. i. Jo. iij. Videte q. le
charitatē dedit nobis deus pater
vt filij dei nominemur z simus.
Videte ergo. i. diligenter attendi-
te q. lem charitatē ondit nobis de-
us vt vocaret nos filios. ideo di-
cit vt filij dei nominemur z sim.
Et notant dicit simus. Multi enī
nominant filij dei quoz aliqui nō
sunt filij: sed putantur. Sed vere
si noiamur filij dei etiā possum
ēē si in nobis nō steterit. Joh. i.
Dicit eis prātem filios dei fieri.
Et sequit eodē. c. Charissimi nōc
sumus filij dei supple si volumus
z nondū apparuit quid erimus
Sciimus qñ cum apparuerit: si-
miles ei erimus qñ videbimus
eum sicuti est z ois qui habet hāc
spem in eo sanctificat se. sicut z il-
le sanctus est. i. imitat sanctitates
put possibile ē. hunc in quem est
spes nra quotidie vocamus pa-
trem euz dicimus. Pater nñ qui
es in celis. Hic pater dicitur om-
nīz generaliter rōe creationis.
addit tñat. Al. de lyra nosse. q.
est pater specialis iustoz per gra-
tiam adoptionis. Dicit insuper

erit honor magnus et insuperabilis 77

qui es in celis. quia licet sit in omnibus per essentiam: presentiam: et potentiam. est tamen speciali modo in iustis per gratiam. specialissime vero excellenter eius relucet in sanctis per gloriam. Alexander de halis dicit: quia pater in illa oratione accipitur essentialiter et dicitur pater non per adoptionem que gratia adoptionis et si non communis omnibus actu: est tamen communis omnibus potentia. Qui enim dat talenta sua unicuique secundum propriam virtutem paratus est dare gratiam adoptionis unicuique facienti quod in se est. unde sicut speciei convenit ratio universalitatis uniusco existente in diuisum non universalitatem que est actu sed que est potentia: ita gratia adoptionis dicitur communis omnibus non communitate que est actu: sed que est potentia. Non tamen peccat ille qui est in peccato mortali dicendo orationem dominicam duabus de causis. Prima est quia hec oratio communis est et dicenda est in persona ecclesie que in se multos filios adoptionis habet. Secunda est quia sicut petitiones septem sequentes depravatiue vel operatiue orationes sunt et non indicatiue. Si captatio benivolentie magis intelligitur operatiue quam indicatiue ab illo qui est in peccato mortali. Ille ergo qui est in peccato mortali non potest dici pater indicatiue. id est indicando se esse filium actualiter: potest tamen dicere operatiue. Hec Alexander. In gloria vero quilibet dicere poterit per indicatiue. quia vere erit filius per gratiam et gloriam in eternum:

ideo ad hanc filiationem inuocamur specialiter cum dicitur in themate. Venite benedicti etc. Tercio dicitur quod beati erunt reges per exaltationem. in illo. n. regno celorum quilibet erit rex. Rex dicitur a regendo ut inquit Origenes. Si ergo animus in te regat: et corpus obtemperat: si vicia freno sobrietatis premas merito rex vocaris. Sic rex diceris in his inferioribus: sed ibi aliter rex dicitur. quia non a regendo cum ibi nihil indigeat regi. quia ille status erit talis quod non poteris deficere vel obliquari. Dicitur ergo rex a regnando: quia quilibet ibi existens ita erit potens vel faciat quicquid voluerit ita erit diues ut habeat quicquid petierit. ita erit sapiens ut sapiat quicquid cupierit. ita erit fortis ut nullus eum vincere possit. Quod quod gloriosus regnum in quo sancti perpetuo regnabunt: quia in eternum et ultra. Hoc regnum petimus cum dicimus. Adueniat regnum tuum. Math. vi. Unde dicit Alexander de halis. hac petitione potest peti ut veniat regnum mille tantis ecclesie ad regnum triumphantis ut fiat triumphus. vel aduentus. id est. manifestetur. id est. regnum dei hominibus quibus ut lux cecis non videtur quod nullus ignorare poterit cum filius iudicare venerit in quo regnabunt et sancti. Sicut dicit Math. xxv. Percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. Hec ille. Quanta bonitas: quanta clementia:

Sexta gloria anime

quanta misericordia: quanta ben-
gnitas nobis disposuisse et spa-
rasse tantum regnum. Si enim nobis
disponeret quis dare regnum fran-
cie vel aliud magnificum regnum
temporale: et maxime in quo esset su-
ma pars: omnis gloria: omnis preteritas: et il-
lud esset perpetuum quantum considerarem?
tale regnum. Sed vere illud nihil
esset: si tale posset esse: ad comparatio-
nem regni celestis. Primum igitur
charissimi querite regnum dei. quia
nullum tale inuenitur in hijs ter-
renis rebus. quia regnum mundanum
est transitorium. Danie. ij. Deus
mutat tempora et etates transire re-
gna atque constituit. Et inde est quod
istud est vituperabile propter suam
mobilitatem. Eccl. ij. Regnum a ge-
te in gentem transfertur propter inu-
sticias et iniurias et contumelias
ac diversos dolos propter suam
diuersitatem: unde in regnis hu-
iūs mundi non est pax. In ps. Lx.
turbate sunt gentes et inclinata sunt
regna. Et Luc. xliij. Surget gens
in gentem: et regnum aduersus signum
Regnum vero celeste hijs opposita
hijs de quo propheta ait. Regnum
eius regnum omnium seculorum
quia habet interminabilem eterni-
tatem Da. vij. Potestas eius preteritas
eterna que non auferetur. et regnum
eius quod non corrumpetur. In-
estimabilem amenitatem etiam hijs
Sap. v. Accipient regnum deco-
ris et diadema spiritus de manu dei
Habet tentio indefectibile ferti-
litate Luc. vi. Beati qui nunc esuri-

tis quia saturi. et. Et. xliij. dicitur
Beatus qui manducabit panem
in regno dei. Hoc est igitur regnum
ad quod vocari. per nostrum thema
eius dicitur. Venite benedicere. et. Et
xi quarto quod erimus dei per parti-
cipationem. ps. lxxi. Ego dixi dei
estis. In illo enim regno tanta erit
amicitia. tanta unitas et coniunctio
beatorum ad ipsum deum quod non solum filii
dei amici dei: sed etiam per participa-
tionem et infinitatem dei ad ipsos bea-
tos vocabuntur dei. Videmus enim quod
duz aliquis ab alio multum intente
amatur dicitur ille qui amat. quia di-
lectio transformatur amantem in ama-
tum. Ibi autem deus sanctos suos
amabit intente: sic quod ut seipsus
deus in premissis culcibus beatorum: idem non
merito vocabuntur dei per participa-
tionem. unde petrus de bethono ait.
quod per deos intelliguntur viri iusti qui
conibus additionibus sunt separati ab
humanis viciis alieni et maxime
dicuntur dei qui sunt in celis celestis
preceptando qui sunt immortales spiritus in
statu gratie perseverando. sunt invisibi-
les a visibilibus humanis se occultando
sunt omnes scientes diuinam sapientiam
amplendo. sunt omnipotentes mi-
rabilia opera faciendo: unde de hijs
potest exponi illud. i. Reg. xvij. De-
os vidi ascendentes de terra. quia per
vitam iustam et sanctam quam tenuerunt in
terra: dei erunt in celis participan-
do proprietates quasdam quodammodo
ipsius deitatis. Quod quantum debemus
optare ad hanc dignitatem puenire
re ut dei per participationem simus. Ad

hanc igitur participationem vocari cum
 Si. Veni. benedi.

Septima gloria
 me erit alarum decor
 mirabilis. Si enim de-

ceat reginam esse ornata multipliciter
 duz plungit regi quanto magis de-
 cet quilibet creaturam beatam et con-
 iunctam perfectam plunctioe sponso
 suo deo esse multipliciter ornataz
 sicut alis fuit tactum aliquantulum. Ta-
 lis autem ornatus et decor alarum
 sanctarum erit in quatuor.

Primo in lumine glorie in-
 tellectum eleuante.

Secundo in munere gratie af-
 fectum perficiente.

Tertio in virtutum decore di-
 uinitus collatarum.

Quarto in ipsarum tenore per-
 actus acquiratarum.

Dicitur primo quod ornat et decor ani-
 maz erit in lumine glorie et hoc
 est quod dicit propheta David ps. xxxv.

In lumine tuo videbimus lumen
 id est inquit illi. de lyra. In lumine
 creato glorie videbimus lumen tue ef-
 sentie. quod videri non potest ab intel-
 lectu creato nisi ad hoc eleuetur per lu-
 men glorie fortificans lumen natu-
 rale intellectus creati: sicut nec oculo
 noctue posset videre lumen so-
 lis nisi aliquo sibi addito fortifi-
 caret per quod dicitur. li. metaphi-
 sic: quod sicut se habet oculus no-
 ctue ac lumen solis ita intellectus
 noster ad ea que sunt manifestissima
 sed verum intellectus nostri excedit

ita. Sicut lux solis est maxime vi-
 sibilis: tamen in proportionata noctue
 oculis habet ille. Ad quod propositum plu-
 ra dicit per pulchra sensus Theophrasti. pri-
 ma parte. q. xij. articulo. liij. et v. Et
 sidera igitur quod si esses in aliquo lo-
 co obscuro et multum optares vide-
 re aliquid ibidem existens quantum gau-
 deres si tibi ministraret lumen ma-
 gnus et grade per quod videre posses
 apte et manifeste visibile desideratum
 videri. Etiam multum gauderes
 Sic certe iter omnia que summe deside-
 rare debemus ad videndum est deus
 noster quod in tali visione est felicitas
 eterna. Jo. xvij. Dicite christo. hec
 est autem vita eterna ut cognoscant
 te solus deus verus et quem misisti iesus
 christum. ut igitur deus in se videatur
 requirit lumen adiuuas intellectus
 ad videndum: sicut lumen a sole emis-
 sum adiuuat oculum ad videndum
 non tamen solum ad mouendum. Sicut er-
 go non videtur sol materialiter ab oculo
 corporali sine emissionem luminis
 vel radii in oculum. sic nec ab oculo
 spiritali sol iusticie sine lumine
 ab ipso intellectu emissio. Hoc autem
 lumen erigit intellectus obilitas: quod
 non potest lumen illud increatum vide-
 re in sua claritate nisi assimilatur
 ei perfecta assimilatio. Omne autem
 simile simili est sicut in Aug. li.
 lxxvij. q. xlii. Oculi autem spiritualis
 cum sit in propria creato lumine filius non
 est filius per essentiam. sed per participatio-
 nem: ergo oportet quod habeat aliquod
 lumen sibi inherens et increato lumi-
 ni assimilans. Sicut enim quod est simile

Septima gloria anime

summe bonitati p participatione
h3 bonitate sibi inherente 7 sume
bonitati assimilante. Sic i pposi-
to in el? visioe oportet ponere ali-
qd lumē creatū i oculo spiritali
inherēs ei 7 assimilās illi lumini.
Et hūc videt cōcordare. Aug.
ad italicū dī. Intātū videbimus
in qstū silēs ei erim? Dico ergo si
ne p iudicio q lumē icreatū vide-
bis in sua claritate. In patria p lu-
men creatū mediū assimilans ei
formaliter spūales oculū. Dicere
etiā oppositū est error dānatus in
elementis. extra de here. Ad no-
strū. Ubi dī qnto q qlibz intel-
lectual natura sēp sē naturaliter est
beata qd3 aīa nō idiget lumine
glie ipsaz eleuāte ad deū vidēduz
7 eodē beate fluendū. Et sequit i
finē capī. Nos sacro cōcilio ap-
probante sectā cū pmissis erroribz
dānam? 7 reprobam? cetera
Hoc igit lumine creato eleuabit
7 decorabit aīa nra i celesti glia.
Unde sicut lumē solis dies pul-
chra dicit. sic aīa nra tali lumine
ornabit 7 pulchrificabit. Ad hu-
iusmodi ergo ornatū vocamur.
dū dī p thēma nrs. Uēte bñ. 7c.
C Dicit scdo q aīaz nraz decor-
erit i munere grē. 7cet. Mā i glia
erit grā cōsumata 7 pfecta ppter
qd apls. i. Corintl. xliij. Presert
echaritatē siue gloriā alijs vutib?
dī. Charitas nūq̄ excidit. Ad de
clarās M. de lyra. ait. Apostolus
ostendit hic excellentiā charitatis
respectu alioz donoz qstū ad p-

manentia. qz sicut ē i via: sic pma-
nebit i patria cū augmēto. Uñ ait
ibi dē apls. Siue pphetie euacua-
bunt. pphētia. n. ē respectu futurū
Stat? aut pte futurū nō expecta-
bit: s3 ibi erit finale cōplementum
oīuz. Itē pphētia ē cognitio enig-
matica q cessat i pāia. vbi ē clara
cognitio. Siue lingue cessabunt
qd nō ē itelligēdū dē corporalibus
liguis: qz scī resurgēt i itegritate
corporis. Sillr hēc cessatio nō est
itelligēda qstū ad vsūz linguaz: qz
ibi erit laus vocal. fm q dic. glo.
sup ps. Exultatōes dī in gutture
eoz: s3 itelligendū ē de dono lin-
guaz quo aliq i pmitiua ecclia lin-
guis variis loquebant. Act. ij.
Propter illos q nō itelligebāt li-
guā natiuā aploz. q tūc cessabit:
qz qlibz qcūqz linguā itelliget
propter quod non erit necessariuz
loqui variis linguis. In pmo
enim statu generis humani erat
vnus populus 7 vnum labiū om-
niū. Gen. xi. multo magis vi-
detur sic fore in vltimo statu con-
summationis omniū. sequitur
Scientia destruetur scilicet scien-
tia hic acquisita: non tamen quo
ad species itelligibiles: sed quo
ad habitum modernum qui est
per conuersationem ad santasma-
ta. Tali vero conuersationem nō
indiget anima beata. Sequitur.
Ex parte enim cognoscimus et
cetera. Ubi apostolus facit talem
rationem. Adueniente perfectio-
ne tollitur imperfectio ei oppo-

erit animarum decor mirabilis 79

ita : status autem glorie perfectissimus est ergo ipso adueniente tolluntur dona habentia imperfectionem vel simpliciter : vel quantum ad id quod est imperfectionis. omnia sunt huiusmodi propter charitatem que est idem cum gratia gratum faciente : vel habet eas inseparabiliter annexam : ergo in gloria tolluntur omnia alia simpliciter vel secundum quid. Ideo ait apostolus. Ex parte. n. cognoscimus. i. imperfecta est scientia nostra que habetur in via : et maxime illa que est de deo ad quem se habet intellectus noster sicut oculus noctue ad lucem solis. ij. Mitha. Et ex parte prophetamus. id est imperfecta est cognitio prophetica eo quod est enigmata et per ista duo dona intelligitur alia imperfecta excludenda. Cum autem venerit quod perfectum est : id est status glorie qui est perfectissimus euacuabitur quod est ex parte. id est imperfectum. quod declarat per simile de statu puerili imperfecto qui cessat adueniente statu virili perfecto dei. Cum essem paruulus loquebar ut paruulus. scilicet balbuciendo et imperfecte sapiebam : ut paruulus appropando aliqua que magis erant reprobanda : et similiter reprobando que magis erant approbanda. Cogitabam ut paruulus. scilicet vana et inutilia. Cum autem factus sum euacuatus que erant paruuli. scilicet predicta et confimilia perfectio

ni virili non conuenientia et sequitur. Videmus nunc per speculum. hic ostendit quod alia dona a charitate sunt imperfecta quia nunc videmus per speculum et in enigmate. quia hec similitudo creaturarum ad dominum obscura est et valde imperfecta. tunc autem. i. in patria. facie ad faciem. i. clare. Nunc cognosco deum ex parte. i. obscure et imperfecte. tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum a deo. Sicut. n. cognoscit essentiam nostram ita tunc cognoscemus suam. Istud tamen sicut si importat equalitatem cognitionis sed similitudinem tamen longinquam. Si autem arguatur ex dictis quod caritas euacuabitur. quia nunc est imperfecta. Dicendum quod non valet quia quoniam imperfectio pertinet alicui per se euacuatur adueniente perfectione. si autem inest per accidens manet sicut imperfectio est de ratione pueritiae. non autem est imperfectio de ratione humanitatis et ideo adueniente statu virili cessat pueritia : non autem humanitas cui per accidens competit imperfectio in quantum est in puero. Imperfectio vero per se respiciet scientiam nostram et prophetiam ut dictum est per quod euacuatur. Charitati vero competit imperfectio per accidens per imperfectionem. i. cognitionis adiacente. Charitati. n. per se competit in deum tendere. sed quia nunc imperfecte tendit est per accidens. i. per cognitionis imperfectionem per quod manet adueniente cognitione perfecta : ideocludit apostolus dei. Nunc autem. i. tempore vie manent

Septima gloria anime

fides: spes: charitas: tria hec: et p
ista duo fidem et spes intelligun
tur alia dona de quibus hic non
facit expresse mentionem que sunt
evacuanda in patria. Maior autem
horum est charitas. Fides enim
et spes sunt excellentiora ceteris do
nis evacuandis. quia sunt virtutes
theologice que dantur nobis ad co
surgendum nos deo. alia vero do
na sunt quedam dispositiões nobis
date ut reddā bene mobiles a spi
ritu sancto et sic ordinantur ad virtu
tes theologicas ut ad fines. Et
quia charitas est maior fide et spe se
quitur quod etiam sit maior ceteris do
nis. h. Al. d. lyra. Ista est vestis nu
ptialis sine qua nullus recipitur
ad vitam eternam: et quicumque eam
habuerit in fine salvabitur de qua
dicitur Mat. xxij. Amice quomodo
huc intrasti non habens ve. nup.
ubi ait Al. de lyra. Vocat autem
amicus peccator propter naturam que
ad imaginem dei facta est et propter
fidem in formam que dei donum est
licet non sufficiat ad salutem. Nec il
le. Ista est igitur vestis aurata de
qua omnes vestiuntur in gloria
paradisi. unde christus videns omnes
saluandos indutos hoc vestimen
to dicit illi. Venite benedicere etc.
¶ Dicitur tertio quod ornatus beatorum
erit in virtutum decore diuinitus
collatus. ¶ Posset enim quis que
rere an sola charitas que est virtus
infusa erit ornamentum sanctarum
animarum. Respondet quod non illa
sola: sed etiam multe alie erunt or-

namentum. Si enim in baptis
mo multe alie virtutes a charita
te infunduntur ad decorem ipsius
anime: non est dubitandum quin
etiam in patria anime beate ornentur
et vestiuntur multis speciebus vir
tutum: unde anime beate poterunt
dicere illud Isa. lxi. Gaudes gau
debo in domino et exultavit anima mea
in deo meo. quia induit me vesti
mento salutis: et indumento iusti
cie circumdedit me quasi sponsum
decoratum corona: et quasi sponsam
ornatam monilibus suis. Euz di
cit propheta. Induit me vestimen
to salutis. intelligit charitas: quia
illa est que dividit inter filios re
gni et perditionis. sicut dicit Aug.
et indumento iusticie per quod intel
liguntur anime virtutes infuse.
¶ Remanebunt etiam acquisite si
cut quarto dicit non solum ut or
namentum sed et secundum actus suos prin
cipales non secundarios. ¶ Pru
dentie enim actus vel usus prin
cipalis nullum deo sponere. secun
darius est insidias precavere que
insidie in patria non erunt: et ideo
ibi prudentia non erit quo ad hoc
sed quo ad primum actum tamen qui di
ctus est. ¶ Deperantie insuper usus
principalis est nullo motu natio
delectari et hoc erit in patria. ¶ Se
cundus actus est cogitationes pra
vas cohibere et hoc non erit in pa
tria ubi nihil nocivum erit. ¶ Item
fortitudinis actus secundarius
est perferre molestias et hoc non
erit in patria. principalis vero est

erit animarum decor mirabilis 80

deo firmiter adherere et hic actus erit in patria: quia sancti deo adherent et sine separatione perpetuo coniungentur. Iste iusticie actus secundarius est subuenire miseris et hic non est in patria: ubi nullus erit miser. principalis vero est deo regenti subditus esse et ex hoc reddere ei quod suum est et iste actus erit in patria ubi omnes deo erunt subditi sine contradictione et rebellionem. Igitur virtutes acquisite remanebunt in sanctis in gloria quo ad actus principales ut dictum est. Talis ergo ornatus sanctorum potest deduci et argui ex rebus visibilibus. Deus enim celum ornavit stellis: aerem aurbus: aquam piscibus terram ab extra herbis et floribus. ab intra vero auro et argento et alijs metallis et etiam lapidibus preciosis ut patet ad sensum. Videmus etiam quod homines exterius se diebus festiuis cultionibus vestimentis adornant per quod designant ornamentum interius. si ergo sic est in istis corporibus: quid erit in gloria. Certe incommensurabiliter alie ille beate ornabuntur excellentius. Vnde dicit Job. xvi. Spiritus domini ornavit celos. id est. beatus. Si ergo homines cupiunt ornari hijs rebus transitorijs quanto magis debent optare illis ornari spiritualibus ornamentis. Sic igitur patet de ornatu spirituali in celesti gloria ad quem vocamur in themate. Venite benedicti. etcetera.

Et tunc gloria anime erit completa pariter mi-

nabilis Isa. xliij. Erit opus iusticie par. Et sequitur. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis: et in tabernaculis fiducie: et in rege opulenta. Et hoc erit in quattuor.

Primo erit par cum deo per omnimodam conformitatem.

Secundo erit par cum angelis per amicabilem charitatem.

Tertio erit par cum hominibus per animorum tranquillitatem.

Quarto erit par cum hominibus per cordialem serenitatem.

Primo erit par cum deo. Nunc vero vix possumus habere pacem cum deo subiacendo ei ad nutum et cum omni conformitate voluntatis nostre et hoc propter corruptionem nostre nature que inclinata est ad malum. Gen. vi. Sensus enim et cogitatio hominis conditis ad malum propria sunt ab adolescentia sua. Et hoc quia diabolus in via adversarius est et spiritus hominis inimicus qui laqueos tendit: lapsus parat: foueas fodit: aptat ruinas: simulat corpus: pungit aias: cogitationes suggerit: dat virtutes odio vicia addit amorem. errores serit. discordias nutrit. pacem turbat. affectus dissipat. et breuiter est tanquam leo rugiens qui circumit querens quem deuoret. i. Ps. v. Iste turbauit pacem inter deum et primos parentes Gen. iii. Iste est cuius inuidia mors intravit in orbem terrarum Sap. li. Sed eo proiecto cum suis in profundo inferni perpetuo. Apoc. ix. ubi dicitur. Infernus et mors misse sunt in stagnum ignis. Et per

Octaua gloria anime

mortē ait. *Mi. de lra hie itelligit*
diabolus cuius inuidia mors in-
trauit in orbē terrarū sicut p̄dictū
est sc̄i et beati viri qui hic legitime
certauerūt pacē et quiescē habebūt
cū deo et in deo. Ita ē par d̄ qua
ap̄lus *Phil. iij. ait. Pax dei que*
eruperat oēm sensum: custodiat
corda v̄ra et intelligentias v̄ras.
Hec par ē tam preciosa tā digna
q̄ eruperat omnē sensus omnem
estimationē. Si par hec tēporalis
tū itelligit q̄tum d̄ cupisci par
eterna. de pace terrena ait *Augu.*
Tale est bonū pacis vt in rebus
creatis nihil ḡosius solet audiri:
nihil delectabilius cōcupisci: et
nihil vilius possideri. Quid igit
dicemus de pace p̄petua. Ideo
Bern. hanc pacē desiderans di-
cebat sup̄ *Lāica. Mecū bene agi*
tur si pacē habuēro. Et hinc ē q̄
in spe dicebat p̄pheta in ps. In
pace in idip̄m dormiā et reuescas
Hec est optima par q̄ creatoris
ad creaturā erit amoris indissolu-
bile vinculū et p̄formitas volūta-
tū: ita q̄ omne qd̄ deus voluerit
ipsa beata sanctorū voluntas velit
et omne qd̄ voluntas beata volue-
rit ipse deus velit. *Sap. iij. Fide*
les in dilectiōe acquiescēt illi q̄si
donū et par est electis dei. Ut igit
sancti illā possideant in die iudi-
cij dicit eis. Venite b̄n̄dicti rē.
¶ Secūdo erit par cū angelis et
In gloria eterna habitant ciues
angelici sub triplici ierarchia ad
quorū ordines iusti de ecclesia mili-

tante assumunt. *Uñ b̄n̄s Aug.*
in. i. li. de ciuit. dei. duas enume-
rat ciuitates. Vnā dei. Alteram
diaboli. Ciuitas dei est ciuitas
sanctorū angelorū et beatorū de q̄
admirando ait p̄pheta in ps. Glo-
riosa dicta sunt de te ciuitas dei
Ciuitas vero diaboli semp̄ iui-
det et d̄dicit dicitē p̄pheta in ps.
Vidi iniquitatē et d̄dictionē in ciuitate.
s. diaboli. Et hec d̄dictio ex-
p̄ssius ponit *Apoc. xij. vbi dicit*
Factū est p̄liū magnū in celo in
chael et angeli eius p̄liabant cum
dracone et draco pugnabat et an-
geli eius et nō valuerūt: neq̄ in-
uentus est locus eorū amplius in ce-
lo. Demones igit huius ciuitatis
dei et beatorū impugnatores quā-
tus possunt nitunt nos inimicos
facere p̄ petri dei et angelorū. Sz
econtra ipsi sancti angeli nos cu-
piunt p̄tegere et defendere. *Uñ*
Iero. ait. Ingt m̄gr̄ sen. di. ij.
sc̄i. c. i. Magna est dignitas an-
imay vt vna q̄q̄ habeat ab ortu
natiuitatis in custodiā sui angelū
delegatū. *Breg. quoq̄ dicit q̄*
quisq̄ vnū bonū angelū sibi ad
custodiā deputatū. et vnū malum
ad exercitiū h̄. Cā enim oēs an-
geli boni bonū n̄m velint et cōst
omni salutē studeant. Ille tamen
qui deputatus est ad custodiam
aliter cū sp̄aliter hortatur ad bo-
num. Si r̄ et mali angeli cum
desiderēt malum hominū ma-
gis tñ ad malū incitat: et ad no-
cendū fortius instat ille qui ad ex-

erit completa par interminabilis si

exercitū eius deputatus est. Hec
magister. Et rōne huius custo-
die assignans Jeroni. in omelia
festivitatis angelorū ait. Nec enī
tuta posset eē hūana infirmitas
inter tot et tantas hostis illius in-
sidias nisi sanctorū angelorū mu-
niret auxilio. Hi igitur ciues celi
quē in ipsis est nos pmouēt ad
pacē sempiternā. vñ qdā sunt ac-
tus angelici respectu hōinū i q-
bus pprie pssit angelicū miseri-
um sicut ē exercitare ad bñ agēdu;
siue pmouere: adiuuare: dirigē
et silr custodire: dēdere. siue tue-
ri p hostes et p malū. silr a malo
reuocare ad bonū. et istud miseri-
ciā respicit hōiem fm statū vīe et
meriti. Alii sunt actus angelici i
quibus large et improprie dici-
mus consistere ministeriū ange-
licum sicut est assistere animab?
sanctis. gratulari de bonis ipsa-
rum sicut est de gloria associa-
re ipsas et quasi ad modū deducē-
tis se hīe ad ipsas cū ascendūt ad
celū empireū et isti sunt actus offē-
sui charitatis et dilectiōis quam
hīc angeli sancti ad animas. Et
rō qre istos vltimos act? habent
respectu talis aīaz est multiplex.
¶ Prima ē pp cōsumationē meri-
ti angelorū. Cum enī ipsi angeli
quotidie mereant ex hoc q minist-
trāt aīabus pp adeptiōē salutis
in hoc cōsumatur et terminat me-
ritū eorū. Quādo enī aīe sunt et-
era terminū cādū sunt angeli in
merēdo rōne ipsarū et iō gratulan-

tur animabus in adeptiōne plena
illius glorie. ¶ Secūda ratio est
pppter reuerentiā ipsarū animarū
dignum enī est et iustū q qui hīc
in ecclesia militāte humiliantur
et cōculcantur propter amorē xpī
in ascensu ad ecclesiam triūphan-
tem honorentur a ciuibus eccle-
sie triūphantis. ¶ Tercia ratio est
propter ostensionem ydoneitatis
animarū ad ipsum suū premiū
et ad premiū locum. vnde quā an-
geli ministrauerūt animabus sā-
ctis imerito: et ideo nouerunt me-
rita ipsarū: ipsi sunt qui sciunt
et possunt portare testimonium
de idoneitate ipsarū ad premi-
um et ad gradum premiū. propter
istas igitur rationes dicimus q
angeli assistunt in ascensu ad ce-
lū non propter indigentiam
ipsarū: sed propter reuerentiā
et rationes dictas. In illa igitur
gloria erit amicabilis dulcis et
vera par inter angelos et sanctos
cum illa ciuitas sua ciuibus re-
plebitur et angelica ruina ex ho-
minibus reparabitur. de qua lo-
quit Anselmus li. de similitudi-
nibus dī. Omnipotēs deus ciui-
tatem quandam magnam et ad
modum spaciosam ad suam glo-
riam edificauit: quam copiosa ci-
uium multitudine repleuit quo-
rum nonnulli cum propriam vo-
luntatē potius eligerēt facere q
sub voluntate et ordie dei rema-
nere miserabiliter corruerunt et
domus et edificia magna et spa-

Octaua gloria anime

ciosa vacua remanserūt. vt igit ali
quis qui vrbē magnā fieri ordinā
set q multa in ea palacia constru
risset. multasqz māfiones ad vr
bis edificationē fecisset: s; habita
tores non haberet z oēs quoscun
qz potuisset ad se inuolare. Sic fa
cit deus. Oēs. n. vt ad se veniāt ut
ad sue ciuitatis edificationē subue
niāt precat: admonet: inuitat bo
nas leges prebēs pacē z securita
tem pmititēs. Vt ille. Angeli igit
tur iam ciues illius ciuitatis nos
aduocant vt ad ipsam puenire va
leamus. q; ibi sumā pacem cū ip
sis habebimus. Q; q̄tum talē so
cietatē talemqz amicitiam optare
debem? Si. n. vnusquisqz i hac
via in ciuitate pacifica manere de
siderat q̄to magis debemus ten
dere ad illā eternā mansionē i qua
sancti recipiēdi sunt cū dicet eis.
Venite benedicti. zc. Tercio
ibi par erit cū hoibus zc. In hoc
enim mūdo raro inter hoies repe
rit par z tranquillitas pp mūda
noꝝ ꝑcupiscenciā. vñ Jac. iij. dē
Vñ bella z lites i vob. Mōne ex cō
cupiscētijs vñs q militāt i mēbris
vñs. Cōcupiscitis z n̄ hētis occi
ditis z n̄ zelatis z n̄ potestis adipi
sci litigatis z belligeratis z nō ha
betis. Diuistie ergo z ꝑcupiscētia
earum sunt cā litiū z guerrarum
sicut videmus ad experiētiā. An
de enī est guerra quasi imortalis
inter reges z regna nisi q; ꝑcupi
scunt castra. possessiones. z cetera
tēporalia. Q; quod vnus possidet

ōsiderat alter habere. z ex h̄ sequi
tur mala quasi infinita vnde inter
hoies querele: placitatioēs: rāco
res: odia: z alia mala nisi ex cōcu
piscētia terrenoz. Iō notant di
cit Jaco. Vnde bella z lites i vo
bis. Mōne ex concupiscētijs vñs
.q. v. Sic. i. vos habetis talia ex
mala cōcupiscētia. Sed hec cō
cupiscētia cessabit illa celesti glo
ria cū nullus concupiscet: bonus
alterius sed erit de suo bono cōtē
tus z de bono alterius gaudebit:
sicut de suo pprio. Ibi erit par z
tranquillitas inter ciues illius ci
uitatis. q; ait ppheta. Iusticia et
par osculate sunt. Quia ergo ibi
iter sanctos erit iusticia iō erit par
inter illos. Ad hanc pacē vocabi
mur cum nobis dicet. Venite be
nedicti zc. Quarto erit par in
hoibus zc. Nunc. n. inter aliam
z corpus nō est par: sed dissensio
z guerra de qua dicit apostolus. Ba
lat. v. Caro concupiscit aduersus
spiritū z spūs aduersus carnem
Caro dicitur a carento: quia ca
ret oi bono. Semp enim nitit spi
ritum refrenare z ꝑ delectationes
in festare per varias cogitationes
molestare per mundi tribulatio
nes. ij. Choro. int. vii. Nullaz requi
em habuit caro nostra. Qualis at
controuersia sit inter carnes z spi
ritum ostendit apls. Gal. v. Vbi
enumerat. xvij. opera carnis que
sunt sicut. xvij. sagitte siue machi
ne cum quibus prelat aduersus
spiritū. Dicit ergo manifesta sunt

erit completa pax interminabilis⁸²

opera que sunt fornicatio: imundicia: impudicitia: luxuria. idolorum seruitus: veneficia inimicitie: contētiōes: emulatiōes: irerire: dissensioes: secte. In ualde hominidicia: ebrietates: cōmēfatiōes. Sed in gloria erit summa cōcordantia inter aīam et corpus: dum ipsum corpus et nutū: in oīb⁹ obediet spiritui sicut magis dñi dīcet de gloria corporis dicemus. unde tūc corpus nō impediet aīam a cōtemplatiōe dei. Unde beatus Augustinus. xij. de ciui. dei dicit q^d corpus sūma et mirabili obtemperādi facultate subdeē spiritui oī corruptibilitate et tarditate detracta. imo resumptio corporis iuuabit et quodāmodo perficiet beatitudinē aīe: q^d appetitus naturalis qui est ipsius aīe ad corp⁹ cessabit et resumptio corporis p^o mouebit ipsam in deū. Sic igitur erit pax et cōcordia ac magnus amor inter aīam et corpus in illa regione beatorū. Unde beatus Bernardus. in quodā sermōe de oībus sanctis qui scipit. Aueritistis nisi fallor. et. dicit sic. Acciperunt sanctorū aīe tam singulas stolas: sed nō vestiunt duplicibus donec vestiamur et nos. Sed unde hoc o misera caro: o feda: o fetida. unde hoc tibi. Aīe sancte q^d deus ipsa insignauit imagine. q^d p^oprio redemit sanguine te expectant et ipsaz sine te compleri leticia. perfici gloria cōsumari beatitudo nō pōt. Adeo siquidem uiget in eis hoc desiderium natura

le. ut nec dum tota eorū affectio p^ogat in deum: sed cōtrahat quodāmodo et rugam faciat dū inclinatur desiderio tui. hec ille. Erit igitur pax anime cōpleta dum corp⁹ suū habebit et corpus ipsum a sua gloria perficiet. Si igitur dum corpus est infirmū optamus eius sanitatē. q^{to} plus debemus desiderare eiusdē impassibilitatem de q^ā post dīcet. Dū igitur in hoc corpore mortali pegrinamur a domo sic uiuamus ut illam pacē obtinere valeam⁹ que par nobis cōcedetur dum in die iudicii nobis dīcetur. Venite benedicti. et.

Quia gloria aīe erit facietas desiderabilis. sicut enim ait magister iniarum di. i. ca. lxxj. Dei tanta ē bonitas ut beatitudis sue qua eternaliter beatus est. alios velit esse participes quam uidit et cōicari posse et minui non posse. Et sequitur cap. vi. Si queritur ad quid creata sit rationalis creatura. Respondetur. Ad laudandum deum: ad seruīdum ei: et ad fruendum eo: in quibus proficit ipsa non de⁹. Quod ergo rationalis creatura est facta a deo: et referendū est ad creatoris bonitatem: et ad creature utilitatē. Et sicut factus est homo propter deum. i. ut ei seruiret: ita mūdus factus est p^opter hoīes scz ut ei seruiret. hec magister. Unde hō naturaliter habet vultum ad celestia creptum et naturā corporis sursum

Nonna gloria anime

elevata ad celum. Unde s; Illud
Abusue hō dictus est ab humo
cū ex societate: non tñ corporis s;
anime sit cōderetur. & ideo grece
antropos. i. sursum erectus appel
lat eo q; ab humo ad cōtēplationē
sui artificis spūs regine subleuat
Uñ Quidius in lib. de transfor
matis. Pronaq; Metamorpho.
euz spectet aialia cetera terrā. Os
homini sublime dedit: celūq; vi
det. Iussit & erectos ad sydera tol
lere vultus. Que oia denotāt ho
minem ad illā celestē gloriā a na
tura sua tēdere & habere appetituz
& inclinationē. Ibi igit erit facie
tas & quies sui desiderij s; q̄tuor
C Primo finem suuz attingēdo.
C Secundo a labore quiescendo
C Tertio virtuose conuiuendo.
C Quarto loco celi consistendo.
C In gloria igit erit facietas ho
minis finē suuz attingendo: finis
enim ē illud pp quod aliquid fit
fm phos. Alio mō finis est vlti
mū rei siue ad quod aliquid ordina
tur. i. Thl. i. Finis pcepti est cha
ritas. S; simpliciter vltim⁹ finis
ille. de quo brūs petrus. i. Pet. i.
Credentes at exultabitis leticia in
enarrabili & glorificata reportan
tes finē fidei vestre salutē aiarum
vestraz. De quo Augu. li. xliij. de
ciui. dei dicit. Ipse erit finis desi
deriū nostrorū qui sine fine videbi
tur sine fastidio amabilis: sine sati
gatione laudabilis. Iste est finis no
ster sicut ipse dicit Apoca. i. Ego
suz alpha & o principiū & finis, de

hoc fine acquirēdo debet esse pri
cipalis & singularis cura & diligē
tia. libentius. n. facit hō qd̄ p̄ci
pitur qm̄ magnuz ē premiū quod
pmittit. Cū igit vita eterna sit sū
muz premiū & imēsz qd̄ deo obe
dientibus & mandata eius custo
diētibus ē pmissum: q̄ta vigilan
tia debemus eius volūtatē facere
& custodire. Jō d; Math. xix. Si
vis ad vitam ingredi serua man
data. Ecce p quid ille finis attin
gitur possibiliter: et habet Pro
uer. vii. Serua mandata & viues
& legem meā quasi pupillā oculi
tui: liga eam in digitis tuis scri
be illas in tabulis cordis tui. Nec
est igit via perueniēdi ad finēz no
strum. Vis igitur sacrali: vis om
ni bono ditari: vis perfici oī gau
dio & cōsolatiōe. Fac bene viuen
do q; ad hunc finē attingas q; da
bis his quibus dices. Venite be
nedicti. zc. C Secundo d; q; in
glorie erit facietas a labore quie
scendo. Videmus. n. q; is qui la
bore veratur expectat quietē & duz
illam cōsequit multū delectatur.
Quot laboribus quot turbationi
bus verat homo in hoc mundo.
Notum est. Et Job ait. xliij. Ho
mo natus de mn. bre. v. tempore
re. m. miserijs scilicet calore frigo
re fame siti infirmitatibus & hu
iusmodi propter peccatum p̄mi
parentis: Sed in vita beata non
erunt tales miserie: q; ibi erit om
nis & perfecta requies. Sic dicit
Apoc. xliij. Vbi beat⁹ ioānes ait

Audiui vo. d. ce. xl. mibi. Scribe
 beati mor. qui in domino moriun-
 tur. modo iam dicit spūs vt re.
 a la. suis. Dictū est igitur iohan-
 ni scribe. i. in lib. vt ad p̄solationē
 electorū diutius cōseruentur beati
 scilicet erunt mortui qui in domi-
 no. i. in gratia et charitate dei mo-
 riuntur. Nam qui manet in cha-
 ritate in deo manet et deus in eo.
 vt dicit. i. Jo. iiii. dicit. n. spiritus
 sanctus. i. p̄mittit iam. vt requie-
 scant a modo. i. post mortem a la-
 boribus suis. i. ab operibus labo-
 riosis quibus vitam eternam me-
 ruerunt. Sed summe consideran-
 dum est dictum prophete quo di-
 citur. Ipsi vero non cog. vi. m. q
 bus iu. in ira mea. si intro. in re.
 meam. Quod exponens Nicola.
 de lyra ait: Ipsi nō cogno. v. me
 .i. p̄cepta mea de quibus debe-
 bant ambulare quibus iurauit. i.
 irrevocabiliter diffiniuit si intro. i.
 non intrabunt in requiem meam
 .i. in terram p̄missionis que fuit
 figura quietis beatorum et patien-
 tia. quia omnia in figura contin-
 gebant eis. i. Corint. x. De hac re
 quie loquitur apostolus. Heb. iiii.
 Timeamus ergo ne forte relicta
 pollicitatione introeundi in requi-
 em eius estimetur aliquis ex no-
 bis deesse. Et ea. ii. dicit. propte-
 rea abundantius oportet observa-
 re nos eo que audiimus. scilicet
 a filio dicta in euangelio. et p̄ apo-
 stolos predicata. et hoc abundan-
 tius quā verba prophetarum vel

angelorum observata fuerint in iu-
 deis. Math. v. Nisi abundauerit
 iusticia vestra plusquam scribarū
 et c. Oportet hoc inquam ne forte
 per effluamus. i. eternaliter punia-
 mur. fluimus quidem secundum
 glo. per culpam originale efflu-
 mus per actualem ventale et mor-
 talem: sed per effluimus per eter-
 nam damnationem. Et non hic
 Nico. de ly. forte arbitrii libertatē
 non dubitationem. Hec Pe. de
 tharentasia. Itē sequitur ca. iiii.
 Festinemus ergo ingredi in illas
 requiem vt ne in idipsum quis in-
 cidat credulitatis exemplum. Fe-
 stinemus inquit pe. omnes simul
 non quilibet per se. Unus enim
 debet alium trahere et sollicitare:
 et ita vnanimiter festinari ingredi
 per fidem et bona opera in illam
 non figuratiuam vt est requies sa-
 bati et terre p̄missionis: sed in re-
 quiem veram et eternam. de qua
 Isa. xxiij. Sedebit populus me-
 us in pulchritudine pacis in ta-
 bernaculo fidei in requie opu-
 lenta. Festinemus inquam i hoc
 ne quis. idest aliquis nostrum in-
 cidat in idipsum incredulitatis ex-
 emplum. idest in eandem culpam
 incredulitatis in quam incide-
 runt antiqui patres: que culpa
 debet nobis esse in exemplum vt
 caueamus. vel sic. Ne aliquis
 nostrum incidat in ipsum. idest
 eandem penam incredulitatis.
 In quam inciderunt patres
 que pena debet nobis esse in ex-

Nonna gloria anime

emplū vt timeamus. Nec petrus de charētafia. Hodie ergo ait apostolus. Heb. iij. si vocē eius. id est xpi audieritis. Et Ali. o lyra. Hodie. i. in tpe grē in quo veritas est reuelata. tēpus. n. legis fuit qua si tēpus noctis fm q dicit apls. Ro. xij. Mor pceffit dies autē ap propinquauit. Si vocē. Et ponit hic si pro q. v. or ipsius xpi loquētis audita est in euangelto. In natura hūana assūpta. In veteri autē testamēto audita est vox ppheta ruz eius s; q dicit Aug. in li. de smone dñi in mōte exponēs illd. Math. v. 7 apīs os suū 2c. Tūc enī ille apuit os suū qui in veteri lege apiebat ora pphetay. Nolite obdurare corda vestra p inobedientiā. hō enī inobediēs deo ab eo se auertit. 7 p psequēs de? iuste gratiā suā illi subtrahit. Et q gratia dei cor mollificat 7 p pñs in subtractione gratie sequit ipsius hōis obduratio. Talis autē obduratio ē ab hōie ichoatiue 7 demerito se: inqstū p liberū arbitriū adheret pctō 7 p consequens auertit ab eo inquantū in se ē 7 sic demeretur q deus ei subtrahat gratiā suā. 7 sic est a deo inqstū est pena iusti inflata. Nolite ergo obdurare corda vestra. i. voluntates vestras per inobedientiā sed solliciti sumus p obediētiā de in gressu ad illā requiem. de qua ita beatus Aug. li. p sessionū. In gētum est dñe cor meū: donec reque scat in te. Ad quā inuitabimur 7

ad quā vocabimur dum nobis dicitur. Venite bñdicti 2c. 7 Tercio dictū est q sibi erit quies desiderij vtuose cōuiuendo: inclinamur enim a natura ad ipsas virtutes tāq ad pfectionē intrinsecā. nā virtus est mentis dispositio q mens rōni consentit 7 obedit. vñ Aug. li. de spīritu 7 anima ingt virtus est habitus mentis bene i stitute. Et idē li. o libero arbitrio virtus est bona qualitas mentis qua recte viuif: qua nemo male vitur q deus i nobis sine nobis operatur. Que diffinitio de virtutibus infusis maxime intelligitur que oīa in illa celesti patria precipue cōplebuntur. Vñ ppheta ait q sancti ibunt de vtrute in virtutem videbit deus deoz in syon. Mediante omni vtrute cor ad superna erigif. 7 a terrenis segregatur. Siles enī sunt vtrutes acri quo si doliū plenū fuerit nunq in pfdū aque descēdit. Sile testa ouis plena rore tacta radijs solis per estum cui inuititur ascendit. Sic mens repleta vtrutibus inferiora cōtēnens ad sublimiora se trāsuehit p sancta desideria 7 affectiōes sincerās. vñ Macrobius ait q sole vtrutes bñ faciūt. ideo viri perfecti nō de corruptibilib; sed auro 7 argēto thesauri faciūt: s; de virtutibus. Per has ergo vincim? hostes nostros 7 puenimus ad celā. Virtuosus qdē per sufficiētiā vincit diuicias per abstinentiā vincit delicias. per sapientiā

vincit blandicias. per patientiam
vincit tristitias. Tandem quidā
p̄s capta ciuitate spoliatus vna
cū ceteris oībus tēporalibus so-
lus nullū dolorē deducebat. Imo
ceteris lamentantibus gaudium
ostendebat. Interrogatus igitur
cur nō tristaret. Rēdit. Fortuna
sua recepit: mea autē nō portauit
sed dimisit se; stutes. In illa igitur
vita beata oēs erūt dīssimī:
q̄ virtutibus repleti. et talis erit
vita locunda. Sicut enī terreni
et animales hoīes gaudēt in diui-
tiis mūdi in thesauris istis: q̄ ci-
to pduntur: ita in cōparabiliter
plus gaudebūt et satiabunt in di-
uitiis illis spūalibus. Sancti viri
in glia paradisi cōiūcti. Vñ
virtus dī: quasi virēs status cuius
modi erit status glorie ad quem
ibimus et ascendenus medio vir-
tutis dī dīcet Venite et. ¶ Quar-
to faciamur loco celi p̄stendo
locus enī beōz erit celū empyre-
um vt dictū est in p̄cipio. Vñ se-
cundū vītātē fīdēi catholice aīe
cedētes a corporibus sine vllo
purgabili: vel iā p̄fecte purgate
statim euolāt ad celū empyreū qd
est locus sue glorie. Et ratio huius
est. q̄ status beatitudinis ē altissi-
mus vniformis stabilis et imuta-
bilis. vt dīcet amplius p̄sequen-
ter. Ideo cōgruit q̄ locus sit ei de-
putatus habēs cōditōes cōsi-
miles et cōformes tali statui. Ce-
lū autē empyreū est altissimū no-
bilissimū in quo est vniformitas

inuarietas et imutabilitas. Decla-
rat etiā. q̄ cū x̄ps sit caput omni-
um beatorū: vbi est caput ibi de-
bēt esse et membra et cū sit caput
hoīūz nō solū pro illo statu quo
sunt aīe in corporibus: sed etiā alia
rē p̄ omni statu scitatis in quo
sunt tenendū est et credendū q̄
oēs aīe que sunt digne suo con-
sortio et nihil purgabile habēt ad
celūz empyreū in quo ē x̄ps sub-
limē. Itē hugo dī sancto victo-
re. ij. li. de sacramētis. xvi. parte
ca. lxxij. Loquēs de loco iserni sub-
dit. In hoc inferno dicunt esse
ignē inextinguibīlē ad hunc infer-
num aīe sceleratorū a corporibus
egressi statim retrudi estimantur
et qui ab hac vita purgabili erūt
sine mora ad celū vbi sūt hūmā-
tātē suā x̄ps iesus i dextera dei pa-
tris sedet in gloriā cōtinuo dedu-
ci credunt. sicut scriptū ē Math.
xxiii. Abicēq̄ fuerit corpus ibi
congregabunt et aquile. Dicit. n.
Richar. dī. xlv. q̄ celūz empyre-
um q̄uis in nullo augeat aīarū
beatorū delectatōē essentialē:
in aliquo tñ augeat eis delectatō-
nē accidētālē in q̄tūz ille aīe locū
illū plusq̄ alia loca diligūt. Pre-
sentia autē rei dilectē aliquā causat
delectatōē. Ratio autē quare
illum locū plus ceteris diligunt
triplex est. ¶ Vna quia locū illū
sciunt sibi esse deputatū a deo
quē sūme diligunt. ¶ Secunda
ratio est. quia in illo propter exce-
sum nobilitatis sue nature super

Decima gloria anime

alia corpora expressius q̄ in alijs locis resurgere tanq̄ in effectu diuinam bonitatem conspiciunt. Tertia ratio est. quia illius loci sublimitas: luminositas: immobilitas: suam spirituales sublimitatem expressius et luminositatem et quietis perpetuitatem q̄ qualitates aliorum locorum representant. Unusquisque autem plus ceteris paribus diligit locum qui magis est representatiuus sue nobilitatis quam diligit. Hec ille in hoc igitur completur et quodammodo perficitur beatitudo sanctorum qui sunt in celo empyreorum ad quem locum ascensuri sumus non solum secundum animam: sed etiam secundum corpus et animam: etiam audietur sumus verbum pro themate sumptum. s. Venite beati.

Decima gloria anime

Aerit felicitas inuariabilis. et hoc maxime vero erit post generalem resurrectionem sicut post declarabit. Tunc enim erit perfecta felicitas. Absque tristitie admixtione. Absque aliqua fatigatione. Absque aliqua cessatione. Absque aliqua alteratione. Primo igitur erit perfecta felicitas absque tristitie admixtione. Felicitas enim mundana non est sic perfecta quin aliqua possit accideret tristitia. Immo quantumque aliquis sit in hoc mundo perfectus dicere potest cum propheta. Heu mihi quia incolatus meus pro-

est. Ubi glo. Heu mihi quia incolatus meus. i. peregrinatio huius seculi plorata est: quia et si breue sit tempus tamen desiderio nimio longum videtur. Itaque ut ibidem dicitur ascendere cupiens ad eternam hierusalem multos inuenit obfistetes. id est a linguis eorum cupit liberari dicens. Domine libera animam meam a labiis. et a lingua dolosa. nam cum cogitat homo ascendere siue proficere contempto seculo soli deo adherendo incipit pati linguas auersantis. id est detrahentium. et quod grauius est quam consulendo a salute auertentium. Has autem qui non patitur nondum proficere conatur. ascensurus ergo primo contra eas precatur. quod. Domine me in gradu constituisti iam ergo. Domine libera animam meam a labiis iniquis. id est que iniqua suadent et a lingua dolosa que sub spe consulendi plus nocet. Talia enim labia primo homini occurrerunt. unde perijt. labia. n. iniqua fuerunt quibus expressus est comedet: lingua dolosa qua paliato sine consilij dictum est. eritis sicut dii. Peregrinus quidem homo transiens per villas semper habet caecos infestos. unde Seneca. Natura canum est imbecillium quodominus vires habuerint plus latrare. hec in glo. Et hec quidem et alia plura possunt esse causa tristitie. iuxta illud quod per eundem prophetam dicitur. Defectio tenuit me pro peccato. le. tuam. Glo. In me consolatus sum: sed defectio vel tedium tenuit

me pro peccatoribus cetera. Teder
eniz eū: qz cū hīs conuerſatur: do
nec area vtilis: vel tedū 2 dīet?
est ei p excessib⁹ peccantiū: quia
plus grauat ſcti vix q̄ ſua p̄a
quoz dolore deſecit tāta ē virtus
pietatis. hec glo. In illa aut felici
vita nō erit lingua dolosa: nō erūt
labia detrahētia: nec erit q̄q̄ qd
poſſit eē cā doloris. Vñ nos hīc
audiētes 2 ad celeſtē hierlīm ſuſ
pirātes dicere poſſum⁹ cum ps.
Letatus ſuz in hīs que dicta ſūt
mihi in do. dñi ibimus. Amor
nāqz q̄liſcūqz ſit vacare nō poteſt
nā ſi terren⁹ eſt: aiāz ad cōcupiſcē
da terrena inclinat. Si vero cele
ſtis eſt ad celeſtia ſubleuat 2 ad
eterna inflāmat vbi ſunt cōciues
noſtri angeli. hec glo. Si ergo
amor diuinus ſit in nobis in do
mū dñi ibimus vbi pſecre gaude
bimus dñi nobis dicet. Venite
bñdicti zcet. ¶ Secūdo illa felici
tas erit abſqz fatigatiōe. Hoc. n.
mirabile qz ſancti i illa cōtēpla
tione 2 viſiōe brā nō fatigabunt
nūc uero cū deū cōtēplamur aut
aliqd boni facim⁹ itantū ſumus
fragiles qz patimur: fatigā 2 non
poſſumus ſemp orare: aut bene
agere. 2 hoc videt pcedere a par
te corpis de quo dr. Sap. ix. Cor
pus qd cōrūpī aggrauat aiām
2 dep̄imit terrena ihabitatio ſen
ſum multa cogitantē. vñ Aic. de
lyra ait. Corpus corruptibile im
pediit itellectū in ſuo opere. Ido
dicūt corp⁹ qd cōrūpītur aggra

uat aiām. quaſi diceret. Hoc non
facit corpus inquantū corpus:
qz nō impēdiebat in ſtatu inno
centie: ſed inq̄tū corruptibile q̄le
factum eſt per peccatum ade 2
terrena ihabitatio dep̄imit ſen
ſum. idēſt itellectum multa cogi
tantem. nam ppter hanc ihabit
tationē hz cogitare de neceſſariis
mltis ex pte corpis. hec ille. In
illa vō gloria celeſti corpus nul
lo modo impēdiēt animam a cō
templatione diuina vt poſt dicet:
nec per conſequens erit aliqua
ſatigatio aut labor in illa felicitate:
ſed ſemper plena 2 perfecta de
lectatio 2 inſatigabilis. Hoc ta
men premium iſatigabiliter quo
ad habitum 2 deſiderium anime
debemus appetere. Vbi ſciendū
ſicut ait Aico. de lyra ſuper. ij.
Corint. v. Qd appetitus eſt incli
natio ſequens formam. Eſt autē
in nobis duplex forma ſcilicet na
turalis 2 gratia habitualis. Ap
petitus autem nature inclinauit
ad conſeruandum vnionem ani
me cū corpore. 2 ideo diſſolutio
nem refugit 2 abhorret. Appeti
tus autē gratie inclinat ad pſecutio
nem glorie que conſiſtit in clara
dei viſione 2 fruitione. Igitur ſi
anima poſſet pſequi gliaz abſqz
diſſolutione corporis huius mor
talis appetitus gratie tenderet i
conſecutionem glorie celeſtis ſiñ
retardatione per appetitum natu
ralem. S; qz hoc nō pōt fieri. iō
appetit⁹ nālis eo qz refugit nāli

Decima gloria anime

ter dissolutionem hanc quodammodo
repugnat appetitui glorie. id autem apo-
stolus ibidem. In hoc ingemisci-
mus: habitandem nostram. id est. deside-
ramus cum tedio dilationis glorie
presentem quam de celo est: quod datur
a deo. et non est ex principiis intrin-
secis nature: propter quod indumentum
est. Iohannes dicit apostolus. Superindui cu-
pientes appetitum. id est. glorie. si tamen vestiti
non nudi inueniamur. id est. si absque dis-
solutione corporis corruptibilis.
quo induit anima ut vestimento posset
superindui gloria: tunc absque aliquo re-
tardante appetitus glorie in hoc ser-
retur: sed quod hoc est impossibile. id
retardatur per naturale appetitum
dissolutionem anime et corporis abhorrere
tem: propter quod subditur. Nam et qui su-
mus in hoc tabernaculo. id est. in hoc
corpore mortali ingemiscimus? gra-
uari de dissolutione corporis et anime eo-
que nolumus? expoliari corpore per mor-
tem: sed superuestiri. id est. glorie vestimen-
to. Appetitum tamen gratie in omnibus san-
ctis vincit appetitum nature. id autem
apostolus. Audemus autem. id est. sine trepida-
tione et bona voluntate habemus. id est.
delectationem in mente magis pere-
grinari a corpore. id est. dissolutionem hu-
ius corporis per mortem subire et pre-
stare esse ad deum. id est. ut per hoc habeamus
claram dei visionem et perfectam fructum
habet. Iohannes de lyra. propter quod apostolus
ait. id est. corinthios. Coartor. id est. duo
bus. id est. moueor ad appetendum duo
que non possunt simul haberi desiderium
huius dissolui per mortem corporalem et
esse cum christo. id est. in gloria. Multo meli-

us est. id est. videtur per me. permanere
autem in carne. id est. diutius vivere ma-
gis necessarium est propter vos. id est. ad ve-
stras confirmationem in fide et mori-
bus per doctrinam meam. Hec Iohannes de
lyra. Beata igitur in paulo superueniens
appetitum nature cum inclinabat in-
fatigabiliter ad gloriam. et hoc erit ratio
quare in illa gloria nulla erit sati-
gatio: quod illa gloria erit cum gratia
consummata in corpore glorioso sicut
post dicitur. Et illam beatam vitam
optantes non satigemini animis vestris
deficientes. Hebræorum. xij. Ad hanc igitur
vitam felicem vocabimur dum christi-
stus preferret. Venite beati. preces meas
possidete etc. Tertio illa felici-
tas erit absque cessatione nunc quidem
quicquid est cessare ab opere virtutis
vel quocumque alio opere: nam post vigi-
liam est dormire: est tamen nunc bibere
nunc comedere. Et sic non valemus
eandem operationem absque cessatione
facere. in illa gloria non sic nunquam
nisi ibi dormiemus. nunquam ab eadem
operatione cessabimus: sed dei vi-
sio et fructio et breuiter omnes operatio-
nes ibidem anime et corporis conuenientes
erunt perpetue et sine cessatione. Nec
in inferno cessabunt tormenta: sed
erunt perpetua et absque fine. propter
quod Salomon monet nos absque
cessatione audire doctrinam quam pos-
sit nos perducere ad gloriam dicens
Proverbia. xix. Non cesses filii audire
doctrinam nec ignores sermones
scie. Nam sicut illa gloria est in perpe-
tua visione et fructu dei. sic dispo-
sicio ad illam est in continua acquisitio

felicitie et virtutum quorum possibile est: unde Crisostomus super Mattheum. Deo ita nos disposuit esse ut nec studeamus nec laborantes circa scripturas acquiramus salutem scilicet sine gratia dei: ut ne nobis imputemus quod scimus nec tamen gratias aggreimus nisi studuerimus et laborauerimus circa scripturas ne donum dei negligenteribus detur. Gratia dei adiutorium est infirmitatis humane adiutorium autem dormientibus non datur sed festinantibus et peruentibus. Sicut in bello non omnes qui pugnant vincunt. Nemo tamen vincere potest nisi pugnaverit. sic non omnes qui student et legunt acquirunt scientiam spirituales. Nemo tamen acquirere potest nisi qui aut studiosus fuerit ad legendum: aut assiduus ad audiendum. Hec ille. Et Ecclesiasticus. vi. Cogitatum habes in preceptis dei: et in mandatis illius marie assiduus esto. Nam ut eodem libro dicitur. c. ii. Qui timet dominum inquirunt quod beneplacita sunt illi et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius. Et ratio est quod sicut lux est necessaria gradientibus ut recte ambulent. Sic noticia legis ad deum tendentibus. Ideo dicit Proverbia. vi. Eoserva fili precepta patris tui. Et sequitur. Cum ambulaveris gradientur: cum dormieris custodient te. et euigilans loquere cum eis: quia mandatum lucerna est. et lex lux. Sed hodie vix hac lucis et iusticie inuigilant omnibus malis: nec cessant a peccatis. Ad hoc sic in illa vita beata erit in qua secundum Bernardum. nunc rationale

deus implebit luce sapientie ita ut penitus nulla scientia desit. Implebit percipibile nunc fonte iusticie ut omnino desideremus eam et ea penitus repleamur. Nam israelibile replebit summa iocunditate atque leticia. Hec ille. Non cessemus igitur benefacere charissimi quod qui perseveraverit usque in finem hic saluus erit Mattheus. x. qui nec cessabimus illam divinam essentiam preimplari ad quam vocabimur dum nobis dicitur. Venite beati. etc. Quarto dictum est quod illa felicitas erit sine alteratione. In hoc. n. mundo sunt valde multe alterationes tam in anima quam in corpore sicut notum est sunt multa impedimenta ut non valeamus ad illud regnum pervenire nisi cum magna difficultate. Sed in celesti gloria nulla erit alteratio: nec in anima: nec in corpore: immo omnia erunt sic stabilia sic placida ut quilibet beatus possit dicere illud Iob. xix. Gloria mea semper innovabitur. Nam res melius placent et magis sunt gloriose. Ideo ad denotandum summam delectationem illius glorie dicitur quod spiritus innovabitur. quod tale acris erit gaudium post millia millium annorum: imo et in perpetuum quantum erit in primo aggressu ad illam. De signis autem que ostendunt hominem esse de numero electorum ad illam gloriam ait Bernardus. Quis poterit dicere ego de electis sum. ego de predestinatis ad vitam. ego de numero filiorum reclamante nimis scriptura Ecclesiasticus. ix. Nescit homo utrum dignus sit amore

Decima gloria anime

vel odio. Certitudinem vltis non habemus: sed spei fiducia solat nos ne dubitationis huius anxietate penitus cruciemur. Propter hoc data sunt quedam signa et indicia manifesta salutis vt indubitable sit eum esse de numero electorum: in quo ea signa permanserit. Nam quos presciuit et predestinavit deus conformes fieri imaginis filij sui vt quibus certitudinem negat causa sollicitudinis fiducia prester gratia consolationis: itaque quiescat videat ne cadat. et in ea forma que salutis indicium est et argumentum predestinationis perseueret atque proficiat. Porro inter ea que fiduciam prestant: et mater iam spei illud vnum maximum est verbum dñi Johannis. viij. Qui est ex deo et deus dei audit. Nonnullos. n. sic interdum inuenies audientes: ac si nihil pertineant ad eos que dicuntur non intrare cor suum non discutere mores suos non cogitare: ne forte quod audiunt dictum sit propter eos. Si forte sermo dei manifeste aduersus vicia illa precessit quibus se illi sentiunt obligatos dissimulant et auertunt oculos cordis. aut quolibet adinuentione palliant vicia et seducunt miseri semetipsos. In his ergo salutis signa non video magis aut vereor. ne forte propterea non audiant verbum dei: quod non sunt ipsi ex deo: Est et aliud testimonium quod in terra datur ad discernendos celi ciues a ciuib⁹ ba

bylonis. Non. n. sine testimonio electos suos deserit deus aut certe que nam eis poterat esse consolatio inter spem et metum sollicitudine anxia fluctuantibus. si nullum electionis sue habere testimonium merentur. Proinde fidelis sermo et oī acceptance dign⁹ quo salutis testimonia comedantur. Tres sunt inquit qui testimonio dant. Spiritus aqua et sanguis. In primo homine omnes peccauimus: in ipso etiam cecidimus vniuersi. cecidimus sane in carcerem luto et lapidibus plenum: erinde lacrimamus captiui iniquitati conquassati donec venit desideratus gentibus qui nos redimeret ablueret adiuuaret. Hic est. n. qui sanguinem proprium dedit in redemptionem: aquam simul produxit de latere suo. in ablutionem. Emisit deinde de excelsis spiritum suum qui adiuuaret infirmitatem nostram. Quis est autem qui testimonium habet effusi sanguinis christi nisi qui continet a peccatis. Seruus. n. peccati est qui facit peccatum qui si deinceps contineri poterit et iugum abicere misere seruutis certissimum habet testimonium redemptionis. quam operatur sine dubio sanguis christi. verum non sufficit peccatori si non afflit etiam penitentia. Habet ergo ab aqua testimonium qui laborat in gemitu suo lauans per singulas noctes lectum suum. Sane nouum superuenisse spiritus: cor

Assidue noua conuersatio testatur
 Jam ut breuiter repetam a sanguine et aqua et spiritu habere testimonium est si contines a peccatis: si dignos agis penitentie fructus si facis opera vite. Nec Ver.
 Et his igitur signis potest esse spes et coniectura eterne predestinationis ad illam gloriam de qua pauca locuti sumus in qua sunt alia qua multo plura que loqui non videmus: quia ut dicitur. i. Cor. si oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit que preparauit deus diligentibus se: quibus diciturus est ut ostendat magnitudines glorie sue. Venite benedicti et cetera. Et dictum est de his que pertinent ad animas et

Consequenter

quenter videndum est de beatitudine corporis: unde si solum beata erit anima: sed et

ipsam corpus suo modo beatificabitur Circa quod tria sunt declaranda.

Primum erit de generali resurrectione.

Secundum erit de finali vocatione.

Tertium erit de corporum glorificatione.

Circa primum ait apostolus. i.

Corint. v. Omnes quidem resurgemus scilicet tam boni quam mali sed non omnes immutabimur. scilicet de statu animalitatis ad statum spiritualitatis. Iste. n. est articulus fidei quod scilicet credemus carnis resurrectionem quod quamuis non possit probari necessaria ratione. potest tamen probari auctoritate et rethorica persuasione sic. Iustum remuneratorem decet ut illa coniungat in consolatione premij que sua virtute conlunxerat in labore meriti. sed deus est iustus remunerator et sua potentia siue virtute animarum coniunxit corpori in labore vite presentis: ergo animam coniunget in consolatione premij vite future. Hoc autem fieri non potest nisi illi qui decesserunt resurgant a mortuis. ergo et. Preterea premium correspondere debet merito: et pena demerito. sed anime saluandorum merentur in suis corporibus: ergo et anime saluandorum tandem debent premiari in suis corporibus. et ita anime damnatorum debent cruciari in suis corporibus. Item cum anima nata sit esse corporis forma et forma naturalem habeat inclinationes ad materiam. anima habet ad naturalem inclinationem ad perficiendum humanum corpus et regendum: sed nulla naturalis inclinatio est frustra. quia ut dicitur primo de celo et mundo. natura non facit aliquod superfluum. et si hoc est verum de natura naturata multo

De generali resurrectione

fortius hoc est vix de natura naturante. Hoc est de institutore creature nature, qui tamen ipsam non naturaliter nec de necessitate sed libera voluntate instituit. Frustra autem et vane esset in anima separata predicta inclinatio si nunquam esset humano corpori iteque unienda. Quod vis. n. naturalis appetitus beatitudinis in donatis remansurus sic perpetuo incompletus: non tamen est frustra quia est ad maioris iniquitatis in qua obstinati sunt punitiones: et per hoc ad diuine iusticie manifestationem: non sic tamen posset dici de inclinatione animarum: si nunquam essent iteque corporibus uniende. non enim potest dici quod perpetua priuatio complementi illius inclinationis esset propter animarum obstinationes in peccato. quia hec causa extendi non posset ad animas beatas hanc rationem ponit Richardus. Item anima rationalis naturaliter appetit uniri suo corpori. ergo imperfecta beatitudine: ipsa anima est suo corpori unita: antecedens prius per beatitudinem Augustinus super Beati. ad litteram ubi ait. quod anima beata retardatur ne tota intentione feratur in illud summum celum. scilicet diuinam essentiam propter appetitum seu desiderium quod habet ad viuificandum corpus suum. minor est prius. quia in perfecta beatitudine omne desiderium anime impletur. Et richardus inquit hoc requirit vniuersa perfectio. De perfectione omni eius est triplex substantia. scilicet pure corporalis et pure spiritualis: et ex corporali et spirituali composita. Unde

hac parte sue perfectionis careret vniuersum perpetuo si anime a corporibus separate nunquam corporibus vniarentur. Hic ille. Vnde magister dist. xlii. quarti. ca. i. ait. Resurrectionem carnem omnium quandoque nati sunt atque nascuntur et mortui sunt atque moriuntur nullatenus ambigere debet christianus. Alit. n. Isa. xvi. secundum translationem. lxx. interpretum. Resurgent mortui et resurgent qui erant in sepulchris. Et apostolus. ii. Thess. iij. Vultis vos ignorare de dormientibus etc. Recta ergo fides ait Bonauentura. dicit resurrectionem corporum nostrorum esse futuram. et ad hoc credendum adiuvatur per fidem resurrectionis christi iam factam. Si enim christus est caput et membra dicuntur conformari capiti. Cum christus resurrexerit constans est ut et nos resurgamus. Et Richardus. Alie vniuntur ei secundum corporibus numero a quibus separate fuerunt. Alie. n. separate inclinatur naturaliter et determinate ad illa corpora que animauerunt. Quamuis. n. a principio creationis anima que est huius corporis forma potuisset fuisse conueniens alteri corpori filio. tamen ex sui unionis ad corpus ad ipsum determinate contrahit naturales amicitias. Exemplum huius ponit tale. Supponitur. due puellae in omnibus similes hoc excepto quod numero differunt. Quamuis a principio indifferens esset alicui viro ducere quamlibet istarum: tamen una ducta iam non est indifferens

De generali resurrectione 88

ad utrūq. et si ambe resurgerent i
statu corruptibili iterum nupture
magis inclinaret ad illam: cū qua
familiaritatē cōtraxit prius. Pre
terea rectitudo iusticie hoc erigit
ut dictū est: ut q. participes sunt i
merito vel demerito pēicipes sint
in pena vel premio. Et hoc est q.
dicit Job. xix. In nouissimo die
de terra surrectur' sū et rur. circū.
p. m. et in. c. m. v. d. sal. meū. Erit
igit idē hō numero q. prius fuit:
q. d. determinat Richar. di. Diul
na puidencia oēs hoies determi
nat in suū finē electos ordinat in
vltimū finē rōne. s. finalis bonita
tis eis debitū. Illā bonitatem et il
lum finē eis pferendo. Reprobos
ordinat in vltimū finē eis debituz
rōne finalis malicie: nō illā mali
ciam eis pferendo: q. malicia nō ē
a deo: sed iuste pmittēdo eos dece
dere in malicia et illū finē eis iuste
infligendo. Ille aut finis est vlti
ma pena. Hoies vero non psequū
tur finē suū in hac mortali vita: q.
nec assequunt adeptiōē sūmī bo
nī nec pfecte eius adeptiōē priuāt.
Ergo psequunt suū vltimū finē
post mortē. sed nō q. diu non sūt.
Hoies aut qui mortui sunt nūq.
erunt hoies nisi resurgāt: ergo o
necessitate sequit q. illi idē hoies
q. mortui sūt resurgēt. aliter nūq.
psequerent finem suū vltimū. Et
ita ne aliqua dei opa remaneant i
perfecta: et ne naturalis appetitus
quē aiab' indidit ad sua corpora sit
frustra. aīe tñ reprobos reuertent

non pp eoz pōlaticnē: sed ad sue
dānatiōis cumulū. Predicta tñ
resurrectio erit imēdiare p diuinā
potentiā fiet insup in iussu xpi si
cut dī ad 2. thessa. iij. Ipse dñs i
iussu et in voce archāgeli. et in tu
ba dei descēdit de celo et mortui q.
in xpo sunt resurgent prius. dein
de nos q. viuimus qui relinque
mur simul rapiemur cū illis i nu
bibus obuiam xpo in aera et sic sp
cum dño erimus. Tertius sic ex
ponitur a. i. de ly. Ipse dñs in
iussu dicendo surgite mortui ad
iudiciū. et in voce archāgeli. s. mi
chaelis q. est pīnceps ecclesie sub
quo intelliguntur angeli alii qui
ministeriū adhibebunt in resurre
ctione colligendo pulueres q. ma
gnū sonū faciēt quasi iudicii p
cones. Pōt ēt aliter exponi. ut illū
dictū. Surgite mortui ad iudiciū
um sit archāgeli michaelis execu
tione et xpi impatiue. cuius virtute
infinita fiet resurrectio. Et sic cū
dī in iussu refertur ad xpm. et q.
subditur. Et in voce archāgeli
ad michaelē archāgelū. Et i tu
ba dei. Ista tuba non est aliud q.
vox predicta q. dicitur tuba pp si
militudinem tube materialis ve
teris testamenti qua fiebat conuo
catio ad consiliū et preparatio ad
bellum et inuitatio ad festum. q.
tunc omnes congregabuntur in
iudicio et armabitur creatura ad
vltionem inimicorum et inuitabū
tur iussu ad festū angeloz. Descē
detq. xps de celo. nā iudicabit in

De generali resurrectione

forma humana apparent. s. q. d. Act. i. hic iesus q. assumptus est a vobis. s. in forma humanitatis sic veniet. s. ad iudiciū. Et mortui q. in xpo sunt resurgent primi. Ita prioritas et posteritas nō p. referri ad actū resurgēdi: q. oēs resurgent in eodē instanti s. q. dicitur prime Cor. xv. Oēs q. dē resurget mus. Et subdit in momēto i. actu oculi: p. q. d. saluo meliori iudicio videtur mihi q. ista pōntas et posteritas sit referēda ad q. tē in xpo in eius fide moriēdo. Deinde nos simul rapiemur cū illis: i. resuscitati cū ipsis obuiā christo venienti ad iudiciū in aera vbi p. fert iūdas iudicii sup. vallē iofaphat: vt dicitur fuit Jobel. iij. Et sic semp. cum dño erimus q. electi a xpo nō separabunt amplius sed semp. erūt sibi p. iuncti: nō solū in aia sed et in corpore. hec i. de ly. Bonanē. vero d. rlij. iij. q. in xpo est assignare nre resurrectionis duplicem causam. s. cāz efficientē et finalem. Efficientē autē dupliciter assignare aut sicut primū principū aut sicut instrumentū efficiens. Sicut primū principū est xps fm. deitatem et tota trinitas efficiens: sicut instrumentū est vox xpi ad cuius prolationē et vocationē mortui resurgent. Similiter cā. exēplaris duplex est vna in qua res cognoscit et disponitur. et sic ē dei filius s. naturāz diuinā et tota trinitas. alio mō in quo inchoatur et exēplificatur et sic est resurrectio xpi. **Q.** vt dicit

Aug. de tri. Talia erūt corpora quale xps in sua resurrectione monstrauit. Unde fuit quoddā exēplū in quo fuit nra resurrectio inchoata tāq. membra in capite. sicut d. Ephe. ij. Deus puluificauit nos xpo nos sibi p. fidē formatā incorporando cuius grā sumus saluati. s. in spe et cōresuscitauit similiter in spe. Dicit idē doc. q. pri. natura resurgent q. audiant. An in auditu sunt duo. s. receptio speciei i. organo et iudiciū de re recepta. Quantū ad receptionē precedet excitationē: sed q. tē ad iudiciū seq. tur: et ita ad vocē xpi fiet resuscitatio ad honorē ipsius humanitatis in qua fuit mortuus. An vox ista erit virtuosa. Et id dicitur iussus quasi preceptū. Dicit. n. et fiet. erit angelica. ideo d. vox archangelī id est principis. Erit nihilominus serena. et id vox tube d. et idē multiplici vocabulo exprimitur ad in sinuandū illi. vocis proprietatem multiplicē et dignitatē. Jo. v. Nolite mirari hoc. q. venit hora i qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii dei.

C. Declarat idem doctor q. in resurrectione tria erunt.

C. Primum erit corporis ex pulueribus reformatio.

C. Secundum ipsi corpori reformato anime unio.

C. Tercio vnitōrum inseparabilis colligatio.

C. Primum erit q. nāz. i. q. solitum cursū nē q. pōt pfecta destruere

hō
erit
o: g
vni
er
Q:
natu
nem
pulu
iura
gelo
et p
venti
termi
angel
lo: ce
Lū tu
tus ē
Exo. i
lis vir
magn
catis
grega
eas ac
spālite
q. erū
celi. i. a
tur p
alie p
fāmis
quēdi
celi v
minu
natur
lum c
tatem
dig.
celore
celo c

nō tñ pōt destructa reparare. Sed; erit fm naturā: q; aīa corpī optie organizato cui desiderabat vniri vnietur. Tertiū erit supra nām. s. ex corruptibili fiat incorruptibile. **¶** Ergo primū & vltimū; nō est a natura. id nō ē dicēdū resurrectio nem esse nālē. primū. s. recollectio pulueris vī debere fieri p angelos iuxta illud Mat. xliij. Mittet angelos suos cū tuba & voce magna & congregabit electos ei⁹ a quattuor ventis celi: a sūmis celoz vsq; ad terminos eoz. **¶** Alc. de ly. Mittet angelos suos q; ministerio angeloz colligent cineres mortuoz. Cū tuba: sic. n. i datōe legis audi tus ē sonus terribilis. vñ habetur **¶** Ero. xx. ita audiet tūc sonit⁹ p̄simi lis virtute angeloz factus: & voce magna. Ista uox erit vox xpī vocātis mortuos ad iudiciū. Et cō gregabunt electos eius. **¶** Licet. n. oēs adducāt ad iudiciū: tñ electi spāliter adducēt ministerio angeloz q; erūt p̄ciues eoz. **¶** A quatuor vētis celi. i. a quatuor p̄tib⁹ mūdi vñ oriū tur p̄ncipales vētis. & p h̄ intelligūt. alle p̄tes orbis min⁹ p̄ncipales. **¶** A sūmis celoz &c. Iste mod⁹ collo quēdi ē fm apparentiā: q; sūmus celi vī eē sup̄ cenith capitis n̄i ter minus aut celi videtur vbi termi natur aspectus. q; ibi videtur ce lum coniungi terre. licet fm veri tatem equaliter distet a terra vñ dīg. Est ergo sensus a summis celorum. i. ab omni loco qui sub celo est adducentur electi ad lo-

cum iudicii. **¶** Hec Nicol. de li ra. Secundum hoc dicitur q; corpo ralis recollectio pulueris non fit in instanti: q; nulla virtus creata po test aliquod corpus de loco ad lo cum transferre in instanti. sed vir tus angeloz quoz ministerio ta lis puluis materialis recolliget: de quo formanda sunt corpora re surgentium est finita: erit tñ tem pus breue & imperceptibile huma no sensu: q; quīs huiusmodi ac tio angeloz mensuretur tempore siue ego: mensura tñ talis est adō veloz q; excedit oēm temporalem velocitatem ab hoīe excogitabilē. **¶** Ideo apostolus dicit: quod fiet in momento. **¶** Formatio tñ cor poris & animatio fiet in instanti: q; sola virtus diuina de predicto puluere potest hūmanum corpus formare. & formatum animare: q; quidam virtus est simpliciter in finita. Et si verba apostoli referā tur ad hanc corporis formationē: & animaz infusionem tunc potest concedi q; per ictum oculi & per momentum intelligit instantane am mensuram: non tamen hoc fa ciet deus in instanti propter neces sitatem: sed magis propter con gruitatem: vt ex hoc. s. magis elu cescat diuine virtutis p̄fectio oēs virtutem creataz excedens. & hoc dico probabiliter. Et hoc sufficit in ista materia supernaturali ad quam intellectus humanus non potest sufficienter attingere p sta tu miserie. **¶** Circa hanc materiā

De generali resurrectione

querit Richar. vtz ex materia cui
iussibet membri reintegretur idē
membrum in numero. Et soluē
do dicit q. in materia membri est
considerare illud quod est de ne-
cessitate ad debitam membri con-
sistentiam: et illud quod ibi est de
superfluitate. nam contingit qñq;
membrum aliquod plus habere
de materia q̄ conueniens sit for-
me eius. Primum ergo redibit
ad idem membrum in numero:
q. reformatio debet respondere
formationi. Si tamen aliter fie-
ret nihilominus videretur quibus-
dam q. posset idem corpus in nu-
mero resurgere ex quo rediret to-
tius eadem materia in numero: et
eadem in numero forma: que sūt
essenciales partes compositi: qđ
sentire videtur Augu. xxi. de ci.
vbi ponit exemplum de vase facto
in limo et postea in eundem limo
redacto: et de eodem limo iterum
reparato. Et ibidem dicit q. ad h
q. redeat idem numero non opor-
tet q. illa pars materie que prius
erat in fundo iterum ponatur in
fundo: sed sufficit q. totum repa-
retur de toto. Et simile dicit in li-
bro Enchyri. c. xci. Si statua in-
quit cuiuslibet metalli solubilis:
aut igne liqueceret aut contere-
retur in puluerem: aut funderetur
in massam et eaz vellet artifex rur-
sus ex illius materie quantitate re-
parare: nihil interesset si ad eius
integritatem reparate que parti-
cula materie cui mēbro redderet

dum tñ totum ex quo constituta
resumeret. ita deus mirabiliter:
atq; ineffabiliter artifex de quo ca-
ro nostra consisterat eā mirabili et
ineffabili celeritate restituet: nec
aliquid attinebit ad eius reintegrī-
tatem vtz capilli ad capillos re-
deant. et ungues ad ungues; an-
quicquid eoz perierat mutetur i
carnem: et in partes alias corpo-
ris reuocetur curante artificis p-
uidentia ne quid indecens fiat. h
Aug. Dicit insuper idem doctor
.c. precedenti. Non aut perit deo
terrena materies de qua mortalit
creatur caro: sed in quēlibet pul-
uerem cinerē ve soluat in quoli-
bet alitus aurasque diffugiat in
quamcunq; alioz corpōz substā-
tiam vel in ipsa elementa vertatur
in quozcunq; aialium ēt hoium
cibum cedat: carnēq; mutetur ali-
monie humane puncto tps cedat
que illā primitus vt hō fieret cre-
sceret viueret animauit. Hec ille.
Sed de etate et quantitate resur-
gentium iā discamus: apostolus
nāq; ait Ephe. iiii. q. officia de q
bus ibidem loquitur exercebunt
in ecclesia militante donec occur-
ramus oēs in vnitatē fidel. i. ait
Mi. de lyra qui sumus vniti in fi-
de et cognitione christi in vix pfe-
ctum. i. occurramus xpo venienti
ad iudicium qui ē vir oio pfectus
in mēsurā etatis plenitudinis xpi
oēs. n. resurgēt in etate. xxxiiij. an-
noy q̄ est etas plene pfecta et in q̄
xps passus fuit. Hec Mi. de ly. qđ

de
ci a
por
bat
qua
est i
pfi
est il
vñ 2
men
tis p
dictu
nllen
mou
vñ a
gnou
ture
statu
fieri
bituri
no m
ita n
virtus
sed oē
ture q
vel ha
et illu
ad oē
cturi
ips m
omni
liter ec
ster ē
.n. in
qua ch
terit ec
rine. se
turam
de apo

De generali resurrectione

90

deducens Richar. di. xliij. quar-
ti ait. Oēs resurgent in statu cor-
poris et naturalis virtutis quam
habaturi erant si tñ virissent: vel
quā habuerunt qui tñ vixerunt q
est in tpe ad qd terminatur mor-
pificendi qui circiter de lege cōi
est illud tps quo tps mortuus est.
vñ Aug. xliij. de ci. ait. Quod cō-
memorauit apl's de mensura eta-
tis plenitudinis xpi sic accipiam?
dictum vt nec vltra nec infra iuue-
nillem formā resurgant corpora
mortuor. sed in ea etate et robore
vsq; ad quam hic xps puenisse co-
gnouimus. pp. n. perfectionē na-
ture decet vt resurgant in optimo
statu corporis quē habuerūt: vel
si tñ virissent erant naturaliter ha-
bituri. Ille autē status est in termi-
no motus pficiēdi vt dictum est
et ita non oēs resurgent in equali
virtute naturali vel supernaturali
sed oēs resurgent in naturali vir-
tute quā quilibet habiturus erat
vel habuit in termino sui pfectus
et illud tps fere idem est quantum
ad oēs: lō oēs dicuntur resurre-
cturi in eadē etate. Et dñi fere qz
tps mensurans motū pfectus i
omnibus hoibus nō est pun ctua-
liter equale. Nec Richar. Magi-
ster ē. i. c. di. xliij. quartū dicit. oēs
.n. in eadem etate resurgent in
qua christus mortuus est et resur-
rerit cuiuscunq; etatis mortui fue-
rint. sed non omnes eandem sta-
turam corporis obtinebunt. An-
de apostolus non ait. In mensu-

ram corporis et stature: sed etatis.
Sed vt ait Richardus: quili-
bet resurget in illa qualitate et sta-
tura que vniciq; debebatur in
termino motus proficiēdi fm
naturalem virtutem caloris exten-
dētis humidum et humidi susci-
pientis extensionem. natura non
errante: vel per aliquod accidens
innaturale non impedita. qz per
resurrectionem non reducet tan-
tummodo idem in specie. sed et
am in numero. et ideo rationale
est vt non tantum resurgat in sta-
tura que debetur speciei: sed etia
in illa que debetur individuo. Si
autem per errorem nature vel ni-
miam superabundantiam mate-
rie esset indebitus quantitatis ex-
cessus vel diminutio seu defectus
diuina potentia supplebit vel rese-
cabit. Nec ille. Item idem dicit.
Virī resurgent in seru virili et
femine i semineo: quia hoc erigit
natura individui et congruit per-
fectioni speciei et erit occasio lau-
dandi sapientiam dei. Unde qz
vls mulier generetur pter inten-
tione particularis nature: est ta-
men de intentione nature vniuer-
salis que vtrumq; seru requirit
ad perfectionem humane speciei.
Nec erit post resurrectionē i isto
seru confusio. quia sicut dicit Au-
gustinus non erit ibi libido que ē
confusionis causa: nam priusquā
peccassent vir et femina nudi erāt
et non confundebātur. Unde nec
post resurrectionem opus erit vt
m lli

De generali resurrectione

fibris pro tegumento: sed tantum amicti erant lumine sicut vestimento. Hec ille. Resurgēt insuper corpora electorum sine deformitate. vñ sicut accipi potest ex sententia Augustini. xxiij. de ciuitatib. ois deformitas reducitur vel ad illā que ē ex parte coloris: vel ad illā que ē ex parte figure: vel ad illā que est ex parte diminutionis partium: vel ad illā que ē ex parte subiectiuitatis. Dico autem Richardus quod quocūque predictorum modorum deformitate accepta corpora electorum sine omni deformitate resurgent. quia ois deformitas ad aliquod viciū nature pertinet. Vñ Augustinus in Enchyridion: et recitat magister in littera di. xliij. circa finē. c. ij. Resurgent sanctorum corpora sine vllō vicio: sine vlla deformitate: sicut sine vlla corruptione: onere: difficultate: sicut plus dicitur infra. Vñ Bonauentura tractans huiusmodi resurrectione: et si homines resurgent et similiter rerum intestina capilli: ungues: et talia. dicit quod de veritate nature humane aliquid dicitur tripliciter: scilicet aut quod adesse necessarium sicut sunt principalia membra. aut quod adesse cōpletum ut sunt illa que faciūt ad corporis perfectionē. aut quod adesse decoris. prima necessarium ē resurgere secundum totalitatem: sed alia congruē ē resurgere sed quod faciūt ad cōplementū et decorē. Et quia humores faciunt ad plenitudinem et integritatem: resurgent in tanta quantitate quanta competit corpori.

Unde non oportet quod totus sanguis quem quis amisit per minutionem resurgat sed quātū congruit. Similiter de carne que fluit et refluit iudicandum est. Similiter resurgēt intestina que erunt plena nobilibus humoribus que reddēt totū corpus agillius. Capilli vero et ungues sicut ad ornamentum: ideo resurgēt ad ornamentum et pulchritudinem corporum electorum. Luc. xxi. Capillus de capite vestro non peribit. Hoc autem Iheronimus de lyra: inquit christus ad declarandum veritatem future resurrectionis per quam resurgēt in electis non solus illa que sunt de necessitate nature humane: sed etiā ea que faciunt ad decorē cuiusmodi sunt capilli. Hec ille et cetera. Queris hic quare resurrectio corporum differt vsque ad generale omnium resurrectionem. Rñdeo quod corpora habent quādam continuationē et puenientiam: quod si illa deus ex vno homine fecit genus humanum sicut dicitur Act. xviij. dicente paulo. Fecit deus ex vno humanum genus omne unde omnes homines simul fuerūt in vno homine materiali siue originaliter secundum corpora et et omnia simul fuerunt in materialia et in originali principio et sic deus fecit quodāmodo simul omnia corpora hominum: sed non sic est de animalibus imo fecit eas sigillatim nec cōdite sunt in aliquo vno simul. sed quotiē die a deo creantur de nihilo: et ideo cū sit puenientia inter originē siue productionē et consumptionē que est per glorificationē

De generali resurrectione

91

nes pgruit q corpora glorificent
simul et simul intrent celū empi-
reum ppter pñexionē quā habēt
Anime aut et sigillatim et succes-
sive. Aliqui tñ ex singulari pñio
celā fm corpus sunt in celo em-
pireo: sicut corpus xpi et beate vir-
ginis et aliorū que surrexerunt cū
christo ut essent veri testes resurre-
ctionis fm quorundā opñionem
de qua vide in tertia parte sancti
Thome. q. lili. arti. lii. ad. li. Sci-
endū quippe est post hec q resur-
rectio siue resūptio corporis glo-
riofī necessaria ē anime iam beate
ad psumationē et substantiale pfecti-
onē sue beatitudinis: ita q ante nō
hēt suā totale substantiale beatitu-
dinē imo semp expectat cōsum-
mationē suā in illa vsq ad corpo-
ris resumptionē. s. tñc implebit
et psumabit ita q plus nō expecta-
bit. Alia ergo post corporis resū-
ptionem erit beator q̄ ante. Et
hoc dupliciter. s. extensue et intē-
siue. ¶ Extensue q: in pluribus.
quia tunc erit beata in se: hoc est
in bonis pprijs et in bonis corpo-
ris: tunc. n. erit pñiata sicut me-
ruit. s. in corpore. Et q aia beati-
ficetur in corpore hoc erigit natu-
ra aie que ē forma corporis: hoc
etiā erigit ratio meriti q: necessa-
rio est anime in corpore. ¶ Secū-
do beatitudo aie erit maior inten-
siue. quia anima pfectio est i sño
esse naturali: et in suo posse: quan-
do est corpori glorioso cōiuncta
q̄ quādo est sepata: et ideo pfecti

us operat. Quādiu enī caret cor-
pore glorioso serf appetitus eius
ad aliud extra et extra deum. et id
necessario appetitus anime et in-
tentio dispergitur et diuiditur: et
ideo non ita intense et perfecte p
cogitationem et amorem fertur
in deum. cum autem coniungit
corpori glorioso intentio anime
non dispergitur ad aliquid extra
deum et extra se ad aliquid nō ha-
bitū et sic tollitur naturalis iper-
fectio anime que retardabat et im-
pediebat ne posset in perfectiorē
actum. Tollitur etiam inquietu-
do appetitus et intētionis anime
quia totum iam habet quod ap-
petebat et desiderabat et sic tollit
omne quod erat impeditiuum cō-
summationis beatitudinis et sic
patet quomodo resumptio cor-
poris gloriosi facit ad beatitudi-
nem anime intensiue et extensue
Et hoc est qd ait beatus Ansel-
mus li. de similitudinibus. Constat
aīas sanctorū q iā celestia tenent.
necdum plena felicitate frui do-
nec incorrupte corporum suorū
potiantur. Et sic patet de resurre-
ctione generali.

Secundo ^{dicē}
^{duz}
est de finali disudica-
tione de qua tractat
magister di. xliiij. quarti vbi di-
cit q domino adueniente ad lu-
dicium precedet eū ignis quo cō-
buretur facies mundi huius: et
peribit celum et terra dicēte bea-
m illi

De finali diiudicatione

to Petro in secunda canonica. c. vii. Adueniet aut dies domini sic fur in qua celi magno impetu transient. elementa vero calore soluentur et terra et ea que in ipsa sunt opera exurentur. Ad exponens Mich. de lyra ait. Adueniet aut dies domini. i. dies iudicii qua dicitur dies domini. qz tunc in oibus fiet voluntas eius in punitione malorum et premiacione bonorum. Et subditur modus veniendi cum dicitur: ut fur. i. repente et ex improviso sicut dicitur Mat. xliiij. De die aut illa et hora nemo scit. In quo celi. i. superior pars aeris et inferior magno impetu transient a statu. i. quo nunc sunt per impetum ignis conflagrationis. Elementa vero calore soluent. q. d. Non solum aer sed et cetera elementa igne purgantur. Terra et ea zc. i. non solum terra: sed oia que in ipsa sunt facta et de ipsa producta exurentur. Hec ille. **¶** Vbi notandum est quod duo erunt iudicia. Unum per aquam et aliud per ignem. Primum scilicet est per aquam. Secundum fiet per ignem. In primo. n. statu viguit luxuria in qua sunt duo. scilicet ardor et seditas propter quod fiebat purgatio per aquam que est refrigerans et mundificans. In ultimo statu vigebit auaricia unde erit hoies in frigiditate frigiditate auaricie et defectu charitatis Math. xliiij. Non abundabit iniquitas refri. charitas multorum propter quod erit purgatio per ignem qui habet contrariam qualitatem. De isto igne dicit Richar. q. erit super naturalis.

Alit enim dicitur. xliiij. Vides mihi dicendum quod illius ignis productio super naturalis erit. et cum hoc erit aliqua naturalis aptitudo ad illam operationem ad quam applicabitur a diuina virtute principaliter mouere. quia ignis ille erit virtute illius instrumentum. erit tamen ille ignis eiusdem speciei cum igne elementari Bonau. dicit quod est loqui de igni per flagrationem Christi ad inchoationem et progressum et consumationem. Quatum ad inchoationem dicendum est quod a virtute supra naturam est. Ad. n. ignis sic agat nouo et insolito modo consumendo et sic multiplicando hoc non esset nisi aliqua virtus noua assisteret. Que autem sit illa ipse deus nouit. Quatum autem ad progressum quod est purgare: vrere: subtrahere: dicendum est quod hoc est a virtute naturali. Sed quantum ad consumationem ut scilicet purgata sint incorruptibilia et ipsorum qualitates mutate hoc est supra naturam. Ignis igitur iste ascendet tamen quantum durat corpora consumptibilia. et quantum durat spatium continens elementa: ascendet flamma et ulterius non procedet. Unde illi ignis duplex erit purgatio. **¶** Una est a vetustate corruptio. et hoc est in oibus elementis que erunt incorruptibilia post resurrectionem: et quantum ad hanc ascendet usque ad ultimum sphaere ignis. **¶** Alia est purgatio a seditate peccati que se extendit per aerem caliginosum non quod in ipso aere sit peccatum: sed quod seditas contrahit in loco ex peccato: et ita ex summo sacrificio exprimitur

torum idolis quodammodo est aer
infectus: et quātū ad istam purga-
tionem tantum ascēdet quātū aque
diluuī ascenderunt. Hic ille. Et Ri-
char. querēs de hoc igne an prece-
dat iudiciū dicit. q. ignis ille quātū
ad sui iudiciū pcedet iudiciū. in-
tra illud ps. Ignis ante ipsum p-
cedet quātū ad pgressum pcomi-
tabitur iudiciū. Sequitur vero quātū
ad sue operatiōis cōplementū
ut. n. aliqui dicunt illo igne incipi-
ente mundū purgare in superiori
parte que purganda ē rps incipi-
et venire ad locū iudiciū et statim ad
eius pceptū motus celi cessabunt
et resurgēt qui tunc inueniēnt mor-
tui et illi qui tunc inueniēnt uiuētes
valde cito morientur propter cessa-
tiōem motus celi et etiam uolunt
quidam pp distemperatiā caloris qui
ex tunc erit in loco habitatiōis ho-
minū quātū adhuc vsqz illuc sub-
stantia ignis pdicti non puenit
et quasi statim post pdictus ignis
descēdet et incinerabit corpora eo-
rum et purgabit illud quod inue-
niēt purgandū in electis. Quo fa-
cto statim resurgēt et tūc illi et alij
electi qui pax surgent ante eos ra-
pientur simul obuiā christo i aera
Et hōia fient ante quē rps perueni-
at ad locū iudiciū. et sic p q. rps
veniet ad locū iudiciū successiue fi-
cut successiue in celū ascendit. de
quo dicit Act. i. Sic veniet quē-
admodū vi. e. eum. in celū. Huius
purgatiōis p ignē cām et rōnem
idē do. assignat dī. Dhs dicit. ij.

phīsicorū q. nos sumus quodam-
mō finis oīum. s. rerum corpora-
lium: et ideo pueniēs est q. cū hō
per resurrectionē gloriosā inno-
uabitur: mūdus ēt innouabilis in-
nouatione pueniente p illo statu.
Vnde Apoc. xxi. dicit. Ecce no-
ua facio oīa. Et q. predictā homi-
nis innouatiōem pcedit purgatio
duplex. s. ab impuritate corrupti-
bilitatis et culpabilitatis sic cōue-
niens est ut pdictā mundi innoua-
tiōem pcedat purgatio ab impu-
ritate duplici correspondēte: dua-
bus hōis impuritatibus pdictis.
Vna est ipuritas elemētōrū que p
mutuā actionē et passionem sese al-
terant in cōfiniis suis s. m. phum
in pīo meteororū sic q. nullū ele-
mentorū est in puritate sue nature
et hec impuritas correspondet cor-
ruptibilitati corporis humani. qz
talīs elemētōrū cōfusio ē p corrup-
tibili uitā cōueniēs. Est quedā im-
puritas alia correspondens culpa-
bilitati hōis: et illa est quedā indi-
gnitas ad susceptionē innouatio-
nis pdictę pp peccata in hac par-
te mūdī pmissa longo tpe tam ab
hōibus quā ab angelis quorū mo-
do cōis est habitatio i isto aere ca-
ligioso. Purgatio at mūdī a pīa
impuritate erit p separationē cu-
iuscūqz nature erraneę et disposi-
tionis corruptibilis a quolibz ele-
mento. Purgatio autem a se-
cūda impuritate erit quedā mūdī
reconciliatio ad similitudinē illius
q. reconciliant ecclesie pphanate.

De finali diuinatione

Et q[ui] ignis natura ē eiusdē natu-
re p[ro]gregare partes ⁊ dispositiōes
extraneas segregare: vt docet ex-
periētia in purgatione auri ⁊ argē-
ti. Et idē talis purgatio pueniēter
fiat per ignē. Etia[de] ad purgandū
mūdu[m] ab alia impuritate magis
cōgruus est ignis q[uam] aliud elemē-
tum. q[ui]a p[er]tā p[ro]mittuntur inordina-
to amore q[uod] est ignis spūalis imū-
dus. Et idē ad recedēdū mun-
dū p[er] illā indignitatē pueniens
erit ignis sicut instru[m]ētum. q[ui]a
ignis inter alia elemēta magis re-
presentat q[ua]litates corp[or]ū glorio-
s[um] p[ro]p[ter] eius luminositatē: subili-
tatem ⁊ actualitatē ⁊c. Hic ignis
purgare incipiet a parte superiori
q[uam] purgāda ē ut dēu[m] ē ⁊ veniet de-
scendendo successiue inferius. Et
rō est q[ui]a in medio interstitio aeris
est cōis habitatio demonum vsq[ue]
ad iudiciū. ⁊ prius peccauit mal[us]
angelus q[uam] hō. Alia rō ē ad signi-
ficandū q[uod] ille ignis nō ager[et] t[er]ra in
virtute naturali: sed vt instrumen-
tum diuine virtutis. Ignis enī
per naturā tēdit sursum. nō deor-
sum. Ille t[er]ra ignis nullius elemē-
ti destruet essentia[m] sic nullā rarefa-
ctionē faciet in aere nisi illā q[uam] com-
petit nature ignis in sua puritate
⁊ ille reducet p[ar]tes terre ad terram
⁊ partes aque ad aquā ⁊ cōdensa-
bitur aqua s[ecundu]m q[uod] competit natu-
re aque in sua puritate. Cā at[que] qua-
re post iudiciū elementa manebūt
in essentis suis ⁊ qualitib[us] acti-
uis ⁊ passiuis i[n] se cōpletissimo: et

t[er]ra nō se alterabunt: est. q[ui]a deus sa-
p[er]naturaliter a materia elemētorū
remouebit p[er]uersionē q[uam] necessaria
est ad transmutationē naturālē: si-
cut dicit primo p[ro]p[ri]et[um]. P[re]te-
rea influentia generalis prime cau-
se sine qua nullā creatura p[ossu]t i[n] su-
am actionē nō aderit elemētis ad
h[oc] vt agant ⁊ passant adinuicem. ⁊
hec cā sufficeret si nulla alia pone-
retur. Quod at[que] morient[ur] q[uod] parui
ante iudiciū viuēt declarat Ri-
char. ponēdo op[er]ationē satis p[ro]ba-
bilem. Dicit. n. q[uod] aliqui dicunt q[uod]
anteq[uam] cesset motus celi oēs ho-
mines erant mortui. q[ui]a a[n]t[ea] testa-
tionem motus eius erit q[uod]dā distē-
perantia in aere p[er] caloris excessus
per quē oēs hoīes q[uod] tūc inuenient[ur]
vivi morient[ur]. ⁊ s[ecundu]m hoc p[ro]p[ter] t[er]ro-
re dicitur q[uod] aliqui inuenient[ur] vivi i[n] ad-
uentu iudicis: q[ui]a aliq[ui] erūt adhuc
vuentes ualde p[er] ante iudicis
aduentū. ⁊ ē ante ignē cōflagra-
tōis. qui t[er]ra moriet[ur] p[er] anteq[uam] x[ristus]
veniat ad iudiciū ⁊ anteq[uam] veniat
ignis p[re]dictus. Corpora t[er]ra illorū
q[uod] vivi inuenient[ur] p[er] ante adue-
ntu iudicis p[er] illū ignē incinera-
bunt vt amore aliorum a cinerib[us]
sic resurrectio eor[um]. ⁊ sic erit actio
ignis p[re]dicti a[n]t[ea] iudiciū. ⁊ op[er]atio v[er]o
satis p[ro]babilis. Purgato vero mū-
do p[er] ignē ait magister. ⁊ ad iudi-
ciū veniēte d[omi]no emittet[ur] vox illa
magna qua resurgēt oēs mortui:
⁊ tūc ministerio angelor[um] ventila-
bit[ur] area. q[ui]a boni cōgregabūt[ur] ei
de quattuor partibus orbis ange-

lico ministerio: quo et rapiant ob-
usam ipso in aera: reprobis in ter-
ra quā dilexerūt remanētib⁹. hec
magr. Dicit et Richar. q. ignis il-
le de quo diximus reprobos cru-
ciabit et ante iudiciū. q. statim
cruciabit eos cū resurrerint: se-
dente etiā iudice igne illo crucia-
buntur et nō igne infernali vt vī:
q. ille ignis nō eribit de inferno
sed tunc ignis cōflagratiōis vicē
eius suplebit: cruciabit etiam eos
post iudiciū: q. oēs reprobos cū
oibus mūdi sordibus inuoluet et
precipitabit in infernū. q. qd in il-
lo igne erit impurum virtute diui-
na segregabitur a puro et descen-
det in infernū ad augendum im-
perpetuum reproborum cruciatū
Nec ē incōueniēs q. duplici igne
crucient: imo rōnale est vt post iu-
diciū eorum cruciatus augean-
tur. Ille at ignis q. de parte mate-
rie cuiuslibet elementorū supnatu-
raliter pducet sū suā puritatē nō
descendet in infernū sed pacto cō-
plete purgationis officio in prela-
centē materiā resoluet et transmu-
tabitur pars i terrā purā et pars in
aquas purā et c. et fiet ista resolutio
et transmutatio supnaturali virtu-
te sicut p eam ille ignis de pdicta
materiā pducet. hec Richar. Qd
ait dicit beatus Pe. q. celi arden-
tes soluent non est inqt Bona. in-
telligendū de illis cellis q. sunt in-
corruptibiles: sed de celo aereo et
igne et hoc vocat scriptura celos.
scdm illud Mat. xliij. Volucres ce-

li comederunt illud. Si etiam in-
ueniatur q. stelle cadent de celo in-
telligitur de celo aereo et stelle vo-
cantur assub: quia habent simili-
tudinem stellarū. Et secundū vul-
garē opinionē dicunt stelle cade-
re qñ assub descendit et scriptura
cōformat se mō cōi loquēdi. Tūc
autem marie fiet talis impressio:
q. ignea q̄titas abundabit. et hoc
faciet dñs ad terrorē pctōr. hec
Bonauen. Jō dī q. ante supnatu-
ralē pductionē ignis cōflagratio-
nis. ait Richar. generalit ad acci-
onē corporū celestīū tā vehemens
caliditas et siccitas. q. erūt pgrua
dispositio ad ignis pdicti pducti-
onē. q. desinēt generari arcus nu-
biū q. generant ex nobis raratiōe
et alie impressiones humide et ge-
neraliter assub descendēs in tāta
multitudine q. apparebit aspiciē-
tibus q. sint stelle de celo cadētes
hec ille. Tūc. n. verificabit illud
Luc. xxi. Erūt signa in sole et luna
et stell⁹ et i terris p̄sura gētiū p cō-
fusiōe sonit⁹ maris et fluctuū are-
scētib⁹ hoibus p timore et expecta-
tiōe q. supueniēt vniuerso orbi. nā
virtutes celorū mouebūt: et tūc vi-
debūt filiū hoīs et c. Et. n. ad hūc
aduētū iudicis nos pparem⁹ dīna
puidētia ea q. pcedet obēt iudiciū
nob dñiciāt Joel. ij. sol puerit i
tenebras et luna i sāguinē aūq. ve-
niat dies dñi magn⁹ et horribil⁹. Et
qñ q̄re de ista pmittere disposuit
Rñdes q. xps hoc disposuit ad
prenunciandū futura mala dicē

De finali diuinatione

te Grego. Ultima tribulatio multis tribulationibus preuenit et per incrementa malorum que preuenient indicant mala perpetua que subsequuntur. Secundo ad puniendum premissa facta. unde Grego. Et quia in cunctis deliquimus in cunctis serimur. oia enim que ad usum vite accepimus couertimus ad usum culpe. et ideo sequitur que ad usum prauitatis infleximus ad usum nobis conuertunt ultionis. Tertio ad concutendum hominum corda. vñ Beda. Appropinquante suo termino elementa quasi pauida nutant et tremunt: quia ergo erit timendum homini. Quarto ad ostendendum diuinum zelum ut ostendant se creatura parate ad ultionem creatoris de hostibus suis: sicut fit in filiis: quia amici ostendunt se cum armis paratos ad pugnam contra inimicos. Sic tunc creatura deseruiens suo factori exardescit in tormentis aduersus iniustos. Sap. vi. Quia accipiet armaturam zelus illius et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Sap. v. Hoc ad amouendum nostrum affectum a mundo. Grego. Deus ac redemptor noster patos nos inuenire desiderans quia mala sequuntur senescentem mundum denuntiat ut nos ab eius amore cōpescat. Erunt ergo signa de quibus Math. xxliij. Sol obscurabitur et luna non dabit lumen suum et stelle cadent de celo. Obscuratio solis erit tunc ex proprii luminis ab-

stractione. quia secundum glo. sol et luna et stelle ad tempus proprio lumine priuabunt non quidem naturaliter sed modo fit quando pergit eclipsis sed sicut in morte christi sol qui factori suo cōpatiens totus supernaturaliter fuit obscuratus: sic in mundi termino homini per quo sol factus fuit. qui multiplicibus malis grauabitur obscurabitur generaliter in vniuerso mundo. Et quia luna et stelle a sole lumine recipiunt sole obscurato et ipse obscurabunt. Sicut enim homine bene instituto in statu innocentie sol ei amplius lucebat: et homine stante sol in suo pleno lumine stetit. sic postea homine cadente a sue lucis plenitudine die cecidit: si et homine turbationis marie appropinquante: luce sua ad tempus ut malum sibi futurum denunciet priuabit ut vnicuique ostendat de nunciet ne ex insperato veniat iudicare. Et stelle cadent de celo ad sensum prius expositum. Erunt ergo signa in sole et luna non sicut in tempore iohanne quo fuit solis statio. quia tunc lucebat. nec ut tempore ezechie quo sol retrocessit. x. lineis. quia et tunc lucebat: sed sicut in morte christi. Posuit ergo terrorem signorum precedentium in luminarium mutatione. persequenter ponit merorem hominum hoc videndum ex perturbatione. Erit. n. multiplex tribulatio in hominibus etiam perfectis Job. xvi. In mundo pessuram habetis. Precessit. n. triplex tribulatio et sequetur contra omnes crudelior. Præia sunt tyrannorum et martires. Secunda

hereticorum & confessores. Tertia
ypocritarum contra simplices. Quar-
ta erit antichristi contra fideles. hec
sunt quattuor venti & quattuor bestie que
pugnabunt in mari. & quarta erat se-
uissima Daniel. xij. quod tunc erit te-
pus quale ante non fuit ut si fieri
potest in errorem mittant electi. Dicit
enim Iai. de lyra super Math. xxiii. quod
post tribulationem antichristi antequam
appareat manifesta signa iudicii
erit tempus breue in quo poterunt
illi qui decepti fuerint per antichristum pe-
nitere. & istud tempus ut dicit quidam
non durabit nisi per xl. dies vel cir-
citer. Ideo dicit Mat. xxiii. Statim
post tribulationem illorum dies. i. te-
pus paruo elapso post tribulatio-
nem antichristi apparebunt signa ma-
nifesta propinqui iudicii. Et ideo sub-
dit. sol obscurabitur &c. sicut prius
dictum est & virtutes celorum movebun-
tur quod angeli frequenter solito mo-
uebuntur ex diuina voluntate ad fa-
ciendum miraculosas transmuta-
tiones in elementis ad incutien-
dum hominibus timorem iudicii venien-
tis. hec Iai. de lyra Et quis chris-
tus in morte cuiuslibet singula-
re iudicium secundum merita & demerita
iuste exerceat: tamen quod tale iudicium
est nobis occultum & quo ad penam
& quo ad gloriam inspectum & est solus
respectu hominum: & non demonum
ideo necesse est vniuersale iudicium
omnium simul viuorum & mortuorum
in fine mundi esse venturum. quod erit
manifestum. quod omnibus omnia erunt nota
erit perfectum. quod tam boni quam mali in

corpore & anima premiabuntur. & genera-
le quod demones & angeli secundum meri-
ta perfectam mercedem recipiant. In his
autem iudicio fient illa quattuor que in
mundano iudicio fieri consueverunt
Eidem. n. mundano iudicio in
quo publicus latro captus est eodem
nandus ad mortem concurrere quattu-
or. Primum est tuba reus procedens
omnes prouocans ad sententiam audiendam
Amos. xij. Morietur moab. i. reus
in clamore tube. Secundus est scriptu-
ra confessionis proprie coram populo le-
cta in propria damnationis argumentum
Ihesus. xii. Duos suos confessos qui
vellent manum mittere in regem: iustie
reus duci ad mortem. Tertius est
sententia ab ore iudicis in reum prolata ad
mortis supplicium sustinendum Ero.
xii. Non patieris maleficos vivere
super terram. Quartum est obedi-
entia mistrorum trahentium reum ad pun-
iendum. iij. Macha. vi. Hijs diebus
traherent eum ad iudicium. Ista enim
quattuor erunt in extremo iudicio vi-
uorum & mortuorum. vnde nouitates pre-
cedentes erunt tamque tube formida-
biles. quod erunt signa in sole & luna &c.
sicut dictum est prius. vnde he noui-
tates erunt circa corpora celestia.
Circa elementa. Et circa homi-
num vitam. Circa corpora celestia.
quod per aliquot dies ante iudicium lu-
men retrahent a nobis ut mini-
me videant Iohes. iij. Stelle re-
traxerunt lumen suum. Secundo
circa elementa. nam tunc erunt ter-
remotus magni per loca: & sonitus
maris: & turbatio fluctuum qualis

De finali diiudicatione

nunq̃ fuit. Nam s̃m Jeronymus:
 eleuabit mare cubitis. xl. sup̃ oēs
 mōtes. postea tā p̃fā de descendet
 q̃ vir videri poterit. postea belue
 marine dabit mugitus terribiles
 postea videbit totū ardet et ex hīs
 in gēibus timor et pauor cū pres-
 sura in hoīb⁹ generabit. Jō dicif
 Mat. xliij. Erit in terris p̃ssura
 gentiū. Tercio erit nouitas cir-
 ca corporale hoīuz vitā. nam ex ti-
 more belloꝝ et aduersoꝝ: et ex pa-
 uore fluctuū maris et vndaz: et ex
 clamore et mugitu pisciū desicca-
 bunt hoīes et macri et pallidi fiet.
 Jō dī Mat. eodē c. Arescētibus
 hoīb⁹ p̃ timore sonit⁹ maris et
 fluctuū: et expectatōe maloꝝ q̃ su-
 puenient vniuerso orbi. Nam s̃s
 Hiero. post p̃fusione maris et flu-
 ctuū videbūt hoīes herbas et ar-
 bores sanguinē pluerē. oīa edifi-
 cia ruere. petras adinuicē collide-
 re et generalē terre motū et maxi-
 mū fieri: ex quo timore arescent
 hoīes et de abdītis cretētes ibunt
 quasi amētes ex dicitis et ex formi-
 dine maloꝝ q̃ de primo expecta-
 bunt. Nam virtutes celoꝝ mouebūt
 tur. i. angeli in celo habitātes tre-
 ment a facie iudicis nō tiorē amif-
 sionis gl̃ie. sed timore reuerentie
 et timore p̃passiōis damnatorum
 Job. xvi. Colūne celi pauebūt et
 tremiscēt ad vultū iudicis. Et
 Isa. xliij. Angeli pacis amare
 flebūt. Segtur. Tūc videbūt fili-
 am hoīs rē. Congregata mult-
 tudine gentiū comprimentius

se inuicem ex timore sententis ap-
 parebit christus cum signis pla-
 garum in manibus et pedibus et
 latere et cum instrumentis sue pa-
 sionis scilicet lancea: corona: cru-
 ce: clauis: et malleis deferētib⁹
 angelis ex q̃bus peccatores de in-
 gratitudine tantī b̃ficii acriter re-
 darguet dicens s̃m Aug. Ego i
 mundum propter vos descendī
 de celo carnem vestram assumpsi
 vobiscum annis. xxx. conuersatus
 fui et impropria tollerari captus
 et flagellatus fui: et durā passiōē:
 et crudelē mortē p̃ vos sustinui
 et h̃ oīa cognoscei. nolūstis et co-
 gnouistis p̃p̃sistis: et toto posse
 offēdistis. Et tūc secundū Mat.
 xliij. Plangent omnes tribus
 terre. Abi dicit Chrysostomus.
 Vere plangent omnes peccatores
 nam plangent iudei qui christus
 crucifixerunt: plangent gentiles
 qui ydola adorauerunt: plangēt
 greci qui in fide errauerunt: plan-
 gēt falsi christiani qui carnē et mū-
 dum plusq̃ deum amauerunt.
 Plangent oēs tribus terre. quia
 nulla erit virtus ad resistendū nul-
 la facultas ad fugiendū. nullus
 locus ad penitendū. nullum tē-
 pus ad satisfaciendū. et nulla mi-
 sericordia iudicis ad subuenien-
 dum. quid igit facient peccatores
 cum christus apparebit sicut leo.
 Circa hoc querit quare magis
 dī x̃ps iudicat q̃ alia p̃sona Job:
 v. Pater non iudicat quēq̃ s̃s oē
 iudiciū dedit fillo: Rūdeo ingt

Richardus dicitur. Christus non tamen iudicabit in natura diuina secundum quam est creator. sed etiam in humana secundum quam est redemptor. quia ad hoc iudicabit ut electi admittantur ad regnum ad quod non sufficeret dona creationis sine beneficio redemptionis. sed non eodem modo iudicabit secundum utramque naturam. quia secundum diuinam iudicabit principaliter auctoritate siue potestate ordinaria secundum humanam vero ideo iudicabit potestate delegata iudicare autem principaliter auctoritate est eorum tribus. et equaliter eis puenit. quia in eis est una et eadem numero iudicandi potestas: non est tamen inconueniens quod idem sub diuersa ratione pluribus appropriet personis unde sapientia sub ratione qua importat cognitionem appropriat filio et sub ratione qua est donum appropriatur spiritui sancto. Dico ergo quod ratione potestatis que requiritur ad iudicandum iudicare potest appropriari cui appropriatur finis. id est ratione discretiouis que requiritur in iudicio potest appropriari filio cui appropriatur sapientia. ratione autem rectitudinis que requiritur in voluntate iudicantis potest appropriari spiritui sancto cui appropriatur bonitas. Hec ille. Secundo querit idem doctor verum in iudicio christus videbitur ab omnibus gloriosus. Respondet quod sicut dicit Augustinus primo libro de tri. c. pen. Boni et mali visuri sunt iudicem in claritate in qua iudicabit: non in humilitate in qua iudicatus est. Unde sicut in primo aduentu quando venit ut pro nobis iudicaretur apparuit in natura humana mortali. ita in

secundo aduentu quando veniet ut iuste iudicet apparebit omnibus in natura humana gloriosa: non tamen videbunt mali gloriam anime eius nec oculo corporali nec intellectuali nisi in quibusdam effectibus suis de quibus dolebunt. sed boni gloriam eius videbunt et quantum ad gloriam corporis oculo corporali: et videbunt gloriam anime eius oculo mentali. unde virtute diuina fiet supernaturaliter ut mali videant gloriam corporis ad eorum confusionem. quia gliscet homo malus tristitia et profundius in videndo gloriam illius quam vehementer odit. dantur vero odit deum vehementer non solum ratione quam summe bonus est: quia sic odiri non potest. sed sub ratione qua punit eos. unde Augustinus videre corpus gloriosum christi sit per se delectabile. tamen per accidens erit reprobis tristabile. quia erunt eius inimici et inuidebunt ei. unde ad hoc dicitur Luc. xxi. Videbunt filium hominis in nube venientem cum potestate magna et maiestate. Que ritur tertio verum christus iudicabit in valle iosaphat: Respondet Richardus dicitur. Quod christus non descendet in vallem iosaphat si residebit in aere in alto loco ut ab omnibus possit videri super montem oliueti de quo in celum ascendit: sicut dicit magister penultimo capitulo de ill. xlviii. quartum et forte parum citra illum locum in quo apostoli desierunt eum corporaliter videre quando ascendit in celum. Homines autem congregabuntur in valle iosaphat:

De finali diiudicatione

cul preminet mons oliueti: et quot
in illa valle poterat capi tot erunt
ibi. alij circa vallē quidā ppiqui?
quidā remotius. electis tñ exiit-
bus ad dexteram iudicis nō in ter-
ra: sed i aere sicut desit est. Et hoc
dicit apls. i. Thessa. iij. Rapie-
mur cū illis in nubibus obuiam
christo in aera. de hoc loco iudicij
dicitur Johe. iij. Congregabuntur
oēs gentes et deducā eas i vallem
iosaphat et disceptabo cū eis ibi.
Et hui' loci assignat triplex ratio
¶ Prima qz locus iudicij debz eē
eōis cuiusmodi ē vallis iosaphat
cū sit locus medius terre habita-
bills. ¶ Secūda quia dz eē publi-
cus: s; locus p̄dictus ē famosissi-
mus pp opera nostre redemptio-
nis q̄ ibi et circa gesta sunt. ¶ Ter-
tia qz competit ille locus rōne ne-
gocij. quia tractandū est ibi opus
misericordie et iustitie. Mons autē
oliueti qui ē apud vallē istam desi-
gnat misericordiam. iosaphat autē
qđ interpretat iudiciū designat iu-
sticiā. ¶ Querit idē doct. vtrum i
iudicio erit vocal' disceptatio? Et
dicit qz magis videtur concordare
cum textu sacre scripture s; ali-
quos qz ibi erit disceptatio et men-
talis et vocalis. qz christus qui iu-
dicabit deus est et hō. et iō iudica-
bit modo diuino et humano. naz
et hoc erit mai' gaudiū sensibile
bonoz et maior dolor iētib' repro-
boz. Sicut. n. erit mentalis et vo-
calis citatio qz mētaliter ad iudi-
ciū vocabunt et p ministeriū ange-

loz vocaliter sicut dictū ē. Ita erit
reproboz mētaliter et vocalis accu-
satio. Accusabūt. n. eos p̄scie eoz
fm aplm Ro. ii. et eoz iniquitas oī-
bus manifesta. ita xps vocaliter
accusabit eos Math. xxv. E surius
et nō dedistis mihi māducare. ac-
cusabunt eos et angeli q fuerunt
custodes eoz. Hoies et electi vo-
ce tenus p̄ eos testificabunt. Sen-
tentia et diffinitiva nō tñ mentali-
ter: sed et vocaliter p̄feret vt vide-
tur sonare sacra scriptura Math.
xxv. hec ille. Per quot at dies du-
rabit iudiciū incertū ē vt ait Au-
g. de ci. pbabile tñ est qz nō tēdet
p horam multū plirā qđ videtur
sentire Aug. de ci. dicens qz iu-
der p̄uincet p̄scias reproboz sine
vlla sermonis pliritate: vñ illa vo-
calis disceptatio nō erit cū quoli-
bet in singulari noiatim: nec de
quolibet opere singulari: sed sicut
saluator narrat in euāgelio fore sic
credendū ē. Hec Richar. ¶ Que-
rit idē doctor vtz omnes iudica-
bunt. Et dicit rñdēdo qz i illo iu-
dicio erit de meritis et de meri-
tis disceptatio erit et p meritis:
vel demeritis retributio. ¶ Quā-
tū ad retributionē oēs iudicabūt
qz augebūt suppliciū maloz. tā ho-
minum qz angeloz. Augebūt et
gaudium bonoz tam hominū
qz angeloz. Boni. n. angeli q̄uis
tam habeant suam retributionē
essentialē tamen pro ministerio
qđ nobis exhibent recipient aliqđ
accidentale gaudiū. Et mali an-

geli p malis q nobis procurant
 graue recipiēt suppliciu in post re
 sumptionē ēē corporum reprobo
 rum hoīum etiam augebitur sup
 pliciu. et electorū augebitur pmius
 vt dictū est. ¶ Quāto at ad distri
 butionē non oēs iudicabuntur. q
 fm Greg. xvi. moralū. Alij iudi
 cantur et pereūt. Alij iudicātur et
 regnāt. Alij nō iudicantur et re
 gnāt. Iudicant et pereūt qb? do
 minica in clamatōe dī. Esuriui et
 nō dedistis mihi māducare. sitiui
 et. Alij in extremo iudicio nō iu
 dicantur et pereūt: de quibus pro
 pheta ait. Nō resurgūt impij i iu
 dicio. Et de quibus dñs dīc Jo.
 iij. Qui at non credit iā iudicatus
 est. Et de qbus Paulus ait Ro.
 ij. Qui sine lege peccauerunt sine
 lege peribunt. Possessionē vero
 fidei retinētes. sed p fessōis opera
 non habētes redarguunt vt pere
 ant. qui vero nec sacramēta fidei
 tenuerunt increpationem iudicis
 in extrema examinatione non au
 diūt. qā p iudicati infidelitatis sue
 tenebris eiis: quē despererant in
 uectione redargui nō merentur.
 Et electorum vero parte alij iudi
 cātur et regnāt qui vite lachrymis
 maculas tergsunt. q mala pceden
 tia sacris sequentibus redimētes
 quicqd illicitū aliqn fecerunt: ab
 oculis iudicis elemosynarū sup
 ductione cooperiunt qbus iude
 veniens in dextera consistentibus
 dicit. Esuriui. n. et dedistis mihi
 manducare. sitiui et. Alij at non

iudicant et regnāt qui etiam pcep
 ta legis perfectione virtutū trāscē
 dunt q nequaquā hoc solum quod
 cūctis diuina lex precipit implere
 contēti sunt: sed prestantiori des
 derio plus exhibere appetit q p
 ceptis generalibus audire potue
 runt quibus dominica voce dīcē
 Math. xix. Vos q reliquistis om
 nia et secuti estis me cum sederit fi
 lius hoīs in sede maiestatis sue se
 debitis et vos iudicantes sup duo
 decim tribus. Hec oīa Gregori
 us. Horum quatuor differentias
 Ponit ēē Ily. li. i. de summo bo
 no cap. xviij. Querit idē doctor
 vtrūq disceptatio erit de solis ope
 ribus misericordie. Rīdet dī. q
 vt prius dictū est. In iudicio erit
 disceptatio mētalis et vocalis. pri
 ma erit de oībus operibus nō tñ
 in generali sed ēē in singulari. qā
 sicut dīcē Augu. x. de ci. virtute
 diuina fiet vt quēcūq opa bona
 vel mala cūcta in memoriaz reuo
 centur et mentis intuitu mira ce
 leritate cernant vt accuset vel excu
 set suā psciam: atq ita simul om
 nes et singuli iudicent. ¶ Vtrum
 at de alijs operibus q de operib?
 misericordie vocalis aliqua disce
 ptatio sit futura certū non est no
 bis: sed tñ certū satis est q aut
 fiet de solis operib? misericordie
 aut precipue de illis que vt appa
 reat omnibus manifeste q q pctā
 per misericordie opera nō redeme
 runt indigni sunt misericordia. Iu
 rta illō ps. Despereat de terra me

De finali diiudicatione

morla eoz pro eo q nō est recorda-
tus facer misericordiā. Et Ia. ii.
Iudiciuz sine misericordiā scz sal-
uante fiet illi qui nō fecerit miseri-
cordiā. hec Richar. Et qz dicitur
Math. xxv. Media nocte clamor
erit? ē ec. spo. ve. exi. ob. ei. Que-
rit idē doc. vtrū resurrectio erit d
nocte. Ad qd ait. Rūdeo q mot?
celi cessabūt circa solis ortū luna
erūte in occidēte. qz i tali dispōne
sol z luna credunt creati fuisse. Et
qz in illo instanti in quo cessabunt
motus celi: erit cōis resurrectio
mortuoz exceptis paucis qui i ad-
uentu iudicis inuenient viui. ideo
cōcedendū est q cōis resurrectio
mortuoz nō erit de nocte. qz existi-
bus in oriēte citius est dies qz exi-
stentib? in occidēte. quidam tñ re-
surgēt de nocte p cōparationē ad
locū in quo resurgent. per cōpara-
tionē tñ ad locū vbi tenebit iudici-
um erit sol in ortu ante qz aliqs re-
surgat. Et h pz. qz xpi resurrectio
fuit exemplar nre resurrectiōis: s;
xps resurrexit nō de nocte s; i pū-
cipio diei: ergo resurrectio mor-
tuoz nō erit de nocte: z illa resur-
rectio erit in ultimo instāt tps p
prii diei vt status corruptibilita-
tis vel motus celi sil' esse desinant
z status incorruptibilitatis z qui-
es celi sil' incipiant. Et si dicatur
qz iudex adueniet media nocte z q
si sur. hoc dr fm glo. qz nullo sciē-
te vel sperante veniet. hille. Dul?
manifesti z terribilis iudicij figu-
rā exp:ellam hēmus. Daniel. vii.

Aspiciebā igt daniel. donec throni
positi sunt z antigs dierum se-
dit vestimētum eius quasi nix can-
didū z capilli capitis eius qñ la-
na mūda thron? eius flāme ignis
rote eius ignis accēsus. fluuius
igneus rapidusqz egrediebāt a sa-
cie eius millia millia ministrabāt
ei z decies millies centena millia
assistebāt ei iudiciū sedt z libri ap-
ti sunt. An sciēdū ait frater Frā.
de abbate qz hīc describit extre-
mū iudiciū qz ad tria. s. qz tum
ad iudicis pditionem. ad comi-
tū associationē. Et snie platio-
nē. Cōditio iudicis talis ē q
ipse xps iesus ē dñs toti? hūan-
generis cū ipm creauerit z suo p-
cioso sanguine emerit. Et qzuis in
natura hūana sit iuuenis. qz āno-
ruz. xxx. tñ antiqu? dīez appellat
quo ad naturā diuinā. in qua añ
mūdi creationē genitus ē a patre
S; xps veniēs vt iudex erit indu-
tus quo ad naturā hūanā veste
alba vt nix. hec vestis significat
gliaz corpis: qz in forma corpis
gloriosa oibus apparebit. vt dēfū
ē pri?. Et capilli ei? ad lram erūt
qñ lana mūda: vel p capilos pos-
sunt itelligi plage passiōis q erūt
in corpore ei? lucētes vt stelle mun-
de. Thronus aut ei? siue cathe-
dra erit magna eius dignitas: p-
ptas contra suos inimicos accē-
sa furore ira z indignatione. Vel
pōt itelligi ille ignis q tunc cōbu-
ret z cruciabit petōres ipperuoz.
Ideo dr rota que apta ē ad reuo-

De finali diiudicatione 97

lutione perpetua. ¶ Secundo describitur quod ad associationes: quod sic tota hominum generatio ibi congregabitur: ita tota angelorum natura. ibi assistet ad iudicem reuerendum ad totum humano generi ministrandum: quod isti electos ad gloriam associabunt et reprobos habentes corpora poderosa ad iudicium transportabunt. Et tunc libri erunt aperti. Per libros intelligitur conscientia singulorum. In iudicio. n. ait Richar. Quilibet per diuinam virtutem poterit legere in cuiuslibet conscientia omnia bona et mala que unquam fecerit ut omnes videant quod in cuiuslibet damnatione et saluatione deus iuste ponderabit bona eorum et mala que nunquam fecerunt. Quia confusio erit damnatis et maxime christianis qui si voluissent potuissent saluari. Ibi aperientur duo libri. scilicet mortis et vite. ¶ In libro mortis erunt scripta mala omnium reproborum et a parte sinistra erudum que publice coram omnibus legentur de quo Ezech. ij. dicitur. Audi angelum habentem librum scriptum intus et foris. et expandit illum in quo erant scripte lamentationes carum et ve. dicitur scriptum intus et foris per peccata priuata et publica: que tunc manifestabunt coram toto mundo et ad magnam confusionem et detrimentum damnatorum. quod in eo erunt lamentationes ploratus et timoris carmen doloris et afflictionis et ve infernalis supplicii et eterne damnationis. ¶ Secundus liber appellatur liber vite, quod in eo scripta erunt

merita eterne vite et opera viua ab his qui in dextera erunt facta que ad laudes electorum legentur. et ad consolationem eorum publicabuntur. et ideo appellatur liber vite. de quo dicit Danielis. xij. Saluabitur populus tuus omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro. ¶ Consequenter his pactis iudex in omnes diffinitiuam proferet sententiam de qua sententia dicitur. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur de ore iudicis in throno sedentis. Fluvius iste est magna sententia et inuestigabilis intelligentia que ex ore iudicis procedet per quam feret sententiam iustissimam et irrevocabilem in bonos et malos: quod sententia erit ignea et rapida sed ignea. i. amore et charitate plena quo ad bonos et rapida. i. horrenda et furore plena quo ad malos. cui dicit eis illud Math. xxv. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Hic ostendit sententia iusta: quod sunt maledicti per culpe seditates et acerba per ignis acerbiter. cui dicit. Ite in ignem eternum per pene perpetuitatem. quod dicit. Ite maledicti in ignem eternum. Erunt horrenda per demonum societatem. quod dicitur quod paratus est supple vobis eius diabolo et angelis eius. Ecce dies ergo illa que dicitur dies ire. ca. et mi. di. ma. et a. valde. Sed quo ad illos qui erunt in dextera parte sententia erit ignea id est amore et charitate plena. Iohannes dicit eis thema in principio assumptum

De finali diiudicatione

Venite benedicti patris mei po.
pa. vo. reg. a pñi. mundi. Euāge
lium at pponit disceptationem. i.
sniam diffinitiuam p electis snie
diffinitiuē p reprobis. ¶ Sed h
attēdamus fratres de numero ele
ctorum z reprobōrū qđ possum?
pñeturare cū christus dicat. Ma
th. xxi. Multi sūt vocati pauci ve
ro electi. Et origenes sup hoc di
cat vnū terribile verbū. Timēduz
est ingre ne christiani in illo nūero
introeāt in regnū celōrū: quo nu
mero introierūt filii israel in terrā
pmissionis. i. duo. Quid. n. terri
billus nobis pōt dici: qđ qđ multi
sunt vocati pauci vero electi. Fra
tres cū dñs dixisset discipulis su
is vnus vestrū me tradet: omnes
dixerunt. Nunquid ego suz dñe?
Ita ergo si vnus ex toto huma
no genere periturus crederetur.
z tantum vnus: quis non vehemē
ter expauesceret. Multo magis cū
is q oīa nouit. dixerit multi sūt vo
cati pauci vero electi tremere de
bent z timere vniuersi. vñ Chrys.
Qui de gloria cogitat z non ma
gis timet de casu: ille nec infirmi
tatē sue carnis cognoscit: nec ver
sucas pñderat diaboli: nec intelli
git qđ ait apl's Ephe. vi. Non est
nobis colluctatio cū carne z san
guine supple tñi. sed aduersus pñ
cipatus z pñates aduersus recto
res tenebrarū harū. In hoc ergo
certamine spiritali viuētes nō de
bemus cogitare qualē gloriā pñe
quamur. i. primo: sed quō ruina

peccati euadam?. hec ille. Si. n.
ingr idē doctor certamen bñ pro
cesserit postea pōt iudex sñm meri
tum certaminis premisū mensu
rare z estimare. h ille. hec dixi ve
primo cogitemus hic bñ viuere.
si post mortē velimus gloriose vi
uere. his ergo qui bñ vixerint z in
grā mortui fuerint dicet iudex.
Venite b. zc. Qs poterit cogita
re quale z quantū gaudiū erit ele
ctorum tali snia audita. Vere erit
snia omni gaudiō plena pp opuz
sanctitates qz bñ dicit propter eter
norum felicitatem qz possidete re
gnum z pp angelorū societatem
qz cū bñs ab origie mñdi. ¶ Ter
minata igitur snia iudicis nil aliū
restat nisi executio snie vt recipiat
vnusqzqz penā vel pñm p tuorū
qualitate factorū. Immedie er
go absqz quacūqz dilatiōe iudex
bonos cū iubilo ducet ad celum
empyrē: z reprobos cū demoni
bus oib? pñcipitabit in gehēnā. vñ
pcludit. Marth. xxv. Et ibit bñ. s.
dñati in suppliciu eternū. Iusti
autem in vitam eternam his ter
minatis erit innouatio mundi.
Sicut. n. ille maximus ignis ele
menta purgabit cum habeat vim
expulsuam forme extrinsece: sic
mundum innouabit dispositiue
subiliando ipsa elementa. Ande
Richardus ait quod per pur
gationem mundi remouebitur
ab elementis aliqua res positi
ua derogans sue puritati: sic q
p purgatione separabunt a quo

libet elemento partes alioꝝ & dis-
positiones ad alia elementa que
causant p mutua actionē & passio-
nem in confiniis suis. habebūt
etiā lucē quā modo nō hñt. Pri-
mo. n. lux in corporib⁹ celestibus
augebit Isa. xxx. Er̄ lux lune sic
lux solis & lux solis erit septēpl̄ci-
ter sicut lux septē dieꝝ. & ex cōse-
quēti elemēta abūdanti⁹ illumi-
nabunt q̄ mō. quia recipient a
corporibus celestib⁹ amplioꝝ
luminis influentiā. Atq; aūt post
illā celeritatē quā a corporib⁹ cele-
stibus recipiēt lux eis imprimat
alia icertū est: tñ nullū ē incōueni-
ens si pcedat q̄ sic & tñc sicut aīe
electoꝝ p lumen glorie aliquo
modo pfo: manē manente differē-
tia & proprietatibus naturalibus:
sic corpora inferiora per suam il-
lustrationem aliquāliter corpori-
bus celestibus conformabuntur
salua differentia in essentia & pro-
prietatibus naturalibus. terra ta-
men non illuminabitur nisi in
sui superficie. Si enim in profun-
do illuminaretur impij lumen il-
lud viderent qua visione sunt in-
digni. hec ille. Bonaventura ve-
ro sic dicit. Er̄ hoc ad gloriam
electoꝝ. Sicut enī gloria est
regi habere plures cameras in
palatio & pulchram coquinam
quāuis non ingrediatur: sic ele-
ctis erit gloria & honor q̄ non so-
lum aula paradisi & celum em-
pyreum sit pulchrum. sed etiam
q̄ celū syderum & antiquū habi-

taculum. hec ille. Animalia vero
bruta & ēt plante non manebunt.
An Bos. dicit q̄ animalia & plan-
te non sunt ad ornatū terre: nec ad
hois obsequiū: nec ad dei laudem
nec ad vniuersi pfectionē: nisi fm
eū statū qui est corruptibilis & va-
riabilis. & ideo illa nō oꝝ innouari
An terra habebit alium ornatum
Et Richa. alt. Quāuis bruta aīa
lia & plante seruiant hoī sicut ele-
menta: nō tñ tantā habēt aptitudi-
nem ad statum incorruptibilita-
tis sicut elementa: quia sunt incor-
ruptibilia secundum se tota.

tertio & vltio vi-
dendum ē
de glia corpoꝝ. Abi
sciēdū fm Richa. dī.

rlr. q̄ in bris ē premiū essentiale.
qđ est aīe beatitudo consistens in
clara dei vīdē & pfecta frustione:
ac pfecta securitate de p̄dictē vīdē
nis & frustione & ppetuatione et
gaudio. premiū vero accidēta-
le dicit quod habet bonū creatū
p obiecto: qđ accidētale dicit non
q̄ sit accidēs: q̄ tñc beatitudo aīe
ē diceret p̄mīū accidētale: s; q̄
tale premiū nō est de rōne beatitu-
dinis ipsius aīe. eo q̄ ipsa sine illo
vere esset beata dicēte Aug. li. v.
p̄fēs. & loquēte ad deū de bōis crea-
tis. Bt̄s est qui te scit: etiā si illa
nesciat. qui vero te & illa nouit: nō
pp illa beator: sed pp te solū bea-
tus est. Duplex vero est beatitudo
scz anime & corpoꝝ. Dicitur aūt
de essentia beatitudinis aīe omne

De gloria corporis

id sine quo nō esset vere brā. Et
q; sine corpe vere brā ē: britudo
corpis ptinet ad pmiū aīe accidē
tale. S; id sine quo corpus non
posset eē beatū. videt. essential' ei'
britudo: vel ad ipsaz ptinere: et ita
pōt dici q; beatitudo corporis ali-
quo mō ē essentialis: qā ē essen-
tialis corpi inq; tū sine illa corp'
nō posset eē beatū: tū nō ē essentia-
lis pncipaliter et simpliciter eo q;
sine illa ps hoīs pncipalior ē brā
p pfectā sui cū deo cōiunctionez
Itē ē sciendū q; ē quoddā pmiū
qđ dī aurea: quoddā qđ dicit au-
reola: quoddā qđ nec ē aurea nec
aureola. ¶ Aurea ē pmiū substā-
tiale brōz qđ per similitudinē aurea
dicit tū q; dat victorib' et victori
debet coronatū q; p ipm creatu-
ra rōnalis ē deo pfecte subiecta
cui eē subiectū regnare ē. tū q; ad
similitudinē corone q; cōtinet linea
circulari: ita pfecta ē v; ei nō pos-
sit fieri additio nisi accidētal'. ita
illud pmiū ē. ita pfectū q; q; quid
sup addit accidētale ē. tū q; sicut
corona q; circularis est ad eundez
punctū quo incipit terminat. ita
p ipsum pmiū essentialē creatura
rationalis. pmo pncipio cōiūgit
a quo inesse p creationem eruit.
¶ Aureola vō ē gaudiū de opib'
a se factis rōnē habentib' victorie
excellētis p qđ apparebit exteri'
in corpore qđ decor qui pdictus
interius gaudiū exterius declara-
bit. Ergo aureola ē gaudiū de bo-
nis reatīs et qbuscūq; s; pūlegia

tis pūlegio victorie excellētis. et
sic aureola est pmiū accidentale et
dī respectu auree vocabulo signi-
ficante dīminutiōe ad significan-
dū q; est minus pmiū q; aurea.
de quo in figura dī. Exo. xxv. de
tabula q; ponebat sup arcā. Faci-
es illi labiū aureū p circuitū et illi
labio coronā et. et sup illā alteraz
coronā aureolā. ¶ Nec tū ē pmiū
accidētale aureola est: q; non oīa
bona opa que fecerūt beati. et de
qbus gaudēt habēt rationē victo-
rie excellētis: et tū gaudiū de illis
cū sit de bono creato ē pmiū acci-
dentale, hec ille. Hoc autē pmiū
debet vginib' rōne excellētis vi-
ctorie quā habuerūt ptra carnem
doctorib' rōne excellētis victorie
quā habuerūt ptra carnē diabo-
lū. martyrib' etiā debet ratiōe ex-
cellentis victorie quā habuerunt
contra mūdū. Nunc autē psequē
tervidendū ē de gloria corporis.
Vnde. x. reperio que sequunt cor-
pus gloriosus siue q; hēbit i pīa.
¶ Primum erit euidentissima
claritas.
¶ Secundum erit constans im-
passibilitas.
¶ Tertium erit vigorosa subti-
litas.
¶ Quartū erit velocior agilitas.
¶ Quintū erit celestis habitatio.
¶ Sextum erit vocalis collau-
datio.
¶ Septimum erit delectabilis vi-
sio.
¶ Octauū grata nimis auditiō.

Prima gloria corporis

99

Conum erit redolens odora-
tio.

Decimum erit suavis degu-
statio.

Prima igitur gloria
erit 2^a. in
corporibus 1^az glorio-
sis ut 2^a corp⁹ xpi 2^a vgi

nis gloriose 2^a forte plurim⁹ alioz cui
deditissima claritas Math. xliij. Ju-
sti fulgebunt sicut soli i regno p^{ri}s
cor. Et Sap. iij. Fulgebunt iusti
2^a tanq³ scintille i arundineto discer-
rent. De hac claritate ait Alex. in
liij. q^o nō ē generatiua caloris s³ est
p^{ri}oritas 2^a delectas visus. 2^a pp hoc
cōparat claritati lapidis iaspidis
qui p^{ri}oritat aspectū: 2^a talis fuit cla-
ritas quā habuit xps in trāsfigu-
ratioe. hille. Hec at claritas erit.

Primo glorie aīe proportio-
nata.

Secundo partibus corporis
comparata.

Tertio differens in multis cor-
poribus.

Quarto correspondens bonis
operibus.

Primo igitur claritas illa erit
gloria 2^a. An ait Richar. di. xliij.
quart⁹. Claritas corporum erit
differens secundum differentiam
glorie animarum 2^a hoc est ratio-
nabile: quia ex claritate beatitudi-
nis anime claritas redundat in
corpus. Unde secundum propor-
tionem qua beatitudo anime chri-
sti excedit beatitudinem cuiuslibet
alterius anime: sic lux sui cor-

poris excedit lucem futuram in
quocūq³ corpore alio glorificato
Quando vero dicitur q³ fulgebunt
iusti sicut sol. sciendum est q³ lux
elementaris 2^a lux corporis glori-
ficati eiusdem speciei non sunt:
sed lux elementaris est quasi que-
dam imitatio illius sicut lux na-
turalis spiritalis anime non est
eiusdem speciei: cum spiritali lu-
ce glorie: sed est quedam imitatio
illius: lux tamē corporis erit eiu-
dem speciei cum luce que post re-
surrectionem erit in alijs corpori-
bus glorificatis. Iuxta illud ad
Ephe. iij. Saluatorem expecta-
mus dominum iesum christum
qui reformabit corpus humilita-
tis nostre configuratum corpori
claritatis sue. Vbi ait Nicolaus
de lyra q³ non dicitur corpus hu-
militatis. nam modo est nobis
ocasio humilitatis: eo q³ est cor-
ruptibile 2^a putrefactibile 2^a corro-
detur a vermibus 2^a in cineres re-
soluetur. Q^uantum nunc debe-
mus humiliari sub manu poten-
tis dei qui nobis resurgentibus
dabit talē ac tantam claritatem
atq³ lucem. Si enim ut ait sapi-
ens Eccles. xi. Dulce lumen 2^a de-
lectabile est oculis videre solem
quanto magis delectabile erit vi-
dere illa in lucem gloriosaz. Hec
claritas in transfiguratione fuit
tam delectabilis petro. ut dice-
ret. Domine bonum est hic es-
se. Super quo ait Remigius q³
petr⁹ visa maiestate domini adeo

n liij

Prima gloria corporis

delectatus est ut cuncta tempora
lia obliuioni traderet et impetu
um manere vellet. Quid igitur erit
de illa luce perpetua. **S**ecun-
do dicitur quod hec claritas erit partibus
corporis comparata. non enim omnes par-
tes corporis equaliter lucebunt.
Unde Richardus ubi prius dicit quod
plenitudo humani corporis requi-
rit ut quedam eius partes sint clari-
ores quam alie. Ideo non erunt omnes
partes corporis equaliter clare.
Erunt tamen clare secundum illam proportio-
nem quam magis requirit corporis
pulchritudo. hec ille. Sicut enim in
corpore non glorioso oculi sunt
pulchriores et clariores alijs par-
tibus corporis: ita erit ibi. Ita et
in corpore mystico aliqui sunt cla-
riores et sapientiores alijs ut sunt
illi quibus dictum est. Mattheus. v. vos
estis lux mundi. Unde Augustinus super
Gene. ad litteram. dicit quod lux est
substantia corporea summe simpli-
plex in genere corporum summe multi-
plex in efficacia. Unde Luce in cor-
poribus nihil est vilius: nihil pul-
chrius: nihil communius: nihil
velocius: nihil impassibilis: ni-
hil virtuosius inuenitur: imo lux
est facies omnium rerum que omnia om-
nibus bonis prelati et doctoribus
conueniunt. ideo non immerito
dicitur eis. Vos estis lux mundi
quod sapientiam docent et iusticiam
et prudentiam atque virtutes quibus
nihil vilius in vita est hominibus.
Unde doctor obicit verbis sanctis
et monitionibus aliorum corda illu-

minare et tenebras mentis aufer-
re dicere valeat his quos docet
cum apostolo. Ephesi. v. Eratis
enim aliquando tenebre nunc autem
lux in domino. unde de prelati
qui sunt lux mundi dicit Isido-
rus li. iij. De summo bono. cap. lvi.
Sacerdotes debent exquire
re peccata populorum et sagaci solli-
citudine vnumquemque probare.
Juxta testimonium domini ad
Iere. vi. Probatozem dedi te in
populo meo et scies. et probabis
vias eorum. Et sequitur eodem ca-
pitulo. Sacerdotes studio corri-
gendi facta perscrutari debent sub-
sectorum ut emendatos lucriface-
re possint. Et sequitur. Bonorum
studia sacerdotum multa diligen-
tia etiam parua plebium facta per-
quirunt: ut dum in minimis sub-
ditorum peccatis se acerrimos per-
stant in maioribus malis cautos
atque sollicitos faciant. Hec ille. uti
que sic erunt lux mundi ut sic ex ta-
li luce doctrine ad lucem glorie per-
ueniant Juxta illud Daniel. xii.
Qui fuerint fulgebunt quasi splen-
dor firmamenti: et qui ad iusticias
erudiunt multos quasi stelle in per-
petuas eternitates. Sicut igitur
in corpore mystico quedam partes
plus lucent. scilicet prelati et doctores
plusquam simplices: sic in corpore
glorioso quedam partes plus alijs
lucebunt. **T**ertio dicitur quod pre-
dicta claritas erit differens in mul-
tis corporibus. de qua differentia
ait apostolus. i. Cor. xv. Alia cla-

eriteuidentissima claritas 10

ritas solis alia claritas lune et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate sic et resurrectio mortuorum. Super quo textu ait *Al. de ly.* Per hoc quod dicitur alia claritas solis intelligitur claritas christi. Alia claritas lune intelligitur claritas virginis marie. alia stellarum. i. aliorum sanctorum. Et subditur. Stella. n. a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum. Nec ille. Erit ergo alia et alia claritas in corporibus gloriosis. i. maior et minor. quia claritas corporis christi erit maior et intensior omnibus alijs. et consequenter claritas virginis post claritatem christi omnes alias claritates excedet. Ita etiam inter sanctos erit differentia claritatum sicut est differentia claritatum inter stellam et stellam. Et *Richar.* dicit quod quodlibet corpus glorificatum fortius lucebit et intensius quam lucet sol. Quod pulchrum et iocundum erit videre tot lumina: tot claritates delectabiles visui. Nullus viuens narrare posset. Eruntque in corporibus martyrum cicatrices sicut dicit beatus *Aug. xxi.* de ciuit. dicit enim quod cicatrix illa non erit in eis deformitas: sed dignitas sicut recitat *Richar.* Sicut enim christus in sua resurrectione retinuit plagas passionis quas omnes videbunt in die iudicii ut dictum est prius. ita credendum est quod martyres ad decorem habebunt signa in corpore sui martyrij. Sic cre-

dendum est quod beatus *Franciscus* habebit plagas sibi impressas a christo sicut legimus de ipso: et post mortem visum sunt ab omnibus qui presentes fuerunt dum corpus eius traderetur sepulture et videre voluerunt. Et credendum est etiam quod tales partes magis lucebunt. Quot cicatrices autem remanebunt in corporibus martyrum deus nouit. sic igitur patet quomodo in corporibus erit alia et alia claritas. Quarto dicitur quod haec claritas erit correspondens bonis operibus. Querit tamen *Richardus* utrum beati habebunt aliquod accidentale premium pro bonis operibus qui fecerunt in peccato mortali. Et respondendo dicit quod sicut pena duplex est. quedam scilicet inflicta a iudice. quedam acta ab ipso peccante: quia homo peccando sibi in se infert penam. ita dico quod duplex est gaudium accidentale in beatis. Quoddam receptum specialiter a deo misericorditer retribuente. Quoddam actum ab ipso beato recogitando bona opera sua et sibi complacendo in eis. Primum gaudium magis proprie habet rationem premij quam secundum: quauis secundum aliquo modo habeat: eo quod omnia que habent beati principaliter a deo sunt. Cum ergo beatis placeat se fecisse opera bona que in peccato mortali fecerunt maxime in quantum videbunt quod illa opera eos ad penitentiam disposuerunt seu i

Secunda gloria corporis

eliminaverunt p illis habent aliqd
accidentale premiū extendēdo no
men premiū ad gaudiū quodlibz
beatorz: nō tñ sic gaudent de illis
bonis operibz sicut de illis que se
cerūt in charitate de qbz gaudent
ratione operis operati z radicis z
forme. z de alijs gaudēt rōne ope
ris operati tñ. Hec ille. Ex quo
patet q quātūcūqz qs sit in pctō
mortali: non tñ desistere a bonis
operibz debet vt ab orōne: a selu
tio: ab elemosina: z ceteris bonis
q: si saluet p illis etiā gaudebit
specialiter. tñ dicit conari z se exerce
re in bōis operibz dñi in charita
te fm pietatē quādā. vñd hoies
antiquus tpe quadragesime: z tē
pore paschali solebāt se exercere in
bonis opibz. sed vere nunc pauci
curāt de bonis opibus fiendis ta
li vel tali tēpe. p cōsequēs pauci
curāt de salute sua qd est multuz
dolendū. vñd quasi oī tpe hoies
sunt pigri ad bonū: z sunt sollici
ti ad lasciuias: ad choreas: ad lu
dos: z ad cetera mala. vñ d hoibz
huius tps vificatur illō Sap. xv.
Eliminaverūt lusum eē vitā nraz
z puerfationē vite eē cōpositā ad
lucruz: z oportere vñd cūqz etiā
ex malo aegre. Aduertam? di
ligēter rogo verba sapientis Pro
verb. i. dicētis. Sapientia foris p
dicat: in plateis dat vocē suā dī.
Usqz quo paruuli dīligētis insā
tiā z stulti ea q sunt nōria cupient
z imprudentes odibūt scias. Con
uertimini ad correctionē meam.

Et sequit. Vocauī z rēnuistis: ex
tendi manū meā z nō fuit q aspī
ceret: desperistis omne cōsiliū
meū z increpatōes meas neglexi
stis. ego quoqz in interitu vestro
ridebo z subsanabo cū vobis qd
timebatis aduenerit: qñ venerit
super vos tribulatio z angustia
tñc iuocabūt me z non exaudias
mane cōsurgēt z nō inueniēt me:
eo q erosaz habuerint disciplīnas
z timorē dñi non susceperint nec
acgeuerint cōsilio meo z detrare
rūt vniuerse correctioni mee. Co
medēt ergo fructus vie sue suisqz
cōsilijs saturabunt. hec ibi. Quid
igit expectamus bene agere si vi
tā illā gloriosaz z claritatē illam
tā mirabilē tam delectabilē desi
deramus habere. Scdm enī q
plura bona merita: z in charitate
fecerimus. fm hoc maiorē clari
tatez in patria habebim?. Hec est
lux. de qua ait Job. xvij. Post te
nebras spero lucē. Ad quā lucem
vocabimur in die iudicij dñi no
bis dicef. Vēite bñdicti zc.

S **Secunda** ^{glia}
^{cor}
poris erit cōstans im
passibilitas vñ apls. i.

Corint. xv. dicit de corpore. Se
minat in coruptiōe surget i in
corruptione. seminat in ignobili
tate surget in gloria: seminat i in
firmitate surget in virtute semina
tur corp? animale surget corpus
spirituale. vbi ait M. de lyra. Hic
ostendit apls differentias corpis

erit constans impassibilitas II

resurgentis et mortui quantum ad
quattuor dotes corporis glorio-
si. **S**eminatur in corruptione
id est sepelitur in terra corpus cor-
ruptibile: vel seminatur. id est per
naturam generatur surget in in-
corruptione. id est corpus surgens
habebit incorruptionem per do-
tem impassibilitatis. **S**emina-
tur in ignobilitate. id est corpus
obscurum et vile surget in nobili-
tate corpus habens dotem clari-
tatis. Et hoc dicitur ad duo prima
Et sequitur ibidem. **P**otest. n.
corruptibile hoc induere incor-
ruptionem et mortale hoc induere
immortalitatem. Hec autem im-
passibilitas. ut volunt quidam
principaliter causatur a divina
voluntate in quantum tollit ordi-
nem subiectionis corporum ipso-
rum beatorum respectu quorum-
cumque agentium actione corrupti-
ua seu afflictiva: tamen immediate
huiusmodi impassibilitas aliquo-
modo causatur ab ipsa anima bea-
ta que huiusmodi corpus infor-
mat cui deus dedit talem virtu-
tem quod corpus per ipsam vivifi-
catum potest preservare ab om-
ni actione lesiva. Et illud videtur
innuere beatus Augustinus in
libro ad Dioscorum ubi ait. **T**a-
potentis nature fecit deus ani-
mam ut ex eius felicitate redun-
det in corpus sanctitas perpetua et
vigor incorruptibilitatis. Ricar-
dus vero dicit dist. xlii. quartum quod
impassibilitate est considerare. et

illud quod ponit et illud quod excludit
Quamvis enim significet negatio
modo tamen res per eas significat non est
privatio sed habitus. est enim qua-
litas in corpore ex redundantia
beatitudinis anime causata cor-
pus prohibens ab omni passio-
ne sue perfectioni contraria. hec
ille. Unde hec impassibilitas.
Primo in omnibus corporibus
equalis in privatione.
Secundo erit equalis possessione.
Tercio erit equalis in eodem corpore
Quarto in substracto equalis ope.
Primo igitur hec impassibilitas erit
equalis in privatione. **A**lii Ricardus ait quod
quantum ad exclusionem passibilitatis
impassibilitas erit equalis in omnibus corpi-
bus beatorum. h. ille. Et ratio est. quia a nullo
intrinseco vel extrinseco possit corpo-
ri glorioso fieri lesio. quod declaratur
Bonifacii. i. iii. dicit. **A**d hoc elementa
maneant in corpore glorioso sed substantias
et qualitates et operationes: attendendum
tamen est quod quadruplex est operatio. **U**na
quantum ad privationem. et hec est mixtio-
nis. **A**lia quantum ad privationem. et
hec est miseria caloris vitalis per corpus
Tertia est pugna ordinata ad dis-
solutionem. **Q**uarta est exterioris
impassibilitatis per quam alicuius elementis
operatio interdit et pugna omnis. **P**ri-
me due operationes manebunt ut pa-
tebit magis in quarto membro. due scilicet
non manebunt: quia ordinata ad dissolu-
tionem. h. ille. Et ita in omnibus corporibus
erit equalis privatio infirmitatis aut cu-
iuscunque lesionis. **C**orpus est glorio-
sus pati non poterit ab extrinseco

Secunda gloria corporis

Unde ait idē doc. q. corpus gloriosū nō pōt pati p violentiā corporis obuiantis: q. oē corpus est puiū ei. Nū sicut si aliq. haberet cultellū cristallinū non diuideret radius p eius ictum: imo radius penetraret talē cultellum & nō pateret ab ipso. sic in pposito ad intelligendū ē corp⁹ gloriose penetrare cultellū. Q. q. pulchra sunt hec & intellectui iocūda. S. certe magis erunt iocūda & delectabilia dñi experimēto hec cognoscemus. Sic igit patz quōd ipassibilitas erit eq̄lis in puatione lesionis vel passiōis in oibus. ¶ Secundo ipassibilitas erit iequali ppositōne. dicit. n. Richar. q. q. ad id qd ponit nō erit eq̄lis i corporib⁹ oīus brōz: s. differēs fm differētiā meritoy & s. differentiā beatitudinis aīaz. hec ille. Nū hīc doctor videtur sentire q. sicut dos claritatis nō erit eq̄lis i corporib⁹ omniū brōz. sicut dictū ē pri⁹. ita nec dos ipassibilitatis. Talis igitur q̄litas erit differēs in christo. & alijs sicut pprie dictū ē de claritate. Et videt rationale vt scilicet corp⁹ gloriosus qd prius fuit mortale & passibile. & cui illate sūt multe passiōes frigoris & caliditatis & famis & sitis & multaz alīaz tribulationū fmiet a deo aliqua q̄litate que sit phibens ab omni passiōe sue pfectioni p̄traria pp hanc autē gloriā corporis obtinēda: multū debemus patientes esse: qm̄ oportet nos per multas

tribulatiōes intrare in regnum dei. Act. xiii. Mos enī est in a m⁹ posse illā gloriā habere & nihil pati. s. vltz nos scire debemus regnū celoy esse rem litigiosam. & non nisi litigio vel certamine obīneri posse dicēte apostolo. ij. ad Th. ij. Nō coronabit nisi q legitime certauerit. Quidā enim pacē hnt cū diabolo in oibus ei obediētes pctā psequētes. pctā de die in diē multiplicātes. mūdō & carni sue fulētes talib⁹ non est regnū celoy pmissuz: sed hīs q in dei fuitio fideliter laborant. quibus dicit in die iudicii illud Math. xj. Venite ad me oēs q laboratis & onerati estis. & ego reficiā vos. Multi. n. sunt satui qui male agunt siue viuūt & expectāt gloriā: nā q plantāt spīnas & tribulos satui sunt si expectāt ex eis ficus & racemos. De qbus d. Isa. lix. Expectaui m⁹ iudiciū & nō est supple p nobis: s. cōtra nos. salutē & elōgata est a nobis. Et subdit causas. Multiplicate sunt enī iniquitates nre corā te & pctā nostra rñderunt nobis. S. tales dicunt Misericordia dñi magna ē. quotiens. n. dolebo de pctis miserebif mei. & sic saluabor iuxta illud. Ezech. xviij. Cū auerterit se impius ab impietate sua quā operatus ē & fecerit iudiciū & iusticias ipse aīam suā uiuificabit. Tales nō attēdunt ad illud q. d. Eccl. v. Nō adicias pctm̄ sup pctis: & ne dicas misratio dñi magna

erit constans impassibilitas 12

est multitudinis peccatorum meorum
miserere. misericordia. n. et ira cito
ab illo appropinquat et in peccatores re-
spicit ira illius. Non tardes con-
uertere ad dominum et ne differas de die
in diem: subito. n. veniet ira illius.
et in tempore vindicte disperdet te. Dicit
enim Richardus. di. r. quod homo etiam in
articulo mortis quod diu vsus retinet
liberi arbitrii potest penitere digne
Tunc. n. est penitentia digna cum
penitens efficaciter dolet de peccatis.
et proponit cauere a mortalibus
futuris et pateri vere et satisfacere
posse et si ad hec omnia principaliter
moueat ex amore bonitatis diuine
Hos autem omnes mortis metus potest habere
ille qui in hora mortis incipit peni-
tere quod uis sit difficile. et quando hoc ac-
cidit est spirituale beneficium diuine mise-
ricordie. hec ille. De hac peniten-
tia tarda loquitur magister di. rr.
quartus ca. i. satis ample ostendens
pericula. ubi dicit quod multos solet
serotina penitentia decipere: quia qui
per penitentiam vsque in finem vite pertra-
hant: tunc non ex dei amore viden-
tur penitere: sed timore mortis quasi
ex necessitate. hec ille. Et alia plu-
ra dicit de quibus pertraheo. Tales
sunt nimis passibiles quod nihil vo-
lunt agere pro salute animarum suarum dum
sani sunt: oportet. n. nos penitentiam
agere de peccatis si dote impassibilita-
tis volumus acquirere dicente christo.
Matth. iiii. Penitentiam agite appropin-
quabit. n. regnum celorum. Et hec
de. ii. Tercio vero dictum est quod impassi-
bilitas erit equalis in eodem corpore

Dicente Richardo. xlii. di. Im-
passibilitas erit equalis in omnibus par-
tibus eiusdem corporis. quod si esset ine-
qualis in partibus eiusdem corporis
ex hoc non redderet perfectior sed
imperfectior impassibilitas totius. hec
ille. Et ratio huius potest esse: quod omnes par-
tes eiusdem corporis equaliter sunt
susceptibiles talis qualitatis. Et
hoc corpus gloriosus sit tangibile:
non tamen erit corruptibile aut passibi-
le. Et cum inquit Gregorius. in omel. quod
corrupti necesse est quod palpant. intelli-
gendum est aliter Richardus. de eo quod pal-
pant relicto naturalibus suis et de
palpabilitate que est secundum primas qua-
litates actiuas et passiuas: aut per
qualitates causatas ab eis. hec ille
Tunc. n. ignis et aqua si mutuo
se contingerent nullum istorum ageretur
in alterum nec ab altero pateretur:
quia veritate diuina talis actio ab ele-
mentis: et elementatis tolleret om-
nino. Item forte diceretur quod cum nihil
tollat de homine quod pertinet ad eius
quidditatem. et mortale in tali quiddi-
tate ponatur dicere porphyrio quod homo
est animal rationale mortale. Valde
tur quod homo spiritus sit moralis sicut
spiritus est rationalis. Respondet Richardus. di.
quod mortale non significat aliquid pertinens
ad hominem quidditatem nec debet potest
nisi secundum opinionem porphyrii quod est
maius angelos esse animalia per natu-
ram immortalia et mortalitatem pertine-
re ad hominem naturam. ita ut non possit
fieri immortalis remanens homo. In
quibus porphyrius errauit. hec
ille. Et hoc sicut sunt damnati immorta-

Secunda gloria corporis

les. i. indissolubiles: non tamen erunt imortales et impassibiles. et si cut dictum est prius in tractatu de penis inferni. Corp^{us} igitur gloriosum tale erit ut in nulla sui parte possit ledi etiam si gladio percuteretur. imo si in igne inferni poneretur nihil pateretur. Quod res desiderabilis et iocunda. Si enim homo in hac vita corpus haberet et quod non posset separari ab anima nec pati ab aliquo extrinseco quantum gauderet deus novit. Sufficeret enim multis istud pro omni premio meritorum suorum. et tamen in illo regno glorioso hoc non erit minus sed beatitudo anime multo erit melior omni corporis beatitudine. Erunt igitur omnes partes eiusdem corporis equaliter impassibiles per deum impassibilitatis. Et hec de tertio. **Quarto** dictum est quod impassibilitas in subtracto equalis erit opere ad cuius declarationem ait Boetius in illis. quod due secundum operationes de quibus dictum est in primo membro non manebunt. quia inter elementa unita in corpore non erit pugna. et ratio huius triplex est secundum eundem doctorem. Prima est temperata mixtio composita pertractata. secunda est elementarium appetituum quietatio. tertia est anime influentis preservatio. et ratione primi non pugnant ratione secundi non possunt pugnare ratione tertii habent quietescere. hec ille. Corp^{us} igitur quod erit subtractum illius qualitatis gloriose duas operationes primas habebit: quia tunc elementa erunt sic comparata: ut vitalis calor affimilem vere nature celestis: et ita ni-

hil presumet in corpore. et per consequens nec indigebit pabulo. In tali ergo erit magna preperantia: et ita nulla poterit esse dissolutio. et ex hoc erit longevitas vite: quam tamen in hoc mundo desideramus. quam non tamen possumus persequi in presenti mundo: quia statutum est auctor apostolus. Hebr. ix. hominibus semel mori. Si velimus igitur semper vivere et gloriose vivere post hanc vitam debemus nos disponere ad bene mori. Unde Beatus Bernardus in quodam sermone de apostolis. Studeamus inquit frater vivere vitam iustorum si morte eorum mori desideramus. Unde et ait Gregorius. Regio nostra paradysus est ad quam iesu cognito redire per viam qua venimus prohibemur. In regione. n. nostra superbiendo et inobediendo visibilia sequendo in adam discessimus: sed ad eam necesse est ut humiliter obediendo et visibilia contemplando redeamus. Sic igitur si mandata dei custodierimus. sicut ait apostolus. i. Corin. xv. oportet corruptibile inducere incorruptionem mortale hoc induere immortalitatem. Ubi secundum expositionem Iacobi de lyra ostendit resurrectionis necessitas quam accipit ex tribus. primo ex perfectione nature humane quam non est perfecta nisi anima sit corpori perfecta propter quod separari est anime accidens et per se naturale inclinationem. ut prius dictum est. Nullum autem tale potest esse perpetuum. secundo ex plenitudine usus iusticie scilicet ut corpus simul cum anima premietur vel puniatur cum anima peccavit in corpore vel meruit. tertio ex conformitate me-

Tertia gloria corporis

13

broz ad caput nřz qđ ad electos
qui surrexit p iteratam vnionē ad
corp^o. hec ille. Ad hāc immortalita
tem pueniē^o dñ ad regnū celoz
vocabitur p rps dñtē. Geni. b. 2c.

Tertia gloria cor
poris erit
vigorosa subtilitas. vñ

Richar. ait qđ subtile
ē a virtute penetrādi. Res autē
triplici de causa est penetratiua. s.
aut pp paruitatē quātitatis maxi
me scđm latū z pfdū vt est acus
qđ quis lōga sit tñ penetratiua est
aut pp raritatem sue materie. z sic
aer ē penetratiu^o aut tertio ppter
actiue vtutis magnitudinē. z sic
vinū penetratiuū ē multo magis
qđ simplex aqua qđcūqz. Quapp
aqđ cū modico vino bibita magis
refrigerat sanū hoiez qđ si p se bi
batur qđ vinū facit eā ad loca cor
poris penetrare ad qđ p se penetra
re nō posset. Scđz pilmā cām pe
netrādi nō attēdit subtilitas cor
porū btōz: qđ in debita qđtitate re
surgēt: nec ē fm secūda cāz: qđ to
ta materia qđ necessaria ē ad essen
tiā eoz resurget i eis. sed hz tertiā
cām in eis attēdit subtilitas eoz
qđ p virtutē btitudinis aie: erit in
btis corpib^o tāta magnitudo vir
tutis actiue qđ p eā multo efficaci
us poterit penetrare qđ ignis vel
aer. hec ille.

In corpē igit glorioſo erit sub
tilitas qua poterit cū corpore nō
glorioſo exiſtere.

Secundo poterit corpori iam

non glorioſo reſiſtere.

Tertio hec subtilitas equalis
erit in eodem corpore.

Quarto corpus tale permanēs
in eodem robore.

Per subtilitatis igit vtutē priō
corp^o glorioſū cū corpē non glorioſo
poterit exiſtere: z exēplū hui^o po
nūt qđā qñō ē duo corpa nō glō
ſa ſt ſil. Hoc pz igt Tho. āglie^o
i qrtō ſuo: qđ ferrū z ignis ſt duo
corpa ēt ſpē dñia. Et tñ pñt eē ſil.
h pz qđ opatio facit ſcire formā z
nāz rei: vt pz. vij. meth. hz cui libz
pti ferri ignis puenit ſa opatio
ignis. nā ſi adiūgat ſtupe. tñc icē
dit eā z gñat vey ignē. z ſic qlibz
ps hmōi ferri hz ſecū vey ignē. z
ſi h vī poſſe fieri p nām: a ſortiori
vtute dñia vt corp^o glorioſū ſil ſt cū
corpē ſi glorioſo. hāc dotē subtilita
tis rps oñdit i ſua natitate qñ de
vgie nat^o fuit abſqz leſione: qñ ad
ſuos diſcipulos itrauit ſāuis clau
ſis: qñ oēs celos trāſiuit abſqz ce
loz dilaceratōe. Hec ſt mirabilia
nob z qñ icōphēſibilia eo qđ vide
m^o qđ duo corpa vt cōi^o nō pñt eē
ſil hz vno adueniēte reliquū expel
litur ab eodē loco: hz nāz. dic idē
tho. qđ de potentia dei absoluta ſi
deo placeret vñ corp^o glorioſū poſ
ſet ſil eē i eodē loco cū altero cor
pore glorioſo. Et ſi ſrū inueniatur
verū ab aliquo ſcōz. tunc dñ itelli
gi de potētia dei ordinata qua de
us dicitur illa ſoluz poſſe que ab
eterno fieri predeſtinauit de quoz
numero non creditur eſſe illud

Tertia gloria corporis

scilicet quoniam unum corpus gloriosius simul si in eodem loco cum corpore non glorioso. Hec ille. Quanta virtus quanta potestas corporis gloriosi ut penetret quicquid dura absque tali diuisione. Hoc est enim quod dicit apostolus. i. Cor. xv. Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale. Ubi ait. Al. de lyra. Seminatur corpus animale. i. grossum inimpotens esse cum alio corpore non glorioso. surget corpus spirituale. i. potens esse cum alio corpore non glorioso sicut suo modo spiritus simul est cum corpore. Nunc vero et si non corpore sumus in celis et si nondum penetrauerimus celos corpore penetremus et ascendamur spiritu considerantes tantam nobis promissam gloriam ut dicamus cum apostolo illud ad Ph. iii. Nostra conuersatio in celis est. Glo. Nostra puerfatio et si adhuc sumus in terra est in celis ubi est spes nostra. Conuersatio quidem nostra est virtuosa fructuosa gratiosa. Virtuosi enim et sanctum est quod homo possideat bonam conuersationem grauem. quia puerfatio significum est sanctitatis interioris ut dicitur illud Thob. iii. In bona vita sancta puerfatio permanet. Itaque debet esse inuentum fructuosa. i. Pe. ij. Conuersationem vestram inter gentes habentes bonam. Apud deum gratiosa Deutere. i. Date nobis viros sapientes et gnaros: et quorum puerfatio sit probata. i. approbata apud deum. Tal

enim conuersatio talis vita facit vos penetrare celos et habere dotem subtilitatis. Sic igitur per quomodo corpus gloriosum poterit cum non glorioso existere. C. Secundo poterit etiam corpori non glorioso resistere. non enim poterit corpus non gloriosum penetrare corpus gloriosum sicut econtra ut patuit. Ubi Bonau. ait in quarto. Licet nihil possit corpori glorioso resistere ipsum tamen potest alia sicut patet: quia constat quod potest sustinere lapidem in manu. Corpus ergo gloriosius potest se tangibile prebere et potest non prebere siue latere et hoc habet in diuersas conditiones. nam tangi potest: quia potest impelleri resistere cum sit corpus verum non vanum vel fantasticum. latere vero potest: quia potest penetrare organum tactus. primus habet per veritatem nature. Secundum in effectum spiritualis potentie. Hec ille. Et huic proprietati resistendi est in via similis fides nostra. i. Joh. i. Hec est victoria que vincit mundum fides nostra. Pugil enim videns confusione victi et honorem victoris nititur ad victoriam sic nos per fides intelligentes confusione peccatorum et demonum per eternam damnationem. Intelligentes etiam per fidem honorem et gloriam bonorum debemus toto conamine resistere demoni et peccato: ideo fides comparatur scuto Ephe. v. In omnibus sumentes scutum fidei. et i. Pe. v. Qui scilicet diabolo resistere fortes in fide. Utique fides sal

nat be
pleron
cit sic
Quid
fidet ad
disting
des lo
mas: op
lis seru
et in ue
muit vi
ret homi
timere fi
corporal
iii. Esto
dabo tibi
ij. Alia
uentus e
pore ang
datu. Et
azaras:
sunt de fi
fili cōfor
in lege. q
Sed per
sed pauci
ait ad T
vici: facti
hominat
opus bon
vici illud
rectu cum
in testam
ter vultu
poterim
sistere co
no corpo
Et hoc e
subtilita

uat homines que operibus adim-
pletur, unde fides dicitur eo q̄ sa-
cit sicut p̄mittitur. Unde Greg.
Quid p̄dest q̄ redemptori nro p̄
fidē adiungimur: si ab eo morib⁹
disiungamur. Tūc veraciter fi-
deles sumus si qd̄ verbis p̄mitti-
mus: operibus implemus. Fide-
lis seruus nō timet p̄dere equuz
vt iuuat dominū. Christus non ti-
muit vitā p̄dere corporale vi iuua-
ret hominē. certe nec nos debem⁹
timere si opus fuerit p̄dere vitā
corporale vt fuemus fidē Apoc.
iii. Esto fidelis vsq̄ ad mortem ⁊
dabo tibi coronā vite. i. Macha.
i j. Abrahā in tēptatōe nōne in-
uentus est fidelis. Joseph i tem-
pore angustie sue custodiuit mā-
datū. Et sequit̄ ibidē Ananias:
azarias: misael credētes liberati
sunt de flāma. Et post. Vos ergo
filij cōfortamini ⁊ viriliter agite
in lege. q̄ in ipsa gloriosi eritis.
Sed heu multi sunt fideles vbo
sed pauci opere de quib⁹ apostol⁹
ait ad Titū. i. Confitent̄ se nosse
deū: factis aut̄ negant cū sint ab-
hominati ⁊ incredibiles: ⁊ ad oē
opus bonū reprobī. de qbus pōt
vici illud ps. Cor aut̄ eoz nō erat
rectū cū eo: nec fideles habiti sūt
in testamēto eius. Si ergo fide-
liter viuimus ⁊ peccatis resistam⁹
poterimus in corpore glorioso re-
sistere corpori non glorioso. sed
nō corpori glorioso ait Bonauē.
Et hoc de secūdo. Tercio hec
subtilitas equal̄ erit i eodē corpore

dicente Richar. Hec subtilitas
erit equalis in omnibus partib⁹
eiusdē corporis. Eque enī perse-
cte ⁊ facilius poterit vna pars cor-
poris glorificari simul esse cum
corpore nō glorificato sicut alia.
Subtilitas tñ secundo mō dicta
non erit equalis in omnib⁹ parti-
bus corporis. quia debita corpo-
ris armonia requirit vt vna pars
corporis sit rarior q̄ alia. ⁊ alia dē-
sior alijs. Erat tamē in partibus
corporis densitas ⁊ raritas s; illā
pportionē quā requirit p̄fecta hu-
mani corporis armonia. Hec ille
Et hūc prop̄ietati conuenienti
equaliter omnibus partib⁹ corpo-
ris assimilatur charitas q̄ quisq̄
tenet diligere primum sicut seip⁹
Math. xxiij. Diliges primum tu-
um sicut teipsum. idest ad eandē
beatitudinē ad quam diligis te.
Ait Ale. de lyra. Unde s; Aug.
dilectio dei ⁊ proximi est prop̄ia
virtus ⁊ specialis priorū atq; per-
sectorum: cum cetera virtutes bo-
nīs ⁊ malis possint esse cōmu-
nes. unde ista gemina virtute qui
caret alas ad volandum i regnū
celorum non habet. Et nota q̄
quando dicitur: diliges primum
tuum sicut teipsum traditur ⁊ di-
ligendi ratio: ⁊ dilectionis mo-
dus. Ratio quidem diligēdi
traditur siue tangitur ex eo q̄ p-
rimus nominatur. Propter hoc
enī debemus eos ex charitate
diligere. quia sunt proximi nobis
⁊ fm̄ dei imaginem: ⁊ secundum

Tertia gloria corporis

glorie capacitate. Nec refert utrum
dicatur proximus vel frater ut ha-
betur. i. Joh. iij. vel amicus ut
habetur Leuit. xix. qz per omnia
hec affinitas designatur. ¶ Modus
aut dilectionis tangitur cum dicitur
sicut teipsum. qd non est intel-
ligendum qdum ad hoc qd aliquis
equaliter proximo sibi diligat. sed
aliqua lter sibi et hoc tripliciter.
¶ Primo qdem ex parte finis ut
aliquis diligat primum pp deum
sicut et seipsum. pp deus debet di-
ligere ut sic sit facta. ¶ Secundo
ex parte regule dilectionis ut scz
aliquis non condescendat proxi-
mo in aliquo malo: sed solum in
bonis ut sic sit dilectio primi bo-
na et iusta. ¶ Tercio ex parte ratio-
nis dilectionis ut. s. non diligat
aliquis proximum propter propri-
am utilitatem vel delectationem.
sed ea ratione qd velit proximo bo-
num sicut vult bonum sibiipso ut
sic sit dilectio proximi vera. Sed
heu apostolus. n. dicit Thimo.
scribens in. ij. epi. iij. c. Hoc autem
scito qd in nouissimis diebus in-
stabunt tempora periculosa et erunt
hoies seipsos amantes cupidi:
elati: superbi: blasphemii: parenti-
bus non obediens: ingrati: sce-
lesti: sine affectione: sine pace: cri-
minatores incontinentes. immi-
tes: sine benignitate: proditores:
proterui: ceci: voluptatum amato-
res magis qd dei. habentes quidem
speciem pietatis: virtutem autem
eius abnegantes: et hos deuota,

hec ibi. hic ostendit manifestum ho-
minum que erit in ultimo et tam
suo tempore inceperat unde expo-
nens hunc tertium. i. de lyra ait.
In nouissimis diebus. hoc enim
erit potissime ante tempora anti-
christi instabunt tempora periculosa
pppter multipliciter seductoz.
Petrus quo de tharentia latinus
explicans ait. In nouissimis die-
bus. s. circa finem mundi. i. Thimo.
iij. Nouissimis diebus discedent
quidam a fide instabunt sanctis scz
tempora periculosa. i. periculis ple-
na. Erunt enim persecutiones gra-
uissime conflante ex tyrannis: here-
ticis: et ypocritis. Vbi sunt tres or-
dines ventium. Dani. vij. Et hec
erit causa periculi: qd erunt hoies
seipsos amantes non deum vel
proximum. Philip. ij. Omnes q-
runt que sua sunt. Ex proprio at
amore tanqz radice omnia mala
disuntur. quia ut dicit Augusti.
lib. de ciuitate dei. Ciuitatem ba-
bylonie facit amor sui vsqz ad
contemptum dei. Cupidi. hic po-
nit tres effectus amoris priuati.
Et primo in generali. Primus
est perpetratio omnis mali. Se-
cundus contemptus summi bo-
ni. ibi voluptatum. Tercius est
simulatio catholice fidei. ibi ha-
bentes speciem. Ponit primo
quattuor mala que committit ma-
gis videntur in deum. Secun-
do. r. que magis in proximum.
ibi parentibus non obediendo.
Tria que magis videntur in se-

ipsum
cupidi
seipso
ad luc
tes sci
um. el
vi. Se
oculos
bi ad
Jac. ii
Blasph
quod et
quia sp
mittetur
parenti
dent m
prio n
priori. S
mum o
ctione.
tuntur i
ibi imit
am pa
sue spir
cepta. cu
obedire
Ingrat
tentibus
grati em
glacies
aqua su
oliva et
parente
teret se
Sine a
rie non
affectu
orum.
minati

ſpſum. ibi proterui. Dicit ergo
cupidi. q. d. erunt homines ita
ſeipſos amantes q. erunt cupidi
ad lucrum pecuniarum: diligen
tes ſcilicet plus mundum q. de
um. elati ad dominium Prover.
vi. Ser ſunt que odit dominus
oculos ſublimis & cetera. Super
bi ad honorem ſibi impenſum
Jac. iiij. Deus ſuperbis reſiſtit.
Blasphemii. ad dei vituperium
quod eſt grauiffimum peccatum.
quia ſpiritus blaſphemie non re
mittetur in h. ſeculo: nec i futuro.
Parētib⁹. hic tēgit. x. mala q. vi
dent magis cōmitti in proximū.
Prio tria q. cōmittūt. i. primū ſu
piorē. Secūdo quattuor que in pri
mum equalem ſcilicet ſine affe
ctione. Tertio tria que commit
tuntur in proximum inferiorem
ibi imites. Dicit ergo. Erunt eti
am pa. non obe. ſiue carnalibus
ſiue ſpiritalibus & q. tum ad pre
cepta. contra illud Ephe. vi. Filij
obedire parētib⁹ vſtris per oia
Ingrati q. tum ad beneficia a pa
rentibus impenſa Sapient. xvi. In
grati enim ſpes tanq. hybernalis
glacies tabeſcet: & diſperiet tanq.
aqua ſupernacua. Scelefti ad gra
uioſa etiam maleſicta in perſonas
parentum impetranda Iſa. i. cō
teret ſceleftos & peccatores ſimul
Sine affectione aliorum. ſ. miſe
rie non compatiendo Ro. i. ſine
affectione ſine ſedere ſine pace ali
orum quietem perturbando. Cri
minatores. ſ. crimina alijs impo

nētes. Incōtinētes. ſ. peis carna
lib⁹ deſeruiētes. gule & luxurie va
cādo. imites. ſ. crudeles erga eos
quos poſſūt opprimere. Sine bēi
gnitate. ſ. ſine miſericōdia & largita
te erga eos q. debēt ſubſeruire.
Proditores. ſ. ſecretoꝝum reuela
tores erga eos quibus habent cō
ſulere. Proterui hic tangit pecca
ta que videntur committi in ſeip
ſum. Dicit ergo pterui. ſ. inuere
cunde ſe hñtes q. ad actus ꝑcupi
ſcibillis q. maxime ſūt erubeſcibi
les Jere. liij. Frōs mulieris mere
tricis facta ē tibi noluiſti erubeſce
re. Timidi. ſ. iſtati aio quo ad ac
tus rōnales Sapient. iiij. Ercecauit
.n. illos malicia eoz & neſcieſt ſa
cramēta dei: nec ſpauet mercedē
juſticie. Erūt ēt voluptarij amato
res magis q. dei. Ipsi. n. ſūt d. q.
bus dicit apls Philipp. iij. Quoz
de⁹ vēter ē. Et erūt hñtes q. dē ſpe
ciē pietatis. ſ. xpiane religioſis i ex
teriori ſilatio. q. ſacra xpiane reli
gioſis ꝑcipiunt cū bōis: iō ꝑicu
loſiores Mat. viij. Accēdite a falſis
ꝑꝑhis. Virtutē at. ſ. rē pietatis ip
ſi. ſ. dilectionē dei & primi abne
gātes. & hos deuota. ſ. hoies ita ꝑ
uerſos. Et. ij. canōica Job. i. ne
q. aue ei dixeritis. h. Petr⁹. n. ſic
chariſſimi viuam⁹ ſi glia celeſtes
deſideram⁹ i q. dē ſubtilitatis erit
eq. i ꝑib⁹ ei⁹ ſdē corpis. ſ. magis
primū ſic nos diligam⁹. q. q. pri
mū diligit legē implet ex q. ſequitur ſa
lus. Et hoc de tertio. Quarto
deſi eſt q. h. ſubtilitas per manē

quarta gloria corporis

erit in eodē robore. Mā gloria tax
aie q̄ corporis ē ppetua ⁊ sine mu
tabilitate sicut dictū fuit pri^o. cui
corrūdet p seuerantia bone vite. qz
qui pseuerauerit vsq̄ in finez hic
saluus erit Mat. x. Ad hanc autē
subtilitatem pueniemus si nobis
dicatur. Venite benedicti ⁊c.

Quarta gloria cor
poris erit
velocior agilitas de q̄
dicit aplūs. i. Cor. xv.

Seminatur in infirmitate: surget
in virtute. Vbi ait M. de ly. Se
minatur in infirmitate. s. corp^o ab
aia de difficili mobile. qv̄r dicitur
Sapi. ix. Corpus qd corrūpitur
aggrauat aiam. p̄surget in virtu
te. i. mobile fm voluntatē aie p do
tem agilitatis. Hec ille. Hec autē
agilitas erit in quattuor.

¶ Primo mouēdo corpus absq̄
resistentia.

¶ Secundo mouendo corp^o quo
volet potentia.

¶ Tercio mouendo corpus non
rei carentia.

¶ Quarto mouendo corpus in
dei presentia.

¶ Agilitas igit^r erit in mouēdo
corp^o absq̄ resistantia: iō dī Sapi.
liij. Fulgebūt iusti p dotē clarita
tis vt dictū est: ⁊ tanq̄ scintille in
arū dineto discurrēt p dotē agili
tatis q̄ corpus obediēt aie ad nu
tū q̄tū ad motū localez vt decla
rat M. de ly. ⁊ Isa. xl. dī. Qui ac
spant in dño mutabūt fortitudinē
assumēt pennas vt aqle: currēt ⁊

nō laborabunt. ambulabūt ⁊ non
deficient. Discursus at scintillaz
agilis est ita ē volatus aglaz. la
borabunt tñ pp resistantia medij: ⁊
ē qz hñt corpora fatigabilia. ista
aut non erūt i motu brōz corpōz
Vñ Richar. ait. ad agilitatē mo
tus tria pcurrūt. s. fortitudo virtu
tis motiue. habilitas mobilis ad
motuz. ⁊ istoz duoz pfecta pūn
ctio q̄ regritur inter mobile ⁊ mo
tozem. ¶ Primū erit in brīs p gli
am aie. ¶ Scdm erit in corpore p
quandā qualitatem q̄ erit habile
moueri fm voluntatē: in nullo pe
nitus resistens q̄ qualitas dī dos
agilitatis. ¶ Tertiū erit p ista duo
simul. p illa. n. duo erit pfecta cō
functio inter corpus ⁊ aiaz q̄ reg
ritur inter mobile ⁊ motorē sicut
p impassibilitatē pfecte vnies aie
vt forme dānti cōplemētū primū
esse: ⁊ iō aia ita velociter poterit
corpus suū mouere sicut pōt seip
saz sine corpe. Hec ille. Et Tho.
anglicus ait. Fide tenem^r imedia
te pacto iudicio q̄ corpa scōz eq̄
li velocitate sicut angeli dei ascen
dent cū xpo iudice. Hec ille. Ibi
nulla erit resistantia. Vñ idē Tho.
ait. Ad b q̄ corpus ab aia brā re
sumptū non sit ipsi aie onerosū si
cut esse p̄suevit i hac vita mortali
quatuor regrit^r duo ex pte sensus
prio regrit^r vt corp^o aie brē sit nobi
lū passionū. s. sensibiliū specieruz
de facili receptiuum. Scdo vt sit
ignobilium passionum. s. corru
ptiuaz ⁊ leuiarum actionū pro

pulsi
corpo
ro leu
sist er
hmōi
est vt
q̄ mot
laffert
resisten
ad pū
te agili
te sub
tu nō f
secur
v. dēre
dicaret
esse eq̄
minati
peret. q
circa p
circa ob
dum er
leita ve
n. quid
bz vram
nihil ē
poris g
bito q̄
vidente
oriente
derio d
hmōi g
mēte h
possum
tanti p
nanter
ad illu
bus op
firmi

pulsuū. Rōne primī puenit tali
corpori dos claritatis. Rōne ve-
ro secundi dos ipassibilitatis. Et
sitr ex parte mot⁹ duo regunt in
hūmōi corpore. Primo. n. pgruū
est ut hūmōi corp⁹ taliter disponat
q̄ motor suus ipsū mouēdo non
lassetur. Scdo nei suo motu pp
resistentiā mediū nō retardet quo
ad primū disponit hūmōi corp⁹ do-
te agilitatis. Sed quo ad scd⁹ do-
te subtilitatis. dato tñ q̄ i tali mo-
tu nō sit resistētia ex pre mediū nō
segtur q̄ fiat i instāti. Si tñ sensus
videret transitū corpis gloriosissu
dicaret hūmōi trāsitus duratiōez
esse eq̄ indiuisibile sicut aeris illu-
minatiōē q̄uis in h̄ sensus deci-
peret. q̄ r si sensus nō decipiatur
circa ppiū obiectū: decipi tñ pōt
circa obiectū cōe. h̄ ille. Q̄ locū
dum erit aīe h̄se corp⁹ suū ita agi-
le: ita velociter mobile. Desiderāt
.n. quidaz corpus h̄se agile sicut
h̄z yrundo: sed vere talis agilitas
nihil ē cōparatiue ad agilitatē cor-
poris gloriosi qd mouebit ita su-
bito q̄ iudicaret moueri ab oculo
vidente in instāti ēt si moueret ab
oriēte in occidentē. Quāto desi-
derio debemus mēte z voluntate
hūmōi gloriosā velocitatē optare z
mēte humili deo seruire ut hanc
possimus obtinere. Consideratio
tanti pmi nos excitare dz ad festi-
nanter opandū ea p q̄ possumus
ad illud puenire. Eccli. ij. In oi-
bus opib⁹ tuis esto uelox z ois in-
firmitas non occurret tibi. In oi-

bus opib⁹ bonis esto strenuus
non perastinans: z sic infirmitas
pcti nō occurret tibi. Et vere dili-
gentia est multū necessaria in pse-
ctu spūali. Id dicit apls. i. Cor.
ix. Sic currite ut comprehendatis.
Sed vere multi sūt similes tigrī
di qui qñ venatorē psegutur ut se-
tum suū quē importat recuperet
dū currit post ipsū inuenit specu-
la q̄ in via sua posuit z dimisit in
qbus speculis dū tigris vmbiaz
ppriā videt credit eā esse catulū
suū. z ideo lābēdo speculū suū si-
stet z a cursu suo ipeditur: z ita ve-
nator iportat catulū quē amplius
nō recuperat. Reuera huic aīali hō
similis ē. catulus. n. n̄ est gīa quā
qñq̄ accepimus. z bona opa di-
gna de pgruo z quasi de p̄digno
vita eterna. Sepe autē accidit q̄
hanc gīaz pdimus z de ipsā a no-
bis subtrahit pp pcti: z dū volu-
mus ipsuz recuperare ab ipso deo.
specula in hac via posita. i. mun-
dana psp̄ritas delectatio carnis
z honores nos detinēt z retardāt
a fetū recuperando: z superuenit
mors: z sic dānamur. Ad diliga-
mus igitur vmbie vanitatem sed
rei veritatē: nō negligentie tardi-
tatem sed bonoz opez velocitatē
de diligētia pōt dici illud Lu. xliij.
oportet me hodie z cras z seqnti
ambulare. i. cōtinue z diligenter.
Talibus igitur dabitur agilitas
gloriosā. z hoc d̄ primo. Scdo
dicit q̄ agilitas predicta erit i mo-
uendo corpus quo uolet potentia

quarta gloria corporis

¶ I. voluntas dicente bñ Aug u.
xii. de ci. Vbi uolet spūs ibi erit
ptinus corpus. Vñ corpus non
inclinabit magis ad sursum q̄ ad
deorsū: nec magis ad deorsū q̄
ad sursum. Ad declarans Bon. ait
Corpus gloriosū rationē sue no-
bilitatis et stabilitatis trahit ab aia
sō inclinatio eius est ad aiam non
ad aliqd extra. Et qñ agilitas se-
quitur inclinationē et aia pōt mo-
ueri in oēm differentia positionis
sō corpus est habile ad oēm sitū
vnde agilitas non inclinat ad ali-
quem locū determinatum. sed est
pōpitudine ut corpus moueat in
oēm locū ad quē uult moueri aia
nā appetitus elemētōrū totaliter
getatur in illo corpe: ita q̄ nullū
elemētū ideo appetit suā sperā. et iō
ablatus est terre appetitus ad de-
orsū et grauitas. h̄ ille. Nūc autē
corpus nēm tēdit deorsū pp gra-
uitatē suā: sed tūc nō sic. ut dictū
est. Hic ergo mūdus p nūc est lo-
cus est corporū nostrorū: h̄ nimis
artus in pparatōe ad celū syderū
Siles tñ plures mundani sūt auī
bus pclusis in gabis in qua si po-
nant a iuuetute: ita bñ catāt dulci-
ter: sicut extra. Sic peccatores in
petis nutriti et assueti in h̄ mūdo
letant ac si essent in paradiso: vel
quasi nō attendētes picula et laq-
uos huius mūdi p quos plures ca-
piuntur et deducunt ad locū iſer-
ni: est tñ in uolūtate nra grā dei as-
sistente ut ad locū supmū ascēda-
mus et pdictā agilitatē psequimur.

Et hoc de secundo. ¶ Tertio dī-
xi q̄ agilitas prefata erit in mo-
uendo corpus non rei carentia.
id est propter aliquem defectum.
vñ Richardus dicit q̄ corpora
gloriosa non acquirant aliquam
perfectionem per suum motum
localem mouebuntur tamen ut
id quod habent in uirtute actu
exercentes diuinam sapientiam
in omnibus commendabilem
ostendant et ut reficiantur uisus
eorum pulchritudine diuersa-
rum creaturarū. in qbus dei potē-
tia et scia et bonitas eminēter relu-
cebunt. h̄ ille. Mot⁹ at hīc ut cōf-
est pp aliquā indigentia et ē entis
imperfecti p̄ficiēdi p terminū q̄ ac-
quiritur p motum. Motus tñ ad
ubi pōt esse entis p̄fecti. sicut p̄
de celo et de substantiis ieparatis q̄
mouentur motu locali: quīs sin c-
entia p̄fecta ex suo motu nullā p-
fectionē intrinsecā acqrentia. S̄
de loco huius mūdi moueri mul-
tum affectare debemus: qñ hīc
multis bonis caremus nāz caro
nra dī a carendo eo q̄ caret oī bo-
no. Caro. n. cunctis uirtutibus ē
denudata prauis affectibus inflā-
mata duris et multis excitata
ideo est p abstinentia et penitentia
castiganda et reprimenda: q̄ qñ
caro nostra nimis p delicias im-
pinguatur ptra sp̄s recalcitrare
molitur ad modū equi pinguis.
Caro. n. humana si fuerit bene pa-
sta et nutrita nūc cessat ludere
et inhoneste se portare. Vnde ap̄

Rolus loquens de seipso ante con-
uersionem. dicit ad Ephe. ij. aliqui
conuersati sumus in desideriis
carnis nre facientes voluntatem
carnis. Est in carne malorum affe-
ctus: qz semp p mala desideria ar-
det semper nititur spsi inuenera-
re p delectationem: aut ipsu infesta-
re p varias cogitationes: aut spsuz
perturbare p terrores et opiniones.
Ad Gal. v. Caro concupiscit aduer-
sus spsi. ut prius dictu est. Et ita
est duris tumultibus excitata. Ec.
xvii. Quid negus qd qd excogita-
uit caro et sanguis. Ex harguere-
tur. Jo ait apostolus Ro. xiiij. car-
nis cura ne feceritis in desideriis
Ex carentia igit boni in carne op-
tare debemus ut ipsa corpora nra
mutentur in meli qd fiet du mo-
uebimur absqz carctia alicui? bdi
Et hoc de tertio. Quarto defi-
nit q agilitas prius dicta erit in
mouendo corpus in dei pntia. vñ
dicit Rich. q per illu motu minu-
etur in aliquo eoru contemplatio: qz
quocunq vadat deus semp pntia ha-
bebunt. hec ille. Itē inquit virtu-
te supnaturali humanitate christi
oculis corporalibus videbit in quocunq
q loco celi empyrei fuerint. h ille
Nunc at quis de? ut d. Al. xvij.
Nō longe sit ab vno quocq. in ip-
so. n. viuim? moriemur et sumus
tñ ipsu nō videm? sicut in patria
videbim?. vbi ait Al. de ly. In ip-
so rē. sicut in ea efficiēte. nā causat
in nobis viuere mouere et eē sic est
intimior nobis qz nosipsi. qz plun-

git principia intrinseca. h ille. Itē
sunt quattuor dotes corporis de-
qbus tā dicitur. s. claritas: ipassi-
bilitas: subtilitas et agilitas. Vñ
ait Bonauen. q dotes dicuntur
quasi diuitie date desponsate. Et
Richar. dos antiquitus solet assi-
gnari quando sponsa traducitur
in domum sponsi que dos quibz
assignetur sponso a patre sponse:
tamen propietas remanet penes
sponsam: quauis vsus debeat
sponso. Unde soluto carnali ma-
trimonio dos remanet sponse. sic
et dotes beatorum sunt ad sponsi
gloriam et propriam perfectionem
beatorum. Item dicit q dotes
sunt qualitates. Unde dos visio-
nis est quidam habitus lumino-
sus in intellectu quo eleuatur ad
clare deum videndum. Dos frui-
tionis est perfectus charitatis ha-
bitus quo anima fruitur deo. vñ
de proprie loquendo in dotibus
anime non consistit beatitudinis
essentia. sed in actibus earum ad
quos ordinatur sicut habitus ad
actum. Et harum duarum dotū
visio et fructio sunt actus proprie
loquendo. Dos autē tertia a dua-
bus aliis distincta est habitus per-
fectus: quo voluntas est perfe-
cte secunda de perpetuatione ten-
tionis predictę. Sine enim predi-
cta asssecuratione non potest intel-
ligi anima deo perfecte vnita. pri-
us ergo est dos visionis. secūdo
dos fructiois. tertio dos pfecte se-
curitatis. Unde dos in proposito

Quarta gloria corporis

sicut describit. Dos est perpetuus ornatus aie et corporis vite sufficiens in eterna beatitudine iugiter perseverans. Dotes corporis sunt que dicte sunt. Notandum insuper quod de dotibus contingit loqui dupliciter aut Richar. aut secundum id quod sunt. aut sub ratione qua dotes sunt. Primo modo in omnibus beatis sunt inter tres dotes. scilicet clara visio: perfecta fructio et perpetuitas virtutis: perfecta fructio et perpetuitas virtutis. Quod est intelligendum ad sensum expressum. Item aliter idem. Dotes autem corporis que sunt agilitas impassibilitas subtilitas et claritas erunt in omnibus beatis secundum corpus post resurrectionem. Sed loquendo de dotibus sub ratione qua dotes sunt sic maxime sunt in animabus meatis aliquo etiam modo quibus non ita proprie sunt in christo et in angelis sanctis. Cuius ratio est. quod inter sponsum et sponsam proprie loquendo requiritur conformitas in natura et distinctio in persona et quod sponsa facta sit sponsa de non sponsa. Et quod in christum et ecclesiam hominum beatorum est conformitas in natura et distinctio in persona et de non sponsa facta est sponsa. ideo in matrimonio spirituali maxime habet rationem sponse dicente apostolo. Ephes. v. Christus dilexit ecclesiam et semetipsum tradidit pro ea: ut illam sanctificaret mundans lauacro aque in verbo vite ut exhiberet ipse sibi gloriosam ec-

clesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid eiusmodi sed ut sit sancta et immaculata. cum ergo dos assignetur ratione matrimonii visio fructio: securitas perfectio in animabus beatis habet potius rationem dotis quam in angelis sanctis: quod in angelis sanctis non est nature conformitas ad christum et ita ecclesia ipsorum non ita proprie habet rationem sponse sicut ecclesia hominum. humana etiam natura christi non est conformis diuine nature neque distincta ab ea in persona. quod in christo non est persona nisi persona verbi: et preterea nunquam fuit non sponsa: et ideo minime proprie ea que dotes dicuntur. in christo habent rationem dotis quibus illa que dicuntur dotes excellentissime sunt in ipso secundum id quod sunt. Sicut ergo dispositiones anime beate per quas deo perfecte coniungitur dotes dicuntur sic dispositiones corporum beatorum per quas perfectius suis animabus coniunguntur et eis perfecte obediunt dotes dicuntur. hec omnia Richar. Bonauen. vero hanc dotum assignat numerum et sufficientiam secundum quatuor genera causarum: sed ad presens recitabo secundum duas causas illarum sufficientiam. ait. n. Secundo accipitur numerus scilicet causam efficientem: dotes. n. ut in hominis corpore sunt presumatum et perfectum esse habet ab influentia anime in corpus. Alia autem in corpus dupliciter influit. scilicet ut perfectio et

ut motor. Et perfectio aia gloriosa influit uiuificando vita imortali. Et motor influit mouēdo motu infatigabili alioquin non esset gloriosa nisi excluderet mortem et penam. **¶** Ergo uiuificat vita necesse est in corpore esse dispositio nem ad uitā: et h̄ est lucis abundantia et claritas. q̄ vero vita imortali necesse est corp⁹ h̄re dispositōes ad imortalitatē et ista ē impassibilitas. **¶** Et eo motu infatigabili mouet iō os etiam q̄ nihil resistat: et iō subtilitas est in corpore: os ē q̄ nihil retardet: et sic est agilitas. **¶** Quarto mō accipitur fm̄ eam materialem. sic corpus n̄r̄ est compositū ex quattuor elementis. et q̄ ab elementis h̄ quadruplicē defectibilitatem. ab aqua que est elementū humidū et passibile h̄ passibilitatem et corruptionē unde humidū aque corpus corripit. Et terra vero h̄ obscuritatem q̄ elementū opacum. Ab igne aialitatē. q̄ calor p̄sumit p̄tinue. q̄ p̄tinua indiget alimonia cibor. Ab aere eo h̄ infirmitatem. **¶** Aer. n. facillime immutat et cedit cuilibet ipellēti. q̄si igit quattuor isti defectus debent p̄ bōa opposita remoueri ad h̄ q̄ corpus sit cōpletū cōplexiōe cōpleta. iō quattuor sunt dotes p̄ corruptionē impassibilitatis: p̄ra obscuritatē claritas. p̄ra aialitatem sp̄ualitas: p̄ra infirmitatem virtus seu penetrabilitas: et h̄ vltima puenientior est inter oēs q̄si p̄cordat auctoritati et rationi. au-

etoritati apli. i. **¶** Corp. xv. Semina tur et sicur dictum est. Concor dat etiam rationi. Dotes. n. corp⁹ dicuntur non omnes equalitates sed qualitates nobiles et p̄incipales de nouo superaddite nature q̄ recipiunt magis et minus per accessum ad terminum: non per im mitionem contrarij. **¶** hec ille. Et **¶** Richar. ait. Erit autē predictarū dotum origo a deo p̄ creationem ut quidam non improbabiliter di cunt. unde pro tanto dicitur q̄ p̄ dicte dotes erunt in corpore a bea titudine aie per quandam redun dantiam qua deus illas creabit in corporibus beatorū propter me ritum animarū: quia in via si bi et corporibus suis gl̄ia meruere **¶** hec ille. Item ait q̄ propter do tes predictas reddetur corpusta le ut in nullo aggrauet animam: q̄uis eam aggrauet dum est cor ruptibile. In quantum etiam per dotes predictas magis videbunt in actibus suis potentie sensitiue. coadunabunt ad illam operatōes intellectus que intelliget quiddita tes rez sensibilium in fantasmate quas quidditates modo triplici i telliget. s. in verbo et in ipso genere sine fantasmate et euz fantasmate si placuerit voluntati euz modus intelligendi in fantasmate sit ho mini naturalis. **¶** hec ille. **¶** hec sūt ergo que pertinent ad glorias cor poris in vita perpetua quam glori am donabit christus electis dum dicit eis, Venite be, et c.

Quinta gloria corporis

Consequen-

ter videndū est de aliis
que ad glorias magis
accidentalē faciunt: vñ sicut spon-
sis carnalib⁹ dantur tria. Quorū
primū dicitur dos. Scdm dona-
tio pp nuptias. Et tertiū parafer-
nalia. dos est vt dñs fuit donatio
facta sponse ex parte patris ⁊ b ad
vñ sponſi. donatio fit sponse pp
nuptias a sponſo. Alia dñt post
nuptias vt sunt munera q sibi dā-
tur ab amicis: ⁊ b donuz dñ para-
fernalia. Et dñ b parafernalia a pa-
re qd est iuxta: ⁊ seruos qd ē dos.
q iuxta ⁊ post dotē datur. Sic in
diuinis de⁹ pater dat dotē sponse
ad possidenduz sed sponſo xpo ad
gloriam ⁊ honorē: ⁊ nō ad vñm q
bonorū nostrorū nō eget. Donatio
pp nuptias est qd a sponſo datur
sponse: ⁊ b erit in futuro gaudiū
qd habebit sponſa in visione xpi
hois sponſi. Aliud erit gaudium
qd habebit de societate brōrū: ⁊ de
pgratulatōe felicitatis: ⁊ de loco
celi empirei qd erit habitatio ip-
sorū batorū.

Quinta gloria cor-
poris erit
celestis habitatio: ⁊ nō
cuiuslibet celi. sed celi
decimi qd dñ celi empirei d quo
celo loquitur xps Mat. xxiij. In re-
surrectione. n. neq nubent neq
nubentur: sed sunt sicut angeli dei
in celo. de quo ait magister pprie-
tatum. Celi empirei est primus

⁊ summū celi: locus angelorū: re-
gio ⁊ habitaculū hoīum beatorū.
Et dñ empirei a pyr qd est ignis
quasi totū sic dñs. nō ab ardore
sed potius a lumine ⁊ splendorē
qd celi sūme est luciduz influens
lucē ⁊ splendorē sup celuz cristalli-
num ppinquū ⁊ primū. Istius
celi pprietates describit Raban⁹
vtens verbis Basiliij in exameron
di. sic. Celi empirei est corpus p-
mum: nā simplissimū: de corpulē-
tia hñs minimū. q subtilissimū:
primū mñdi firmamentū. quanti-
tate maximū. qualitate lucidū: fi-
guratione pspicuū. locali situ su-
premū. q a cento remotū. amplifi-
catue spiritū: ⁊ corporū visibilitū ⁊
inuisibilitū pntiū. dei summū
habitaculū: licet. n. deus sit vbiq
specialiter tñ ⁊ f esse in celo. q ibi
relucet potissime sue virtutis opa-
tio. hec ille. Hoc est celi de quo lo-
quimur dicētes. Pater nñ qui es
in celis. Istud celū post resurre-
ctionem erit locus nālis corporū
glorificato qd declarans Alex. in
tij. ait. Materia corporis humani
nō solū est elementū: imo ē qnta
essentia vt nobis sine aliorū pñu-
dicio videtur. s. de nā celi empirei
qd patet. Corpus. n. aiatū pposi-
tum est ex trijs. sed impossibile est
q tria pueniant ⁊ faciāt armoniā
nisi p nām pñliantē. h aut nō pōt
esse nā elementaris. q: hz trieta-
tem. ergo hec dñ esse nā ista q con-
siliat naturas elemētares trias ⁊
que hz pportionem ad oēm. hec

autē natura lucis ad h̄ q̄ corpus sit debito mō et in debita armonia ppositū ad susceptōes aīe: necesse est naturā in ipso corpore esse. cor poraq; ita se h̄nt ad suas pfectio nes q̄ respectu nobilioris pfectio nis nobilior est dispositio. Si er go ad susceptionē aīe vegetabilis est dispositio ex pte corporis ipsa lux visibilis q̄ est lux firmamenti p̄silians partes trias corporis et cū aīa sensibilis sit nobilior lux cri stallina disponat et p̄siliet corpus et euz vltterius nobilior sit pfectio aīe rōnalis: necesse est q̄ lux nobi lior disponat ad illaz. Hec autē est lux celi empirei. necesse ē ergo q̄ lux celi empirei p̄ influentiā infu sa subintret corpus humanuz ad susceptionē aīe rōnalis. Et illud apparet. q̄ hō nō posset appella ri minor: mūdus nisi aliqd de ce lo empireo influeret in corpus hu manū ad susceptōem aīe rōnalis. In vita autē spiritali qm̄ corpus erit glorificatū tunc nā lucis dīa bitur in corpore et manifestabitur. Nā autē elementaris latebit et oc cultabitur: licet mō sit econtrario rīd pueniet locus corp̄i gloria to fm̄ naturā laus et non fm̄ nāz elementarem. Hic autem locus erit celum empireum et ita natu ralis locus erit corp̄i gloria to. hec ille. Et licet Gregorius di cat q̄ carnis locus proprie terra est. Hoc inquit Alexander non est verum de natura instituta in vita spiritali sicut erit natura corpo-

ris glorificati: immo proprie lo cus eius erit celum empireum. Hec ille. Hec ergo celestis habita tio comperit glorioso corp̄i: et d qua tam pulchra et mirabili habi tatione beati multum gaudebūt quoniam in ipsa erit.

CPrimo amabilis pulchritudo.
CSecundo mirabilis magnitudo.
CTertio perstabilis sortitudo.
CQuarto laudabilis sanctitudo.
CPrimo in tali loco erit amabi lis pulchritudo Job. xvi. Spiri tus domini ornauit celos. Si or natum sit et pulchrum ipsum fir mamentum in quo sunt stelle: cre dendum est q̄ ipsum celum em pireum quod est locus glorie sit pulchrius et maiori pulchritudi ne plenum. et huiusmodi pulchritudo ostenditur Apoc. xxi. c. In visione Johanni facta cui dicit angelus. Veni ostendam tibi spō sam vxorem agni. Et sustulit me inquit Johannes in montem ex cellsum et altum. Per quem ait Nicolaus de lyra. designauit ce lum empireum: quod secundum sanctos et doctores est locus bea torum. Et sequitur. Et ostendit mihi ciuitatem sanctam iherusa lem descendentem de celo. nā ait Nic. de ly. Alie beate descendunt ad resuscitandum corpora et cōs candum eis gloriā h̄ntem clarita tem dei lumen eius simile lapidi precioso tanq̄ lapidi iaspidis et si cut cristallum. Et in hoc describitur q̄tum ad pulchritudinem eius aspe

quinta gloria corporis

etum. Quid pulchrius claritate
dei: utiq; nihil. Et ne credatur
q; hec claritas sit filis claritati so-
lis q; visus ledit. Id ait Iohes q; h-
claritas filis e lapidi lapidis q; la-
pis fin magistrū pprietatū visus
acuit et cōfortat: ita lux celi empi-
rei visus nō ledet: s; magis pfor-
tabit. Et q; nō habemus aliquid
qđ possit nobis ad plenā tantam
pulchritudinē manifestare. Ideo
Iohes in hoc minus dicit et plus
intelligit. Crisostomus vero de quo
loquitur pter h; virtutē ptra sitim
et ardorē p qđ inuif q; ex tali lu-
ce nō causabit aliqua sitis aut ar-
dor sicut hic causatur ex luce sol.
Q; amen? et delectabilis erit lo-
cus ille. Cogita q; si delectabile est
palatiū pulcherrim? ornamētis
decoratū. mensa oī cibo et potu
plena et qbuscunq; alijs delecta-
bilibus ornatū multo amplius et
sine cōparatiōe habitatio celestis
est delectabilior. Q; satul sum?
qui apponim? oēm diligentia ad
pulchras domos erigendas ad
pulchras cameras ornandas q; s
oportet nos dimittere et de celesti
et pulcherrima habitatiōe nō co-
gitamus. Ita enī cor apponim?
ad castra edificia domos et cetera
loca nostra edificanda ac si perpe-
tuo illic habitare deberem?. Co-
gitemus igitur de illa mansiōe
fēterna qm in ipsa amabil pulchri-
tudo. Et hoc de pmo. C. Secun-
do vero dictū est q; in ipsa est mi-
rabilis magnitudo. Terra utiq;

magna ē valō sic pz. i qua sūt tot
regna: tot regiōes: tot mōres q;
sol? de? nouit: s; hec magnitudo
nihil ē cōparatiue ad celū primū
lune sez: imo ē qsi punctus. Sūt
aut decē celi a quoz primo vt dīc
Rabbi Moyses vsq; ad secundū
est tñ spaciū quantū posset aliq;
ire de via plana in quingētis ānis
idest qlibet circulus siue celū cu-
sullibet planete hēt i spissitudine
viā quingētoz annoz. lege in flo-
rib? seroz et hec iuuenies q; nō asse-
ro eē vera vel falsa sicut nec reci-
tans asserit. Sed qcquid sit māi-
festū ē q; celū empireū ē maxime
magnitudinis cū sit decimū oēs
altos circūdans: hoc erit palatiū
beatoz mirabilis magnitudinis.
De quo palatiū et eius magnitu-
dine dīcī Baruth. iij. Q; israel q;
magna est domus dei et ingēs lo-
cus possessiōis eius. Hec est do-
mus maxima pmissa hīs quib?
dīcī in eodē. c. Audi israel man-
dat a vite auribus pcepe vt scias
prudentia. Vnde ergo tibi pmissū
si prudēs fueris ptra auaros
qui ceci ad nil aliud tendūt q; ad
mūdi diuitias credentes per hoc
effici magnos. vnde auarus filis
est vrfō qui cū pelui ardenti ei offē-
sa excecatur. sic tales p bacinū. i.
per metalla et diuitias hufus mū-
di in qbus ardor auaricie est iclu-
sus qm ipsam p auaricia. i. p appe-
titū inordinatū respiciunt excecā-
tur et discretiōis lumine priuant
figurati. iij. Reg. vlti. vbi dīcitur

Ad rex babylonis eruit oculos
Ezechie. et vincit cathenis durit
cū in babilonē. Sic rex iserni dia
bolus excecatur homines cupidos
auaros: lumineq; discretionis et
sapientie salutaris eos priuat et vin
culis male consuetudinis eos li
gat et sic in babilonē. i. infernum
secum ducit. Nunc sunt dies illi
de quibus dicitur Jere. viij. Cō
fusi sunt sapientes perterriti et cap
ti sunt. Verbum enim domini p
fecerūt et sapientia nulla est in eis.
Propterea dabo mulieres eorum
exteris: agros eorum hereditibus.
q; a mīmo vsq; ad marīmū oēs
auariciā sequuntur. Nunc de lyra
exponens ait. Hereditibus. i. erit
neis: nō ad modicū tēpus. non
igif attendamus vt magnifica
mus ad hec tēpalia: sed ad celestē
marīmā possessionē celi empirei
que dabit scire cupientibus et sa
cientibus ea quibus celestis habi
tatio possidebit. Et hoc de secun
do. Tertio dictū est q; i illa ha
bitatiōe erit p̄stabilis fortitudo d
qua fortitudine dicitur Apoca.
xii. Et habebat scilicet ciuitas de
qua prius dictum est: murus ma
gnus et altus. per quod designat
ait Nunc de lyra securitas diuine
protectionis que maxime relucet
in statu superne beatitudinis. Et
in eodem. c. beatus Iohānes sub
figura describit statum ciuitatis
superne que causa breuitatis di
mitto. Fortitudo huius loci ac
quiretur per virtutem fortitudi

nis que est virtus animi qua ho
mo potens et habilis efficitur ad
resistendum malo: et perseveran
dū in bono. Sed vere pauci sunt
hodie fortes tales: sed multi sunt
similes asino qui fortis est in par
te posteriori. et debilis in parte an
teriori vbi est crux. Isti sunt asi
nini fortes in malis: in peccatis
committendis: imo obstinati ni
mis. Tales sunt fortes pro diui
tijs acquirendis que sunt poste
riora: sed pro bonis sunt debiles.
Tales se excusant q; non possent
taliter vel talia facere pro salute sua
que sunt priora opera et meliora.
de quibus dicitur Trenchard. i.
Abierunt absq; fortitudine ante
faciem subsequētis id est inimi
ci persequentis. Notemus ergo
q; hoc fortissimum palacium da
bitur viris fortibus. Prouerbio.
xviij. Turris fortissima nomen
domini: ad ipsum currit iustus
scilicet fortiter resistendo pecca
tis et exaltabitur scilicet vsq; ad
celum empireum. Et hoc de ter
tio. Quarto dicit q; in illa cele
sti habitatiōe est laudabilis san
ctitudo de qua dicit ps. Domus
tuam domine decet sanctitudo
in longitudinem dierum id est
in perpetuum. Si enim ecclesie
nostre dicantur sancte quia re
bus sanctis dedicate: quanto ma
gis illa celestis ciuitas debet di
ci sancta in quam nihil immun
dum: nihil coinquinatum intra
bit Apoca. xxiij. Foris canes et

Sexta gloria corporis

venefici et impudici homicide et
ydolis seruientes. et omnis qui
amat et facit mendacium. Nico.
de lyra. Foris canes id est gulosi
et detractores contra bonos latra-
tes. et venefici id est iudi veneno
inuidie pleni et impudici seipsum
infectores et homicide corporales
et spirituales: et idolis seruientes
quod est peccatum discrete contra de-
um: et omnis qui amat et facit men-
dacium. Ille amat qui delecta-
tur mendacia proferendo. sed hypo-
crita facit mendacium. Nam hypo-
critis est mendacium in facto. hec
ille. Tales non sunt digni tam
sancta habitatione. Sed sicut di-
citur eodem capitulo: sedes dei
et agni in illa erunt: et serui eius
seruiant illi: et videbunt faciem eius
et nomen eius in frontibus eorum.
Istud ergo habitaculum non im-
merito vocari potest sanctum: quo-
niam dedicatum ad gloriam et
beatitudinem omnium saluan-
dorum. Ad quam introducemur dum
nobis dices. Venite benedicti etc.

Sexta gloria corpo-
ris erit vo-
calis collaudatio. unde
de glosa super illud
ps. Exultationes dei in gutture
eorum ait. Exultationes dei non
sui erunt in gutture eorum vel
faucibus. id est in lingua. Sic
enim letabuntur in cubilibus et
faucibus. id est in corde et lingua
venon sibi tribuant quod boni sunt
sed deo a quo acceperunt quod sunt.

Et in glo. illius versus. Ut facti
sunt in eis iudicium dicitur. In
corde et lingua non desinent lau-
dare deum a quo eterna habent.
Et ita super eodem versu. Ex-
ultationes dei in gutture eorum
ait Nicolaus de lyra. Tunc in
corporibus gloriosis erit laus vo-
calis secundum quod doctores te-
nent. et probabiliter. Et ratio Ri-
cardi ad hoc est talis. quia sen-
sus propinquiores sunt anime quam
corpus. sed corpus propter bea-
titudinem anime premiabitur.
ergo et sensus premiabitur aliqua
delectatione. sed delectatio non
potest esse in sensu sine actu. Itē
natura humana erit in beatis in
maxima perfectione. sed perfe-
ctiores sunt sensus suis actibus
coniuncti quam non coniuncti. ergo
in beatis omnes sensus erunt in
actibus. Hec ille collaudabunt
igitur sancti in regno celorum.
id est similis laudabunt vocaliter
deum propter quattuor specialia.
Primo propter eorum creationem.
Secundo propter eorum redemptionem.
Tertio propter eorum glorificationem.
Quarto propter eorum gratificationem.
Primo propter eorum crea-
tionem. Nam cognoscentes se
fuisse factos ad imaginem trini-
tatis. iuxta illud Gen. i. Facia-
mus hominem ad imaginem et
similitudinem nostram: non im-
merito debent vocibus ma-
gnis deum collaudare. Quid
enim nobilius: quid maius po-

erit uocalis collaudatio

III

Ault facere homini in sua creatio-
ne q̄ creare eum ad imaginem
et similitudinem suam. Deus
meus quid est hoc q̄ facti sumus
ad imaginem tuam et similitudi-
nem. ubi ait Nicolaus de lyra. di-
cit faciamus in plurali ad denota-
tum pluralitatem in diuinis. ve-
rum tamē quia ista pluralitas stat
in unitate simplicis essentie ideo
subdit in singulari naturā. imago
enim p̄sistit in anima q̄tū ad pro-
prietates naturales. scz memoriā
intellectū: et uolūtātē. similitudo
autē est in gratuitis. et iō similitu-
do est q̄dam p̄fectio imaginis. qz
gratia p̄ficit nām. Hec ille. Ean-
dem auctoritatē tractat magister
senten. di. ij. primi. de culus vltē-
riori p̄secutione sileo. Et reuera
h̄ est multū mirabile q̄ nos sum⁹
facti ad imaginē beatissime trini-
tatis. non dico s̄m corpus: sed h̄z
aliam de quo nūc videmus modi-
cum recordari. et si recordamur
modicū videmur eidem p̄ tanto
b̄nficio grati. De nā imaginis est
q̄ p̄formemur illi rei cui⁹ est ima-
go: et q̄ ipsa q̄tū est possibile rep̄-
sentet. Esse igit ad imaginē di ob-
ligat nos ad mūditiā aie: et ad vir-
tutes: et ad opa bona faciēda: sed
heu possum⁹ dicere cū ps. hō cū
in honore esset nō intellexit p̄para-
tus est iumentis insipientib⁹: et filis
factus ē illis. Sed cristētes i celo
empireo post resurrectionē ḡnālē
collaudabūt deū de tanta bonita-
te ipsius creatoris. s. q̄ ipsos crea-

uit ad suā imaginē p̄ quā fuerunt
ḡfe et glorie suscepturi dicētes ad
inulcē. B̄ndicamus p̄fz et filium
cū sancto spū laudemus et supal-
temus cū in secula. Tūc alij r̄ndē-
tes poterūt dicere. B̄ndictus es
dñe in firmamēto celi et laudabi-
lis et gloriosus et superaltat⁹ in se-
cula: qz ad tuā imaginē nos crea-
sti. et h̄ de primo. Secūdo collau-
dabūt deū p̄ suā redēptionē et h̄
materia maxime laudis nā collau-
dabunt p̄fem: qz unicū filiū nobis
misit dicentes illud Apoca. vij.
Benedictio claritas et sapientia: et
gratiaz actio: honor: virtus et for-
tudo deo nostro in secula seculo-
rum Amen. Laudabunt filium
qui carnem n̄fam assumpsit. vias
paradisi nos docuit. sacramenta
instituit pro salute nostra. mortē
turpissimam sustinuit et redemit a
morte eterna. Quam laudem quē
cantum poteris dicere pro tantis
beneficijs. Certe illud Apoca. v.
Dignus est agn⁹ qui occisus est
accipere virtutem et diuinitatem
et sapientiam. et fortitudinem et ho-
norem. et gloriam et benedictionē:
Collaudabunt spiritum sanctum
qui in virginem vt mater dei esset
superuenit qui apostolos oīz ge-
nera linguaz vt ecclesiā instrueret
edocuit. et multa alia b̄nficia p̄tu-
lit dicētes illud Sap. iij. Q̄s bo-
nus et suauis est dñe sp̄s tuus in
oibus. iste erūt laudes. iste cantile-
ne ista dulcia carmina et similia q̄
dicēt omnes sancti et sancte in illo

Sexta gloria corporis

curia celesti. Cogita si potes quoniam
gaudium erit in tantis melodiosis-
simis cantibus. Quis posset capere
Certe nullus vivens. Tales non
sunt can: sene hominum mundanorum
et satuarum mulierum qui ceteri sunt
inhoneste et magis ad malum quam
ad bonum provocant: et quibus com-
mittuntur peccata multa: ducentia ad
ploratum inferni. De quolibet horum
prophetauit david et per eis dixit.
Benedicam dominum in omni tempore: semper
laus eius in ore meo. Et hec de
secundo. Tertio vero collaudabunt
deum pro eorum gratificationem. nam
deo faciente gratiam receperunt in sa-
cramentis et aliis qua meruerunt vi-
tam eternam Ro. vi. Gratia dei vita
eterna. Ista est gratia gratum faciens qui
est dispositio per quam anima placens
deo efficitur et eius benivolentia
assequitur per quam imago dei in
anima deformis iterum reforma-
tur que etiam bonos a malis: dis-
cernit. quia secundum Augustinum super Iob.
Sola dei gratia redemptio peccatis
sunt distincti. Et ista gratia ut
expressius dicam est quedam spiritua-
lis forma que in anima a deo im-
mediate creatur per quam anima
ipsi deo conformatur diligit et ad
vitam eternam acceptat. Hec autem
est fons mentis depurativus: ip-
sa enim laudat sordes peccati.
Ab ipsa plures rivuli virtutum
emanant. Et sicut fons ad locum
fuit inferiorem. sic ad locum his-
torie gratia Jacobi. iiii. Deus super
bis resistit. humilibus autem dat gra-

tiam. Ista est pons sustentatus ne
homo cadat in fluvium inferni
de una ripa ad aliam transibimus
id est de hoc mundo ad gloriam
Super istum pontem positi mor-
tis periculum non timemus: ideo
ait apostolus hebre. xii. Optimam
est gratia stabilire cor Act. xv.
Per gratiam domini iesu credimus
saluari. Hanc igitur gratificatio-
nem sancti cognoscentes se ha-
buisse a deo dum fuerunt in via
specialiter super hoc referent gra-
tiarum actiones dei in ps. Non
mortui laudabunt te domine neque
omnes qui descendunt in infernum.
Sed nos qui vivimus benedici-
mus domino per gratiam quam
dedisti nobis in mundo benedici-
mus domino ex hoc nunc et usque
in seculum. Et hoc de tertio.
Quarto vero collaudabunt do-
minum propter glorificationem
ista est ultima et summa causa gau-
dendi cantandi et deum collaudandi
qui tanta conferet bona pro me-
ritis incomparabilibus ad talem
gloriam de qua et si aliquid dixe-
rimus nihil tamen comparative
dicimus ad ea bona que ibi vere
sunt. Ideo ut profeta. Beati qui
habitant in domo tua domine in
secula seculorum laudabunt te.
Et Apocal. xii. Audisti vocem
quasi multarum tubarum in ce-
lo dicentium alleluia. Laus et
gloria et virtus deo nostro. Et se-
quitur. Gaudeamus et exultemus
et demus gloriam deo nostro. quia

Septima gloria corporis

112

venerunt nuptie agni et vxor eius
preparauit et datū est ei vt coope-
riat se bis sinu splendens candidū
Istud bis sinum est duplex istola
scilicet gloria anime et corporis.
Sic igitur patet q̄ ibi erit vocal
collaudatio ad quas vocabimur
vñ nobis dicet. Venite bñdi. et c.

S **Septima** gloria
cor-
poris erit delectabilis
visio. Quomodo autē

fiet talis visio declarat Richar.
dicens. q̄ duplex est imutatio sen-
sus. Quedā quā cōcomitatur na-
turalis organi trāsmutatio. Que-
dam quā talis trāsmutatio non
cōcomitatur: sed patitur sensus
passione animali. In prima im-
mutatione sensus ita recipit for-
mam sensibilis q̄ vere denomina-
tur ab ea vt cum homo ita sentit
calorem q̄ instrumentum sensus
est calidū. In secunda mutatiōe
ita recipit similitudinem forme
sensibilis q̄ nō denominatur ab
ea sicut patet in visu. Visus enī
videndo album nō efficitur alb⁹
Albedo enī vniuoce non pre-
dicatur de albedine que est in pa-
riete. et de eius similitudine que
est in oculo. Prima imutatio nō
potest esse sine materiali trāsmu-
tatione que stare non posset cum
impassibilitate beatarum. Sed
secunda immutatio nō requirit o
necessitate nisi quandam immu-
tationē seu passionem animalem
Sine hac accēdere potest: q̄ sensus

est quedā passio animalis loquen-
do de actu sentiendi. Secundo
ergo modo intelligendo q̄ i bea-
tis quilibet sensus erit in actu. q̄
talis passio sensus est eius secun-
daria perfectio. hec ille. Erit igit
corporalis et delectabilis visio re-
rum in quatuor principaliter.

C Primo erit visio assumpte hu-
manitatis.

C Secundo virginis et di matris

C Tertio felicitatis societatis.

C Quarto celestis claritatis.

C Principalis igitur visio erit
assumpta humanitatis. Dictum
est enim prius per Richardum
q̄ virtute supernaturali humani-
tate christi oculis corporalib⁹ bea-
ti videbunt. in quocūq; loco cele-
stis empirei fuerint. Si pulchrum est
videre regem in ornamentis rega-
libus quanto magis pulchrum et
delectabile erit videre regem re-
rum in decore illō maritimo quo
fulgebit in celo. Utq; nihil am-
plius erit tam delectabile sicut ip-
sum sic videre. Nunc enim non
saturatur oculus visu. Eccles. i.
Sed videre tunc saturabitur.
Tūc qdā beat⁹ ingrediet et egre-
dietur et pascua inueniet Joh. x.
Quia vt ait Nicolaus de lyra.
Beatus reficietur interius in as-
pectu diuinitatis. et exterius i as-
pectu humanitatis per quam sal-
uatus est. Ideo dicit in plurali
pascua. hec ille. Et ad hanc de-
lectabilem visionē puenire valea-
mus multum diligenter debem⁹

P

Septima gloria corporis

custodire oculos nostros: ut non perdamus tantā visionē ipsi? xpi Ideo dicit ppheta. Auerte oculos meos ne videant vanitates in via tua iustificame. Et ob hoc dicitur Ecclesiastici. iij. Oculi sapientis in capite eius. caput nostrū est christus. In hoc capite debemus oculos collocare dicente ppheta. Oculi mei semper ad dominū. Et si uunc non possumus oculos corporales in eum figere nec eum videre talibus oculis debemus tñ oculos figere spirituales. s. intellectum et affectus ut in specta vita christi et conuersatione et eius mādatis valeamus ei conformari sicut scriptor: per hoc q oculos ad exemplar dirigit recte scribit ut dicamus illud. ii. Paral. li. xx. de nostro. Cū ignorem? qd agere debeamus hoc solum habemus residui ut oculos nostros dirigamus ad te. Affectus etia noster debet in christo capite collocari ut attendentes q pro nobis fecit: et quāta beneficia nobis contulit: et pferre pmissit ipsius super oia diligamus. Sed heu multi sunt similes porcis que fruct? ab arbore deuorant: et oculos ad arbore nuncq? leuant. de quibus dicitur in ps. Oculos suos statuerunt declinare in terrā. Nam tota eorū attentio et affectio est ad hā terrena. Et vere sicut oculus fm diuersitates rerū distantū est cognitiuus. quia rē quā videt a remotis iudicat parua et quā videt de

ppe iudicat magnā ut apparet i sole quē parū iudicat cum tamē sit octies maior tota terra. Sic ē de peccatoribus a deo et a celesti pmo p peccati distantia plurimū elongatis. Nam ut dicit ps. Lōge a peccatoribus salus. ideo et celeste premiū paruipendūt. Terrena vero quibus per amorē sunt propinqui magnipēdūt et caripēdunt. In quorū psona dī. Isa. lxxviii. Attenuati sunt oculi mei. s. in excelso. Sed aspiciētes terrena habēt oculos fortes et iudicant talia eorū affectioni ppinqua fore magna. Ecōtra iustorū oculis celestia eorū affectioni propinqua videntur maxima. dicētes eū ppheta. Ego cognoui q magnus est dñs. terrena vero cum sint a iustis remota parua vidētur: imo q si nulla Jere. lxxi. Asperi terram et ecce vacua erat et nihil. Leuamus igit oculos nostros ad deum sicut legimus de sancto martino et pluribus aliis q oculis ac manibus in celum erat semper intentus: ut mereamur christum videre oculis corporalibus in assumpta humanitate: qm illa erit maxime visio delectabilis. Et hoc d p. Secūdo dicit q erit delectabilis visio dñs et dei matris. h. n. p? rps marie erit pulchra et excelles i dotibus corporis et i gloria illi? et ideo erit multum delectabile ipsam virginē et dei matrē videre. Hec enim post christū specialiter erit dilecta ab oibus sanctis. Nam

cognoscebat ab oibus q̄ ipsa est mater dei. cognoscebat q̄ ipsa median-
te sunt redempti. q̄ ipsa fuit ad-
uocata eorū dū erant in mundo.
et multa alia beneficia cognoscebat
que nūc ignorant: que tū ipsa p-
curāte fuerūt eis collata. id sum-
me eam diligēt et amabūt: et ma-
ximā reuerētiā exhibebūt. Et nō
solum hoies: sed et angeli quasi
reginam celoz: et dominā angelo-
rū honorabūt. id oēs ipsam cum
maximo gaudio videbūt. Eūz q̄
eo gaudio videres matrem dul-
cissimā si esset regina pacifica et
maxima p̄speritate totius orbis.
Vere tale gaudium nihil est ad
gaudiū illud qd̄ habebunt sancti
de sanctissima matre dei. Hāc at-
gliaz et pulchritudinē virgo ma-
ter dei meruit suis maximis vir-
tutibus. s. humilitate: castitate: et
charitate. Hec at nō habuit oculo-
los sup̄bos. nā oculi sublimes s̄
tē dūt elationē animi: dicēte Gre-
go. in moralibus. Cordis super-
bia vsq; ad mēbra foras ostendit
et per oculos citi⁹ iudicat. Scie-
bat enim virgo benedicta scriptū
esse Isa. v. Oculi sublimiū depri-
mētur. dicereq; potuit illud ps.
Disce non est exaltatū cor meum:
neq; elati sunt oculi mei: neq; am-
bulauī in magnis. Sciebat insu-
per q̄ sup̄bia excecatur oculum ra-
tionis. vnde in figura dicitur de
assyrīis qui interpretāt sublimes
līij. Reg. vi. Percute gentē hāc
cecitate. Vere patitur oculus su-

mo superbie et excecatur vt vide-
re non possit. Iuxta illud p̄phe-
te. Obscurentur oculi eorū ne vide-
ant. vnde inter omnes passiones
miserabilior est ipsa cecitas. nam
ipsa est que decipit cecū in appre-
hendendo: in iudicando: et eligen-
do. In apprehendendo quia ce-
cus nescit apprehendere vtrū hoc
sit album aut nigrum. In viden-
do. quia quandoq; se iudicat ad
orientē ire et vadit ad occidentem
Etiam in eligendo. quia loco au-
ri eligit cuprum. Ita cecus idest
peccator res mūdanas que sunt
nigre obscure et viles reputat cla-
ras et nobiles. Et ecōuerso etiaz
peccator decipitur in iudicando
siue deliberando. quia sepe fit vt
deliberet et iudicet ire finaliter ad
paradisum: et tamē vadit ad infer-
num. decipit etiam quia cōmuni-
ter eligit denariū p̄ paradiso So-
pho. i. Ambulabūt vt ceci q̄ do-
mīno peccauerunt. Tales igitur
pericula peccati non perpendunt
Virgo at humilis clarissime vi-
dēs oīa ad salutē necessaria ad tā-
tā p̄fectionē puenit vt i curia cele-
sti sit delectabile eā videri ab oib⁹
bris. Et h̄ d̄ so. ¶ Tercio erit vi-
sio delectabilis felicis societatis.
Tertū ē tū q̄ brōz erit maximus
numerus. Sic dī Apoc. vij. Logi-
ta igit q̄tū gaudēs si h̄eres ma-
ximā multitudinē fruz multuz a-
te amatorum et videres oēs eos i
maxima potestate in maxima glo-
ria p̄petua et i qua null⁹ possz eos

Septima gloria corporis

molestare. Vere tu plus diliges quolibet sanctū in paradisi gloria quā vnq̄ dileris aliquā personā in hoc seculo. et p̄ cōsequens plus gaudebis videre illos in illa gloria q̄ gauderes de quibuscūq̄ amicis huius mundi existentib⁹ in quacūq̄ excellētia mundana siue in papatu siue in gloria regali. Omnis igit̄ mortalis hoc gaudium intelligere poterit: qđ tamen non erit principale gaudium. Ab illa celesti curia omnis inuidia erit elōgata: que tamē in hoc mundo multum regnat. Nullus enī tristabit de bono alterius: s; gaudebit vt dictū est. Nunc vero inuidia filia elatiōis habet cursū suum. Ex eo enī q̄ aliq̄s vult alij preferri eius inuidet p̄speritati. Ideo inuidia dicit̄ a nō videndo: q̄ nō pōt videre bona aliorū. Hec enim est qua mediante diabolus p̄curauit casum primorū parentum: qua mediante cayn interfecit abel fratrē suū: qua mediante ioseph vēditus est a suis fratrib⁹ qua mediante christus a iudeis crucifixus est. Dicente scriptura Mathei. xxv. De ipso pylato q̄ sciebat q̄ per inuidiā tradidissent eum. Inuidia imēdiate opponit̄ charitati que deus est. Non sic d̄ illis qui sunt vel erunt in gloria sed id vere de illis dicitur qđ scribit̄. i. Macha. viij. Omnes obediunt vni. et nō est inuidia: neq̄ zelus inter eos. Et hoc de tertio. Quarto dictū est q̄ ibi erit de

lectabilis visio celestīū claritatis. Ad enim solū delectabiliter christum videbunt aut virginē gloriosam aut tantam societatem: sed etiam videbunt oculis corporeis illud maximū et pulcherrimum pallaciū celi empyrei. et quecūq̄ voluerint videre in tota mundi machina videbunt. Unde sicut pulchritudo domus facit ad solaciū et cōplacentiam atq̄ delectationē hoīum: sic vtiq̄ pulchritudo illius perpetue domus et habitationis faciet ad gaudium et delectationem scōrum. Si tantum delectant pulchra castra pulcherrime domus et habitationis huius mundi in eis habitantes vt vir velint ea dimittere: quid faciet illa domus regia que sine cōparatione pulchrior erit oib⁹ palacijs que vnq̄ fuerūt etiā si omnis illarum domorū pulchritudo posset simul esse. Hec est domus de qua dicit̄ in ps. Gloria et diuitie in domo eius. Cogitemus igit̄ fratres q̄ nō habemus hic ciuitatē manentem sed futurā inquirimus. Heb. xij. Alit enim p̄pheta. Letatus sum in his que dicta sunt mihi. Et que sint dicta respondet. In domū dñi ibimus. Et si est leticia in spe quanto plus in re. Vere multi vident de his nihil credere et per p̄sequēs esse infideles cū tantā diligentia videantur habere de istis domibus transitorijs. et de illa celesti nō curēt. Hec ergo celestis habitatio dabit vt

Octava gloria corporis 114

perpetuo in illa delectabiliter vi-
uāt hīs qbus dicet. Venite bene
dicti. p. m. r. Et hoc de septimo
principali

Octava gloria
corpo-
ris erit grata multuz
auditio. Dicitur est pri^o

q oēs sensus erunt cū suis acti-
bus et hoc rationabiliter: q si sit
ibi vocalis collaudatio: sicut pri^o
dictū ē. etiā credēdū est q ille vo-
ces audient a beatis cum in suis
corporibus nulla mēbra vel orga-
na desint. Videmus. n. ex pimen-
taliter q magna est delectatio et
cōplacentia in cantu bene ordina-
to et pportionato. Sic credendū
est q illa celestis congregatio
delectabitur audiendo tot et taz dul-
ces voces. Unde ibi erit gratissi-
ma auditio ex qua attuor. Et.

CPrimo ex vocū sonoritate.

CSecundo ex multoz quātitate

CTercio ex dictorum veritate.

CQuarto ex cunctoz bonitate.

Erit igitur mirabilis et grati-
fima melodia in auditu ex vocuz
sonoritate. Uor quidem grauis
rauca aspera et dissona valde ē vi-
tuperabilis et nociua: et discordie
in armonia generatiua et auditus
audientium attediatiua. Imo vor
vni^o si sit dissoluta multoz bene
canentiū turbat vocē: vt ait Ps.
de berchipo. sed vor dulcis cō-
sona et ordinata multas hēt lau-
dabiles pphetates. Est enī vor
dulcis letificatiua: amoris excita-

tiua: puritatis cōplexionis osten-
sua: laudis et preconij magnifica-
tiua. hec ille. Quis dubitare debz
q in illis gliosis corporibus pfe-
ctissime dispositis hec oia sint.
Vere credendum est q ibi erunt
voces dulcissime auditui maxi-
mā melodiā facientes multū re-
sonantes letificantes cūctos exi-
stentes in illa sacra societate. Uor
enī format pncipaliter ex can-
nalibus gutturis et folliculis pul-
monis que si sunt lenes et tempe-
rate dulcē et tēperatā et equalem
reddunt vocē. Ibi vero oia que
faciunt ad vocē locundā et pfectā
in vñ cōcurrent. Unde hec vox
erit de qua ppheta i ps. Uor do-
mini in virtute vor dñi in magni-
ficentia. Et dicitur vor dñi: quia
omnis vor sanctorū erit principa-
liter ad gloriā et honorē domini et
magnificentia beatissime trinita-
tis: sicut magis dicitur in tertio
articulo. Si enī nunc voces ho-
minū bene cantatiū: aut etiā or-
ganoz: aut alioz instrumentorū
sint gratissime auditui nro. quā-
to magis voces ille sine cōpara-
tione dulciores et melius resonā-
tes erunt auribus sanctorū gra-
tiores. Legimus enī q syrena est
monstrū marinū habens in vm-
bilico et sursum formā virginis:
inferius figurā piscis. Que syre-
na dicitur a dulcedine cantus. q
sui cantus dulcedine nautas tra-
hit et eos dormire facit: quos euz
viderit consopitos ad nauem ac-
p iij

Octaua gloria corporis

cedit et quod poterit capere secum
ducit et perferens ad locum suum
ipsum secum conuenire cogit qui
si noluerit vel non poterit ipse pe-
rimit et eius carne deuorat. Hec
Bartho. in libro proprietatum. Ta-
les sunt cantus communiter huius
mundi: et mulierum maxime in cho-
reis et aliis locis. Unde diabolus
in hoc assimilatur custodi porcorum
qui quando vult porcos suos con-
gregare facit unum clamare. et sic
omnes alii clamant et veniunt.
Sic diabolus quando vult congregare exercitum suum facit unam mu-
lierem clamare in media villa
et tunc omnes stulti et stulte con-
ueniunt et ibi capiunt multis pec-
catis et tandem ad infernum de-
ducuntur. Quod charissimi non est
hic locus cantandi tales cantile-
nas: sed magis flendi. Luc. vi.
Beati qui nunc fletis quia ride-
bitis. Et sequitur. Ne vobis qui ri-
detis nunc: quia lugebitis et fle-
bitis. Sicut enim sponsa que reci-
pit alienum non meretur consolari
sed flagellari. Sic anima non me-
retur consolationem illius celestis
patrie quam recipit alienum. Bernar.
Delicata est diuina consolatio et
non datur admittentibus alienam
Abstrahere igitur te a cantu satuo
ut possis audire illam eternam in-
ubilationem. de qua Cant. ii. Alit spiritus
sui. idest christus sponse. idest ec-
clesie desiderans nostram salutem.
Sonet vox tua in auribus meis
Vox enim tua dulcis. Si chri-

sto sit dulcis vox cuiuslibet beati
non immerito debet esse dulcis al-
teri beato. Et sic patet quomodo
erit gratissima auditio ex vocum
suauitate sonitate. Secundo erit
gratissima ex multorum quanti-
tate. Non enim erit una vox tan-
tum resonans et dulciter iubilans
sed erunt tot voces quot sancti.
de qua multiplici voce. ait Jo.
Apoc. xiiij. Audiui vocem de ce-
lo tanquam vocem aquarum multa-
rum et tanquam vocem tonitruum ma-
gni. et vocem quam audiui tanquam
cythararum cytharizantium in
cytharis suis et cantabant quasi
canticum novum. Dicit ergo Job.
Audiui ergo vocem exprimentem
mihi de gaudio celi tanquam vocem
multarum. idest multorum populorum
sive sanctorum qui ex multis po-
pulis electi sunt qui dicunt aqua
per flurum successive generatio-
nis. Dicit et tanquam voces tonitruum
magni: quia longe late audit. Et
dicitur vox tonitruum propter magnam
expressionem vehementis desiderii
quo desiderant laudare deum. Si-
cut enim tonitruum generatur ex
vapore incluso. in nube quem con-
tinere non potest. Sic sancti in pa-
tria non possunt continere deside-
rium suum quin vocibus illud ex-
primant. Dicente propheta in ps.
Exultabunt sanctissimi gloria. Exul-
tare est pro gaudio quasi extra se
saltare. Sequitur. Et vocem quam
audiui etc. Hic commendatur illa
melodia ab instrumento musico.

Cythara lignum habet cui omnes corde sunt fire. Hoc lignum designat meritum dominice passionis quā in ligno crucis sustinuit cui omnia merita sanctorum affixa sunt et cuius virtute omnia efficacias habet quia sine illo nullum sonum reddunt. Beati ergo in patria sua christo attribuunt. Ideo cordas suas ligno extendunt: et dā merita in singulis cordis. i. sanctis computando vident correspondere premia: resultat huius cythare. id est societatis sanctorum suavis simū vocis gaudium. Et sequitur Et cantabant quasi canticum novum. quia hoc canticum tantum placebit per infinita secula quantum illa hora qua primo incipitur: et ideo semper reputabitur novum. Hoc est canticum de quo ait propheta in ps. Cantate domino canticum novum. Inestimabilis melodiam. Incomparabilis sublatio: quis te merebitur audire. Nonne hi qui gaudent plus de sua infidelitate quam iusti de fide qui similes sunt signo qui prope mortem suam dulciter cantat: similes est delphinis et syrenis: qui tunc saltant et gaudent quando tempestas in mari debet insurgere. Sic multi gaudent in morte peccati. Certe tales non merentur audire illam vocem dulcissimam qua ex gaudio talis sequitur tempestas damnationis eterne. de quibus dicitur Job. xxi. Exultat iustus et tenet tympanum et cytharam et gaudent ad sonitum organi. Ducit in bonis di-

es suos et in puncto ad inferna descendit: qui dixerunt deo recede a nobis scientiam viam tuam nolumus. Ecce qui non vident lucem consisterunt sunt tristes. unde dicit Thomas. ca. v. Quale gaudium mihi erit. qui in tenebris sedeo et lumen celli non video. Sic sine lumine gratie nullum potest esse gaudium spirituale et ideo qui per peccatum lumine gratie sunt privati nunquam perfecte gaudent. qui semper portant secum causas tristitie scilicet remorsum conscientie per criminibus que fecerunt. in ps. Non gaudebit inimicus meus super me. i. inimicus gratie non gaudebit de ea. sed timor dei delectabit cor et dabit leticiam et gaudium. Eccl. i. Talibus dabitur gaudium illius eterne iubilationis. et hoc dicitur secundo. Tertio dictum est quod in illa eterna gloria erit gravissima auditio ex dictorum veritate. bonis enim bona placeant. Ad hoc ergo quod cantus placeat deo oportet quod placeat ei cantor materia forma et finis. Et in hoc duo ultima precepta sibi preceptum declarari. Cantorem quidem duo faciunt placere iuxta christum. scilicet affectio munda et intentio recta. Unde sicut vox munda. id est non est gratus cantus reproborum. Isa. xxxviii. Alit Ezechielas. Domine saluum me fac scilicet a peccatis. et ps. n. ca. c. diebus et c. Secundo requiritur quod sit intentio recta: sicut vox placet alta. intentio enim recta facit attingere ad altissimum. In ps. Cantabo domino qui benefecit

¶ p. liij

Octaua gloria corporis

mibi. et ps. n. d. altif. Non nūmo propter cupiditatem: nō mundo pp vanā gloriā: nō carni pp lasciuiā: sed dñō pp ei⁹ laudē. Unde dicit. li. Paral. xx. Quōd iofaphat statuit cantores dñi: vt laudarent eum. Vere tales sunt cantores illius superni tēpli: qz mundi a peccatis et oēm cantus suus faciūt ppter deū. iō eoz cātus sūme placet ipsi deo. et pccis ipsis cātorib⁹. Si enim cātor displiceret q̄tum cūqz bene ageret cantus eius nō placeret ipsi odienti. Ibi vero scz in gloria erit maxim⁹ amor vnus ad alterū. et iō cātus talis multū erit gratus oībus ibidē exsistibus. Videmus. n. qz matres q̄ multū diligūt natos suos siue vidēt siue audiūt eos bene cantātes in diuino seruitio multū delectant. Cantabūt insuper dñō vt dictū est figurati primi. Paral. xvi. Abi dicit qz dauid constituit corā archa dñi sacerdotes canes iugiter. Placet ēē cant⁹ qm materia ē pulchra. Materia at cātus beatorū erit de beneficijs diuinis. in ps. Cantabimus et psallemus virtutes tuas. Cantabūt igif de virtute et potentia dei: quā oñdit in mūdi creatione. de ei⁹ misericordia quā ostendit in nostra redemptione. de eius clementia quā oñdit in beatorū saluatione: et de multis alijs que longū foret enarrare. Dicēte propheta in persona cuiuslibet beati. Misericordia et iudiciū cātabo tibi domine. Placet iterū cantus quā

do sit letando humiliter. sicut cantus auiculaz letior ē et magis gratus quā cātus magnaz auif. Act⁹ qz cantus beatorū fiet cū magna humilitate et reuerētia ad ipsos deum et ad se inuicem. ideo erit gratissimus. Iō in psona cuiuslibet sancti dicit ppheta. Gaudebūt labia mea cum cātauero tibi et anima mea quā redemisti. Unde talis cātus in oī humilitate fact⁹ delectabit: et seipsum cātantē et cunctos audiētes. Quā leticia quātum gaudiū q̄ta exultatio erit in auditu tātorū cātantiū. Quis potest hec cogitare: certe null⁹ mortalium. Quātū debēt optare humilissimi cantū et maximā melodiam. hī qui delectant in cantibus ihonestis et lasciujs alijs q̄ ducūt ad infernū. Sed notate qz sicut opus prius facere vigiliā q̄ festū: sic opus nos prius flere cū flentib⁹: ut post possimus gaudere cū gaudentib⁹. Placet vltimo cātus qm ē sicut iam diximus in gratiaz actione. Sicut filij israel cātauerunt post transitū maris rubri di. ad inuicē illud Ero. xv. Cātemus domino gloriose. Sic vtrūqz cantabunt deo gratiaz actiones referendo sancti qz euaserūt pericula maris rubri: idest huius mūdi pccis pleni. Alidentes aduersarios suos. i. demones et acq̄scētes submersos. i. dānatos ppetuo in illo maris igne et sulphure et alijs multis penis pleno qd est infernus. Cantabunt insuper p adeptione glorie

dicēte Tho. c. xiiij. Per vicōs eius
alla cantabif. Alleluia enim ē cā
tus gaudij et exultationis. Inter
pretatur. n. alla lau date dominus
et ideo istud dī esse canticū beato
rum q se3 deum laudādo letātur
et eum benedicēdo et amādo cōti
nue occupant. Istud ē canticū
inter cetera ecclesia sepius replicat
ad denotandū q laus diuina de
bet oibus sūme placere et ab om
nibus sūme desiderari. vñ Apoc.
xix. dicif. Et quattuor seniores et
quattuor animalia adorauerūt de
um sedentē super thronū dicētes.
Amen. alla. Unde in ca. illo qua
ter ponit hec vox alleluia p sacra
mentū trinitatis et unitatis. Talis
igitur cantus maximā faciet i au
ribus sanctorū delectationē ex di
ctorum veritate et cunctōrum bonita
te: quā gratissimā auditionē asse
quentur hī quibus dicetur. Ve
nite benedicti. p. m. et c.

Qua gloria corpo
ris erit redo
lēs odoratio. Pro quo
notādū est h3 Richar.

q perfectio glorie phibebit: ne p
fectio vnus porētie ipediat alteri
us operationē qd nō pōt facere nā
in hoc corruptibili statu. Item di
cit q in corporibus gloriosis erit
odor: in sua vltima perfectiōe nul
lo mō per aliquā superflūā humi
ditatē depressus. et iō ab eis multi
plicatur odor ad olfactum sine ali
qua euaporatiōe. hec ille. Et iuxta
hoc possumus dicere q ibi erit

odoratio ex quattuor maxime. Et

Primo ex dñi fragrantia.

Secundo ex virginis presentia

Tercio ex cetis assistentia.

Quarto ex sui subsistentia.

Primo igitur erit ibi odoratio
suauissima et delectissima ex chri
sti fragrantia. Credendū est enim
q sicut xps excedit i gloria corpo
ris oēs sanctos et sanctas paradī
si: ita etiam excedit in his que con
sequuntur huiusmodi gloriā quo
rum vnū erit odor ille delectabilis
simus q multiplicat in corpore xpi
vsq ad olfactū cuiuslibet bti. Un
de ecclesia cōsiderans huiusmodi
odorē excellentē ait ipsi christo. Il
lud Can. i. Trahe me post te cur
remus in odorē vnguentōrum tuo
rum. Bonus odor confortat spi
ritus corporales. Sic xpi odor
suauissimus magnā cōfert conso
lationē et delectationē oibus bea
tis. Sicut. n. videmus q in apo
theca sunt spēs redolentes quarū
vna plus redolet altera. Sic cre
dendum est q in illa summa apo
theca sunt valde plures species. i.
sancti quorum vnus excellit alte
rum in odore. Unde christus qui
plus ceteris redolet figurari po
test per pantheram. de qua dicif
libro proprietatū. viij. Qd ab ore
eius erit odor aromaticus supra
modū suavis: et propter eius sua
uitatem omnia animantia ipsam
sequuntur. Sic ipse christus est
proferens ex se odorē suauissimū
propter quod omnes sancti ipsius

Non gloria corporis

sequuntur. De quibus dicit Apocalypsis. Sequuntur agnū quocumque serit. hunc odorem si non valemus nunc sentire: tamen possumus odorem sue bonitatis quā debemus imitari sentire et videre. Vnde ipse dicit Jo. viii. Ego sum lux mundi. Qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vite dicit dominus. Vnde christi et eius puerfatio fugat in nobis tenebras victorū. Istud sequi est apprehensio cum dilectione operante eorum que sunt necessaria ad salutem. Vnde sicut homo per quinque sensus naturales cognoscit omnia: quia omnis nostra cognitio incipit a sensu. Ita per quinque sensus spirituales apprehendit que ad salutem pertinent. Vnde per visum sapientie et discretionis. per auditum obedientie et subiectionis. per odoratum redolentis premeditationis. per gustum suauitatis deuotionis. per tactum penetrabilis passionis. Et sicut non potest quis vivere si priuatur quibus sensibus corporalibus. et membrum de mortuum quod non sentit. Sic anima per gratiam non est viuans nisi spiritualibus sensibus sit dotata. Immo si anima que ad salutem pertinent sentire non preponderatur: mortua iudicatur. et ideo ad spiritualiter sentendum monet apostolus. Petrus. i. dicit. Hoc sentire in vobis quod et in christo iesu. Sentiamus igitur misericordiam dei pericula siue dispendia. Hoc sentire cordis flagitia in vobis crucis supplicia in christo celi solatia. Iesu qui interpretatur saluator. Sed

multi de hoc nihil sentiunt. Causa est: quia membris non sentit dolorem: nisi quod diu manet in corpore. Vnde mandragore sic hominem tormentum facit quod non sentit sectiones vel puncturas: et semen iusgamissi fiat de eo vnguentum: ita stupefacit membris cui apponitur quod quasi totaliter perdit sensum: sic limini oleo rosario deliciarum repleti semine dei ulcibus christi bonum odorem non sentiunt: imo quasi insensibiles remanent. Sap. iii. Inconstancia concupiscentie transuertit sensum. Non sic charissimi: sed sentiamus christum donec inueniamus. Sicut canis dum sentit predam non cessat donec eam inueniat. Et hoc de primo et ceteris. Dicit secundo quod in gloria erit redolens odoratio ex sententia matris dei. Vnde. n. beata virginis: sicut post filium suum speciales habet corporis gloriam: ita specialiter habet odorem: et ita erit beati ex ea specialem sensationem olfactus consequuntur et speciales delectationem. Vnde de ea cantat sancta mater ecclesia. Sicut myrrha electa odorem dedit suauitatis sancta dei genitrix. Cum. n. sit iam in corpore gloriosa: ut pie credimus dedit odorem suum in celo empyreo in quo cum christo filio suo regnat et regnabit perpetuo: dabitque illum odorem toti curie celesti post diem iudicii. Hec etiam in hoc mundo flagrat per fame redolentiam. Quanta huius virginis: sic in toto orbe fama videri potest per

deuotionem singularem quam omnes christiani habent ad eam. Unde de ea possumus dicere. illud Jo. xij. Domus idest ecclesia impleta est ex odore unguenti. Et ipsa loquitur diuina sapientia. Eccl. xliij. vs. Quasi balsamum non mixtum odor meus. Nam si cut in balsamo totum est medicinale. scilicet folia flores et fructus Sic in virgine folia sancte locutionis flores honeste conuersationis: et fructus bone operationis: omnia fuerunt bona et domino accepta. Et in illo capitulo ponitur aromatica et odorifica ad expressionem bone fame ipsius. naz et beatam inquit Lu. x. De dicet omnes generationes idest beatitudinem meam predicando dilatant. Nec mirum: quia per ipsam omnes beatificium acceperunt: peccatores reconciliationes iusti benedictionem et angeli reparationem. per ipsam deus operatus est salutem in medio terre. et ideo ad ipsam aspiciunt ut ad matrem dei qui est fructus omnes reficiens suo odore saluifico. unde ipsa potest nobis proferre illud Gen. xlvij. ecce odor filij mei: sic odor agri pleni. Hec est igitur domina que singulari odore fame nunc fragrat et fragrabit odore reali apud omnes sanctos in gloria celesti. Et hoc de secundo. Cuius est tertio quod in celo erit odor redolens ex ceteris assistentia. nam et consequenter credendum est quod

omnes illius celestis apothecae species. idest sancti singulari odore redolebunt secundum plus et minus. Quod quantus odor: quanta redolentia tot specierum. Si enim omnes species omnium apothecarum que nunquam fuerunt aut erunt essent in unum non tantum facerent odorem: nec ita suauem redolentiam: sicut faciet illa maxima societas sanctorum. Ibi odoratus erit in maxima delectatione: immo et ipse totus homo corpore et anima gloriosus. iuxta illud Prover. xxvij. Variis odoribus delectatur cor. Unde poterunt ipsi beati dicere illud. ij. Cor. ii. Christi bonus odor sumus. Mons libani ratione multitudinis arborum aromaticarum dicitur totus odorificus. Eccl. xxxix. Quasi libanus odorem suauitatis habite. Tales fuerunt odoriferi per scitatem et perfectionem vite. Nam talis odor perducit ad odorem paradisi. Et nos quidem si velimus ad illum odorem paradisi peruenire debemus bonam vitam habere. Salmo piscis est qui dulcem aquam sentiens adeo eam sequitur ut nullis aduersis detineatur: imo dum peruenit ad loca molendinarum caudam in ore recipit et exclusas proslit: ita quod aliqui mortui repitur in palis. Sic boni viri saepe odorantes per fidem dulcedinem celestis patrie omnia mundana insipida et amara spoliunt et accipiunt caudam in ore. id est considerantes finem suum molendina. id est ista volubilia ad

erit redolens odoratio

modū molendinis transiliāt. Iuxta illud ps. Diuicie si affluāt nolite cor apponere. Imo aliquo amore illius suauissimi odoris moriunt pauperissimi oibus rebus mundi renūciando iuxta illud Math. xix. Si vis perfectus esse vade et vende oia que habes et da pauperibus et habebis thesaurum in celo. Et hoc de tertio. Quarto dictum ē qd in celo erit redolens odoratio ex sui subsistentia. Quilibet sanctus de seipso gaudebit et odorē sui corporis dulciter sentiet. Videmus. n. qd aliqui non habētes ex se fragrantiam in manu portant aliquod pomum vel aliquid aliud. Beati. n. habebunt pro pomis odorifero suum gloriosū corpus: qd erunt vna species illius maxime apothecę. Unde quilibet poterit dicere illud Cant. i. Dū esset rex in accubitu suo nardus mea. i. corpus meum dedit in odorem suum de hoc corpore. dicitur Sap. viij. Cum essem magis bonus veni ad corpus inquinatum. i. per bonitatem mentis veni ad gloriam corporis. In corpore autē nunc vili oēs inuolunt merces preciosas. scilicet aīas ad imaginem suā et virtutes in sacro baptisimi. Sicut mercatores pannos vili et rudē inuoluunt mercandas preciosas et si rūpatur nō est cura. Sic de carne nra si maceretur si verberetur non debet esse cura sic qd aīa preciosa custodiatur. Mat. xviij. Nolite timere eos qd occidunt corpus. aīam autē non possunt oc-

cidere. Dicitur autē in libro de naturalis rez qd monstruū est magnū qsi quis habet magnum corpus et paruum caput. Sic moraliter horrendum est de multis hoībus qui nimis habēt corpus magnus. i. carnalitatem: et tamen caput in quo vigent sensus habent paruum. i. rationem et mentē habent modicam: quia pauca sciunt et modicum curant de sua salute. Nō sic paulus corpus suum diligebat sicut multi carnales: sed et icebat illud. i. Cor. ii. Castigo corpus meum et in seruitutem redigo scilicet spiritus. quia ex tali seruitute oritur salus ipsius corporis et anime que sanctis viris dabitur in die iudicii cum eis dicetur. Venite benedicti etc.

Ecūma gloria corporis erit suavis degustatio. vbi dicit Richardus qd gustus non erit in aliquo actu deseruiente nutritiue. sed tantummodo in quantum est apprehensiuus saporis et hic potest separari ab alio qd erit immutatio aīalis sine imutatioe naturalis et mālī. Nūqđ dicit qd erit qđā humiditas in lingua bōz hīs illi saporē qd maxime cōpetit perfectiōi sensus illius qd in lingua bī seruabitur incorruptibilis iperpetuū. vñ inquit doctor iste. Vides mihi dicē dū qd hec hūiditas aut fiet a deo in lingua p creationē. aut causabitur in ea ex vi bītudinis aīę. et erit

Decima gloria corporis II 3

vera humiditas. et in qua erit verus
sapor. hec ille. Erit ergo hec og
natio sub modo quadruplici.

CPrimo erit quasi cibus reficiens.

Secundo ipsis sanctis sufficiens.

Tertio oris gustum perficiens.

Quarto viuaciter afficiens.

CPrimo erit talis degustatio qu
si cibus reficiens. Hoc est dictum qu
talis sapor erit in gustu borom: ac
si esset sapor melioris cibi qu possit
imaginari et adhuc ut credo excel
lentior erit omni degustatioe pro vita
perfici imaginabilis. hec est gustatio
qu denegabit vocatis ad cenam ma
gnam. sed nolentibus venire. Lu.
xiii. vbi dicitur. Ho quda fecit cenam ma
gnam et vocauit multos. et misit
serum sum hora cene dicere inuita
tis ut veniret: quia parata sunt omnia
et cepunt se omes simul excusare. et
sequitur. Dico at uobis qu nemo vi
rom illom qui vocati sunt: gustabunt
cenam meam. Per hanc cenam intelli
gitur gloria eterna. omnia qua Apoc.
xix. dicitur. Beati qu ad cenam agni voca
ti sunt ad istam cenam vocauit mul
tos: quia omes vocauit xpus deus et ho
neminem volens perire: sed omes sal
uos facere: ut dictum. Thy. ii.
Et misit serum iuam. i. quem li
bet predicatorum. et dicitur in sin
gulari: quia omnes ad eundem fi
nem predicant. s. ad salutem ani
marum dicere inuitatis: quia erant
negligentes ut venirent: quia para
ta sunt omnia ut nihil remaneret
excusationis. Sed sequitur pessim
um verbum in quo ostenditur

damnatio multorum. Nam cepe
runt omnes se excusare. in quo
ostenduntur valde fuisse reprobe
sibiles: quia cum liberaliter inuitan
tur nolunt venire: propter quod ira
tus paterfamilias ait. Dico autem
vobis etc. Dignum et congruum est
ut si homo inuitatur ad aliquod bo
num percipiendum et ex negligen
tia vel malicia respuit qu ipso per
iuratur. Sed dubitatur dico illo ver
bo omnes: quia si omnes se excusent
nullus videtur saluari. Respon
det iterum. Cepunt se excusare om
nes qui inquit venire nolunt culus
modi sunt eminentius inhyantes.
Villam inquit emi etc. Excusant
se rerum opulentius implicantes.
ideo alter dicit. Iuga bouum emi
etc. Tertio excusant se carnis com
placentius inuoluentes. Ideo al
ter dicit: vxores duri. etc. Tales in
uitati venire contemnunt. ideo per
cipit inuitari debiles pauperes ce
cos et claudos. Pauperes spiritu
quoniam ipsorum est regnum ce
lorum. debiles ad faciendum ma
la et fortes ad faciendum bona: ce
cos in sapientia mundi: sed viden
tes que sunt salutis. claudos in qu
bus enervatur carnis percupiscen
tia et recte ambulat in via paradi
si. Tales non se excusant. Et tertio
quda coguntur infirmitate vel ad
uersitate cum patientias habent in his
propter deum. Qui ergo voluerit
gustare illam sempiternam cenam non
se excuset. Nemo dicat non possu
peccata dimittere. Aliena ablata

Decima gloria corporis

restituere: inimicū diligere: pñiaz
agere: immototis viribus labore
mus: vt ad illā gustandam venia
mus. Et hoc de primo. **C**Secūdo
dicit q̄ illa gustatio erit ipsis suffi
ciēs. Alique sūt degustatōes q̄ nō
sufficiūt vt paruus cibus multū
esuriēt: vel paru⁹ potus multū si
tienti nō sufficit cuiusmodi sūt h
terrena q̄ nūq̄ sufficiūt: sed illa de
gustatio erit sufficiētissima: sic q̄
sancti nil aliud vltra degustare d
siderabūt. **Jō** ale ppheta. Gusta
te et videte qm̄ suauis est dñs. **Jō**
dñ cena magna: et vere magna. q̄
ipse deus cibus erit oīum in gl̄ia
existentiū. Sed ad sensū nrm̄ ipse
vt dñs ē saporē creabit in ore et li
gua cuiuslibz bti et ppetuo pserua
bit sic q̄ erit cuiuslibet sapor mul
tum sufficiens. Et hoc de secūdo.
Tertio talis d̄gustatio erit oīs
gustū p̄ficiēs. Potētia. n. p̄ficiē
suo actu p̄sentiēti et delectabili. sic
vtiqz gustus cuiuslibet beati ex ta
li sapore p̄ficiēti vt sit in opatione
tali cōpletissima. **Ad** heb. v. Per
fectoz est solid⁹ cib⁹. i. btoz corpe
et aīa p̄fectoz ē solidus cibus. i. sa
por p̄fectus quasi esset solidi siue
p̄fecti cibi. **Alidem⁹**. n. q̄ aliud est
sapor. et alio mō p̄ficiēs gustū car
nis et piscis mellis et lactis et vt
cōiter quāto cibus ē p̄fectius nu
trientiū tāto ē sapor eius dulcior.
Iste at sapor btoz p̄t nobis figu
rari p̄ saporē manne: de quo dicit
Erod. xvi. **Ad** gustus eius erat
quasi simile cū melle. Simila aut

Alc. de ly. est farina delicatissima
et ita sapor ipsi⁹ māne erat quasi sa
por panis sci de similia cōmixtōe
mellis. dñ cū **Sap.** xvi. Paratum
panē de celo p̄ficiēti eis sine labo
re: oē delectamentū i se hñtē et oīs
saporis suauitatē. sed hoc ait **Alc.**
de lyra. **I**ntelligendū ē q̄ nō erat
ex nā māne: sed ex merito sanctorū
hoīum q̄ cū comedebāt qb⁹ sapie
bat: sicut desiderabāt. malis autē
hoībus ex eoz demerito desipie
bat. hec ille. **T**alis vere erit ille sa
por celestis q̄ ex meritis dabitur
ipsis beatis et habebit in se oē dele
ctamentū et oīs saporis suauitatē
et ita erit sapor solidi et optimi cibi
et potus. Et h de tertio. **Q**uar
to dictū ē q̄ talis degustatio erit
vīuaciter afficiēs. **Nā** sicut sensus
gustus et oēs alij sensus corpis
gloriosi erūt in optia dispositione
ita actus illoz erūt in efficaci et vi
uaci apphēsiōe. **Uñ** pōtfigurari
per saū mellis quē gustauit **Jō**
nathas. de quo dñ p̄mi **Reg.** xliij
Ad ionathas exēdit sūmitatē vir
gule quā hēbat in manu et intixit
in saū mellis et p̄uertit manū su
ā ad os suū et illuminati sūt oeu
li ei⁹. **S**icut ergo ionathas p̄ cō
mestione mellis fortificat⁹ in visu
et forte ex sūptōe mellis et gustatio
ne: ita vtiqz bti tā ex dispositione
corpis q̄ ex illo sapore hēbunt
vīuacē et excellētē multū gustatio
nem. et sic erit b̄tudo celestis pa
trie stat⁹ oīuz bonoz aggregatōe
p̄fect⁹: vt ait **Boet.** li. liij. **psa.** li.

erit suavis degustatio

119

Quē status dignet nobis sua gra
altissimus dei fili? in illo extremo
iudicio pcedere: cui laus honor
et gloria p cōplemēto hui? opis
sit in sēpiternū patriq; et spūi scō
quas tres personas vnum deum
credimus in eternum. Amen.

C Finit speculū final' retributio
nis cōpositū p reuerēdū magf'm
Petz Reginaldētī sacre theolo
gie pfectorem: ordinisq; fratrum

minoz. Impressum Venetiis p
Jacobinū de pentlis de Leuco
Impēsis vero Lazari de soardis
die. 7. Nouemb'ris. 1498.
Cōcessū est eidē Lazaro ab illu^m
Senatu Veneto: vt cuiq; hunc li
brum liceat imprimere intra eoz
dominium sub penarū in gra rē.

Laus Deo.

Finis.

